

De toekomst begint nu

Programma Groen! voor de federale verkiezingen van 10 juni 2007

Inleiding

Wat staat er politiek op het spel op 10 juni 2007? Veel. Het is een keuze tussen een kortetermijnpolitiek, die vooral zichzelf als doel heeft, en een langetermijnpolitiek, die een leefbare toekomst voor mens en planeet tot inzet neemt. Wij zijn blij dat er de voorbije maanden een groeiende bewustwording is over de uitdagingen waar onder meer de klimaatverandering ons voor stelt. Als maatschappij staan we nu voor een heldere keuze. Als we de verkeerde keuze maken, zal een oververhit klimaat leiden tot een koude samenleving. Als we denken dat we nog eindeloos veel tijd hebben om het roer om te gooien, zullen de levenskansen van onze kinderen en kleinkinderen in het gedrang komen, en zullen het wereldwijd de armsten zijn die de zwaarste prijs betalen voor de kortzichtigheid van de rijksten.

Voor Groen! is het duidelijk. Wie op een eerlijke manier naar de toestand van mens en planeet kijkt, kan eigenlijk alleen maar besluiten dat de keuze voor een ecologische omslag de meest voor de hand liggende realistische keuze is. De maatschappelijke kost van het niet-maken van ecologische keuzes zal veel groter zijn dan de kost van een ecologische omslag. De juiste keuze maken betekent dan ook een perspectief openen op een toekomstgerichte innovatieve economie waarin er voldoende ruimte blijft om een sterke sociale bescherming te garanderen. Een keuze voor ecologie is dan ook een keuze voor de hoop.

Dat is de inzet voor de federale verkiezingen. De hele verkiezingsinzet herleiden tot de vraag wie de grootste partij wordt of wie de eerste minister mag leveren is naast de kwestie als de nieuwe regering opnieuw kortetermijnkeuzes zal maken. Het gaat wel degelijk over de inhoud.

Op dit kantelmoment is het van groot belang dat de ecologisten terug sterker kunnen wegen op het federaal beleid. Dat er terug verkozenen van Groen! in het federaal parlement komen, is dan ook een voorwaarde om in de volgende jaren voluit te kunnen wegen op het beleid van de volgende regering.

We zijn dan ook blij dat we u hierbij ons kiesprogramma voor de verkiezingen van 10 juni kunnen voorleggen. Sterke ideeën voor een sterke toekomst, dat kunt u hier vinden. Dit programma is niet af, dat zal het trouwens nooit zijn. We willen immers dat het het voorwerp wordt van debat voor en na de verkiezingen. En daarvoor hebben we u ook nodig. Geef ons uw ideeën door, versterk ons verder met nog meer originele voorstellen. We kijken ernaar uit.

Vera Dua, voorzitter

Inhoud

Inleiding	→ p. 2
Inhoud	→ p. 3
<u>Naar een ecologische omslag</u>	→ p. 5
- Duurzaamheid en milieu	→ p. 6
- Energie en klimaat	→ p. 16
- Ecologische economie	→ p. 26
- Mobiliteit	→ p. 31
- Dierenrechten	→ p. 40
<u>Naar een solidaire en warme samenleving</u>	→ p. 45
- Sociale zekerheid	→ p. 45
- Werkgelegenheid	→ p. 48
- Armoede	→ p. 52
- Gezondheid	→ p. 55
- Gezinsbeleid en levenskwaliteit	→ p. 61
- Rechtvaardige fiscaliteit, evenwichtig begrotingsbeleid	→ p. 63
- Diversiteit en gender	→ p. 68
- Asiel en migratie	→ p. 72
- Betaalbaar wonen	→ p. 77
- Bio-ethiek	→ p. 78
<u>Naar een verbonden samenleving</u>	→ p. 80
- Levende democratie	→ p. 80
- Overheid	→ p. 84
- Veiligheid	→ p. 88
- Justitie	→ p. 91
- Staatshervorming	→ p. 99
<u>Naar een andere wereld</u>	→ p. 101
- Globalisering	→ p. 102
- Ontwikkelingssamenwerking	→ p. 105
- Internationale rechtsorde	→ p. 108
- Internationale veiligheid	→ p. 109
- Europese Unie en buitenlandbeleid	→ p. 112
Info	→ p. 116

1. Naar een ecologische omslag

Iedereen spreekt tegenwoordig over milieu en de opwarming van de aarde. Maar wie echt de milieu- en klimaatproblemen wil oplossen, moet ook durven nadenken over een andere economie, over anders consumeren en produceren. Maar dat vraagt politieke durf. Niet enkel woorden, ook daden. Groen! heeft concrete voorstellen om die problemen echt aan te pakken: niet enkel de symptomen, maar ook de onderliggende oorzaken.

De ecologische uitdagingen waar we voor staan zijn kolossaal. Ze zijn al langer bekend, maar pas heel recent worden ze echt ernstig genomen. De discussie tussen *believers* en *non-believers* is achter de rug. De wetenschappelijke bewijslast is overweldigend. Het gaat met name om:

- ***De opwarming van de aarde (global climate change)***
Er zal een wereldwijde inspanning nodig zijn om de opwarming van de aarde beperkt te houden tot maximum 2°C. Het Rio-verdrag en het Kyoto-protocol vormen slechts eerste voorzichtige aanzetten. Er zullen veel verder reikende inspanningen nodig zijn: de uitstoot van broeikasgassen moet wereldwijd tegen 2050 worden verminderd met 50%. Dit betekent dat de uitstoot van broeikasgassen door industrielanden met maar liefst 80% dient te verminderen. De strijd tegen de klimaatsverandering dwingt ons in te grijpen in de kern van onze economie en om te schakelen naar minder energieverwendende productiewijzen en een minder gecentraliseerde productie van energie en elektriciteit.
- ***Het verlies aan natuurlijk patrimonium***
Regenwouden, bossen, natuur worden in een razend snel tempo opgebruikt: dieren en planten sterven uit. Ook los van de opwarming worden grote delen van de wereld omgevormd tot dorre vlakten en steenwoestijnen. Onze zeeën raken leeg gevist. De biodiversiteit gaat verloren. Ons erfgoed aan natuur (biodiversiteit) verschaalt, net als onze voorraad aan natuurlijke hulpbronnen (grondstoffen, brandstoffen). De slinkende olievoorraden en het teveel aan CO₂ en andere broeikasgassen in de atmosfeer door de verbanding van fossiele brandstoffen, zijn twee zijden van dezelfde medaille.
- ***De verspreiding van chemicaliën in het leefmilieu***
De 20ste eeuw was de eeuw van de chemie. Een groot deel van onze welvaart is gebouwd op de massaproductie van chemische stoffen, dikwijls ook petroleumderivaten (petrochemie). Duizenden chemische stoffen werden losgelaten in ons milieu, zonder dat de effecten ervan op fauna en flora of op de menselijke gezondheid, vooraf werden getest. Vele van deze stoffen blijken nu kankerverwekkend of verstoren de ontwikkeling en vruchtbaarheid van levende wezens. Deze stoffen werden over heel de wereld en door de voedselketen verspreid, en stapelen zich ook op in ons lichaam (bio-accumulatie). De wereld werd op grote schaal vergiftigd - de ontgiftiging van onze leefomgeving is de derde grote uitdaging: namelijk de aarde terug proper krijgen.

Ecologische duurzaamheid

Sinds het Brundlandtrapport en de Rioconferentie is “duurzame ontwikkeling” een begrip geworden. Groen! pleit voor een sterke invulling van dit begrip waarbij ecologische en sociale rechtvaardigheid samengaan. Want dikwijls wordt ‘duurzame ontwikkeling’ een containerbegrip en krijgt het een wel erg slappe invulling: dan stellen politici of bedrijfsleiders ‘duurzame ontwikkeling’ gewoon gelijk aan ‘duurzame groei’. Groen! pleit ervoor om ecologische duurzaamheid als toetssteen te nemen voor elk federaal beleidsdomein. Duurzame ontwikkeling is nu te veel een aanhangsel van het beleid. Groen! wil juist dat heel het beleid uitgaat van een echte keuze voor duurzaamheid. Dan wordt het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling hét beleidskader bij uitstek in plaats van een schertsplan en dan wordt het Federaal Planbureau in de feiten omgevormd tot een permanent Planbureau voor Duurzame Ontwikkeling. De Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling moet meer armslag en meer middelen krijgen. Groen! vraagt dat alle actiepunten uit de twee voorgaande plannen dringend uitgevoerd worden. Om die reden vraagt Groen! een vice-premier belast met

klimaat en duurzame ontwikkeling en een echte inspectie om duurzaamheidsdoelstellingen na te gaan naar het model van de Inspectie van Financiën.

Ook de mensen zelf dragen verantwoordelijkheid bij de keuzes die ze maken in hun leven. Maar de politiek mag haar verantwoordelijkheid niet afwentelen op de burgers. De overheid moet een kader creëren om mensen de kans te geven om duurzame keuzes te maken.

Ecologie: een kwestie van verdelende rechtvaardigheid

De opwarming van de aarde, de verschraving van natuurlijke hulpbronnen, de verloedering van de leefomgeving treffen altijd eerst de armsten. Dat is een globaal gegeven. In de derde wereld zijn klimaat- en milieuproblemen een kwestie van overleven. De erosie en woestijnvorming in ontwikkelingslanden leiden tot massale en uitzichtloze hongersnood, de vegetatiewijziging op berghellingen tot dodende modderstromen. In de grote metropolen in het Zuiden is luchtvervuiling door het verkeer letterlijk dodelijk, worden mensen ziek door ons giftig afval. Vandaar het groeiende probleem van ecologische vluchtelingen en de eerste klimaatvluchtelingen.

Op kleinere schaal dicht bij huis zijn het ook de sociaal zwakkeren die meer lijden door milieuvervuiling (zoals mensen die dicht bij drukke verkeersassen wonen of in overstromingsgebieden) of die het eerste slachtoffer worden van duurdere energieprijzen. Milieuproblemen zijn dus per definitie sociale problemen, en een gezond en proper milieu is allesbehalve een luxe maar een recht. Ecologische politiek gaat dan ook vooral over rechtvaardigheid. Kiezen voor een meer duurzame levensstijl is het meest sociale dat men kan doen, en ecologische politiek is altijd ook en zelfs in belangrijke mate een kwestie van ecologische herverdeling.

Daartoe is het model ontwikkeld van de ecologische voetafdruk. De ecologische voetafdruk van de Belg bedraagt 4,9 ha van het aardoppervlak - dat is 2,7 keer de ruimte die beschikbaar is per inwoner (1,8 ha van het wereldoppervlak). Dezelfde waarheid kan ook in tijdseenheden uitgedrukt worden. Elk jaar gebruiken we steeds vroeger onze voorraad natuurlijke hulpbronnen op die ons voor een heel jaar ter beschikking staan. Vanaf een bepaald moment beginnen we de planeet op te eten, en verhogen we de ecologische schuld die we afschuiven op toekomstige generaties. Dat moment was in 2006 al bereikt op 9 oktober. Deze dag werd uitgeroepen tot "*overshoot day*": de dag dat we ecologisch boven onze stand beginnen te leven en teren op het ecologisch erfgoed bestemd voor onze kinderen. Ter vergelijking: in 1987 vond "*overshoot day*" nog plaats op 19 december. Het interen op de voorraden van onze planeet gaat dus steeds sneller.

Vooraf het klimaatprobleem is dé sociale kwestie van de 21ste eeuw. Geen enkel ander probleem heeft zoveel te maken met het overleven van zoveel mensen. En de grootste slachtoffers van een veranderend klimaat zijn net de mensen uit die landen die het minst bijdragen aan het probleem, maar er wel de grootste gevolgen zullen van dragen. Nog even en we zien op onze breedbeeld-tv's miljoenen milieuvluchtelingen, op de vlucht voor woestijnvorming, een stijgende zeespiegel, overstromingen en stormen. Het klimaatprobleem is hét veiligheidsprobleem van de 21ste eeuw. Zelfs de dreiging van terroristische aanslagen verbleekt t.o.v. de dreiging van klimaatcatastrofes.

Duurzaamheid en milieu

Milieu en gezondheid

Groen! komt op voor een gezond leefmilieu. En dan denken we niet enkel aan milieu in de enge zin. Het gaat om de kwaliteit van lucht, water en bodem, maar ook om het binnenhuismilieu, om gezonde en lekkere voeding. We zetten ons ook in voor voldoende open ruimte en natuur, stiltegebieden en het vrijwaren van rustmomenten in je leven. Groen! stelt fundamentele vragen bij de doorholeconomie en wil ieder het recht geven om letterlijk en figuurlijk op adem te komen. Sigarettenrook, lawaai, stress kunnen ook onze levenskwaliteit ondermijnen.

Groen! kiest altijd eerst voor de gezondheid. Als er twijfel is vragen we dat het beleid voorzichtig is in het toelaten van nieuwe stoffen of producten in onze leefomgeving (voorzorgsprincipe). Door toedoen van onderzoek dat onze groene ministers vroeger opstartten wordt in Vlaanderen

permanent de band onderzocht tussen vervuilende stoffen en mogelijke gezondheidsproblemen (biomonitoring). Maar als er verbanden gelegd worden, dan moet de politiek ook echt durven optreden. Daar schrikt men nu nog altijd voor terug.

Voorstellen

1.1 Groen! wil milieu- en gezondheidsnormen afstemmen op de gezondheidsrisico's voor de kwetsbaarste groepen in de samenleving, zoals kinderen, ouderen, zwangere vrouwen, astma- en hartpatiënten... We willen komen tot een beleid van chemische hygiëne - het Europees REACH-programma wil alle chemische stoffen screenen : dat is een stap in de goede richting. Maar die moet nu ook echt in de praktijk omgezet worden. Spijtig genoeg werden de oorspronkelijke voorstellen onder druk van de chemische industrie sterk afgezwakt. Groen! streeft naar een duurzame chemie die giftige stoffen weert:

- Stoffen die de gezondheid schaden, worden verboden
- Ook stoffen waarvoor een minder schadelijk alternatief bestaat, worden vervangen (substitutiebeginsel)
- Nieuwe producten en stoffen kunnen maar op grote schaal worden toegepast wanneer de effecten op milieu en gezondheid gekend of voldoende onderzocht zijn. Het is aan de bedrijven om te bewijzen dat ze onschadelijk zijn.

Propere lucht

Groen! wil zorgen voor propere lucht door de vervuiling aan te pakken aan de bron. Ons verkeer, de industrie, maar ook de verwarming van gebouwen en woningen, zorgt voor vuile lucht. Hoge ozonconcentraties in de zomer of pieken van fijn stof het hele jaar door, zijn slecht voor onze longen en bedreigen vooral mensen met minder weerstand, zoals kinderen of ouderen. Groen! pleit voor een structurele aanpak : minder gemotoriseerd verkeer, meer kiezen voor de fiets of het openbaar vervoer. En pas in tweede instantie properder auto's en benzine. Want als we met z'n allen veel meer kilometers afleggen met de wagen, helpen properder motoren niet. De industrie heeft al heel wat inspanningen gedaan om de uitstoot van gevaarlijke stoffen en gassen te verminderen. Maar aan de andere kant neemt de productie toe. Veel luchtvervuiling heeft te maken met energieverpilling. Warmte gaat verloren, er komen CO₂ en andere broeikasgassen vrij in de lucht, maar tegelijk ook andere boosdoeners zoals fijn stof, stikstofoxiden, vluchtige organische stoffen, PAK's... Een efficiënt klimaatbeleid zorgt dus niet enkel voor minder broeikasgassen in de lucht en minder opwarming, maar zorgt er ook voor dat onze lucht zuiverder wordt.

Ozon en fijn stof

De waarschuingswaarde voor ozon werd de voorbije jaren verschillende keren overschreden. Op zo'n hete ozonrijke dagen krijgen vooral oudere mensen last en elk jaar zijn er ook honderden mensen die daardoor ziek worden of voortijdig overlijden. De norm voor fijn stof mag van Europa slechts 35 dagen per jaar overschreden worden. De voorbije jaren zaten we op bijna alle meetstations in Vlaanderen en Brussel ver boven dat maximum. Naar schatting zijn er jaarlijks in ons land 13.000 vroegtijdige overlijdens vooral door fijn stof.

Om ongezonde ozon- of fijn stof- pieken in de zomer te vermijden, moet je het hele jaar door zorgen voor minder vervuiling. Dat vergt moed om structurele maatregelen te nemen, zoals de invoering van een slimme kilometerheffing die zorgt voor minder verkeer. Maar de regering gaat voor een wegenvignet, dat niets oplost. Of je kan kiezen voor propere scheepsmotoren en minder vlieguren, voor massale investeringen in betere verwarmingsketels, hernieuwbare energie en energiebesparing, voor fabrieken die geen schadelijke stoffen meer lekken.

Als we echt effect willen bereiken met nationale maatregelen op de luchtvervuiling door het verkeer, dan moeten we ook kiezen voor maatregelen die een effect hebben op een groot deel van ons wagenpark. Enkele symbolische ingrepen volstaan niet.

Voorstellen

- 1.2 Groen! vroeg de federale regering herhaaldelijk om premies te voorzien voor de installatie van LPG-tanks in benzinewagens en voor de uitrusting van dieselwagens met roetfilters. Als we erin slagen tegen het ‘Kyotojaar’ 2012 10% van ons benzinewagenpark om te schakelen naar LPG en 90% van alle dieselwagens uit te rusten met een roetfilter, dan zal dit een reëel effect hebben op de luchtkwaliteit en op onze gezondheid en dat is ook goed voor het behalen van de Kyoto-doelstelling. Waar wacht men op? Toen onze groene minister de LPG-premie invoerde, was dat een groot succes. Spijtig genoeg werd deze actie nadien stopgezet. En van een premie voor roetfilters konden tot nu toe slechts enkele (vracht)wagens genieten. Een veralgemeende maatregel zoals in Nederland durft men niet aan.
- 1.3 En natuurlijk zou de overheid zelf het goede voorbeeld moeten geven. Het wagenpark van ministers, administraties en overheidsbedrijven kan omgevormd worden tot “groene vloten”. Nu heeft men alleen afgesproken om iets minder vervuilende wagens te gebruiken. Ons hele bussempark moet proper rijden. Op elke dieselbus hoort een filter. En eigenlijk zou men beter zoveel mogelijk omschakelen naar aardgasbussen.
- 1.4 Auto- en vrachtwagenkeuringen moeten nog veel meer rekening houden met de milieuprestaties en moeten ook mobiel kunnen plaats vinden bij het vermoeden van overtredingen. Tijdens de ozonrijke zomers willen we opnieuw gratis milieukeuringen.
- 1.5 Wie agressief of dwaas rijdt (snel rijdt, snel optrekt, bruusk afremt, e.d.) vervuult meer. Groen! wil chauffeurs belonen die zich bijscholen in zuinig en milieuvriendelijk rijgedrag. Zeker in tijden van vervuilingspieken is er geen nood aan zogeheten, “sportieve chauffeurs”.
- 1.6 Bij oplopende concentraties kunnen ook noodmaatregelen genomen worden. Om de gezondheid van de mensen die er het meest last van hebben, te beschermen. Men kan kiezen voor een snelheidsverlaging op autosnelwegen in de buurt van woonwijken, op plaatsen waar de verontreiniging het hoogst ligt, kan autorijden tijdelijk beperkt worden, bepaalde emissies van fabrieken (bv. chemische solventen) kunnen verminderd worden. Mensen kunnen aangezet worden om minder de wagen te nemen, minder energie te verbruiken. En waarom niet opnieuw ozontickets, of gratis op bus, tram en trein op piekdagen op kosten van de vervuilers? De Vlaamse smogborden die de snelheid op autosnelwegen beperken, werden tot nu toe maar één keer omgedraaid. De actie verliep ongecoördineerd. Er waren geen sluitende afspraken i.v.m. het handhavingsbeleid met de verkeerspolitie en de chauffeurs werden veel te laat verwittigd. Ook het Brussels luchtkwaliteitsplan bleef wat de mobiliteitsaspecten betreft, dode letter. Veel beter is (zoals in Nederland) te kiezen voor permanente snelheidsbeperkingen in smog-gevoelige gebieden om hoge vervuilingspieken te voorkomen.
- 1.7 Voor de rest beperken de ministers zich tot het geven van goede raad: kinderen moeten binnen spelen als het erg warm is in de zomer, bejaarden dienen zich heel rustig te houden en niemand mag nog zware fysieke arbeid plegen. Op de herhaalde vraag van Groen! om bij hoge ozonconcentraties buitenarbeiders verlof te geven, werd nooit ingegaan. En sportdagen met kinderen gaan gewoon door, ozon of geen ozon. De overheid neemt zich zelf niet ernstig.
- 1.8 Vlaanderen, Brussel en België zouden als “hot spot regio’s”, streken met veel verkeer en industrie, en dus ook met veel vervuiling, vragende partij moeten zijn in Europa voor strenge regels op het vlak van de bescherming van onze gezondheid. Maar men probeert eerder de Europese regelgeving af te zwakken. Om echt op te treden en onze gezondheid te beschermen, ontbreekt de politieke wil. Die wil is er wel om op vraag van de industrie de normen te versoepelen.

Gezond voedsel

Voedselveiligheid en voedselkwaliteit

Groen! zet zich in voor voedselveiligheid, maar ook voor een duurzame landbouw en voor eerlijk, gezond en gewoon lekker voedsel. Ook de voedingsindustrie belast ons milieu. Als voedingsproducten van heel ver worden aangevoerd, spreken we van een hoog aantal voedselkilometers. Waardoor we ons eerlijke-aarde-aandeel letterlijk voor een groot stuk opeten.

Daarom wil Groen! streekgebonden producten promoten. We verdedigen mee het idee van “slow food” (ecologische, gezonde producten waar je rustig kan van genieten) als alternatief voor de fastfood-industrie. Het transport van voedsel over lange afstanden, zorgt voor veel uitstoot van CO₂. Een voorbeeld is dat van een blikje tomatensoep met balletjes dat 32.000 kilometer aflegt voor het in onze soepkom belandt. Groen! wil op alle voedingswaren een label met het aantal “voedselkilometers”. Tegelijk willen we een kwaliteitslabel én meer steun voor duurzame streekproducten. En een promotie-campagne voor seizoensgebonden groenten

De consument wil steeds minder betalen voor zijn eten: amper 12% van het gezinsbudget wordt gemiddeld nog maar besteed aan voeding. Maar kwaliteit heeft een prijs. Als we minder industriële landbouwproducten willen en meer kwaliteitsvoeding op maat, moeten we ook bereid zijn een eerlijke prijs te betalen aan boeren die hiervoor kiezen. Dat vergt ook een ander Europees landbouwbeleid dat afstapt van overproductie, exportsubsidies en kiest voor een rechtmatige vergoeding van landbouwers.

De oprichting van het federale Voedselagentschap was één van de belangrijkste verwezenlijkingen van onze regeringsdeelname tussen 1999 en 2003. Dit agentschap draait naar behoren. Een nieuwe dioxinecrisis lijkt intussen ondenkbaar.

Voorstellen

- 1.9 Op termijn kan het Voedselagentschap zich ook gaan bezig houden met de voedselkwaliteit. In overleg met de gewesten kan er meer aandacht gaan naar gezonde voeding en voedingsgewoonten. Met de voedingsindustrie kunnen bv. afspraken gemaakt worden over additieven in voeding, bv. om het teveel aan suiker en zouten in veel voedingswaren terug te dringen.

Zonder (pesticiden) is gezonder

Een aanslepende Case: dichloorvos

Wat het insecticide dichloorvos betreft heeft België al een bijzonder slecht rapport opgelopen in het voortgangsrapport ter voorbereiding van de Vierde Noordzeeconferentie in Esbjerg (1995). Waar de hoeveelheid dichloorvos in het water dat naar de Noordzee gaat, met 50% had moeten zijn afgenomen, bleek immers dat de concentratie aan dichloorvos met maar liefst 78% was toegenomen: een heuse aanfluiting dus.

“Het IARC (1990) classificeert dichloorvos als mogelijk menselijk carcinogeen en de EPA classificeert het als waarschijnlijk menselijk carcinogeen maar de Belgische Gezondheidsraad concludeerde dat dichloorvos niet classificeerbaar is (Van Maele-Fabry et al., 2000). Verschillende studies toonden echter wel mutageniciteit aan. Omdat vaststaat dat dichloorvos mutageen is in verschillende testsystemen, waaronder in vivo tests bij zoogdieren, en er ook aanwijzingen zijn voor carcinogene effecten bij knaagdieren dient dichloorvos als kankerverwekkend beschouwd te worden”

(Steunpunt Milieu en Gezondheid, 2004)

In ons land worden nog altijd heel wat pesticiden gebruikt, in land- en tuinbouw, maar ook door mensen thuis. Groen! wil het gebruik van pesticiden terugdringen. Omdat deze giftige stoffen zich ook opstapelen in ons lichaam. Dankzij Groen! wordt in de gemeenten intussen veel minder gespoten. In ons eten zouden helemaal geen resten van bestrijdingsmiddelen mogen voorkomen. Maar bij controles worden in groenten en fruit nog dikwijls pesticidenresten teruggevonden, zeker bij zuiderse vruchten die worden ingevoerd. Het plan van de regering om de hoeveelheid pesticiden te verminderen, was een lachertje.

Voorstellen

- 1.10 Groen! wil dat de milieubelasting door pesticiden zoals ook gepland in Nederland, met meer dan 90% vermindert tegen 2015. De toelating van middelen die een bedreiging vormen voor de gezondheid moet onmiddellijk ingetrokken worden. Om over het erkenningenbeleid te waken,

dienen consumenten- en milieubewegingen beter betrokken te worden. Groen! vraagt dat bekend zou gemaakt worden welke winkels en warenhuizen nog groenten en fruit verkopen met pesticidenresten (boven de wettelijke norm).

- 1.11 Het ideaal is als je kan kiezen voor biologische producten, geteeld zonder gifstoffen dicht bij jou thuis. Daarom steunt Groen! overal de biomarkten en de bioverkoop. Spijtig genoeg moeten veel biogroenten en -fruit ingevoerd worden. Beter zou zijn dat ze geleverd worden door landbouwers van bij ons. Dat landbouwers de kans krijgen om over te schakelen op bioteelt. Tegen 2010 wil Groen! dat 10% van onze landbouw biolandbouw is, tegen 2020 20%. Dat is nog een hele weg te gaan.
- 1.12 Groen! wil biologische voedingsmiddelen goedkoper maken. We vragen al lang dat Europa de BTW op bio zou schrappen (het BTW-tarief brengen van 6% naar 0%). Het BTW-tarief voor bio voedsel in de horeca kan verlaagd worden van 21 naar 6%. Ook wie minder goed bij kas zit of gaat winkelen in de Aldi, moet bioproducten kunnen kopen. De overheid zelf kan waar zij instaat voor het serveren van maaltijden, het goede voorbeeld geven en altijd bio als keuzemogelijkheid voorzien.
- 1.13 Het gebruik van antibiotica als groeibevorderaar in de veeteelt zou moeten verboden worden. Want door te veel antibiotica te gebruiken worden bepaalde bacteriën resistent en kunnen infecties in ziekenhuizen op de duur niet meer met antibiotica bestreden worden.
- 1.14 Groen! wil ook het recht garanderen op vegetarische maaltijden. Vandaag kunnen mensen die vegetarisch willen eten meestal niet terecht in het restaurant van hun school, bedrijf of overheidsdienst. Zeker in de restaurants van de overheid zou men de keuze moeten hebben voor een volwaardige vegetarische schotel met biologisch geteelde ingrediënten. Ook gewone restaurants kunnen aangemoedigd worden om hun vegetarisch aanbod te verhogen. De overheid kan hierover afspraken maken met de horecafederatie.

Geen genetisch gewijzigd voedsel

Groen! is gekant tegen het vrij zetten van genetisch gewijzigde organismen in ons milieu. Dat is een nieuwe vorm van biologische vervuiling. We vragen volledige openheid ter zake: het kan niet dat er genetisch gewijzigde organismen worden, zonder dat de mensen die in de buurt wonen, er iets van weten. We hebben ons in het verleden met succes verzet tegen veldproeven en we zijn principieel tegen commerciële teelten met ggo's. De Vlaamse regering wil nu toch teelten met genetisch gewijzigde gewassen toelaten. Het minste dat men dan kan doen is heel strikte voorwaarden vastleggen zoals afstandsregels en een sluitende compensatievergoeding voorzien voor gewone of bio-teelten die besmet raken door kruisbestuiving. De ggo-telers moeten voor 100% aansprakelijk gesteld worden (de vervuiler betaalt). Het mag niet zo zijn dat op termijn alle landbouwgewassen besmet raken en dat boeren niet meer -kunnen kiezen voor ggo-vrije teelten.

We vinden het bijzonder jammer dat de paarse regering geen verzet aantekende tegen de invoer van producten met ggo's in ons land. De consument wil eigenlijk geen genetisch gemanipuleerd voedsel, maar het wordt ons toch opgedrongen. Terwijl er nu ook aanwijzingen zijn dat genetisch veranderd voedsel gezondheidsrisico's inhoudt. Je moet zelf kunnen kiezen of je gemanipuleerde producten koopt of eet. De etiketteringsplicht voor ggo's is nu zeker niet sluitend. Van de veevoerders die in België een etiket GGO-vrij dragen, blijkt één op de vijf toch GGO's te bevatten.

Voorstellen

- 1.15 Groen! wil van heel België een ggo-vrije zone maken. Gemeenten moeten het recht krijgen om hun grondgebied ggo-vrij te verklaren.
- 1.16 Planten, dieren en mensen, of onderdelen hiervan, kunnen nooit onder het intellectuele eigendom van de biotechnologische uitvindingen vallen. In het Europese parlement werkt de groene fractie heel hard om dat tegen te gaan.
- 1.17 Het klonen van dieren of het in de handel brengen van melk of vlees van gekloonde dieren wijzen we principieel af.

Minder straling

We leven in een mobiele samenleving waar we veel of zelfs alles willen doen op verplaatsing. En draadloos. Onze mobieltjes, gsm's zijn daarvan het beste voorbeeld. Ook internetten willen we overal, via de GPS en de satelliet vinden we onze weg en straks worden al onze aankopen in de supermarkt automatisch gescand met RIFD-systemen.

De hoeveelheid straling waaraan we ons zelf blootstellen, neemt dan ook voortdurend toe. Ook hier pleit Groen voor voorzichtigheid. Over de risico's is geen eenduidigheid.

Voorstellen

- 1.18 We willen de blootstelling aan de zgn. niet-ioniserende straling beperken, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. Kinderen bijvoorbeeld, maar ook mensen die extra gevoelig zijn voor chemische stoffen of straling. Daarom willen we de bestaande norm verstrengen. De nieuwe Brusselse norm van 3V/m voor gsm-masten die ook wordt aangeraden door de Hoge Gezondheidsraad, zou in heel België moeten gelden. In het Vlaams parlement heeft Groen! eenzelfde voorstel ingediend. In afwachting van een nieuwe federale norm.
- 1.19 Groen! pleit ook om zendmasten niet te plaatsen in de buurt van scholen, kinderbewaarplaatsen, ziekenhuizen.
- 1.20 En rond de risico's van langdurig gebruik van de gsm-toestellen zelf, zeker door kleine kinderen, is dringend meer voorlichting nodig voor ouders en kinderen jongeren zelf. Groen! pleit voor meer onderzoek en veilige productnormen : van het moment er veiliger alternatieven mogelijk zijn, moeten die de norm worden. Gsm's met een lagere stralingswaarde (SAR van minder dan 0,6 W/kg) moeten via een label aangemoedigd worden. De zgn. DECT-toestellen voor draadloos telefoneren in huis kunnen beter geweerd worden, omdat ze permanent teveel stralen uitzenden.

Minder stress en lawaai

Veel mensen voelen zich permanent opgejaagd. Dat heeft met overvolle agenda's te maken. Maar ook met drukte en veel herrie. We snakken dikwijls naar stilte en rust. En niet iedereen kan zich om de drie maand een weekendje of midweek permitteren om er tussen uit te zijn. Groen wil aandacht voor een rustiger leefomgeving: minder lawaai, van vliegtuigen, van verkeer, van geluidsinstallaties, van bedrijven.

Spelende kinderen zijn voor ons per definitie geen lawaai. Geluidsnormen mogen niet misbruikt worden om normaal samenleven of zich uitleven onmogelijk te maken.

Het is onbegrijpelijk dat deze regering er zelfs niet in slaagde om rond Zaventem de overlast van vliegtuigen zelfs in het midden van de nacht, op te lossen. De minister probeert het zelfs niet meer.

Voorstellen

- 1.21 Voor Groen! is een oplossing maar mogelijk als men durft duidelijke keuzes te maken. Nachtvluchten moeten gebannen worden. En het aantal vliegtuigbewegingen kan niet verder blijven toenemen. Blijven aansturen op een verdere uitbreiding van de luchthavenactiviteiten, is waanzin. Toch kiezen de meerderheidspartijen daar vandaag juist voor. De logistiek gaat voor alles. Er liggen plannen klaar om de trafiek te verdubbelen. Dan heb je een groene partij nodig die zegt dat er grenzen zijn aan de groei. Stillere vliegtuigen OK, maar vooral minder vliegtuigen.
- 1.22 Hetzelfde geldt voor het verkeer op de weg. Als er altijd maar meer auto's en vrachtwagens komen, zijn we op de duur nergens nog gerust. Op straat zitten of spelen, is al lang een fictie geworden. Groen! wil de straten terug heroveren voor de mensen. Ook dat betekent dat we duidelijke keuzes moeten maken.

- 1.23 Europa dwingt ons om binnenkort overal het omgevingslawaai in kaart te brengen en te verminderen. Groen! wil dat momentum aangrijpen om structurele veranderingen te eisen. Want minder lawaai, betekent ook minder vervuiling en minder opwarming van de aarde. Je wint drie keer. Milieuvriendelijke auto's zijn auto's die veel stiller rijden. Ook andere apparaten werken even goed met minder decibels. Grasmaaiers bijvoorbeeld.

Minder binnenhuisvervuiling

We brengen een groot deel van onze tijd binnen in huizen door. Maar ook daar is er vervuiling: sigarettenrook, oplosmiddelen, formaldehyde, zware metalen of zelfs asbest. Het kan ook om schimmels gaan of mijten. Door slecht afgestelde gasverwarmers worden elk jaar ongeveer 1500 mensen ziek door CO- vergiftiging - elk jaar sterven gemiddeld 30 mensen door CO. Fijne stofdeeltjes of benzeen komen van buiten naar binnen en zorgen ook in huis soms voor ongezonde concentraties. De slechte kwaliteit van het binnenhuismilieu is een belangrijke factor in het ontstaan van een aantal aandoeningen zoals astma, allergieën of chronische vermoeidheid. In de praktijk blijkt binnenhuisvervuiling ook een sociaal probleem te zijn: de grootste problemen doen zich voor bij mensen die het slechtst gehuisvest zijn. In Vlaanderen zijn er minstens 300.000 huizen die te wensen overlaten wat milieu en gezondheid of veiligheid betreft. Ook in Brussel is er nog een groot probleem van ongezonde woningen. Waar sanitaire voorzieningen te wensen overlaten, zal het gevaar op een slecht binnenhuismilieu en op gezondheidseffecten, navenant groter zijn.

Voorstellen

- 1.24 *Ecologische criteria voor bouwproducten.* Gezond en ecologisch bouwen en wonen moet de norm worden en Groen! wil de mensen helpen door steun te geven voor ecologische renovaties. Kiezen voor een goede isolatie, maar tegelijk voor een gezonde ventilatie, en voor gezonde materialen die geen ongezonde dampen uitwasemen: dat alles willen we steunen, zeker voor mensen die het niet zo breed hebben. Een, absolute prioriteit is het verwijderen van echt gevaarlijke stoffen bijv. asbest rond de verwarmingsbuizen in je kelder. Hier is zeker een saneringspremie nodig. Anders gaan mensen toch zelf breken of laten ze ongezonde materialen stoffen gewoon zitten.
- 1.25 *Groene ambulances.* Als mensen chronisch ziek zijn, kan het nodig zijn dat experts bij hen thuis komen kijken wat mogelijke oorzaken zijn. Groene ambulances, noemt men dat in Brussel. Groen! zou die graag in heel het land invoeren. Zodat men vervuilende stoffen die je zieke maken snel op het spoor komt en men je nadien kan helpen om te saneren en je huis terug gezond te maken.
- 1.26 *Rookvrije publieke ruimtes.* is de grootste risicofactor binnenshuis. Groen! steunt een rookverbod voor heel de horeca. Zoals op alle openbare plaatsen. We willen alle rokers aanzetten om zo weinig mogelijk mensen te laten meeroken : bijv. thuis of in de wagen. Gelukkig is de mentaliteit bij de mensen al sterk veranderd.

Milieuslachtoffers vergoeden

Mensen die in een gebied wonen waar zich een milieuproblematiek voordoet met gevolgen voor de menselijke gezondheid, zijn vaak ongerust en zitten met heel wat vragen. Op Vlaams nivo kunnen ze terecht bij de medisch milieukundigen bij de LOGO's. Daar heeft Groen! voor gezorgd. Met hun klachten moet echt rekening gehouden worden. Als er groepen van klachten zijn, is er nood aan het bijsturen van het beleid, niet aan het extra sussen van mensen.

Voorstellen

- 1.27 Mensen die echt ziek zijn geworden door milieuvervuiling hebben recht op een billijke vergoeding. Daarom vraagt Groen! al jaren de oprichting van een Fonds voor Asbestslachtoffers. Dat fonds komt er nu, maar daarbij wordt de industrie die willens en wetens verantwoordelijk is voor de gevallen van dodelijke asbestkankers, nog altijd teveel ontzien. Groen! zal samen met de Vereniging voor Asbestslachtoffers blijven strijden voor een

volwaardige schadeloosstelling van de mensen die met hun leven betalen voor de winsthonger van bepaalde bedrijven. De producenten moeten daarbij verantwoordelijk worden gesteld. Ook voor andere milieuziekten moet er een soortgelijke vergoeding komen.

Een beter productbeleid

Heel wat producten die op de markt gebracht worden zijn vervuilend, zorgen voor veel afval, verbruiken massa's energie of maken veel lawaai. De producenten wentelen de kost voor hun producten af op de gemeenschap. Om dat te vermijden hebben we in ons land sinds 1998 een 'wet op de productnormen ter bescherming van het leefmilieu'. Spijtig genoeg is daar de laatste jaren bitter weinig mee gedaan. De industrie loopt ook niet echt warm voor die productwet. Ten onrechte. Want als de overheid duidelijke doelstellingen oplegt voor producten, blijkt dat dit een enorme stimulans kan zijn voor de creativiteit en de ontwikkeling van nieuwe producten. Wat dan weer goed is voor de concurrentiepositie van onze bedrijven. In Japan bijv. geeft men ecopremies aan fabrikanten om met de meest milieuvriendelijke producten uit te pakken. De beste producten (top runners) worden dan na verloop van tijd de nieuwe norm: zo krijg je een slagvaardig ecologisch innovatiebeleid.

Voorstellen

- 1.28 *Ecologische producten aanprijzen via een ecolabel, zoals de 'margriet' van de Europese Unie.* De voorbije jaren gebeurde dat voor een reeks productcategorieën, maar vrij willekeurig. Maar we staan nog ver af van een objectieve warenanalyses op basis van ecologische criteria zoals Testaankoop die soms al doet. Groen! is er overigens voor om een aantal productlabels te bundelen tot één duurzaamheidslabel (dat ecologisch is, maar ook iets zegt bv. over 'fair trade'). Voor voedingsproducten willen we de 'voedselkilometers' laten vermelden.
- 1.29 *Ecologische producten aanmoedigen via ecoboni, of producten die slecht zijn voor het milieu duurder maken via heffingen.* De ecotakswet wou o.m. wegwerpverpakkingen ontmoedigen. Maar de wet werd voortdurend geboycot en de paarse regering gebruikt de zgn. verpakkingsheffing nu enkel als een middel om de staatskas te spijzen. Het gaat niet meer om een sturende heffing die het gedrag van consumenten beïnvloedt en zo bijdraagt tot een beter milieu. Ook op herbruikbare verpakkingen wordt nu een (kleinere) heffing aangerekend. Dat vinden we helemaal absurd. Dan kiezen we beter voor een statiegeldsysteem voor alle verpakkingen en een sluitende terugname- en (ecologisch verantwoorde) verwerkingsplicht voor de industrie. Ecologiepremies voor bedrijven die ecologisch innoverende producten op de markt brengen, zijn dan een betere piste. Bedrijven die achterblijven straffen zich zelf, als de normen nadien ecologisch aangescherpt worden.
- 1.30 *Reclame voor milieuschadelijke of ongezonde producten verder aan banden leggen (bv. geen reclame voor wegwerpproducten, biociden, snelle wagens, terreinwagens).* Reclame gericht op kinderen beneden de 12 jaar zien we sowieso niet zitten.
- 1.31 *Een nauwgezette toepassing van het principe van de aansprakelijkheid van de bedrijven.* Fabrikanten zijn steeds verantwoordelijk voor de producten die ze verkopen. Groen! vindt dat bedrijven die meerdere strafrechtelijke veroordelingen hebben opgelopen voor (milieu) overtredingen, zwaar moeten bestraft worden. Zo lang zo een bedrijf schade blijft berokkenen aan gezondheid en milieu, kan en moet het gesloten worden. Totdat het probleem opgelost is. Groen! begrijpt niet dat de regering en het VBO de verdediging op zich nemen van bedrijven die de wet aan hun laars lappen en op die manier forse winsten boeken, overigens ook ten koste van andere bedrijven die wel de wet respecteren.

Een duurzaam beheer van de Noordzee

De Noordzee is een kwetsbaar ecosysteem. Vandaar het belang van de afbakening van mariene reservaten en de organisatie van een duurzaam kustzonebeheer. Maar dit heeft maar zin als men ook keuzes durft te maken en erkent dat er grenzen zijn aan de economische exploitatie van de zee en van de kust.

Voorstellen

- 1.32 *Geen overmatige exploitatie van zand op de zandbanken.* Door de opwarming van de aarde is er meer dan ooit aandacht nodig voor een ecologisch verantwoorde kustverdediging. Door stormen kunnen grote hoeveelheden zand worden weggerukt van duinen en stranden. Bij een zeespiegelstijging van een halve meter nemen de risico's met een factor tien toe. Het Vlaams Gewest compenseert de zeespiegelstijging door de zeewering te verhogen en massa's extra zand aan te brengen op het strand. Dat zand haalt men op de zandbanken in zee. Maar daar vindt ook veel commerciële zandwinning plaats. Als de zandbanken zich niet voldoende kunnen herstellen kan dit leiden tot een forsere golfslag op de kust.
- 1.33 *Een duurzame zeevisserij.* Vissers die kiezen voor duurzame vistechnieken willen we fors ondersteunen. Als we in de toekomst nog willen genieten van vis die niet uit industriële viskwekerijen komt, moet er dringend een rem gezet worden op de overbevissing. Anders zullen onze kinderen geen kabeljauw, tong of schol meer kunnen proeven. Maar de regering nam internationaal haar verantwoordelijkheid niet op. Men blijft vooral de belangen behartigen van de industriële visserij die vooral kijkt naar de rendabiliteit op korte termijn. Daarmee bewijst men het milieu, de consumenten, maar ook de vissers op lange termijn geen dienst. Door verder te gaan met de overbevissing schaadt men de overlevingskansen van de hele visserijsector. WWF probeert de mensen nu te sensibiliseren met een "viswijzer" met info over welke vissen je beter niet meer eet om ze voor uitsterven te behoeden. Maar het is aan de overheid om in te grijpen en quota vast te leggen. Dat vergt politiek moed. Die is er blijkbaar onvoldoende.
- 1.34 *Een sociaal vangnet voor de vissers die minder vis mogen vangen.* We denken aan een regime van "tijdelijke werkloosheid om ecologische redenen" en een stelsel van overbruggingskredieten voor visserijbedrijven. Zo willen we vissers de kans te geven om de periode nodig voor een herstel van het visbestand te overbruggen.
- 1.35 *Ontwikkeling van windturbineparken op de Thorntonbank en andere zandbanken.* Het windpotentieel van de zee dient maximaal benut te worden: ook dicht bij de kust en in volle zee. Waarom geen internationaal windturbinepark samen met Nederland en Engeland? Via een bezoekerscentrum kan gewerkt worden aan meer steun voor duurzame energie.
- 1.36 *Een strengere aanpak van de vele vervuilde stoffen die nu door onze rivieren naar de zee gebracht worden.* Vooral de overbemesting in de landbouw blijft een probleem: daardoor wordt de zee nog altijd vervuild, gaan er te veel algen groeien en moeten soms zelfs badzones tijdelijk gesloten worden. Groen! heeft altijd gepleit voor een structurele aanpak: een warme sanering (d.w.z. een sociaal begeleide vermindering) van de varkensstapel.
- 1.37 *De vervuiling op zee door ongevallen met olietankers en de vele illegale olielozingen aanpakken.* België moet zich binnen de Internationale Maritieme Organisatie hard opstellen om de aansprakelijkheid van reders en bevrachters éénduidig vast te leggen en te laten betalen voor de aangerichte schade. Slachtoffers van olievervuiling moeten sneller vergoed worden en er is nog altijd nood aan extra ruime en middelen voor een adequate opvang van met olie besmeurde vogels of zeehonden. Tankschepen met maar één beschermingswand moeten gewoon verboden worden. Een dubbele wand moet de norm worden. De pakkans voor sluiklozers op zee ligt nog altijd te laag. e aangekondigde extra controle-acties vielen dik tegen. Ook in de havens moet nog beter toegezien worden op de zeevaardigheid van schepen. Daartoe moeten de middelen en het personeel van onze eigen inspectie van schepen verder opgedreven worden. Risicoschepen moeten onmiddellijk aan de ketting gelegd worden en mag men niet laten uitvaren om dan gedumpt te worden in derde wereld landen.
- 1.38 *Meer vracht op schepen vervoeren.* De Noordzee is een van de drukst bevaren zeeroutes ter wereld. Als er altijd maar meer en grotere schepen komen, is het vrijwaren van het mariene milieu niet evident. Groen! steunt wel de keuze voor meer kustvaart en voor meer "estuaire" vaart via de Westerschelde. In plaats van een nieuwe autosnelweg naar Frankrijk aan te leggen voor vrachtwagens, kan men beter meer vracht op schepen vervoeren.

Biodiversiteit en Bossen

De vernietiging van bossen is wereldwijd goed voor 18% van de totale emissie van broeikasgassen.

Voorstellen

- 1.39 Het nationaal plan rond biodiversiteit moet effectief uitgevoerd worden. Daarbij is speciale aandacht nodig voor de gevolgen van de klimaatwijziging en het probleem van invasieve soorten. België dient haar engagementen waar te maken in de strijd tegen de biopiraterij en de handel in beschermde dieren en planten. Bos- en natuuronvriendelijke bepalingen in de pachtwet en het veldwetboek worden geschrapt.
- 1.40 *België moet bijdragen aan het behoud van de primaire bossen.* Dat kan op verschillende manieren: door een wet te stemmen die de invoer van illegaal of niet-verantwoord gekapt hout in ons land verbiedt en aan te dringen op een soortgelijke Europese wet, door mee te investeren in de bescherming van de belangrijkste regenwouden (zoals bijv. in Congo) en door mee te doen met internationale acties om deze wouden te behouden. Concreet kunnen middelen van ontwikkelingssamenwerking ingezet worden om steun te geven aan de capaciteitsopbouw van de Congolese bosadministratie, door de uitbreiding van de industriële houtkap tegen te houden totdat er landgebruiksplan is opgesteld in overleg met de plaatselijke bewoners.
Op middellange termijn moet gezicht worden naar alternatieven voor de industriële houtkap en moet de bestaande bosbouw zo duurzaam mogelijk geburen. De Belgische overheid kan zelf het goede voorbeeld geven door enkel duurzaam gekapt hout te gebruiken en te promoten.
Ook de invoer en consumptie van landbouwproducten die regenwouden rechtstreeks bedreigen (zoals soja en palmolie) kunnen best afgebouwd worden.

Energie en klimaat

Iedereen beseft intussen wel dat er iets loos is met ons klimaat. Internationale rapporten zeggen dat er dringend een ander beleid nodig is. En dat op korte termijn. De komende 15 jaren moeten we er voor zorgen dat de opwarming zo weinig mogelijk boven de 2 °C uitstijgt. Anders slaat het klimaat op hol en wordt de klimaatwijziging onbeheersbaar. De uitdaging is groot, maar de oplossingen zijn er. Groen! doet niet aan doemdenken. We roepen ieder op om mee te werken aan een positief alternatief dat goed is voor het milieu, maar ook voor de economie en de tewerkstelling.

Groen! roept op tot een Nationaal Klimaatpact

Om deze uitdaging aan te gaan is een positieve bundeling van alle maatschappelijke actoren nodig. De volgende regering moet een **klimaatregering** worden die van het klimaatbeleid een topprioriteit maakt, met een vice-premier bevoegd voor klimaat en een ministercomité voor het klimaat op niveau van het kernkabinet. Klimaat dient een bekommernis te worden voor alle departementen.

Groen! roept op om te komen tot een **Nationaal Klimaatpact**, een nieuw sociaal pact dat de krijtlijnen vastlegt van de sociale en ecologische ontwikkeling in ons land de komende decennia, met heldere objectieven inzake de noodzakelijke energietransitie, klimaatbeleid, nieuwe tewerkstelling door ecologische innovatie, de strijd tegen energiearmoede en sociale ongelijkheid en meer democratische controle over de energievoorziening. Dit pact zou best gesloten worden tussen de federale en de gewestregeringen, de sociale partners én het maatschappelijk middenveld. De besluiten kunnen niet vrijblijvend zijn, maar worden naar Brits model vastgelegd in een **klimaatwet**. Op deze wijze wil Groen! bouwen aan een nieuwe ecologische en sociale zekerheidswetgeving voor de komende eeuw. En dit liefst in het kader van een Europees Klimaatverdrag (met “ecologische Maastrichtnormen”).

Groen! wil dat er één federaal **Sociaal Klimaatfonds** komt (i.p.v. zes federale fondsen nu) om de gewesten te helpen om energiebesparingsmaatregelen bij de gezinnen, in publieke gebouwen en ecologische innovaties bij de bedrijven te financieren.

Energieevolutie

Tegen 2050 moet de uitstoot van broeikasgassen in de industrielanden, en dus ook in België, met 80% verminderen. Om dit te bereiken is een **energieevolutie** nodig, op basis van de drie E's : **Energie**-besparing, **Energie**-efficiëntie en **Hernieuwbare Energie**. De strijd tegen de klimaatverandering dwingt ons te kiezen voor een ecologische economie en om te schakelen naar minder energieverbruik, minder energieverslindende productiewijzen en een minder gecentraliseerde productie van energie en elektriciteit. Groen! wil daarbij maximaal de kaart trekken van hernieuwbare energiebronnen op basis van zon, wind, duurzame waterkracht en biomassa. Tegelijk wil Groen! af van verouderde technologieën zoals kernenergie en steenkoolcentrales. De afhankelijkheid van olie willen we tegen 2050 halveren.

Door deze energieomslag kunnen duizenden nieuwe en zinvolle jobs geschapen worden.

In plaats van vervuilingrechten aan te kopen in het buitenland, wil Groen! dat er vooral geïnvesteerd wordt in het halen van de Kyotodoelstellingen in eigen land. Als toch gekozen wordt voor steun aan ontwikkelingsprojecten (CDM = Clean Development Mechanism) moeten die aan dezelfde ecologische criteria voldoen die we ook in eigen land toepassen.

Zo een doortastend klimaatbeleid wil Groen! vastleggen in een klimaatwet, waarin duidelijke en ambitieuze doelstellingen worden voor de langere termijn, maar ook voor de korte termijn en op jaarbasis. Jaarlijks wordt minstens 1% van het BNP gebruikt voor doortastende klimaatinvesteringen.

Krachtlijnen

Doel

- 7,5% minder CO₂(eq) tegen 2012 (Kyoto-protocol)
- 50% minder CO₂(eq) tegen 2030
- 80% minder CO₂(eq) tegen 2050

Tijdslijn

- 10% onmiddellijke energiebesparing (2007 - 2008 -2009)
- 40% energiebesparing en -efficiëntie (2007 - 2030)
- 50% energievernieuwing (2007 - 2030- 2050)
 - 30% hernieuwbare energiebronnen tegen 2030
 - 50% hernieuwbare energiebronnen tegen 2050

Budget

1% van het BBP wordt besteed aan klimaatinvesteringen (afgerond 3 mia euro)

Uitstoot van broeikasgassen: -50% tegen 2030, -80% tegen 2050

- België en Vlaanderen en Brussel moeten naar Zweeds voorbeeld radicaal kiezen om de komende decennia te evolueren naar een “*carbon free economy*” (CO₂-vrije economie).
- Groen! wil tegelijk werk maken van de geplande uitstap uit kernenergie. Nieuwe kerncentrales zijn geen oplossing voor het klimaatprobleem, en ook het langer openhouden van bestaande centrales is een slechte oplossing omwille van de veiligheidsproblemen, maar ook omdat noodzakelijke vernieuwingen in ons energiesysteem dan nodeloos vertraagd worden.
- Groen! wil dat de kolencentrales onmiddellijk gesloten worden, want ze leggen een onverantwoorde hypotheek op het halen van onze Kyotoverplichtingen. We geloven niet in propere kolencentrales of in vormen van opvang en stockage van CO₂ (onder de grond of in zee) als oplossingen voor ons land. Als dat in andere landen toch gebeurt, moet dat op basis van ecologisch sluitende criteria. Daar kunnen we in klimaatonderhandelingen mee op aandringen.
- Groen! pleit ervoor om onze verslaving aan olie drastisch te beperken. Tegen 2050 moet een halvering van onze afhankelijkheid van olie mogelijk zijn. Zowel de inzet van olie als brandstof als het gebruik van olie als grondstof in de petrochemie, kan aanzienlijk verminderen. Dat laatste kan door onderzoek naar biologische grondstoffen en productieprocedures op basis van biograndstoffen in de chemie sterk te steunen.
- Als alternatief wil Groen! energie half zo snel verbruiken en twee keer efficiënter produceren. Het alternatief van Groen! is in eerste instantie gebaseerd op het verhogen van de energieefficiëntie. Zoals de verhoging van de efficiëntie bij de productie van warmte en stroom (warmtekrachtkoppeling, maar ook stadsverwarming), en meer nog het energiezuiniger maken van producten en productieprocedures.
- Daarnaast wil Groen! versneld werk maken van het maximaal realiseren van het enorm potentieel dat in ons land rest aan energiebesparing vooral in de aanpassing van bestaande woningen (isolatie, maar ook de installatie van warmtepompen) en het standaard realiseren van “passiefhuizen”. Als norm tegen 2020 stellen we 1-liter-huizen voor (huizen die één liter stookolie verbruiken per vierkante meter). Groen! wil ook sneller werk maken van het zuiniger maken van alle voertuigen (wagens, vrachtwagens, maar ook schepen en zeker vliegtuigen). Voor auto’s willen we onderzoeken of een doelstelling van max. 70 gram CO₂-uitstoot per kilometer tegen het jaar 2020 als norm haalbaar is.
- Groen! vindt dat de overheid bijzonder sterk moet inzetten op de ontwikkeling en uitbouw van 100% hernieuwbare energiebronnen (windenergie, zonne-energie, fotovoltaïsche cellen, kleinschalige waterkracht). Groen! wil verder tegen 2030 30% van onze energieproductie verzorgen op basis van hernieuwbare energiebronnen, en tegen 2050 50%.

- Ook voor biomassa en biogas ziet Groen! een belangrijke rol weggelegd als hernieuwbare energiebron net als voor biobrandstoffen als alternatief voor olie in het verkeer. Voor Groen! is het telen van gewassen voor energieproductie of als grondstof in de industrie, maar verdedigbaar als dit niet ten koste gaat van de voedselbevoorrading en als voldaan wordt aan duurzaamheidscriteria (geen rooibouw, geen onverantwoorde inzet van pesticiden, kunstmeststoffen, e.a.).
- Als sluitstuk van een energieplan dient de eco-fiscaliteit ingeschakeld te worden: verspilling van energie kan duurder worden, arbeid goedkoper: België staat nog altijd nergens wat de realisatie van een geloofwaardige CO₂-energietaks betreft.
- Ten slotte moeten er ook aandacht besteed worden aan de gevolgen van de klimaatverandering voor de veiligheid, de gezondheid, de economie, de natuur. Groen! heeft een Omega- plan opgemaakt met extra maatregelen om ons te beschermen tegen meer overstromingen en de stijging van de zeespiegel. Integraal waterbeleid en het voorzien van voldoende natuurbuffers zijn hierbij van groot belang. En er is een soortgelijk plan nodig om bescherming te bieden tegen verdroging en hittegolven. Met maatregelen om de overexploitatie van onze grondwaterlagen tegen te gaan en door een actief groenbeleid en aangepaste woningbouw om verkoeling te verzekeren in periodes van grote hitte. Aanpassing mag niet ten koste gaan van preventie. Als we energieverslindende airco installeren in alle gebouwen, komen we in een vicieuze cirkel terecht. Want om het frisser te krijgen, warmen we de aarde dan verder op. Ecologisch verantwoorde vormen van “koel bouwen”, natuurlijke vormen van ventilatie en klimaatregeling in huis, verdienen alle steun.

Voorstellen

Alleen nog kwaliteit op de markt

- 1.41 *Elk gezin een stroombespaarder of aan/uitschakelaar. 1-Watt verbruik in stand-by wordt de norm worden voor alle toestellen.*
 Een microgolfoven verbruikt meer energie aan het digitale klokje dan aan het opwarmen van voedsel. Nochtans vereist het opwarmen van een maaltijd 100 x meer energie dan dat klokje. Boosdoener : de stand-byunctie. 99% van de tijd wordt een microgolfoven niet gebruikt. Hetzelfde geldt voor DVD-spelers, videorecorders, TV-toestellen, faxmachines, computers,... Belgische huizen staat vol met elektrische apparaten die meestal in energieverslindende stand-by blijven staan. Sommige apparaten hebben zelfs geen on/off schakelaar meer. Groen! wil daarom voor elk gezin een stroombespaarder of aan/uitschakelaar voorzien. 1-Watt verbruik in stand by moet de norm worden voor alle toestellen. Gloeilampen worden vervangen door spaarlampen.

Energiezuinige woningen

- 1.42 *400.000 gratis energieaudits.* Belgen isoleren niet omdat ze ofwel een huis huren, ofwel er een verhuren, omdat ze hun woning te oud vinden, of omdat ze er het geld niet voor hebben. Groen! wil dan ook de komende tien jaar gratis energieaudits en energiebesparingsmaatregelen in 400.000 woningen, dat is 10% van het totale woningenbestand. Renovatie en isolatie van woningen kan zo leiden tot de creatie van tienduizenden jobs én tot een ware energierevolutie in ons woningenpatrimonium.
- 1.43 *Derde investeerders systemen.* Het systeem bestaat al: firma's die isolatie plaatsen in huizen, die de eigenaars terugbetalen met de minderkost op de energiefactuur. De paarse regering wou daar ook werk van maken, maar in de praktijk is er weinig van terecht gekomen. Voor mensen in de energiearmoede is zo'n systeem van geleidelijke terugbetaling in combinatie met voorfinanciering dé mogelijkheid om hun huis energiezuiniger te maken. Groen! wil dat distributienetbeheerders zo'n systemen van voorfinanciering invoeren. Zij kunnen energie-efficiënte investeringen voorfinancieren en met de besparing die de consument dan realiseert op de energiefactuur, wordt de investering terugbetaald. De consument moet dus geen vers geld op tafel leggen om de investering te betalen; het wordt geregeld via de energiefactuur.

- 1.44 *Eén sociaal klimaatfonds.* Aansluitend bij het systeem van voorfinanciering pleit Groen! voor de bundeling van alle beleidsmiddelen in één groot sociaal klimaatfonds. Dit fonds geeft goedkope tot gratis leningen tot 5.000 euro per woning voor ecologische renovaties. De hoogte van het ontleningsbedrag wordt gekoppeld aan de verbetering van het energiepeil van de woning en aan de uitvoering van een energieaudit. Gezinnen betalen hun investering geleidelijk terug op basis van de gerealiseerde bezuinigingen op de energiefactuur.
- 1.45 *Lagere registratierechten.* Jaarlijks worden in België ook ongeveer 50.000 woningen verkocht. Bij de verkoop van een woning wil Groen! eigenaars aanmoedigen om verbeteringswerken uit te voeren. Groen! stelt een systeem voor waarbij een belangrijk deel van de registratierechten wordt teruggegeven aan de mensen die hun woning energiezuinig maken. Een groot deel van de registratierechten die je betaalt kan je terugkrijgen via trekkingrechten (een soort protonkaart) als je investeert in het energiezuiniger maken van je woning. De verlaging van registratierechten kan gecumuleerd worden met de bestaande fiscale aftrekking voor energiebesparing in woningen (die er ook ooit kwamen onder impuls van Groen!). De verlaging van de registratierechten is geplafonneerd en forfaitair, zodat het ook een sociaal rechtvaardige maatregel is (identieke huizen kosten soms een pak meer omwille van de buurt waarin ze zijn gelegen). Via deze maatregel kunnen 2000 à 4000 extra arbeidsplaatsen geschapen worden in de bouw.
- 1.46 *Op weg naar het één-liter-huis.* Het drie-liter-huis is een concept voor bestaande woningen (huizen & appartementen) en werd ontwikkeld door de private sector. Oudere huizen vragen om een energieverbruik van 20 tot 30 liter aardolie per m² per jaar. Nieuwbouw verbruikt echter slechts 7 liter per m² per jaar. Een Duits samenwerkingsverband realiseerde een pilootproject in oude woningen in Ludwigshafen. Door doorgedreven isolering van deze woningen is het energieverbruik gedaald naar 3 liter stookolie per m² per jaar. Groen! schuift voor verbouwingen vandaag al de drie-liter-woning als streefnorm naar voor. Ook sociale huisvestingsmaatschappijen nemen de drie-liter-woning als norm bij renovaties. Als norm tegen 2020 stellen we 1-liter-huizen voor (huizen die één liter stookolie verbruiken per vierkante meter).
- 1.47 *Betere isolatienormen.* België moet hier dringend aan grote achterstand inhalen. Gemiddeld gaat in Belgische woningen zowat 50% van de warmte verloren door daken en vensters. Maar liefst 1 op de 3 ééngezinswoningen is zelfs slechter geïsoleerd dan wettelijk toegelaten. De huidige wettelijke minimumisolatienorm is K55. Deze norm is onvoldoende. En meer dan de helft van de nieuwe woningen haalt zelfs deze norm niet. Voor een modern ecologisch verantwoorde verbouwing streeft men het best naar minimaal K45, nog beter is K30. Dit is voor verbouwingen vaak een hele klus, maar voor nieuwbouw is K30 best haalbaar. Tegen 2010 willen we dat K30 de norm is voor nieuwe woningen.
- 1.48 *Passiefhuizen.* In passiefhuizen behaalt men een energiebesparing met een factor 10 in vergelijking met bestaande klassieke woningen; het totale energieverbruik (verwarming, water, toestellen) bedraagt dan slechts 25% t.a.v. een klassieke woning. Dit concept weet op een uitgekende manier comfort en duurzaamheid te combineren door met een doorgedreven isolatie en een hoge luchtdichtheid van het gebouw de warmteverliezen te beperken; met ventilatie met warmteterugwinning een gezonde luchtkwaliteit in het gebouw te creëren; passieve energie (bodemwarmte, zonnewarmte,...) te gebruiken; en efficiënte apparaten met een laag energiegebruik aan te wenden. Groen! wil dan ook een subsidiesysteem om de bouw van passiefhuizen te promoten, en de sociale huisvestingsmaatschappijen stimuleren om passiefhuizen te bouwen. Steden en gemeenten kunnen energiezuinig bouwen stimuleren door bij nieuwe verkavelingen in de vergunning (of het BPA) op te leggen dat alle woningen een K-norm van K-30 hebben.

Energiezuinige ondernemingen

- 1.49 *Een echte resultaatsverbintenis met bedrijven inzake de uitstoot.* Bedrijven houden steeds meer rekening met de klimaatverandering. Europese bedrijven lopen voorop in initiatieven om klimaatverandering tegen te gaan, mede onder invloed van het Europese

emissiehandelssysteem dat op 1 januari 2005 is ingegaan, maar een behoorlijk aantal heeft ook een vooruitstrevende klimaatstrategie, en speelt zowel nationaal als internationaal een voortrekkersrol. Een groeiend aantal ziet ook economische voordelen in het op de markt brengen van nieuwe producten en diensten. Andere bedrijven zijn minder pro-actief, wachten af hoe het overheidsbeleid zich ontwikkelt en nemen in de tussentijd alleen die maatregelen die nodig zijn. Elektriciteitsbedrijven, bijvoorbeeld, lijken momenteel drukker bezig met fusies en overnames dan met klimaatverandering. Groen! vindt dat alle bedrijven echt inspanningen moeten doen om effectief minder CO₂ en andere broeikasgassen uit te stoten. Deze bedrijven overdreven veel emissierechten toestaan of vrijstellen van bindende emissieplafonds helpt hen op lagere termijn niet vooruit. Anderzijds weten bedrijven zelf het best op welke manier ze concreet energie kunnen besparen. Groen! is tegen te veel betutteling, maar pleit wel voor een echte resultaatsverbintenis.

- 1.50 *Naar een klimaatvriendelijke landbouw* : de landbouw is sterk gemechaniseerd, verbruikt veel fossiele energie en is verantwoordelijk voor minstens 11% van de uitstoot van broeikasgassen in Vlaanderen. Groen! wil gratis energie-audits voor land- en tuinbouwbedrijven en steun voor investeringen in energie-efficiëntie, zonnepanelen en windturbines voorgefinancierd door het Klimaatfonds. Verder kan energie bespaard worden door anders om te gaan met minerale meststoffen en krachtvoer. Vooral in de glastuinbouw zijn grote energiewinsten mogelijk. Via de techniek van 'de gesloten kas' kunnen serres uitgroeien tot zonnecollectoren en netto-energieleveranciers. De teelt van energiegewassen moet ervoor zorgen dat de landbouw zelfbedruipend wordt op het vlak van energievoorziening.

Energiezuinige mobiliteit

- 1.51 *Minder autokilometers, meer openbaar vervoer*. Nieuwe investeringen in openbaar vervoer zijn nodig om onze afhankelijkheid van olie te verminderen, maar ook om broeikasgasemissies te verminderen en de uitstoot van vervuilende stoffen (bv. roetdeeltjes) die onze gezondheid schaden. Vlot, betaalbaar, betrouwbaar en comfortabel openbaar vervoer, gecombineerd met veilige en comfortabele fiets- en voetgangersverbindingen, dat is de toekomst voor de steden en het platteland. Groen! wil dat in de grote steden massaal wordt geïnvesteerd in een fijnmazig net van tram- en buslijnen, fiets- en voetgangersnetwerken, en in een efficiënte 'park-and-ride'-infrastructuur aan de stadsrand. Op die manier wordt het openbaar vervoer aantrekkelijker dan de auto.
- 1.52 *Verkeersbelastingen vervangen door slimme kilometerheffing*. Groen! wil verder een meer verantwoord autogebruik stimuleren door de autokost te variabiliseren: autobezit wordt goedkoper ten nadele van het aantal gereden kilometers. De hogere brandstofprijzen worden zo gecompenseerd door een afschaffing van de belastingen op autobezit (de belasting op inverkeerstelling, de verkeersbelasting, de aanvullende verkeersbelasting voor LPG-wagens en de accijnscompenserende belasting voor dieselwagens). In Londen slaagde men erin met een wegentol het autoverkeer in de binnenstad met 20% te verminderen. In Zwitserland werd een belangrijke verschuiving gerealiseerd van vrachtwagenverkeer door de Alpen naar spoorvervoer: van 70% vervoer over de weg kon men in enkele jaren tijd evolueren naar het vervoer van 70% van de goederen per trein... Uit een Nederlandse studie blijkt dat een slimme kilometerheffing de NO_x-uitstoot met 50% kan verminderen, CO₂ met 35%, PM10 met 65%, PAK's met 35%, VOS met 25% en het energieverbruik met meer dan 30%. De Groenen zijn dan ook voorstander van de invoering van een slimme kilometerheffing, waarbij niet alleen het aantal gereden kilometers, maar ook de verkeersdrukke en de uitstoot van schadelijke stoffen mee worden verrekend. De invoering kan in stappen gebeuren. We zouden zoals in Duitsland beginnen met de vrachtwagens. We kunnen dit samen doen met de nieuwe Nederlandse regering en liefst ineens in Benelux-verband.
- 1.53 *Autodelen veralgemenen: delen is voordeliger*. Bij autodelen maken meerdere personen om beurten gebruik van één of meerdere (gezamenlijke) wagens. Dit kan zowel door de autodelers zelf geregeld zijn, als door een al dan niet commerciële organisatie zoals Cambio. De meeste autobezitters gebruiken hun auto te weinig in verhouding tot de tijd en de kosten die ze erin investeren. Niet-autobezitters zijn dan weer verplicht om zich voor elke

verplaatsing uit de slag te trekken met het openbaar vervoer, de fiets of te voet te verplaatsen, ook al is dat soms onpraktisch. Door een auto te delen vermijd je zowel de nadelen van het individuele autobezit als van het auto loos zijn. Autodelen is momenteel in Antwerpen, Gent, Brugge, Vilvoorde, Mechelen, Brugge en Leuven al behoorlijk sterk geëvolueerd en kent er vele gebruikers. Daarom wil Groen! dat gemeenten autodelen actief promoten en ondersteunen en dat de vaste kosten van autodelen fiscaal aftrekbaar worden voor mensen die geen auto bezitten.

- 1.54 *De 3-liter-wagen wordt de norm.* De autoconstructeurs moeten worden aangepord om zuinige wagens op de markt te brengen. Om aan bindende wetgeving te ontsnappen, sloten zij met de Europese Commissie een vrijwillige overeenkomst (ACEA) waarin ze beloofden de nieuwe modellen voortdurend zuiniger te maken, zodanig dat tegen 2020 de CO₂-equivalentenuitstoot door het wegverkeer zou zijn gehalveerd. Op dit moment schommelt het gemiddeld verbruik rond 6,8 liter per kilometer. De vrijwillige toezeggingen van de auto-industrie (140 gram CO₂/kilometer) komt overeen met een gemiddeld verbruik van 5,8 liter/100 kilometer voor benzine wagens en 5,3 liter/100 kilometer voor diesel wagens. De constructeurs hielden hun belofte niet. Daarom komen er best wettelijke grenswaarden voor het verbruik van benzine (zoals in Japan). Tegen 2012 moet de 5 liter/100 kilometer wagen de norm zijn en een uitstootnorm van 120 gram CO₂/km, tegen 2020 de 3 liter/100 kilometer -wagen en een uitstootnorm van 80 gram CO₂/km. Er is dan ook nood aan een bindend kader voor de Europese auto-industrie, aan een nieuwe Europese richtlijn inzake het gemiddeld verbruik van voertuigen gecombineerd met verhandelbare CO₂-certificaten. Op deze wijze kan de Europese auto-industrie zich geleidelijk aanpassen en kan de ontwikkeling van de milieuvriendelijke auto van de toekomst toch versneld worden. We denken dan aan auto's die lichter en veiliger zijn en die baat zullen vinden bij een verbeterde motorefficiëntie en hybride technologieën. De industrie kan op die manier een comparatief voordeel opbouwen op terreinen als dat van de hybride machines, waar men nu een achterstand heeft opgelopen t.a.v. Japan.
- 1.55 *Biobrandstoffen.* Auto's die minder verbruiken zijn een deel van de oplossing. Maar ook de inzet van minder vervuilende brandstoffen. Vrachtwagens of autobussen op gas (CNG) bijv. Of personenwagens op LPG. De paarsgroene regering voerde een LPG-premie in voor de ombouw van benzine wagens naar LPG-wagens. Die premie was erg succesvol: meer dan 20.000 benzine wagens werden dankzij de premie omgeschakeld naar LPG, en het aandeel LPG-wagens in het Belgische wagenpark steeg substantieel. Groen! wil deze premie opnieuw invoeren, zodat er jaarlijks 12.000 wagens kunnen omgebouwd worden naar LPG. Bio-ethanol en biodiesel kunnen ook een bijdrage leveren. Ze kunnen in kleine percentages bijgemengd worden onder gewone brandstof of ze kunnen in meer zuivere vorm aangeboden worden. Het laatste is natuurlijk beter. Koudgeperste plantenolie (100% pure plantenolie of PPO) bijv. voor landbouwvoertuigen verdient het meest ondersteuning. Groen! eist wel dat er duurzaamheidscriteria worden opgelegd aan biobrandstoffen. Uiteraard is het de bedoeling dat er effectief minder CO₂ wordt uitgestoten dan bij het gebruik van gewone brandstoffen. De teelt van de gewassen die nadien gebruikt worden voor de aanmaak van biobrandstof moet op een milieuvriendelijke wijze gebeuren (zonder overdaad aan kunstmeststoffen en pesticiden en zonder ggo's). Als die gewassen in ontwikkelingslanden verbouwd worden mag dat zeker niet ten koste gaan van de noden van de plaatselijke bevolking (bijv. voedsel- of lokale energievoorziening) of gepaard gaan met een kaalslag in regenwouden. In geen geval mogen we terechtkomen in een systeem waarbij de voedselprijzen voor de allerarmsten de pan uitrijzen, om de rijken toe te laten nog goedkoop met de wagen te rijden.

Energievoorziening

- 1.56 *Uitgesproken politieke steun voor hernieuwbare energie*
Hernieuwbare energiebronnen kunnen in ons land tegen 2050 instaan voor 65% van de elektriciteitsproductie. Daarvoor is wel de duidelijke politieke keuze nodig om het potentieel aan energie-efficiëntie in ons land te ontginnen. Dat potentieel volledig benutten is een noodzakelijke voorwaarde om, onder andere, hernieuwbare energiebronnen een significante rol te laten spelen in onze elektriciteitsvoorziening en het sluiten van de steenkool- en kerncentrales te compenseren. In Duitsland is de sector van de hernieuwbare energie al goed voor meer jobs (170.000, en stijgend tot 300.000 in 2020) dan de sectoren van steenkool en

kernenergie tezamen (120.000, en dalend). Onder impuls van de Groenen had de regering van Gerhard Schröder een beleid gevoerd dat hernieuwbare energie ondersteunt, met onder meer gulle subsidies voor groene stroom. Zo kwam ongeveer 10% van de Duitse elektriciteitsproductie in 2005 uit hernieuwbare energiebronnen. Een juiste keuze, blijkt nu, want de ontwikkeling van hernieuwbare energie kan de komende jaren in Duitsland bijkomend 130.000 banen scheppen, en dit zorgt bovendien voor bijkomende werkgelegenheid in weinig geïndustrialiseerde streken. De Deense windturbine-industrie is dan weer de grootste ter wereld en heeft 20.000 bijkomende jobs opgeleverd. Ook in België is het mogelijk om in de sector van de hernieuwbare energie netto tussen 8.400 en 11.000 arbeidsplaatsen te creëren tegen 2010, en tussen de 16.000 en 27.000 tegen 2020. Groen! vraagt de uitgesproken politieke steun voor hernieuwbare energie. In een eerste fase wil Groen! tegen 2015 dat de Vlaamse energieproductie voor minstens 25% uit hernieuwbare energiebronnen bestaat. Dat betekent in de eerste plaats een investering in windenergie, zonne-energie en kleinschalige waterkracht. In tweede instantie wordt geïnvesteerd in duurzame biomassa. Groen! wil biologische grondstoffen stimuleren als brandstof voor wagens en elektriciteitsproductie, maar ook als vervangmiddel voor grondstoffen in de industrie. Tegen 2050 moeten doortastende maatregelen ervoor zorgen dat 60% van onze energie wordt opgewekt uit hernieuwbare energiebronnen.

- 1.57 *Energie en lokale autonomie.* Hernieuwbare energiebronnen op basis van zon, wind, water of duurzame biomassa, eventueel met waterstof als energiedrager en gecombineerde productie van warmte en elektriciteit (o.m. via micro-WKK's), bieden unieke kansen op decentrale energieproductie en op meer energieautonomie voor gezinnen, bedrijven, gemeenten. In plaats van een gecentraliseerd net waarbij alle stroom "top-down" geleverd wordt over immense afstanden, streeft Groen! naar een ecologisch internet van met elkaar verbonden lokale energieproducenten en -consumenten waarbij de energiebedrijven eerder een bemiddelende rol spelen, energiestromen bundelen en energie-diensten (bv. inzake energiebesparing) aanbieden. In het begin zal de decentrale energie-opwekking vooral een aanvullende rol hebben, op termijn kan het een volwaardig alternatief worden. Ook op het vlak van vervoer willen we onafhankelijker worden van olie, door te kiezen voor minder gemotoriseerd vervoer, hoogwaardige openbaar vervoersnetten en slimme en schone wagens op duurzame energie. De hernieuwbare energiebronnen bieden enorme mogelijkheden tot zelfbeschikking. Daarom juist vormen ze een wezenlijke bedreiging voor alle grootschalige energiebedrijven en alle politieke elites die hun macht daarop gebouwd hebben. De Groenen zullen niet toelaten dat de grote energieconcerns deze nieuwe energievormen recupereren, inkapselen of voor hun kar spannen.
- 1.58 De overheid en de overheidsbedrijven dienen zelf het goede voorbeeld te geven en schakelen om naar 100% groene stroom.
- 1.59 *Sluiten van de gevaarlijke kerncentrales.* Kernenergie is een doodlopend straatje. Een grootschalige, vervuilende en gevaarlijke technologie uit het verleden. Tal van problemen blijven onopgelost: zoals het probleem van de verwijdering van het kernafval, de risico's van globaal terrorisme en de vermenigvuldiging (proliferatie) van kernwapens in een wereld waar het aantal kerncentrales enorm zou toenemen. Ook rond de veiligheid van de centrales rijzen steeds weer vragen en de werking van het agentschap dat de kernsector controleert (de FANC) laat te wensen over. Het is gewoon onaanvaardbaar om de kerncentrales langer open te houden dan voorzien in de wet op de kernuitstap, zeker als we weten dat wereldwijd de gemiddelde leeftijd van een kerncentrale ligt op 21 jaar. Volgens sommigen is een *revival* van kernenergie hét antwoord op de stijgende olieprijsen of op het broeikas-effect. Kerncentrales worden echter vooral gebruikt om elektriciteit te produceren, niet voor verwarming of transport. Olie daarentegen wordt nauwelijks gebruikt voor de productie van elektriciteit, maar staat wel in voor 20% van het energieverbruik nodig voor de verwarming van huizen en gebouwen, en voor maar liefst 80% van het energieverbruik nodig in het transport. Kernenergie is daar hoegenaamd geen alternatief. En als je naar de hele nucleaire cyclus kijkt, wordt er ook CO₂ uitgestoten door nucleaire stroomopwekking. Ook de piste waarbij kernenergie gebruikt wordt om waterstof te produceren, is uitzichtloos. Want dan zou de bevoorradingszekerheid van de nucleaire brandstof al snel een probleem worden.

Groen! wil dat de kerncentrales worden gesloten zoals is vastgelegd in de wet op de kernuitstap. Van een verlenging van de levensduur van de bestaande centrales kan geen sprake zijn. De paarse partijen keurden deze uitstap mee goed tijdens de vorige regeertermijn, maar hebben niets gedaan om deze uitstap voor te bereiden. Jaarlijks gaat er nog altijd € 463 miljoen steun van de overheid naar de nucleaire sector. De regering Verghofstadt 2 keurde de invoer van kernmateriaal voor verwerking in Dessel goed en steunde ook de uitvoer van nucleair materiaal naar India en Israel. Bovendien liet men toe dat het nucleair passief van € 4 miljard dat werd aangelegd (om centrales te ontmantelen e.d.) in Franse handen terecht kwam. Groen! wil dat dit geld terug onder Belgisch beheer komt. De activiteiten van het SCK (Studiecentrum voor Kernenergie) in Mol wil Groen! beperken tot louter onderzoeksbedrijf en beheersorganisme van nucleair afval (ontmanteling etc). Alle andere jobs willen we overhevelen naar VITO (bvb fundamenteel onderzoek energie) en richten op meer toekomstgerichte projecten zoals energiebesparing en hernieuwbare energie. Groen! gelooft ook niet in een vierde generatie van kerncentrales. Al het (onderzoeks)geld dat men daar blijft in pompen, kan veel beter besteed worden om voluit te gaan voor de echte alternatieven (hernieuwbare energie en energiebesparing).

- 1.60 *Sluiten van de vervuilende steenkoolcentrales.* Electrabel is vandaag eigenaar van de 7 steenkoolcentrales die België rijk is. Deze 7 centrales produceren zonder uitzondering elektriciteit op basis van vervuilende en achterhaalde technologieën. De steenkoolcentrales van Electrabel vertegenwoordigen 10% van de totale CO₂-uitstoot van ons land. Deze kolencentrales moeten zo snel mogelijk dicht. Ook de omschakeling naar het stoken van biomassa (bv. olijfpitten of palmolie) is geen oplossing. Nog los van de grote vragen die gesteld kunnen worden bij het duurzaam karakter van bijv. de palmolieproductie in ontwikkelingslanden.
- 1.61 *Zonnedakenplan.* Recent heeft de gouverneur van het zonnige Californië, Arnold Schwarzenegger de “1.000.000 zonnedaken”-wet laten stemmen. In Californië zijn er gemiddeld 1.900 zonne-uren en in Vlaanderen halen we ongeveer 1.500 uur zon per jaar. Ook bij ons is er een enorm potentieel aan zonnestroom. Groen! streeft op termijn naar 30% zonnestroom. Concreet willen we werk maken van een 100.000 zonnedakenplan voor heel Vlaanderen. En ook in Brussel kunnen er dankzij de sterke steunmaatregelen van het gewest veel meer zonnedaken komen. Mensen moeten hun dak kunnen verhuren (RENT A ROOF) voor de plaatsing van zonnepanelen. Maar daarvoor moet de steun van de overheid voor de plaatsing van zonnepanelen sterk verhoogd worden. De federale overheid kan ook hier helpen met renteloze leningen betaald door het Energiefonds. Een goede coördinatie met de Vlaamse overheid is dan wel nodig. Via zonneboilers kan zonne-energie ook gebruikt worden om water op te warmen in huis. Al in 2000 lanceerde Wallonië het actieplan Soltherm. Deze campagne is een integrale marktontwikkelingscampagne voor toepassingen van thermische zonne-energie. Op 5 jaar tijd heeft de Waalse zonneboilermarkt dan ook de Vlaamse overschreden. Groen! wil naar Waals voorbeeld een integrale marktontwikkelingscampagne voor thermische zonne-energiesystemen. De overheid zorgt hierbij best voor een verzekerde financiering van de sectorconvenant met de zonne-energiesector via de intercommunales, één energieloket met duidelijke informatie over de subsidiëringmogelijkheden en een actieplan om zonne-energie toe te passen in publieke zwembaden, sporthallen en andere overheidsgebouwen.
- 1.62 *Windstroom.* In Vlaanderen mogen windturbines nagenoeg enkel worden gebouwd op industrieterreinen en plaatsen van openbaar nut, zoals autosnelwegen en ontginningsgebieden. Daardoor raken wel steeds meer bedrijven betrokken bij windturbineprojecten. Bedrijven klagen echter over de administratieve rompslomp. De belangrijkste obstakels voor de bouw van een windturbinepark is niet het ontbreken van wind, maar het verkrijgen van de nodige bouw- en milieuvergunningen. Er zijn veel criteria, waarvoor verschillende instanties zijn bevoegd. Gemiddeld moet een bedrijf rekenen op 2 à 3 jaar eer de vergunning is verleend. Daarom wil Groen! in elke gemeente een plan met de inplantingmogelijkheden voor windturbines. Een versnelde opmaak van de nodige RUPs moet de oprichting van windturbines in agrarische en vergelijkbare buffergebieden mogelijk maken; waarbij uiteraard een milieutoets (invloed op natuur en fauna zoals trekvogels) moet plaatsvinden. Groen! wil ook duidelijke en vereenvoudigde criteria: de bebakening t.b.v. de luchtvaart mag niet strenger zijn dan in de ons omringende landen; duidelijke en haalbare criteria m.b.t. geluid en slagschaduw. Op de Noordzee blijft ook een groot deel van het

potentieel onderbenut. Sites dicht bij de kust komen voor Groen! in aanmerking als ze geen inbreuk vormen op Natura 2000 (de vastgelegde natuurgebieden op zee). Ook verder in zee, zelfs los van zandbanken, zijn er mogelijkheden. Waarom geen Brits-Nederlands-Belgisch windturbinepark in volle zee? Technisch is dit mogelijk. Om investeerders aan te moedigen is het van groot belang dat de aansluitkosten op het net voor windturbines op zee voor 100% aan de netbeheerder ELIA worden aangerekend.

- 1.63 *Warmtekrachtkoppeling*: op grote en op kleine schaal. Ook op het vlak van warmtekrachtkoppeling ligt België nog sterk achterop. Maar grote bedrijven zoals BASF nemen nu zelf het voortouw en investeren in grote WKK-installaties. En de Vlaamse regering steunt de ontwikkeling sinds kort via WKK-certificaten. Groen! ziet daarnaast ook een groot potentieel in de ontwikkeling van zogenaamde micro-wkk's. Stel je voor : een hoog rendement verbrandingsketel in je kelder, die ook zorgt voor stroom in je hele huis. Groen! wil dat snel werk gemaakt wordt van de ontwikkeling van micro-WKK's in Vlaanderen en Brussel, eerst door de start van een demonstratieproject zoals in Nederland, nadien door de structurele voorwaarden te scheppen voor energieproductie thuis en levering onder gunstige voorwaarden aan het net.

De energierevolutie: van ver tot dichtbij

- 1.64 *Nood aan een VN-Agentschap voor Duurzame Energie*. Het Internationaal Energie Agentschap te Parijs, dat enkel de kortetermijnbelangen van de rijke industrielanden en in het bijzonder van de grote energiegiganten (Exxon, EDF, Totalfina,..) verdedigt, kan best worden afgeschaft. Er komt, naar analogie met andere VN-agentschappen, een Internationaal Agentschap voor Duurzame Energie dat de overgang helpt maken naar een wereld zonder fossiele en nucleaire energie en de ontwikkeling en verspreiding van hernieuwbare energie en energie-efficiëntie stimuleert. Het agentschap controleert de internationale energiemarkten en verhindert marktversturende speculatie. Kartels in de energiesector (zoals de OPEC) worden bij internationaal verdrag verboden.
- 1.65 *Europa: geen oligopolies*. De Europese Commissie dient haar anti-oligopoliebeleid ook op het vlak van energie te versterken. Er komt op korte termijn een crisisbevoor-radingsbeleid op Europees beleid, zowel inzake olie als aardgas, zodat de EU zich als grootste consument ter wereld, scherper kan opstellen tegenover eventuele crises in het Midden-Oosten en tegenover misbruiken in landen zoals Rusland en Iran. *Het Euratomverdrag wordt opgeheven*. De Europese kredieten voor R & D in de energiesector gaan alleen nog naar hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.
- 1.66 *Federaal en gewestelijk: radicale democratisering van het energiebeleid*.
- België en Vlaanderen en Brussel kiezen in het kader van het nationaal klimaatpact voor een democratisch energiebeleid en dus voor maximale energie -autonomie voor de staat, voor gezinnen, bedrijven, gemeenten. De vorderingen worden gemeten via een energie-autonomie- en een energie-efficiëntie-index.
 - Voor Groen! blijft het van wezenlijk belang dat het stroomproductie-monopolie van Suez/Electrabel op de Belgische energiemarkt effectief gebroken wordt.
 - Groen! is voorstander van een heffing op afgeschreven steenkool- en kerncentrales. De opbrengst daarvan gaat naar het Sociaal Klimaatfonds. Maar een dergelijke heffing kan voor Groen! nooit als excuus ingeroepen worden om installaties langer open te houden of om de invoering van een volwaardige CO₂-energieheffing op de lange baan te blijven schuiven.
 - Groen! wil publieke energienetwerken. De sociale en ecologische dienstverlening van de netbeheerders is een kerntaak voor de overheid, die meer inhoudt dan een beperkt aantal openbare dienstverplichtingen. Privé-operatoren op de markt zoals Suez worden best helemaal geweerd. Advies, audits en actieve begeleiding bij energiebesparing is een hoofdopdracht van de netbeheerders, al dan niet in samenwerking met nieuwe gemeentelijke energiebesparingsbedrijven. Hoge tarieven voor teruglevering aan het net moeten als standaard dienstverplichting opgelegd worden.

- Gemeenten en andere overheden mogen geen geld meer verdienen aan het verbruik van elektriciteit, alleen nog aan het besparen van elektriciteit. De tarifieringsmechanismen van de stroomleveranciers worden in die zin aangepast.
- Gemeenten die kiezen voor meer lokale energie-autonomie en dus voor meer lokale energiebesparing en voor meer lokale energieproductie (locale windmolens, zonnedaken, biomassa, waterkracht, kleine WKK) krijgen een hogere dotatie via het Gemeentefonds. De toekenning gebeurt op basis van de uitvoering van lokale energiebeleidsplannen. Het doel moet zijn om 10% lokale energie-autonomie te bereiken tegen 2018, dus binnen twee gemeentelijke legislaturen.

Ecologische economie

De economische keuzes van vandaag stuiten op de grenzen van wat voor de aarde draagbaar en voor mensen verdraagbaar is. Het neoklassieke economische model creëert teveel overproductie en afdankingen, werkloosheid en stress, milieuvervuiling en natuurvernietiging. De neoliberale globalisering met haar vrij verkeer van goederen en multinationals, speelt landen en werknemers tegen elkaar uit. Sociale verworvenheden worden onder grote druk gezet en veel mensen zien hun werk- en inkomenszekerheid aangetast.

Om opgewassen te zijn tegen de grote ecologische uitdagingen van vandaag zoals de opwarming van de aarde, het verlies aan biodiversiteit en het verlies aan natuurlijke hulpbronnen, de verspreiding van vervuilende stoffen ten koste van onze gezondheid, is er nood aan een ecologische ommekeer in onze wijze van produceren en consumeren, zonder weerga. Willen we ons welvaartsniveau aanhouden en ook garanderen voor de toekomstige generaties, dan moet in de komende vijftig jaar op wereldschaal de milieudruk worden verminderd tot een tiende van de huidige niveaus.

Voor deze duurzaamheidstransitie hanteert Groen! het nieuwe denkkader van de ecologische economie: een economie die ten dienste staat van de mens en niet omgekeerd, die rekening houdt met wat mens en planeet aankunnen, die de lange termijn incalculeert en die solidair is. Groen! ziet “economie” niet als doel op zich, maar als een deelsysteem van het ecosysteem Aarde. Voor Groen! is deze **sociaal-ecologische economie** gebaseerd op de volgende **drie pijlers** :

Ecologische duurzaamheid.

Vandaag heeft de wereldbevolking een te grote impact op het milieu en de planeet. In een beperkte wereld is op termijn globale economische groei die geen rekening houdt met een duurzame ecologische schaal, gewoonweg onhoudbaar. Ecologische duurzaamheid is dus een must. Ecologisch duurzaam heeft onder meer te maken met een drastische vermindering van de hoeveelheid gebruikte grondstoffen en energie in de productie en in het transport. Een ecologische economie verbruikt het milieu slechts in de mate dat die zichzelf opnieuw genereert. Economische groei moet zich dus aanpassen aan de recyclage- en verwerkingsmogelijkheden van de aarde.

Sociale duurzaamheid

Hoe zorgen we voor een eerlijke verdeling van natuur, leefbaarheid, schone lucht? Nu is deze verdeling heel scheef: hoe hoger het inkomen, hoe schoner en gezonder mensen wonen. Ongezonde leefomstandigheden (wonen langs drukke wegen met veel vervuiling, wonen in buurten met weinig groen) zijn geconcentreerd bij mensen met lage inkomens. Tegelijkertijd vervuilen mensen meer naarmate hun inkomen hoger is. Wie het milieu het meest belast, woont in de schoonste, stilste en gezondste omgeving, en omgekeerd. Zo is het in België, zo is het nog veel sterker wereldwijd.

Eerlijke ecologische politiek betekent dat we een einde maken aan dit afwentelen van vervuiling van rijk naar arm. We moeten het milieu sparen én eerlijk delen. Lagere inkomens moeten er per saldo altijd op vooruit gaan, zowel in inkomen als in leefomgeving. Daarom is vergroening van de belastingen zo belangrijk: vervuiling wordt duurder en arbeid goedkoper. Zo komen er veel nieuwe banen en de laagste inkomens én het milieu winnen erbij.

Sociale duurzaamheid heeft ook te maken met het gelijkwaardig betrekken van alle groepen van de maatschappij in het economische gebeuren. Een ecologische economie bevordert de autonomie van de mens en is gericht op de herverdeling van rijkdom. Ze is gebaseerd op de behoeften van mensen, geeft iedereen gelijke kansen, en is fundamenteel solidair met de zwakkeren.

Democratisering van economische besluitvorming

Privatisering, deregulering, de vrije markt, werden zeker in decennia aan het eind van de vorige eeuw geen middelen meer, maar doelen op zich. De politiek heeft haar beslissingsmacht uit handen gegeven en grotendeels overgedragen aan de raden van beheer van bedrijven en multinationale ondernemingen. De vrije markt is echter niet bezig met herverdeling, en er bestaat geen onzichtbare hand die zorgt voor milieubehoud, natuurbescherming, of voor een ontspannen samenleving, de raden van beheer houden geen rekening met de globale maatschappelijke gevolgen op lange termijn. De economie overkomt ons niet, economische keuzes maken we zelf. De

gemeenschap, de overheid, de wetgevende macht, mogen en moeten zich bemoeien met de fundamentele economische keuzes, zowel op nationaal als op internationaal niveau.

Ontkoppeling van economische groei en milieudruk kan als men de omslag maakt naar ‘**duurzaam ondernemen**’, of de productie van goederen en die de menselijke behoeften bevredigt en de kwaliteit van het leven bevordert (vandaag en in de toekomst), en gelijktijdig leidt tot een vermindering van de milieudruk en grondstoffenintensiteit per productketen tot een niveau dat minstens overeenkomt met de geschatte draagkracht van de aarde. Een belangrijk principe hierbij is lokale productie voor lokale consumptie.

De omslag naar een ecologische economie is ook gebaseerd op **ecologische innovatie**. Dit vereist verstrekkende innovaties in onze huidige wijze van produceren en consumeren. De nieuwe ecologische revolutie kiest terug meer voor een economie op mensenmaat: eco-technologie en ecologische rationalisering leiden tot eerlijke handenarbeid en verantwoordelijke jobs. Vandaag kiezen voor de sectoren van de toekomst levert meer en kwalitatief betere jobs op. Door investeringen in milieusanering, milieutechnologie, milieu-innovatie en hernieuwbare energie kunnen tegen 2010 50.000 nieuwe jobs worden gecreëerd.

Groene chemie is de sector van de toekomst omdat de principes van ‘**industriële ecologie**’ hier maximaal toepasbaar zijn: vermijden van niet-recycleerbaar restafval, geen vervuiling door het lekken van risicovolle stoffen in het productieproces. De geleidelijke omschakeling van de industrie weg van aardolie en naar meer inzet van herteelbare grondstoffen is mogelijk. Groen! wil het aandeel van biologische grondstoffen optrekken naar 10% tegen 2010 en naar 25% tegen 2030.

In de 21ste eeuw worden **creativiteit en ondernemingszin** nog belangrijker. De economie van de toekomst steunt grotendeels op zelfstandige ondernemers en kmo's. In ons land zorgen zij voor de meeste banen. Een hele regio die afhankelijk is van één bedrijf, is economisch en sociaal erg kwetsbaar. Grotere diversiteit creëert een veel sterkere economie. Daarom wil Groen! een beleid dat zelfstandige ondernemers en kmo's krachtiger ondersteunt.

Een wegwerpeconomie is geen sterke economie. Groen! wil een duurzame productie voor reële behoeften. Daarom kiezen we voor kwaliteit: betere goederen en diensten. Niet meer, maar beter, met goederen waar iedereen langer van kan genieten, omdat ze langer meegaan en herstelbaar zijn. Duurzame goederen verlichten ook de druk op het milieu. Als consument kiezen we alle dagen. Wie kiest voor duurzaamheid en kwaliteit, stuurt mee onze economie. Groen! wil mensen meer kans geven op **milieubewuste consumptie** en hun **consumentenrechten** versterken.

De vernieuwing van de economie heeft ook een **mondiale dimensie**, die we kunnen samenvatten als “andere globalisering”. Groen! plaatst het grootste humanitaire probleem van deze tijd, de massale armoede in het Zuiden, boven aan de politieke agenda, maar stelt vast dat multinationale ondernemingen, internationale banken en speculatiefondsen meer macht hebben dan bevolkingen. Daarom wil Groen! dat er gesleuteld wordt aan een wereldeconomie die menselijke waardigheid voor allen garandeert, zich ontwikkelt binnen de ecologische grenzen, en de democratie herstelt. Groen! wil dat sociale en ecologische waarden worden opgenomen in het wereldhandelsregime, dat zware financiële crisissen worden voorkomen en dat belastingparadijzen worden aangepakt. Groen! is ervan overtuigd dat een andere globalisering bijdraagt tot de voorkoming van oorlog en geweld.

Voorstellen

Schaal, verdeling en allocatie

1.67 Prioritair in de omslag naar een ecologische economie is het vastleggen van een ecologisch duurzame schaal, op het juiste niveau, door transparante en democratisch verkozen overheden. Wat betreft mondiale milieuproblemen zoals de globale opwarming, wordt die ecologisch duurzame schaal op mondiaal niveau vastgesteld. Wat betreft regionale milieuproblemen, zoals de waterproblematiek, wordt de schaal op regionaal milieu vastgelegd. Groen! pleit daarom voor sterke mondiale milieu-instelling (naar analogie met de Wereldbank en het IMF) die de maximaal toelaatbare vervuiling dan wel uitstoot vastlegt en deze milieugebruiksruimte ook kan opleggen. Naast prijsinstrumenten zoals milieufiscaliteit

pleit Groen! ook voor milieusubsidies en verhandelbare quota voor de maximaal toelaatbare vervuiling of uitstoot.

Daarnaast is een rechtvaardige verdeling van de milieugebruiksruimte noodzakelijk. Groen! pleit daarom voor rechtvaardige progressieve belastingssystemen, grootkapitaalbelasting, een verschuiving van de fiscale last op arbeid naar milieuv vervuiling en grote vermogens en voor eerlijke handelsmechanismen.

Pas dan wil Groen! een beroep doen op klassieke marktmechanismen om de milieugebruiksruimte zo kostenefficiënt mogelijk te realiseren.

- 1.68 Groen! kiest voor ecologische welvaart als alternatief voor het bruto nationaal product. Zo'n 'groen bnp' houdt rekening met de ecologische voetafdruk en de effectieve tevredenheid van de inwoners. De invoering van een verfijnder berekeningsmethode zoals de ISEW (index voor duurzame ontwikkeling) brengt de economische 'groei' dichter bij de werkelijkheid. Kosten ter bestrijding van bv. milieuv vervuiling worden dan als minpost worden geboekt, terwijl informele economische activiteiten wel worden ingebracht. Het Federaal Planbureau maakt hiervoor jaarlijkse een volledige set van groene nationale rekeningen op. Ecologische indicatoren brengen in kaart in hoeverre onze samenleving al of niet duurzamer wordt. Dit rapport wordt jaarlijks voorgelegd aan regering en parlement.

Ecologische innovatie

- 1.69 *Afval wordt grondstof.* Groen! pleit voor "cradle to cradle" (afval wordt grondstof) als ecologische strategie in de productie. In de productie het ketenbeheer en het hoogwaardig sluiten van kringlopen centraal stellen. Duurzame kunststoffen op basis van herteelbare grondstoffen kunnen na gebruik probleemloos terug in de stoffenkringloop opgenomen worden. In alle fasen van de keten zijn milieugegevens openbaar.
- 1.70 *Ecologische innovatie als motor voor tewerkstelling.* Nieuwe groene energie, nieuwe vormen van schoon en grondstofzuinig produceren, nieuwe projecten in de sociale economie, nieuwe vormen van zorg, van versterking van het sociale weefsel: de overheid moet de creativiteit van al wie maatschappelijk iets wil ondernemen, voluit kansen geven. Dit kan via subsidies, belastingvoordelen, labels, vrijstellingen zoals loopbaanonderbreking, starterprojecten, opleidingen, de ruimte om te ondernemen door de aanleg van ecologische bedrijventerreinen.
- 1.71 *Onderzoek en ontwikkeling.* Onderzoek naar de ontwikkeling en het gebruik van technologieën die het milieu minder belasten, krijgen krachtige ondersteuning. Met deze nieuwe ecologische innovatieve technologieën is het mogelijk op korte termijn het welvaartsniveau te behouden en toch de globale milieu-impact met een factor 4 te verminderen.
- 1.72 *Juridisch kader.* Vandaag staan normering en O&O-stimulering te los van elkaar, in plaats van dat ze aan elkaar zijn gekoppeld. De beste prikkel voor ecologische innovatie is nochtans een stabiel juridisch kader. Een innovatief klimaat wordt pas gestimuleerd met een sluitende wet- en regelgeving die ambitieuze eisen stelt aan producten en productieprocessen. De overheid maakt dan vooraf bekend welke bepaalde normen voor de toekomst zullen gelden, waardoor het voor kennisinstellingen en bedrijven zinvol is om deze techniek te ontwikkelen. Ze worden hierin door de overheid krachtig ondersteund.
- 1.73 *Ecologische productnormen.* Groen! pleit voor ambitieuze productnormen in plaats van ecolabels voor een beperkt aantal producten. Deze milieueisen zijn voortschrijdend in de tijd en lang van tevoren bekend. Producenten kunnen er dan op anticiperen in hun onderzoeksprogramma's en hun investeringsbeleid. Wie beter doet dan de norm, wordt extra beloond en het meest duurzame product of de beste technologie wordt na verloop van tijd de nieuwe norm. Buitenlandse voorbeelden (*het "Top Runner Model" in Japan*) laten zien dat dit een zeer effectieve aanpak is om groene doorbraken te realiseren.

- 1.74 *Klimaatneutraal ondernemen stimuleren.* De overheid kan klimaatneutraal ondernemen stimuleren. Groen! pleit voor ambitieuze en bindende besparingsdoelstellingen voor de industrie, gecombineerd met een systeem van verhandelbare emissierechten.
- 1.75 *Groene chemie stimuleren.* Een impulsprogramma rond toepassingen van herteelbare grondstoffen o.m. in de chemie. Forse innovatiepremies voor chemische bedrijven die meer ruimte maken voor bio. Steun voor landbouwbedrijven die omschakelen naar herteelbare grondstoffen voor de industrie (in overleg met de Gewesten). Ecoboni voor biologisch afbreekbare materialen (bijvoorbeeld verpakkingen).

Ecologische consumptie en consumentenrechten

- 1.76 *Een ecologisch bonus-malussysteem.* Groen! wil de markt van werkelijk innovatieve, ecologische producten te vergroten, door het toekennen van een forse bonus. Zo wordt de verkoopprijs ervan gedrukt. Daarvoor wordt een substantieel aantal ecologische producten geselecteerd. De overheid neemt hoge ontwikkelingskosten voor haar rekening, omdat de ontwikkeling van deze producten een groot maatschappelijk belang dient. Hier tegenover staat dat ‘vuile’ producten uit dezelfde productgroep extra worden belast. Er is dus een dubbele prikkel: zowel bonus als malus. Zo ontstaat er snel een grote vraag naar ecologische en innovatieve producten. De definitie van ecologische producten is dat ze vele malen minder milieubelastend zijn in de productie en het gebruik dan nu gangbaar is, het moet echt om een doorbraak gaan. De subsidie blijft hooguit drie jaar in stand, daarna moet het product op eigen benen kunnen staan. Binnen de EU- regelgeving bestaan tegen een heffing én een bonus geen bezwaar, als ze niet-discriminerend worden toegepast.
- 1.77 *Milieu-innovatie bereikbaar maken voor lage inkomens.* Het is belangrijk dat groene en innovatieve producten ook binnen het bereik komen van mensen met lagere inkomens. Zo kunnen zij ook profiteren van de voordelen die deze producten bieden. Bovendien is dit nodig om de afzetmarkt te vergroten. De producenten staan in voor de kosten van afvalinzameling en -verwerking, zodat de kost hiervan al in de aankoopprijs van het product vervat zit. Gemeenten kunnen dan de dure huisvuilzak goedkoper maken, zodat sluikestorten en zwerfvuil worden vermeden.
- 1.78 *De inkoopmacht van de overheid benutten om markten te vergroten.* De overheid is een grote inkoper van producten en diensten. Door deze enorme koopkracht kan de overheid zelf zorgen voor marktvoorbraken. De overheid kan grenzen verleggen door haar marktmacht effectief, consequent en daadkrachtig in te zetten. Als de verschillende overheden enkel nog de meest ecologische producten kopen, ontstaat er een grote afzetmarkt voor ecologische en innovatieve producten. Voorbeelden:
- in alle concessies voor het openbaar vervoer worden schone voertuigen vereist, bv. alle bussen van de Lijn worden uitgerust met een dieselroetfilter
 - “cradle-to-cradle” als vereiste bij alle infrastructurele werken (autowegen, spoorwegen, vaarwegen)
 - alle kantoorapparaten (computers, printers, kopieerapparaten, etc) die overheden kopen zijn van de zuinigste soort; binnen 3 jaar wordt alleen nog kantoorapparatuur gekocht met hooguit 1 watt stand-by gebruik.
 - overheidskantines schakelen over op biologische catering (verbouwd zonder bestrijdingsmiddelen en kunstmest, diervriendelijk).
 - de overheid gebruikt alleen nog de zuinigste dienstauto’s (zowel personen- als bestelauto’s), met een fors aantal hybride en elektrische auto’s. Dit geldt bijvoorbeeld ook voor politieauto’s en de auto’s van ministers
 - in overheidsbestekken wordt gekozen voor “schone kleren”
 - voor groene stroom kiezen: alle overheidsgebouwen gebruiken alleen nog duurzame energie in combinatie met energiebesparing.
 - nieuwbouw van overheidsgebouwen enkel nog met het passiefhuisconcept
 - de overheid doet alleen zaken met bedrijven die zelf een duurzaam ecologisch beleid voeren.

- 1.79 *Weet wat je koopt.* Goede informatie is een minimum voorwaarde om als consument bewust te kunnen kiezen. Groen! wil iedere consument zicht geven op de herkomst en de samenstelling van de producten. Dat kan door een betere *labeling* van producten. Met duidelijk leesbare informatie en goede labels op het etiket hebben consumenten de garantie dat producten niet door kinderen zijn gemaakt, geen genetisch gemanipuleerde organismen bevatten, biologisch geteeld zijn of geen roofbouw op de natuur plegen. En Groen! vraagt een duidelijk kader voor het werken met ecolabels.
- 1.80 Ook voor financiële producten (beleggingen, investeringen) is volledige transparantie nodig. Banken, beursgenoteerde bedrijven, investeerders geven aan of en hoe ze rekening houden met ethische, milieu- en sociale criteria.
- 1.81 *Eerlijke handel stimuleren.* Producten van eerlijke handel moeten een evidentie zijn voor iedere overheid. Groen! wil op termijn komen tot één duurzaamheidslabel, zodat je niet meer moet kiezen tussen bijv. een fair trade product of een bio-product. Op een officieel erkende infolijn zou je dan terecht kunnen voor alle informatie over het duurzaam karakter van producten.
- 1.82 *Groene keuzes belonen.* Producten met een duurzaam label zouden best gebnieten van een lagere BTW. Zo denken we ook aan een lager BTW-tarief voor A-gelabelde huishoudelijke apparaten (in functie van hun energieverbruik).
- 1.83 *Reclamevrije samenleving.* Reclame wordt steeds agressiever. Groen! ijvert voor het recht op reclamevrije ruimten in de samenleving. Scholen en kinderprogramma's op televisie moeten reclamevrij blijven. Misleidende reclame moet aangepakt worden. Vrijwillige codes volstaan niet. Dit geldt zeker ook voor vormen van "green washing" (producten die ten onrechte als "groen" worden voorgesteld). Jongeren worden weerbaar gemaakt t.a.v. reclameboodschappen.
- 1.84 *Sterke consumentenrechten.* Duurzame consumptie veronderstelt ook sterke consumentenrechten. Daarom wil Groen! deze verder versterken, van betere informatie over gegarandeerde bedenktijd tot goed functionerende ombudsdiensten.

Deglobalisering

- 1.85 *Lokale productie voor lokale consumptie.* De productie meer richten op lokale markten en een herwaardering van de gemengde economie waarin naast de privé ook ruimte is voor een sterke overheid en coöperatieven. Groen! wil de lokale distributie alle kansen geven en kiest dan ook voor zelfstandige ondernemers en kmo's.
- 1.86 *Zelfstandige ondernemers en kmo's steunen.* De IKEA-wet heeft de deur opengezet voor grote ketens en shoppingcentra (meestal buiten de kernen van steden en gemeenten), ten koste van lokaal verankerde zelfstandige ondernemers en kmo's. Groen! kiest resoluut voor levende woon- en winkelkernen in onze steden en gemeenten en wil om die reden ook de Ikea-wet grondig evalueren en aanpassen.
- 1.87 *Onthaasting van de economie.* Meer koopzondagen en een soepeler erkenning van toeristische centra, versterken de 24-uurseconomie van steeds meer consumenten. Bovendien wordt dit voor kleine handelaars maar ook voor veel werknemers in grotere handelszaken onhoudbaar. Groen! vraagt respect voor sluitingsuren en rustdagen. Anderzijds kan via een goed reglementering van nachtwinkels weel een voldoende service aangeboden worden na de officiële uren.
- 1.88 *Wonen, werken en winkelen.* Een beleid in samenwerking met de gewesten dat stads- en dorpskernen versterkt door permanente *monitoring* van de winkelleegstand en een optimale afstemming van wonen, werken en winkelen. Een versterkt ruimtelijk- en stedenbeleid moet dit ondersteunen. Groen! wil hinder bij openbare werken draaglijk maken door renteloze leningen aan handelaars in de buurt en door een voortdurend werfoverleg. Betere coördinatie van werken zorgt ook voor kortere hinder.

Mobiliteit

Vooraf het verkeer stoot in Vlaanderen en Brussel nog altijd meer broeikasgassen uit. Als we daar niets aan doen, zal alleen al het verkeer zorgen voor een toename van 42% CO₂ in 2010. Groen! wil werk maken van een echt ecologisch mobiliteitsplan voor Vlaanderen en Brussel. Mobiliteit is belangrijk en dient daarom betaalbaar en beschikbaar te zijn voor iedereen. Verkeer hoeft niet vervuilend of verstikkend te zijn. Het kan ook zonder massale uitstoot van fijn stof of CO₂. De overheid dient grenzen aan te geven. Mensen én bedrijven maken zelf al nieuwe keuzes : minder verplaatsingen, meer aandacht voor het milieu : die keuzes willen we vanuit Groen! sterk ondersteunen.

Meer auto- en vrachtwagenverkeer staat niet voor meer welvaart

Meer gemotoriseerd verkeer en meer asfalt en autowegen leiden niet tot meer welvaart en tewerkstelling. Integendeel zelfs. Als we Vlaanderen en Brussel leefbaar willen houden, hebben we eerder minder dan meer autoverkeer nodig. Minder vrachtwagens, minder vrachtluchten, minder autokilometers, minder havencontainers. We gaan wel voluit voor betere fietsroutes, wandelpaden, spoorwegen, busbanen en vervoer over water.

Keuzes maken

Werk maken van een ecologische mobiliteit betekent dus keuzes maken.

- Keuzes inzake ruimtelijk beleid: kiezen voor nabijheid van wonen en werken (ook door telewerken, satellietkantoren) en het dichter bijeen brengen van productie en afzet. Groen! kiest waar mogelijk voor een lokale economie.
- En we willen ook kiezen hoe we ons verplaatsen: de keuze van de vervoerswijze. Je kan niet alles tegelijk willen : meer autowegen, grotere luchthavens en nog eens bijkomende havendokken bijvoorbeeld en tegelijk ook meer openbaar vervoer, binnenscheepvaart, veiliger wegen, betere fietspaden en meer natuur.
- Groen! kiest voor de milieuvriendelijke vervoerswijzen. Dat zijn ook de meest veilige. En de meest sociale.
- Groen! kiest voor zachte wegen voor voetgangers, wandelaars, fietspaden voor recreatief maar ook voor functioneel of dagelijks verkeer(naar school, naar het werk).
- Samen reizen met het openbaar vervoer, het transport van goederen bundelen over spoor- en waterwegen, of buizenleidingen onder de grond. Dat zijn de vervoersmodi van de toekomst.
- Ten slotte kiezen we voor mobiliteit die past in een ecologische economie, een economie die grenzen onderkent, die niet mikt op steeds meer produceren en consumeren, en dus ook steeds meer transport. Een economie die erop gericht is zo snel mogelijk zo veel mogelijk goederen over lange afstanden aan te leveren, kan onmogelijk ecologisch zijn. Want dan worden kosten voor mens en milieu niet meegerekend in de prijs van producten. Groen! kiest voor een economie die eerlijke prijzen aanrekent en de kost van vervuilende verplaatsingen niet afschuift op de gemeenschap.

België transitland: geen ecologisch model

Groen! wil de mythe van Vlaanderen en België distributieland doorprikken. Er rest ons te weinig open ruimte om van onze contreien de logistieke draaischijf te maken voor heel Europa. En er zijn ook grenzen aan een "just-in-time"-economie waarbij vrachtwagens dienen als rondrijdende magazijnen. Vlaanderen heeft al het dichtste wegennet van de wereld. De schaarse bedrijfsgronden kunnen beter gebruikt worden voor echte productie die meerwaarde én jobs creëert, dan voor opslag en overslag en het parkeren van opleggers. Meer verkeer aantrekken zorgt voor meer kosten voor het milieu (luchtvervuiling) maar ook voor de rest van de economie (congestie).

Een duurzaam transportbeleid dient uit te gaan van grenzen. Bijvoorbeeld:

- er is een grens aan het aantal extra containers dat kan worden aangevoerd via onze zeehavens,
- er is een grens aan de toename van het vrachtwagenverkeer op onze wegen.
- er is een grens aan het ruimtebeslag

We pleiten voor concrete maatregelen om het vrachtwagenverkeer te beperken, binnen de grenzen van het Europees vrij goederenverkeer. De maatregelen die de huidige regering nam t.a.v. vrachtwagens, hadden enkel de ambitie om de bestaande vrachtwagenstroom beter te geleiden. En zelfs hiervoor ontbrak dikwijls de politieke wil.

Voorstellen

- 1.89 *Overlast bestrijden.* Groen! wil duidelijke regels voor vrachtwagens, zoals een veralgemeend inhaalverbod, een verbod op cruise control, een maximum snelheid van 80 km/u op autostrades. We willen daarnaast een strikt toezicht op belading en het respecteren van rij- en rusttijden, waarbij ook de opdrachtgevers beboet worden. Groen! wil de overslag van goederen aan de rand van steden aanmoedigen (bijv. via een systeem van makkelijk overlaadbare en leverbare stadsboxen). Zwaar vrachtverkeer hoort niet thuis in centra of woongebieden. De gewestoverheid dient routes voor zwaar vrachtverkeer vast te leggen. Er zijn aparte GPS-systemen nodig voor vrachtwagens, die woonzones mijden. Maar ook bestelwagens kunnen voor meer onveiligheid zorgen. Daarom willen we een aantal veiligheidsvoorzieningen ook uitbreiden naar bestelwagens (of zelfs terreinwagens) zoals bijv. snelheidsbegrenzers en dode-hoek-spiegels.
- 1.90 *Toestroom beperken.* Maar dit alles zal maar werken, als men ook grenzen durft te stellen aan de aanzwellende stroom vrachtwagenverkeer zelf. Daarom stellen we ook nieuwe instrumenten voor:
- een beperkte toewijzing van bedrijventerreinen bestemd voor logistieke functies per RUP: Groen! wil dat er ruimte is om te ondernemen, niet alleen om te stapelen
 - mobiliteitseffectrapporten die de bestaande overlast in kaart brengen en die als strikte voorwaarden genomen worden bij de invulling van nieuwe RUP's en het toekennen van nieuwe milieuvergunningen
 - een slimme kilometerheffing voor vrachtwagens, als alternatief voor een nieuw wegvignet waarmee men vooral de aanleg van nieuwe wegen wil betalen. Een dergelijke kilometerheffing kan meer of minder criteria in rekening brengen : het aantal gereden kilometers, het tijdstip en de plaats, de verzadigingsgraad van het wegvak waarop gereden werd, de emissies en het verbruik van de vrachtwagen. De opbrengst gaat naar milieuvriendelijke vervoerswijzen.
- 1.91 Kiezen voor milieuvriendelijk vervoer. Hét alternatief is voor ons het stimuleren van milieuvriendelijker vervoerswijzen. Dit betekent dat de federale regering terug radicaal de kaart trekt van het vervoer per spoor (zie verder). Andere alternatieven zijn zeeschepen die aan kustvaart doen ("short sea shipping"), binnenscheepvaart, maar ook via buizenleidingen. Bedrijven worden best ontsloten via spoor of water. De verschillende vervoerswijzen worden optimaal op mekaar afgestemd. (multimodaliteit).

Fietsen = ecologisch én gezond

Voor Groen is fietsen een volwaardige vervoerswijze. Voor de afstanden tot 7,5 km is het een (economisch) duurzaam en gezond alternatief voor de vele korte verplaatsingen met de auto of zelfs bus. In combinatie met het openbaar vervoer vormt de fiets ook voor de lange afstanden een uitstekend en duurzaam alternatief voor veel autoverplaatsingen.

Fietsen is naast stappen de meest milieuvriendelijke verplaatsingswijze. En fietsen is goed voor de gezondheid: Vlamingen lijden aan chronische bewegingsarmoede, worden almaar dikker.

Om fietsen te promoten willen we in de eerste plaats werk maken van de veiligheid van de fietser. Maar tegelijk is ook meer comfort voor de fietsers van groot belang.

Het federaal Totaalplan Fiets van 2004 blijft grotendeels dode letter en moet voor Groen! terug op tafel.

Voorstellen

1.92 Veiligheid

- Fietsen moet overal veilig kunnen. De gewesten hebben de plicht om te zorgen voor veilige (liefst van het autoverkeer gescheiden) fietspaden. De aanleg van fietspaden loopt in Vlaanderen dikwijls vertraging op doordat het aankoopcomité dat beslist over de vergoeding bij onteigeningen nog federaal zit. Dit comité is onderbemand door een aanwervingsstop. De dossiers blijven liggen. De hele onteigeningsprocedure inclusief het aankoopcomité kan best aan de gewesten overgedragen worden. Zodat gemeenten en gewest geen enkel excuus meer hebben.
- Het probleem van de dode en blinde hoek ongevallen is spijtig genoeg nog lang niet opgelost. De meest recente cijfers over dode hoek-ongevallen, geven aan dat fietsers hier nog dikwijls het slachtoffer van zijn. Vrachtwagens die aan een kruispunt rechts afslaan en een fietser meeslepen : het is nog altijd een realiteit vandaag. Voor vrachtwagens is naast nieuwe dode hoek - systemen (“BLIS”) ook de gesloten zij-afscherming (zijplaten tussen de wielen) een must, om te voorkomen dat fietsers bij een ongeval onder de wielen van een vrachtwagen terechtkomen.
- Een andere mogelijkheid om dode hoek- ongevallen te voorkomen, is dat gewesten en gemeenten kruispunten zo inrichten dat ze veilig zijn voor fietsers en andere zachte weggebruikers. Door de verkeerstromen van zwakke en sterke weggebruikers te scheiden in ruimte en tijd (door aparte opstelstroken voor fietsers voor de auto's bijvoorbeeld of door drie seconden eerder groen te geven voor fietsers). Federaal kan door een wijziging van de wegcode een veilige inrichting van kruispunten ondersteund worden. In een aantal Nederlandse steden wordt gewerkt met het systeem van ‘vier richtingen groen’. Alle autoverkeer staat dan stil terwijl voetgangers en fietsers de ruimte krijgen om het kruispunt rechtdoor of diagonaal over te steken.
- Groen! pleit voor voorrang voor fietsers op fietsoversteekplaatsen binnen de bebouwde kom. En ook buiten de centra, mits de oversteken voor fietsers voldoende beveiligd en gesignaliseerd zijn. Groen! is ook voorstander van een nieuw verkeersbord voor fietsstraten waar fietsers steeds voorrang hebben op auto's. Dit kan op smallere wegen die onderdeel uitmaken van een fietsrouten netwerk. Mits een goede handhaving. Want fietsers mogen nooit gebruikt worden als verkeersremmers. En waarom kunnen verkeerslichten voor fietsers niet lager, op een zichtbaarder hoogte geplaatst worden?
- En ook de fietsen zelf moeten zo veilig mogelijk worden : alleen 100% veilige fietsen zouden op de markt mogen komen.

1.93 Comfort

- Je kan fietsen om te trainen, te sporten, omdat je wil afzien. Maar als je dagelijks naar school of je werk fietst, dan heb je recht op het hoogste comfort. De duurzaamste vervoerswijze verdient het hoogste comfort en de kortste weg. Daarvoor is afstemming nodig met de wegbeheerders (meestal de gemeente of het gewest) : de voorschriften van de gewestelijke vademeca voor fietsvoorzieningen dienen gevolgd. Groen! steunt de vraag van de Fietsersbond om voor de aanleg van fietspaden waar mogelijk (waterdoorlatend) asfalt te gebruiken.
- Investerings in het belang van fietsende werknemers worden voor de werkgevers voor 200% aftrekbaar als beroepskost (fietsenstallingen, douches en kleedruimtes, opbergkastjes), bedrijfsfietsen). De fietsvergoeding moet verplicht worden en is aan indexering toe en zou minstens 20 eurocent per kilometer moeten bedragen.
- Je fiets zelf moet piekfijn in orde : maar fietsen en fietsonderdelen moeten dan wel aan kwaliteitseisen voldoen (bijv. de fietslichten). Een fiets kopen of laten herstellen, moet goedkoper worden : de BTW kan voor alle onderdelen en werken aan de fiets verlaagd

worden tot 6%. Je moet met de fiets vlot op het openbaar vervoer kunnen. De NMBS en de Lijn zijn nog altijd te weinig ambitieus wat fietsstallingen betreft. Groen! acht een inhaaloperatie voor nieuwe ruime overdekte stallingen aan haltes van openbaar vervoer dringend noodzakelijk. Voor ons is dit belangrijker dan de aanleg van nieuwe parkeerplaatsen voor auto's. Aan alle grotere stations wil Groen! fietsverhuur- en herstelplaatsen ("fietspunten"). Systemen van witte uitleen- fietsen aan stations of op andere plaatsen in gemeenten kunnen aangemoedigd worden.

- Er is een efficiënte fietsregistratiedatabank nodig om een echt anti- diefstalbeleid te voeren. Maar dan is het nodig dat op het terrein ook gecontroleerd wordt of fietsen niet gestolen zijn. En ook voor het comfort van de fietser kan de wegcode aangepast worden: bijv. om fietsers de kans te geven rechtsaf door rood licht te rijden. Het aangeven van fietsongevallen kan stukken eenvoudiger.

Opnieuw voluit kiezen voor het spoor

De ambitie om radicaal de kaart te trekken van het spoor is de laatste jaren weggefallen. Investerings worden op de lange baan geschoven. Paarsgroen wou 50% meer treinreizigers tegen 2010: die doelstelling is opgegeven, de budgetten werden verlaagd, de investeringstermijnen uitgerokken. Nochtans zorgt reizen per trein voor zeven keer minder CO₂-uitstoot dan reizen per wagen: 180 gram CO₂ per km als je rijdt met de wagen vs. 25 gram CO₂ per km als je kiest voor de trein.

Het percentage goederenvervoer per spoor daalt zelfs. De ontsluiting via de weg krijgt weer voorrang op ontsluiting via spoor of water. De spoorontsluitingen voor de Antwerpse haven, het nieuwe vormingsstation voor Zeebrugge komen jaren te laat. Het gevolg : nog meer vrachtwagens, lawaai, onveiligheid op de weg, fijn stof. Ook het internationaal spoorverkeer boert achteruit.

De uitvoering van het Gewestelijk Expressnetwerk rond Brussel heeft de voorbije jaren hopeloos veel vertraging opgelopen. Het GEN zal pas klaar zijn tegen 2015, nog eens drie jaar later dan voorzien. Intussen blijft Brussel stillen in het autoverkeer. Ook de realisatie van echte voorstadstreinen rond Antwerpen laat op zich wachten. De ingebruikname van de nieuwe noord-zuid-tunnel onder Antwerpen was het aangewezen moment. Maar deze tunnel zal vooral gebruikt worden door de HST. De spin-off voor gewone binnenlandse treinreizigers is onvoldoende verzekerd.

De ontsluiting van de luchthaven van Zaventem via de *diabolo*, de rechtstreekse lijnen naar Leuven en Antwerpen, is dringend nodig. Veel meer dan nieuwe autostrades naar de luchthaven. In plaats van een uitbreiding van de luchthaven van Deurne wil Groen! op korte termijn (2008) een spoorverbinding van 24 minuten tussen Antwerpen en Zaventem. Snelle vrachttreinen zouden een alternatief kunnen vormen voor een groot aantal vrachtluchten, als men op korte termijn meer investeert in een goederenspoorstation onder Brucargo.

PPS - constructies zijn voor ons niet alleen zaligmakend. Zeker als de prijs nadien doorgerekend wordt naar de klanten.

Voorstellen

1.94 Vaste klanten belonen

- Treinreizigers hebben recht op aantrekkelijke tarieven, vooral de trouwe gebruikers. Maar er is meer nodig om mensen de overstap naar tram, bus of trein te laten maken. Groen! wil het marktaandeel van het openbaar vervoer flink verhogen door een grotere capaciteit, meer comfort en een hogere frequentie. We willen stations heropenen, in plaats van ze van de hand te doen. Bij de spoorwegen willen we vooral meer investeren in het binnenlandse treinverkeer, zodat het aantal reizigers op tien jaar tijd met 75% kan toenemen. Stationsomgevingen zijn de ideale plaats voor vernieuwende vormen van stadsontwikkeling. Op sommige plaatsen is dat ook echt gelukt (Leuven), maar elders heeft men grote kansen laten liggen. Zoals op het Kievitplein achter het Centraal Station in Antwerpen of nu bij de nieuw geplande ontwikkelingen aan Gent Sint - Pieters. De NMBS en de gewestelijke vervoersmaatschappijen kunnen hun diensten meer op mekaar

afstemmen zeker in het Brussels gewest en ruime faciliteiten bieden voor fietsen aan de stations, aan de haltes en op de voertuigen.

- Groen! wil geen overaanbod van (goedkope) parkeerplaatsen aan stations ten koste van fietsvoorzieningen of aansluitingen op ander openbaar vervoer. Als alternatief pleiten we voor de heropening van kleine stations en meer gedecentraliseerde parkeerplaatsen.
- De spoorwegen gedragen zich te veel als klassieke bouwpromotoren die maximaal geld willen slaan uit hun patrimonium. En daardoor als openbaar bedrijf dikwijls ingaan tegen het algemeen belang. Hier ligt een grote verantwoordelijkheid voor de minister of staatssecretaris die de overheidsbedrijven aanstuurt.

Geen wildgroei van het vliegverkeer

Het vliegverkeer kent internationaal een exponentiële groei, nog veel meer dan het auto- en vrachtwagenverkeer. Voor een ongeremde expansie van luchthavens is geen plek. Dat geldt voor de luchthaven van Zaventem, maar even goed voor kleinere regionale luchthavens (Wevelgem, Deurne, Oostende). Geluidsoverlast, maar ook luchtvervuiling (kerosine, fijne deeltjes) dienen begrensd te worden. Groen! pleit voor een afbouw van nachtvluchten en voor een stop op de groei van dagvluchten. Korte vluchten (van minder dan 500 km) kunnen beter vervangen worden door snelle treinen. Een *citytrip* per vliegtuig zorgt volgens het Centrum voor Energiebesparing in Delft voor 6 keer meer uitstoot van CO₂ en andere schadelijke stoffen dan dezelfde trip per trein.

Voorstellen

- 1.91. Groen! wil dat er eindelijk accijnzen komen op kerosine en dat er BTW geheven wordt op vliegtuigtickets. Indien nodig worden internationale verdragen herzien. Groen! steunt een (vrijwillige) bijdrage op vliegtuigtickets om de armoede wereldwijd terug te dringen of om de uitstoot van CO₂(eq) door het vliegtuig te compenseren. Maar dan wel enkel als aanloop naar een meer structurele regeling.

Propere scheepsmotoren

Ook de scheepvaart op zee en op onze binnenwateren zorgt voor heel wat luchtvervuiling. Het aandeel van de schepen in de vervuiling met bijv. stikstofoxiden of zwaveldioxide wordt steeds groter. Vooral in havengebieden is dit een probleem.

- 1.92 De Vlaamse en Nederlandse Groenen van de havensteden dringen aan op concrete maatregelen om de vervuiling te beperken:
 - gefaseerde verstrenging van normen voor de uitstoot van schepen, zoals ook gebeurde voor auto's en vrachtwagens (Europa is daar al mee bezig)
 - keuze voor walstroom voor schepen die aanleggen in de havens : deze stroom die van aan de wal geleverd wordt is stukken minder vervuilend dan de stroom die de zwaar vervuilende scheepsmotoren leveren.
 - steun voor innovatieve ontwikkelingen op het gebied van schonere motoren, onderhoud van motoren, schonere brandstoffen en gebruik van filters;
 - invoering van een "Green Award" om rederijen die kiezen voor properder schepen, aan te moedigen.

Anders omgaan met de auto

Groen! wil een verstandiger gebruik van de auto stimuleren. Veel mensen hebben een auto nodig voor hun sociaal leven of voor hun werk. Maar mensen gaan meer en meer bewust om met hun wagen. Dat is in hun eigen belang. Door autoverplaatsingen uit te sparen of gewoon door rustiger ter rijden op de baan, spaar je tegelijk voor je portemonnee en voor het milieu.

Voorstellen

1.93 *Durven sturen, ook fiscaal.*

- De belastingen op de wagen willen we herzien. We willen de belastingsdruk niet verhogen, wel verschuiven en eerlijker spreiden. Zodat we met zijn allen schoner, maar ook minder gaan rijden.
- Wie met een kleinere of propere wagen rijdt en wie minder rijdt, betaalt minder. Wie met een grote wagen met veel vermogen rijdt die meer vervuult, of wie veel kilometers rijdt, betaalt meer. Dat is niet meer dan eerlijk.
- Dat kan door naast de BIV (belasting op de inverkeersstelling) ook de verkeersbelasting groen in te kleuren en een korting te voorzien voor schone wagens. De uitstoot van CO₂ kan als basis genomen worden, maar ook andere vervuilende stoffen dienen in rekening gebracht te worden.
- Het kan ook en nog beter door vaste belastingen (type verkeersbelasting) te vervangen door variabele belastingen : belastingen die je betaalt per kilometer dat je rijdt. Of een tol die je betaalt als je een stadscentrum binnenrijdt. Denk aan het succes van de tolsystemen in Londen en Stockholm.
- Op termijn willen we uitkomen bij een slimme kilometerheffing waarbij je minder betaalt als je op minder drukke wegen, buiten stedelijke centra of buiten de spits rijdt en als je wagen minder verbruikt en minder vervuult. Ook sluiproutes door bewoonde centra dienen ontraden te worden. Dit systeem willen we in stappen invoeren. Daarbij willen we beginnen met vrachtwagens, zodat we aansluiten bij de evoluties zoals die in andere landen al bezig zijn (bijv. de “LKW-Maut” in Duitsland). Groen! pleit voor de invoering van een slimme kilometerheffing in fasen samen met Nederland, of beter nog in Benelux-verband.
- De fiscale aftrek van woon- werk- verplaatsingen met de wagen wil Groen! beperken. Alle pendelaars moeten kunnen genieten van dezelfde voordelige abonnementen.
- Wie de moeite doet om een milieuvriendelijke rij-opleiding te volgen willen we dan weer fiscaal belonen.

1.94 *Naar een schoner wagenpark.* Groene auto's die het milieu niets kosten, bestaan niet. In ons land sterven gemiddeld meer mensen vroegtijdig door de luchtvervuiling veroorzaakt door het verkeer, dan rechtstreeks in verkeersongevallen. En met enkele marginale ingrepen zoals een CO₂-korting maak je het wagenpark niet echt schoner. Groen! wil structurele maatregelen die echt effect hebben : we vragen de herinvoering van premies voor de installatie van LPG-tanks in benzinewagens en voor de uitrusting van dieselwagens met roetfilters. Als we erin slagen tegen 2012 10% van ons benzinewagenpark om te schakelen naar LPG en 90% van alle dieselwagens uit te rusten met een roetfilter, dan zal de kwaliteit van onze lucht echt beter worden. Groen! vraagt niet meer dan dat we onze internationale verbintenissen en de Europese normen zouden respecteren. Omdat die regelgeving er gekomen is vanuit de zorg voor onze gezondheid. Maar onze regering gaat liever in Europa lobbyen om die gezondheidsnormen af te zwakken.

1.95 *Groen! kiest voor duurzame "bio".* Groen! wil een geïntegreerd beleid rond nieuwe groene brandstoffen. Waarbij alle ecologische, maar ook sociale voor- en nadelen bekeken worden. Op basis van een dergelijke integrale afweging heeft Groen! vragen bij het zonder meer promoten van biobrandstoffen (bijv. de biodiesel) als de grondstoffen daarvoor geteeld worden in derde wereld landen ten koste van het regenwoud en soms zelfs door inzet van slavenarbeid. Groen! wil dat alle biobrandstoffen beantwoorden aan internationaal vastgelegde duurzaamheidscriteria. Zo heeft Groen! ook vragen bij elektrische of hybride voertuigen of bij de hype die wordt gecreëerd rond waterstof of brandstofcellen, als blijkt dat de basisenergie die wordt toegepast electriciteit is die afkomstig is van kerncentrales of klassieke centrales op fossiele brandstoffen. Groen! gaat voor duurzaamheidsstrategieën waarbij naar win-win-oplossingen gezocht wordt (bijv. de mogelijkheid van een gelijktijdige uitbouw van een waterstof- én een windturbine-netwerk).

- 1.96 *Groene vloten.* De omschakeling naar milieuvriendelijker brandstoffen kan gebeuren doordat de overheid mee investeert in groene vloten, bijv. via overheidsbestekken. Bussen of vracht/vuilniswagens die rijden op een mengsel van aardgas en waterstof bijvoorbeeld. Ook voor firma- en leasingwagens kunnen groene vloten gestimuleerd worden.
- 1.97 Toenemend gebruik van firmawagens: slecht voor milieu en bereikbaarheid. Steeds meer Belgen rijden met een firmawagen, zo blijkt. Dit is een bedenkelijke evolutie. Door een firmawagen ter beschikking te stellen stimuleert de werkgever het gebruik van de wagen voor de woon-werk-verplaatsing. En om tot een trendbreuk te komen in de richting van een duurzamer mobiliteit moet het overwicht van de auto in de woon-werk-verplaatsingen (nu zowat 70%) dringend teruggedrongen worden. Groen! wil bedrijven aanzetten om hun werknemers te stimuleren om te kiezen voor andere verplaatsingswijzen: eenzelfde bedrag als dat de overheid nu geeft aan fiscale aftrek voor bedrijfswagens, moet ook ter beschikking staan van mensen die meer milieuvriendelijke keuzes maken. Groen! wil verder, naar Nederlands voorbeeld, bedrijven en lease-firma's die kiezen voor minder autokilometers en kleinere en milieuvriendelijker modellen ook fiscaal ondersteunen. We zijn ook voor een modulering van alle aftrekkosten (dus zeker ook de aankoopkost) van bedrijfswagens op basis van milieucriteria (niet alleen CO₂). Firmawagens doen ook dienst als deel van het loon van werknemers. Groen! vindt dat ook dit 'voordeel in natura' eerlijk dient belast te worden.
- 1.98 *Bedrijfsvervoerplannen.* Groen! wil dat alle bedrijven een eigen bedrijfsvervoerplan opmaken zowel voor professionele als voor woon-werk-verplaatsingen. In Brussel is dit al gebeurd voor alle grotere bedrijven. In ruil kan de (regionale) overheid bedrijven stimuli toekennen voor de duurzame keuzes die ze in het kader van deze plannen maken. Groen! wil in de eerste plaats meer en comfortabeler collectief bedrijfsvervoer steunen en mensen steunen die niet (alleen) met de eigen wagen, maar via het openbaar vervoer of car pooling naar hun werk gaan. Gratis abonnementen voor pendelaars zouden ook in de privé overal de regel kunnen worden. Daarvoor kan de overheid extra met middelen over de brug komen (cf. het succes van de gratis abonnementen bij de ambtenaren), maar ook de privé kan een stevig bijdragen. Voor bedrijven die bedrijfswagens ter beschikking stellen, kunnen in de bedrijfsvervoer-plannen gerichte stimuli ingebouwd worden voor groene innovatie: bijv. door te kiezen voor kleinere wagens, voor de inbouw van roetfilters, voor alternatieve brandstoffen of investeringen in veiligheid zoals intelligente snelheidsbegrenzing (ISA), automatisch afstand houden, GPS-systemen die woonzones mijden, of nieuwe systemen om dode hoeken te vermijden.

Verkeersveiligheid: terug meer ambitie nodig

De nieuwe verkeerswet die inging onder paarsgroen, zorgt voor minder verkeersslachtoffers. Groen! wil dan ook dat dit beleid wordt doorgetrokken en aangescherpt en zeker niet wordt uitgehold.

België telt nog te veel verkeersslachtoffers: om en bij de duizend doden per jaar en 12,7 verkeersslachtoffers per 100.000 inwoners. Nederland telt er slechts 6,1 per 100.000. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel. Het aantal doden en gewonden door verkeersongevallen moet niet alleen gehalveerd worden tegen 2010. Dat zijn nog altijd 500 doden en meer dan 25.000 letselongevallen per jaar. Naar het voorbeeld van Zweden en Nederland ("zero vision"), moeten we streven naar nul slachtoffers in het verkeer door een geïntegreerd verkeersveiligheidsbeleid. Naar het model van bedrijven kan aan de gemeentegrenzen aangegeven worden hoeveel verkeersslachtoffers er het laatste jaar nog vielen.

In het verkeerssysteem vandaag worden mensen permanent overvraagd. Er worden regels opgesteld, straten aangelegd, wagens gemaakt die het uiterste vergen van de zelfcontrole en reactievaardigheid van alle verkeersdeelnemers. Maar mensen maken nu éénmaal fouten. Het verkeerssysteem moet daarmee rekening houden. En daarbij ook uitdrukkelijk de kaart trekken van zwakke én zachte weggebruikers. Dat kan als we tegelijk werk maken van betere handhaving (controles), het veiliger maken van wegen én het veiliger maken van de wagens zelf.

Veel beloofde maatregelen blijven hangen: Groen! wil een nieuwe impuls geven inzake verkeersveiligheid en verkeersleefbaarheid.

Voorstellen

1.99 Ten aanzien van de weggebruikers zelf: veralgemeende controles.

- Groen! steunt het streven naar een logischer verkeerswet, maar wil geen uitholling. De bescherming van zwakke weggebruikers moet centraal blijven staan. Parkeren op voetpaden of fietspaden is voor ons ook een ernstig misdrijf omdat zwakke weggebruikers in gevaar gebracht worden. Groen! wil in principe 30 km/u in woonzones en enkel op doorgaande wegen 50 km/u. 70 km/u voor wegen buiten de bebouwde kom zou best de algemene regel worden en in de wegcode worden ingeschreven.
- Groen! is voor een eerlijk handhavingsbeleid: geloofwaardige en opletende boetes horen daarbij. Maar we geloven vooral in het vergroten van de pakkans en een snellere opvolging van overtredingen. Het aankondigen van controles via de media (“vallende sterren”) is in een ‘zero visie’-beleid niet meer wenselijk. Controle is de regel, niet de uitzondering. Dit houdt een veralgemeende controle in, met inzet van nieuwe technieken zoals digitale camera’s en trajectbewaking.
- Er is nood aan een gedifferentieerde inning van verkeersboetes in functie van de aard van de overtreding (de ingevoerde nieuwe categorisering van overtredingen), de verkeersmodus (een fiets is geen auto), het vermogen van het voertuig (aantal PK of optrekkracht wagen) en de financiële draagkracht van de overtreder. Via een centraal bureau kunnen de pv’s voor snelheidsovertredingen, snel verwerkt, verstuurd en geïnd worden. Zo worden de politiediensten en parketten ontlast.
- Het rijbewijs mag niet als een verworven recht beschouwd worden, maar geldt als een rijcontract, dat bij zware en/of herhaalde verkeersovertredingen voor korte of langere tijd of zelfs definitief kan worden ingetrokken. De invoering van een rijbewijs met punten, is het logisch sluitstuk van een betere handhaving. De wet werd 15 jaar geleden gestemd, maar blijft sindsdien dode letter. Een rijbewijs met punten werkt perfect in Frankrijk, dat kan ook bij ons. Beginnende (maar ook meer ervaren) chauffeurs kunnen ook leren om zuiniger en milieuvriendelijker te rijden. Automobilisten die zo’n bijkomende opleiding volgen, willen we belonen.
- Motorrijders zijn een risicogroep en willen we extra beschermen. Bijv. door een verlaagde BTW voor veiligheidskledij voor motorrijders ook buiten het woon-werk verkeer en door een fiscale aftrek te voorzien voor rij-opleidingen.

1.100 Ten aanzien van de voertuigen.

- Alle wagens zouden moeten voldoen aan de Europese crashtests waarbij zowel de veiligheid van inzittenden als van zwakke weggebruikers buiten het voertuig, verzekerd dient te zijn. Wagentypes (bijv. terreinwagens met “bull bar” die zwakke weggebruikers veel zwaarder kunnen verwonden, willen we weren.
- Technologische snuffjes in auto’s (de zogenaamde “in car telematica”) moeten in de eerste plaats afgestemd worden op de veiligheid van chauffeurs én van de zwakke weggebruikers. Groen! wil dat het experiment met intelligente snelheidsaanpassing van Gent, ook in andere steden en streken uitgetest wordt en zo snel mogelijk veralgemeend wordt.

1.101 Ten aanzien van de wegeninfrastructuur.

- Veilige wegen, kruispunten, fietspaden en fietssluisen, brede voetpaden, vluchtheuvels, afgeschermd voetgangerszones, gescheiden fietspaden, veilige vangrails : ten onrechte wordt de inrichting van de weg soms als een minder belangrijke factor voorgesteld. Wegen moeten zo ingericht zijn dat geanticipeerd wordt op mogelijke fouten van weggebruikers. En dat bij ongevallen de letsels zo licht mogelijk zijn. Dat is bijv. van groot belang voor motorrijders die nu de grootste risicogroep zijn geworden in het verkeer.

- Daartoe is een duidelijk leesbaar vademecum ‘veilige autowegen’ nodig. De bedoeling is om te voorkómen dat menselijke fouten, vergissingen of onwetendheid leiden tot ernstige ongevallen. Om dat te bereiken is preventief handelen nodig; dus niet wachten tot er slachtoffers vallen en daarna pas de situatie verbeteren. Verkeersveiligheidsaudits na ongevallen, maar ook preventief zijn een belangrijk instrument daartoe.
- Bij hoge snelheden wordt snel en traag verkeer best gescheiden, bij lagere snelheden kan het gemengd worden, mits de snelheid door de inrichting van de weg zelf teruggebracht wordt tot 30 km/u. De 30 km/u-gebieden worden 'zelfhandhavend' ingericht, zodat te hard rijden in schoolomgevingen of woongebieden door de inrichting onaantrekkelijk of zelfs onmogelijk wordt gemaakt. Want uit recent onderzoek blijkt dat er in zones 30 nog altijd te snel gereden wordt.
- In winkel- en woonstraten worden opnieuw meer zebra-paden ingevoerd zonder verkeerslichten. De wachttijd aan deze lichten valt immers doorgaans te lang uit. In dit soort straten dienen de auto's zich aan te passen aan de voetgangers en niet omgekeerd. Wachttijden aan voetgangerlichten mogen 30, max. 45 seconden bedragen. Een nieuw voorstel is dat van de inrichting van fietsstraten waar de snelheid wordt afgestemd op die van fietsers en automobilisten zich aanpassen aan de fietsers.
- Gevaarlijke wegen buiten de bebouwde kom kunnen ook structureel aangepakt worden, door het instellen van inhaalverboden, desnoods over kilometers, of zelfs door het fysiek scheiden van de beide rijrichtingen. Kruispunten dienen zo ingericht te worden dat conflicten tussen sterke weggebruikers (vrachtwagens, auto's) en zwakke weggebruikers (fietsers, voetgangers) zoveel mogelijk vermeden worden. De vervanging van kruispunten met lichten door ronde punten kan ook een belangrijke bijdrage bieden tot meer veiligheid, mits voldoende aandacht voor de fietsers.
- Een veilige bewegwijzering bij wegenwerken is ook een prioriteit.

Dierenrechten

Groen! wil in onze wetgeving de overstap maken van dierenwelzijn naar dierenrechten. Deze rechten willen we ook vastleggen in de grondwet, zoals in Duitsland. En we willen in de volgende federale regering een minister bevoegd voor dierenrechten.

Levende wezens pijn besparen en wetten die wreedheid tegen dieren voorkomen, dat is een eerste en belangrijke stap. En zelfs daar staan we nog niet ver in. Dieren worden in onze maatschappij nog altijd op grote schaal mishandeld en gefolterd. Terwijl dat meestal voor niks nodig is en er alternatieven bestaan.

Erkennen dat dieren ook rechten hebben, is nog een heel ander verhaal. Gelukkig is er intussen een heel andere mentaliteit gegroeid. Dankzij de inspanningen van verschillende bewegingen die opkomen voor de rechten van dieren. Uiteraard zijn dierenrechten nooit absoluut. Dieren zijn geen mensen. En apen of honden staan dichterbij ons dan ratten of muggen. Het is aan de wetgever om met de nieuwe visie op dieren en hun rechten meer rekening te houden. De inspecties op de naleving van de bestaande dierenbeschermingswetgeving moeten aanzienlijk verhoogd worden en dierenbescherming dient een hogere prioriteit te krijgen bij de parketten. Het federaal Voedselagentschap moet structureel aandacht hebben voor dierenrechten.

Dierenrechtenorganisaties moeten zich makkelijker burgerlijke partij kunnen stellen om dierenrechten voor de rechter te verdedigen of af te dwingen.

Voor een gefaseerde uitstap uit de intensieve veeteelt

De huidige grootschalige agro-industrie is mensonterend en dierenwaardig. Het telen van dieren op boerderijen is verworpen tot het opeenpakken van dieren in vleesfabrieken. De industriële productie van vlees leidt tot het systematisch schenden van dierenrechten. De dieren kunnen zich niet natuurlijk gedragen, de dieren zijn ziek en mismaakt, hun weerstand wordt gebroken, zodat ze ten prooi vallen aan besmettelijke ziekten, die dan enkel kunnen bedwongen worden door massale afslachtingen. Het gebeurde de voorbije jaren bij kippen, varkens, maar ook bij vissen (zalmen in kwekerijen besmet met het VHS-virus).

De “bio-industrie” zorgt voor vervuiling op grote schaal (mest) en bedreigt ook de gezondheid van de mens (bv. het overmatig gebruik van antibiotica bij varkens, waardoor ook de resistentie van menselijke bacteriën tegen antibiotica toeneemt). Het leidt ook tot een vermindering van de voedselkwaliteit. Het hele systeem is bovendien geheel irrationeel : het leidt tot overproductie van vlees, ongezonde eetgewoonten bij de mens en tot het dumpen van vleesoverschotten in derde wereld landen (bv. diepvries kippen), waar de lokale voedselproductie op die manier ondergraven wordt. Het aanpakken van geïsoleerde praktijken of toestanden in de veehouderij, is een onvoldoende antwoord.

Groen! pleit voor een **gefaseerde uitstap uit de intensieve veehouderij, waarbij in elke fase dieren terug meer rechten verwerven.**

Voorstellen

1.102 Strikte controles op bestaande wetgeving dierenwelzijn in de veeteelt

Ons land is niet eens in orde met de naleving van de bestaande Europese wetgeving op vlak van dierenwelzijn, bv. rond de castratie van biggen, het bek-knippen bij kippen, de kooiruimte voor leghennen, de verzorging van pas geboren kalveren. Groen! pleit voor een regelmatige audit van de inspecties dierenwelzijn binnen het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, gezien de zware tekorten die door Europa in 2006 recent nog werden vastgesteld, bv. wat de castratie betreft van biggen.

Groen! pleit voor de uitwerking van een efficiëntere procedure voor het overleg tussen federale en gewestelijke overheden over dierenwelzijn in de nutsdierensector. De gewesten mogen enkel nog een adviesbevoegdheid hebben. Een blokkering van de besluitvorming door één van de gewesten louter om economische redenen, moet onmogelijk worden.

1.103 *Bannen van martelpraktijken*

Verminkende ingrepen bij dieren worden niet meer toegelaten, zo bv. castratie van biggen zonder verdoving, bek-of tandknippen. Het amputeren van staarten bij paarden (blokstaarten) mag zeker niet terug ingevoerd worden. Wrede fok- en dwangvoedermethodes (zoals bij eenden voor de productie van *foie gras*) worden eveneens verboden.

1.104 Verplichte preventieve vaccinatie van dieren ter voorkoming van het grootschalig ruimen van gezonde dieren bij de uitbraak van dierziektes (varkenspest, vogelpest, gekke koeienziekte, blauwtong bij schapen,..)

1.105 Net als in Groot-Brittannië en Oostenrijk worden pelsdierfokkerijen voor bont (vossen, chinchilla's, konijnen, nertsen,..) verboden. De reclame voor bontjassen wordt aan banden gelegd. De handel in en de verkoop van alle bont afkomstig van dieren wordt afgebouwd : dus niet enkel voor zeehondenbont, of honden- en kattenbont afkomstig uit China, de Filipijnen of Thailand. Ook bont van (soms levend gevilde) konijnen uit China is verwerpelijk, net als bont afkomstig van pelsfokkerijen... Groen! wil ertoe komen dat enkel vachten en leder verkocht wordt afkomstig van dieren die gefokt worden voor de vleesproductie (schapen, geiten, varkens, koeien).

1.106 *Geen kweekmethoden die de bewegingsruimte van dieren overmatig inperken.* Groen! vraagt veel meer ruimte voor dieren om zich op natuurlijke wijze te bewegen, met mekaar in contact te komen, te voldoen aan hun natuurlijke behoeftes. Inclusief het recht op een natuurlijke afwisseling van dag en nacht. En ook met het recht op buitenlucht - recht op vrije uitloop.

Concreet betekent dit:

Voor de kippenkwekerijen

- Het gebruik van legbatterijen wordt zo snel mogelijk gebannen. België kan anticiperen op het Europees verbod in 2012 in plaats van te lobbyen voor uitstel.
- Voor kippen moet als eerste stap wordt onmiddellijk werk gemaakt van de invoering van volières in plaats van de zgn. verrijkte kooien (de minimum Europese norm die in 2005 werd omgezet). In de verrijkte kooien hebben de kippen in theorie de beschikking over legnesten, strooisel, stofbaden en zitstokken, maar door de overbevolking en het gebrek aan ruimte, kunnen ze hier nauwelijks gebruik van maken. De legbatterijen en kooien blijven een hel voor kippen. Ze kunnen nauwelijks met hun vleugel fladderen. Batterijen en kooien moeten voor Groen! onmiddellijk verboden worden, net als de verkoop van batterij-eieren.
- Groen! wil dat alle kippen voldoende bewegingsruimte krijgen in ruime volières met vrije uitloop. Alle kippen moeten terug kunnen scharrelen. Het vangen en op transport (lopende band) plaatsen van kuikens en kippen, het samenvakken van kuikens en kippen in gesloten kooien of dozen, allemaal eigen aan de industriële verwerkingswijze, wordt afgebouwd.

Voor de kalverhouderijen

- het verbod om de dieren in individuele kooien te houden (ook vóór de leeftijd van 8 weken)
- elk kalf, grootgebracht in groep, moet beschikken over veel meer ruimte dan nu

Voor de varkenshouderijen

- De normen van het KB van 15 mei 2003 betreffende de bescherming van varkens in varkenshouderijen moeten van kracht worden voor alle varkenshouderijen (en niet alleen de nieuwe bedrijven) vanaf 2008 (nu pas vanaf 2013). Ongeacht het type huisvesting zouden alle varkens voldoende ruimte moeten krijgen om op zijn minst te kunnen rusten, normaal te kunnen opstaan, neer te liggen en zich om te draaien zonder moeite.
- **Groen! wil zo snel mogelijk een verbod op zeugboxen en dat voor de totale duur van de dracht.** Het houden van zeugen in individuele kooien wordt verboden- ze moeten in groep gehouden worden;
- Verbod op het gebruik van enkel betonnen roostervloeren

- de dieren moeten permanent kunnen beschikken over los materiaal om zich mee bezig te houden (hout, stro, turf, hooi of zaagsel). Daardoor kan o.m. kannibalisme bij varkens voorkomen worden.
- Voldoende ruimte voor alle varkens : “**comfort class**”-stallen voor varkens worden de norm
- Biggen niet te vroeg spenen

1.107 *Sluiting van de veemarkten*

Op de veemarkten van Ciney en Anderlecht werden indertijd de wet op het dierenwelzijn en het erkenningsbesluit voor veemarkten van 9 juli 1999 op flagrante wijze overtreden. Toch werden veehandelaars vrijgesproken of kregen ze minieme straffen.

Groen! wil daarom bij wet de veemarkten verbieden. Het alternatief voor veemarkten is praktisch en haalbaar. Voor varkens zijn er bijv. geen markten door de vaste prijszetting. De veehouder kan zelf zijn dieren rechtstreeks verhandelen aan het slachthuis of de groothandelaar, wat ten goede komt aan het dierenwelzijn zowel als aan het inkomen van de veehouder. Zo is het onnodig langs de tussenstap van de veemarkt te passeren. En verminderet ook het risico op de verspreiding van ziekten.

De veemarkten afschaffen is niet alleen een goede zaak voor het dierenwelzijn maar daardoor voorkomt men bovendien het overdragen en verspreiden van besmettelijke ziekten.

1.108 *Geen lange afstandstransporten voor dieren*

Groen! vraagt dat het vervoeren van dieren over lange afstanden om ten slotte geslacht te worden, vermeden wordt. Het is veel logischer de dieren eerst te slachten en vervolgens de karkassen te vervoeren.

1.109 *De stap naar echt diervriendelijke teelt*

Groen! ijvert voor wetgeving om komaf te maken met de mishandeling van dieren door de teelt op industriële wijze en schaal : de overgang van het houden van kippen in batterijen en van beesten in enge kooien, naar scharrelkippen, - varkens, e.a. is een belangrijke stap en we willen daar als ekologisten zwaar op inzetten om het ergste dierenleed te verminderen. Maar voor ons is dit niet het einddoel : Groen! ijvert voor een terugkeer naar echt diervriendelijke teeltwijzen, waarbij dieren zo veel mogelijk de vrijheid krijgen om zich buiten te bewegen en een natuurlijk leven te leiden. We willen dit zo veel mogelijk bereiken via een aanmoedigingsbeleid, in afwachting dat er een voldoende maatschappelijk draagvlak groeit voor een echte omslag. Waarbij mensen gaan beseffen dat kiezen voor minder vlees, dat iets duurder is, maar van veel betere kwaliteit, veruit te verkiezen is boven de bestaande praktijken in de vleesindustrie, die ons milieu én onze gezondheid ondermijnen. Voor de landbouw kunnen diervriendelijke normen juist een stimulans inhouden voor het vrijwaren of herwaarderen van familiale bedrijven en voor meer tewerkstelling. Op langere termijn kan er gedacht worden aan de invoering van nieuwe normen naast de bestaande huisvestings- en ruimtenormen voor dieren en kunnen er ook normen komen voor het maximum aantal dieren per bedrijf of per werknemer. Als consumenten en telers bewust kiezen voor diervriendelijke praktijken, zal het aantal dieren van zelf afnemen niet enkel per éénheid ruimte, maar ook per bedrijf en per teler.

1.110 *Op Europees vlak: het systeem van de landbouw-exportsubsidies afschaffen en vervangen door inkomenssteun voor de landbouwers, gekoppeld aan voorwaarden inzake milieu, dierenwelzijn en voedselveiligheid.*

1.111 *Forse premies voor diervriendelijke teelt: een essentieel onderdeel van een duurzaam landbouwbeleid is de uitbouw van een vitaal en aantrekkelijk platteland. Dieren die op weiden en op erven kunnen rondlopen, bepalen mee het eigen karakter van het buitengebied. Boeren die kiezen voor minder productie, meer kwaliteit, veilig voedsel, leefmilieu, dierenwelzijn en diversificatie, hebben voor Groen! recht op een fikse ondersteuning, zowel op federaal niveau als op gewestniveau (via de VLIF-middelen). Dat maakt o.i. ook deel uit van de steun die voorzien wordt voor nieuwe taken van landbouwers in het kader van landschapsbeheer, zachte recreatie en toerisme. Om dit mogelijk te maken komt er een **Fonds voor***

Diervriendelijke Teelt, om reconversie naar meer diervriendelijke teelten mogelijk te maken.

Dierenrechten buiten de landbouw

De voorstellen van Groen! rond de intensieve veehouderij passen in een programma waarin we consequent de kaart trekken van meer dierenrechten. Opkomen voor de waardigheid van dieren, is uiteindelijk de menselijke waardigheid zelf beschermen. Beschermen van dieren en voorkomen van dierenleed staat symbool voor de strijd voor het vrijwaren van het leefmilieu in het algemeen.

Voorstellen

- 1.112 *Bescherming van de habitats van dieren.* Nood aan een radicaal beleid inzake bescherming van open ruimte en milieu, in eigen land en steun voor het vrijwaren van de biodiversiteit in andere lanen, inz. in het Zuiden. Het vrijwaren van natuurverbodingsgebieden, ook rekening houdend met de migratie van soorten veroorzaakt door de opwarming van de aarde.
- 1.113 *Beter toezicht op de bescherming van bedreigde diersoorten.* Groen! hecht veel belang aan de internationale verdragen ter bescherming van wilde dieren en bedreigde soorten (CITES). Groen! wil binnenlandse wantoestanden aanpakken. Voorbeelden hiervan zijn Antwerpen en Zaventem als draaischijven van de smokkel in allerlei bedreigde en beschermde diersoorten of producten ervan. Groen! ijvert voor een limitatieve lijst die opsomt welke vogelsoorten particulieren, gespecialiseerde kweekcentra en dierentuinen mogen houden, naar analogie met de lijst voor zoogdieren. Het houden van reptielen door particulieren zou best helemaal afgebouwd worden.
- 1.114 *Afbouw van dierproeven.* In 2005 werden er nog 718.976 proeven op dieren plaats in België in maar liefst 387 erkende laboratoria. Het gaat vooral om proeven op muizen, ratten en cavia's, maar ook over proeven op honden, paarden, frets, apen, vogels : het aantal dierproeven blijft zelfs oplopen. Groen! wil dierproeven in principe verbieden. Voor diersoorten die korter bij de mens staan zoals honden, katten, apen, paarden willen we geen uitzonderingen meer toestaan. Voor lagere soorten zijn uitzonderingen mogelijk in welomschreven omstandigheden en onder zeer stikte voorwaarden, als dit de enige manier is om te komen tot een substantiële verbetering van de volksgezondheid. Groen! wil een heffing aanrekenen aan alle onderzoekcentra per dier dat nog voor proeven gebruikt wordt. De opbrengst daarvan wordt uitsluitend besteed aan onderzoek naar alternatieven voor dierproeven. Op termijn kunnen in vitro - testen alle bestaande dierproeven vervangen. Doordat men er in slaagde menselijk hoornvlies te kweken, zijn bv. de wrede Draize-testen op konijnenogen overbodig. In het bijzonder dierproeven op primaten en dierproeven in de cosmetica-industrie (verboden sinds 1 juli 2002), de wapenindustrie en de tabaksindustrie zijn uit den boze. Ook de zogenaamde testen voor acute orale toxiciteit (LD 50). Overlappende testen kunnen vermeden worden door het bijhouden van een goede databank van lopende onderzoeken. Uitzonderingen op dierenwelzijnwetten, zoals op het gebruik van speciaal gekweekte dieren voor dierproeven, willen we afbouwen. Dissecties in scholen dienen definitief verboden te worden.
- 1.115 *Alle handel in gezelschapsdieren op de openbare weg of markten verbieden*, zoals nu al het geval is voor honden en katten. Impulsieve aankopen, zeker van honden en katten, in winkels of via internet moeten zoveel mogelijk ontmoedigd worden. De **handel in gezelschapsdieren willen we beperken** tot fokkers die werken volgens deontologische criteria en die zich specialiseren in een ras. De kweek van honden is bijv. een commerce op zich geworden, waarbij teven dikwijls slecht behandeld worden en er te weinig tijd is voor een goede socialisering van de honden. Groen! is ook voorstander van **een verbod op aanvalsdressuur (bv. voor honden) voor particulieren.** Op het **achterlaten van gezelschapsdieren dienen strengere straffen** te staan. Jaarlijks krijgen in ons land ongeveer 7.000 honden en 16.000 katten een spuitje in asielcentra. Eén op de twee katten in de asielcentra wordt gedood. Groen! pleit voor een verplichte identificatie ook voor katten (met een chip of tattooage) en voor een federale campagne om huiskatten te laten steriliseren tegen gereduceerd tarief.

Daarnaast is er nood aan een ondersteunend beleid op Vlaams en op gemeentelijk niveau voor de sterilisatie van zwerfkatten.

- 1.116 ***Groen! wil het houden en optreden van wilde dieren in circussen of rondreizende tentoonstellingen afschaffen.*** Naar Zweeds en Deens voorbeeld. De criteria van het Circusbesluit van 2/9/2005 volstaan o.i. niet. Het houden van gedomesticeerde dieren in circussen kan enkel mits naleving van strikte voorwaarden op het vlak van goede huisvesting, vervoer en de aard van de optredens.
- 1.117 ***Geen neurotische dieren in gevangenschap houden.*** Groen! pleit voor een strikte controle op de recente wetgeving rond dierentuinen (van kracht sinds 1/1/1999). Moderne dierentuinen voorzien voldoende ruimte en een zo natuurlijk mogelijke omgeving voor hun dieren. Dierentuinen dienen alles in het werk te stellen om te voorkomen dat dieren in stereotiep abnormaal gedrag vervallen. Als dat onmogelijk blijkt, kunnen deze dieren niet in gevangenschap gehouden worden. De dierentuincommissie moet evenwichtiger worden samengesteld (meer inbreng van dierenrechtenorganisaties).
- 1.118 ***Strikt naleven van de wettelijke bepalingen rond slachtingen (KB van 16/1/1998), ook bij rituele slachtingen.*** De instrumenten en installaties voor het fixeren, bedwelmen of doden van dieren moeten zo zijn ontworpen dat de dieren snel en doeltreffend worden bedwelmd en gedood. Slachten zonder bedwelming wordt niet toegelaten. Het al bewerken of verplaatsen (bv. op de lopende band) van dieren die nog niet helemaal dood zijn, is verwerpelijk en wordt strikt verboden.
- 1.119 ***Geen plezierjacht.*** Groen! verzet zich principieel tegen plezierjacht, inz. tegen het uitzetten van dieren voor de jacht. Enkel beheersjacht omwille van een goed faunabeheer is voor ons bespreekbaar. Uit onderzoek blijkt overigens dat een kleine 70% van de Belgen tegen de plezierjacht zijn. We staan met ons standpunt dus zeker niet alleen. De beheersjacht of het afschot dient ingepast te worden in goed werkende wildbeheerseenheden met een wildbeheersplan dat in overeenstemming is met het natuurbehoud.
- 1.120 ***Vinkensport met gekweekte vogels.*** Groen! is tegen de vangst van wilde vogels voor de sport of voor het houden in volièren. We steunen de vinkensport op voorwaarde dat die met gekweekte vogels werkt. Groen! wil dat ook strikt toegezien wordt op de fraude met kweekringen.
- 1.121 ***Geen vergassing van duiven.*** Duiventillen voorzien in steden i.p.v. niet geringde duiven massaal te vergassen. Groen! is tegen de massale verdelging (vergiftiging of vergassing) van duiven in steden. Gemeenten kunnen het probleem diervriendelijk aanpakken door het plaatsen van duiventillen waar de eieren vervangen worden door gipseieren. De duiven worden alleen nog gevoederd in de duiventillen. Gecombineerd met een voederverbod voor duiven op andere plaatsen, is dit de enige efficiënte en diervriendelijke oplossing voor het duivenprobleem.
- 1.122 ***Betere reglementering wedstrijden met dieren (bv. paardenrennen).*** Groen! vraagt een strikt toezicht op wedstrijden met dieren zoals paardenrennen : er mogen niet te veel dieren aan de start verschijnen en gevaarlijke hindernissen voor de dieren moeten geweerd worden. Straatpaardenrennen zijn gelukkig al verboden.

2. Naar een solidaire en warme samenleving

Niet de economie, maar de mens is de maat der dingen in een solidaire samenleving. Groen! is het alternatief voor een kil liberalisme, dat mensen en natuur opoffert aan winstbejag. Groen! kiest voor menselijkheid en solidariteit.

De snelle veranderingen in onze maatschappij leiden tot onzekerheid bij velen. Overdreven flexibiliteit en prestatiedruk zonder voldoende sterke sociale bescherming maken mensen onzeker en angstig voor hun toekomst. Kiezen voor een solidaire en warme samenleving betekent kiezen voor voldoende en eigentijdse sociale bescherming voor ieder individu. Die keuze voor solidariteit willen we in een eigentijdse sociale bescherming en eigentijdse structuren omzetten.

Een solidaire samenleving is het alternatief voor het discours van de angst van paars. De angstverhalen van onbetaalbaarheid van pensioenen en gezondheidszorg moeten vooral die een privatisering via pensioensparen en hospitalisatieverzekeringen. Groen! biedt een alternatief voor het eenzijdig langer-werken-discours, een alternatief voor de perspectiefloosheid van de bric-à-brac-politiek die eigenlijk een sociale uitholling inhoudt.

Groen! komt op voor een nieuw sociaal pact, dat mensen een positieve sociale horizon biedt voor zichzelf en voor hun kinderen.

Sociale zekerheid

Onze sociale zekerheid opnieuw versterken én moderniseren

Ons stelsel van sociale zekerheid is een van de beste ter wereld. Dat leren onderzoeken ons jaar na jaar. Onze gezondheidszorg is voor grote groepen toegankelijk en betaalbaar. De eerste pensioenpijler is de basis voor de oude dag na een arbeidsloopbaan. De werkloosheidsverzekering houdt vele gezinnen uit de armoede na verlies van een job. De ziekte- en invaliditeitsverzekering compenseert het inkomensverlies voor de betrokkenen. En het kindergeld is voor vele gezinnen een belangrijke compensatie voor de zware financiële kost die kinderen ook zijn. De groeiende sector van tijdscredieten biedt tenslotte steeds meer mensen de kans om job en gezin beter te combineren.

De sociale zekerheid is zonder meer het belangrijkste solidariteitsmechanisme in ons land. Het creëert en geeft vorm aan betrokkenheid van alle bevolkingsgroepen op elkaar, over generaties heen. Iedereen geniet in zijn of haar leven van verschillende takken van de sociale zekerheid, van de geboorte tot het graf. Bijna iedereen draagt er ook toe bij. De sociale zekerheid is een cruciale dam tegen armoede, maar ook meer dan dat: het biedt mensen een materiële zekerheid in een steeds meer onzekere risicomaatschappij.

Toch verliest ons land geleidelijk haar plaats in de Europese kopgroep. Onze sociale bescherming verzwakt geleidelijk: doordat uitkeringen niet welvaartsvast waren, kenden we de afgelopen twee decennia een stilzwijgende evolutie in de richting van een minimumstelsel. Dat is voor Groen! onaanvaardbaar. Groen! wil onze koppositie opnieuw halen door de sociale zekerheid te versterken. Daarom willen we de sociale zekerheid uitbouwen en verder moderniseren, zodat het stelsel ook een antwoord biedt op de groeiende sociale onzekerheid van een eenzijdig globaliserende economie.

Modernisering van de sociale zekerheid is nodig, op een doordachte en behoedzame wijze. De economische context is de afgelopen 60 jaar immers gewijzigd (globalisering), de arbeidsmarkt is veranderd (flexibilisering, structurele werkloosheid), de gezinssituatie onzekerder (kleinere gezinnen, individualisering, meer onzekere levenslopen) en de demografische situatie geëvolueerd (vergrijzing, ontgroening, migratie). Een modernisering van de sociale zekerheid moet een antwoord

bieden op de uitdagingen van de 21ste eeuw, als antwoord op de groeiende kloof tussen lonen en uitkeringen.

Voorstellen

- 2.1 *Stilzwijgende afbrokkeling sociale bescherming is onaanvaardbaar.* Onze sociale bescherming verzwakt. De sociale zekerheid was een van de sterkste in Europa, maar we verliezen stilaan onze positie in het koppelton. De kloof tussen het laatste loon en een uitkering is de voorbije 20 jaar sterk toegenomen voor vele gepensioneerden, werklozen en mensen met een leefloon. Ook de kinderbijslag volgt de evolutie van de welvaart niet. De eigen bijdrage in de gezondheidszorg is op twee decennia sterk toegenomen. Door gebrek aan welvaartsvastheid geraakt het stelsel uitgehold en dreigt de evolutie naar een minimumstelsel. Voor Groen! is het onaanvaardbaar dat de sociale bescherming afneemt terwijl de onzekerheid toeneemt.
- 2.2 *Verklein de kloof tussen laatste loon en sociale uitkeringen.* Groen! wil niet alleen dat alle sociale uitkeringen welvaartsvast zijn, maar wil ook een geleidelijke inhaalbeweging om de verloren welvaartsvastheid ongedaan te maken. Alle uitkeringen moeten boven de Europese armoedegrenzen komen.
- 2.3 *Levenskwaliteit maximaliseren in de oude dag als antwoord op vergrijzing.* Vergrijzing gaat voor ecologisten over meer dan betaalbaarheid. Een ecologisch antwoord vertrekt van levenskwaliteit en zekerheid voor de oude dag. De vergrijzing dwingt ons vandaag wél om na te denken over maatregelen om de vergrijzing vandaag en de volgende decennia goed op te vangen en om onze samenleving aan te passen aan deze verandering. Dat omvat veel meer dan enkel weer de vraag naar de betaalbaarheid. Voor Groen! zijn er drie grote uitdagingen:
 - Groen! wil mensen zekerheid geven voor hun oude dag. Dat betekent de verdere uitbouw van zorg, pensioenen en solidariteit in een vergrijzende samenleving, met een duurzame en meer rechtvaardige financiering ervan.
 - Groen! wil de levenskwaliteit van mensen ook in hun tweede levenshelft vergroten. Onze samenleving moet kunnen garanderen dat wie oud wordt, zo lang mogelijk van zijn of haar oude dag kan genieten.
 - Groen! wil ten slotte voldoende betrokkenheid van ouderen bij de samenleving en van de samenleving bij ouderen. Dat vereist een wederzijdse responsabilisering. Om er voor te zorgen dat 'oud' niet 'out' is, moeten we de groeiende opdeling tegengaan tussen economisch actieven die de samenleving domineren, en de groeiende groep economisch zogenaamd niet-actieven.
- 2.4 *Kiezen voor een sterke eerste pensioenpijler, niet voor verdere privatisering.* Groen! verzet zich tegen een beleid dat mensen voortdurend angst wil aanjagen, alsof onze pensioenen onbetaalbaar zouden worden door de vergrijzing. Groen! kiest voor een positief antwoord op de vergrijzing. Dat meer mensen langer leven met een goede levenskwaliteit, is een van de grootste verdiensten van onze welvaartsstaat. Groen! geeft prioriteit aan een voldoende sterke en welvaartsvaste eerste pensioenpijler. Het wettelijke pensioen moet eenieder toelaten een kwalitatieve oude dag te beleven. Een inhaalbeweging voor de verloren welvaartsvastheid van de voorbije twee decennia is nodig. In plaats van éénmalige bonussen kiest Groen! voor een structurele inhaalbeweging in overleg met de sociale partners. Ondersteuningsmaatregelen voor de tweede en derde pensioenpijler mogen op geen enkele manier ten koste gaan van de eerste wettelijke pijler. Groen! wil de aftrekbaarheid van pensioensparen toespitsen op beleggingen in ethische pensioenfonds.
- 2.5 *Versterk de kinderbijslag: maak van kinderbijslagen een recht van ieder kind.* (zie verder ook bij gezinsbeleid)
 - Groen! wil de steeds verdere afbrokkeling in koopkracht van de gezinsbijslagen eindelijk omkeren. Dat kan door hogere en welvaartsvaste uitkeringen. Bovendien is een geleidelijke inhaalbeweging nodig voor de verloren welvaartsvastheid van de afgelopen drie decennia.
 - Groen! wil de kinderbijslag omvormen tot een gelijk basisrecht voor elk kind, waarbij rangtoeslagen verdwijnen. Voor de gezinnen uit de laagste inkomensgroepen zijn er wel extra toeslagen. Groen! verkiest een hogere uitkering boven belastingvermindering en

afrekken voor kinderen ten laste. Daardoor kunnen ook de laagste inkomens hier ten volle van genieten.

- Modernisering van de sociale zekerheid betekent ook werk durven maken van vereenvoudiging waar het kan en zinvol is. Dat is zeker het geval in de sector van de kinderbijslag. De vele aparte kassen zorgen voor onderbrekingen in de uitbetaling wanneer mensen van werk én van sector veranderen, en voor nodeloze paperassen. Groen! pleit voor een geleidelijke hervorming tot één kinderbijslagkas.

2.6 *Groen! wil een bredere en meer rechtvaardige financieringsbasis van de sociale zekerheid.* De sociale zekerheid staat voor belangrijke financiële uitdagingen. Vooral de vergrijzing en de toename van de uitgaven voor gezondheidszorg vormen een uitdaging voor een gezonde financiering van het stelsel. Om demografische redenen verwacht men een daling van de uitgaven voor kinderbijslag en werkloosheid, maar globaal stijgt de financieringsbehoefte. Volgens nieuwe berekeningen van de Hoge Raad voor Financiën (Studiecommissie voor de vergrijzing, scenario mei 2006) vraagt de totale budgettaire kost van de vergrijzing tussen 2005 en 2030 een toename van de sociale uitgaven van 3,8% van het BBP, inclusief een beperkte welvaartsaanpassing van de uitkeringen. In totaal zijn alle sociale uitgaven in 2030 goed voor 26,8% van het BBP. Dat is veel, maar allesbehalve onoverkomelijk op 25 jaar.

Daarom wil Groen! ook inkomsten uit vermogens aanspreken om bij te dragen aan de sociale zekerheid als antwoord op de vergrijzing. Dat kan door een vorm van Algemene Sociale Bijdrage, waarbij ook de inkomens uit vermogen mee betalen aan de sociale bescherming.

Werkgelegenheid

Bijna 600.000 werklozen en toch langer werken?

Twee mantra's domineerden de voorbije legislatuur. Er moesten meer mensen werken. Verhofstadt beloofde 200.000 extra jobs, alle mensen met een uitkering moesten worden geactiveerd. En mensen moesten langer werken, met soepeler overuren, meer flexibiliteit en het Generatiepact dat mensen wou ontmoedigen op brugpensioen te gaan.

De resultaten van paars zijn slecht: de beloofde 200.000 jobs zijn niet gehaald, de werkloosheid is hoger dan in 2003, er worden opnieuw meer mensen geschorst. Ondertussen kreunen vele mensen onder de werkdruk en hebben moeite om hun job en hun gezin te combineren. Met haar fixatie op het einde van de loopbaan en op langer werken miste deze regering de kans om te komen tot andere, meer ontspannen loopbanen. Groen! wil een arbeidsmarktbeleid dat meer mensen de kans geeft op ontspannen loopbanen, waarbij de levensloop van mensen centraal staat en ze meer keuze krijgen om hun arbeidstijd aan te passen aan hun tijdsbehoeften.

Ondanks alle beloftes en activering is de werkzaamheidsgraad amper gestegen en blijft de werkloosheid hoog. We blijven geconfronteerd met een structurele en onaanvaardbaar hoge werkloosheid, zeker voor laaggeschoolden en mensen van een andere etnische afkomst. De gewenning aan deze werkloosheid is onaanvaardbaar. Deze werkloosheid sluit niet alleen mensen uit van de arbeidsmarkt, ze vormt ook een ontzettend verlies aan menselijk kapitaal. Groen! verzet zich tegen de gewenning aan meer dan een half miljoen werklozen en wil eenieder kansen geven op werk en zinvolle activiteit.

Kiezen voor een meersporenbeleid

Paradoxaal genoeg geraken een aantal vacatures ondertussen moeilijk ingevuld. Soms hebben werklozen niet de juiste opleiding (de zogenaamde 'mismatch' tussen vraag en aanbod). In andere gevallen liggen de eisen voor sommige jobs (naar diploma, ervaring en inzetbaarheid) te hoog en kunnen grote groepen werklozen ook na vorming en begeleiding die jobs niet duurzaam invullen. Ook spelen vormen van discriminatie en koudwaterrees ten aanzien van allochtonen bij heel wat bedrijven.

De onaanvaardbaar hoge werkloosheid vraagt een meersporenbeleid. De huidige werkloosheid is sociaal onaanvaardbaar en economisch onverstandig. Naast een ecologische innovatiepolitiek die onze economie moet aanpassen aan de eisen van de 21ste eeuw en die jobs genereert, is er nodig aan een ander werkgelegenheidsbeleid. Meer mensen de kans op werk geven betekent immers ook een daling van de uitgaven van de sociale zekerheid en een stijging van het aantal mensen die bijdragen betalen. Daarom kiest Groen! voor een duidelijke aanpak van de werkloosheid.

Voorstellen

- 2.7 Groen! wil nooit wenen aan een samenleving die honderdduizenden mensen van werk uitsluit. Langer werken biedt geen perspectief voor de honderdduizenden werklozen. Het versoepelen van overuren zal enkel jobs kosten en de combinatie arbeid/gezin zwaarder maken. Enkel wanneer we anders werken kunnen de kansen van werklozen (waaronder veel laaggeschoolden en allochtonen) toenemen.
- Daarom pleit Groen! voor vrijwillige arbeidsherverdeling door de uitbouw van de tijdsverzekering: wanneer meer mensen minder kunnen werken, kunnen er meer mensen werken.
 - Daarom wil Groen! naast de tijdsverzekering de bestaande werkloosheidsverzekering uitbreiden tot een werkgelegenheidsverzekering. Zo wil Groen! het recht op arbeid voor iedereen die wil werken garanderen. De werkgelegenheidsverzekering verzekert mensen niet alleen een inkomen als ze niet aan werk geraken. Ze geeft werkzoekenden ook middelen om door vorming en werkervaring hun kansen op de arbeidsmarkt te verhogen. Ze koppelt het recht op uitkering aan het recht op begeleiding en op werkervaring.

- Daarom wil Groen! investeren, in een duurzame economie, omdat milieu-investeringen ook milieujobs opleveren. Gebruik ecologische innovatie als motor voor meer jobs. Een vergroening van de economie moet van ecologische maatregelen ook een jobmotor maken. (zie ecologische innovatie). Minder lasten op arbeid, meer op energieverspilling. Een verschuiving van lasten van arbeid naar belasting van energieverspilling moet arbeidsintensieve sectoren meer kansen geven én tegelijk een motor zijn achter ecologische innovatie.
- Daarom wil Groen! investeren in 25.000 nieuwe banen in de zorgsector als antwoord op de vergrijzing.
- Daarom wil Groen! meer aandacht voor de kwaliteit van de arbeid, zowel onderaan de arbeidsmarkt (hamburgerjobs, preciaire statuten, veiligheid, stress, ...) als voor andere groepen (stress, autonomie in de arbeid, medezeggenschap, ...). Groen! wil arbeid vermenselijken, zodat mensen ook duurzaam kunnen blijven werken wanneer ze dit wensen. In het huidige en eenzijdige debat over langer werken ontbreekt de dimensie van kwaliteit van de arbeid al te vaak.

Een activering die kansen geeft en niet ontspoot

Voorstellen

- 2.8 Activeren betekent voor ons kansen geven op maat, op een opleiding of een perspectief op werk. Het mag niet uitdraaien op een beleid dat sociale rechten afbouwt zonder perspectief op volwaardige jobs.
- 2.9 Groen! wil de jongerenwerkloosheid aanpakken. We willen de wachttijd afschaffen en jongeren in ruil voor een basisinkomen de kans geven om werk te zoeken of ervaring op te doen via een stage, hier of in het buitenland. Tegelijk stimuleren we jongeren om een positieve keuze te maken voor een technische of beroepsopleiding en willen we daarom een alternatief zoeken voor het watervalstelsel. Jonge werknemers, zeker als ze laaggeschoold zijn, vormen een kwetsbare groep voor een langdurige onzekere arbeidssituatie. Andere jonge werknemers krijgen dan weer te maken met zachte contracten. Tussen de regels van het wettelijke contract liggen de verwachtingen te hoog. (presteren van overuren, altijd inzetbaar) Groen! verzet zich tegen deze evoluties die haaks staan op het streven naar levenskwaliteit voor jong en oud en heeft aandacht voor de arbeidsdruk op de werkvloer en de statuten van jonge werknemers.
- 2.10 De uitbouw van sociale werkgelegenheid is cruciaal om ook de meest kwetsbare groepen kansen te geven.

Een tijdsverzekering maakt ontspannen loopbanen mogelijk

De levenskwaliteit van heel wat werkende mensen staat onder druk. De eisen op de werkvloer inzake flexibiliteit, stressbestendigheid en levenslang leren nemen toe. Tegelijk groeit de combinatie van arbeid en gezin.

Groen! wil niet alleen meer mensen kans op werk geven, we willen werk ook werkbaar houden. Dat vereist meer aandacht voor de kwaliteit van de arbeid. Een 'humanisering' van de arbeid moet het werk werkbaar houden. Daarnaast wil Groen! een versterking van de sociale zekerheid om arbeid en gezin beter te kunnen combineren in een maatschappij van tweeverdieners. Daarom pleit Groen! voor een bundeling en uitbouw van diverse tijdsstelsels (ouderschapsverlof, tijdskrediet, loopbaanonderbreking, educatief verlof, ...) in een nieuwe pijler van de sociale zekerheid: de tijdsverzekering.

Voorstellen

- 2.11 Het Generatiepact wil mensen langer laten werken op het einde van de loopbaan. Op de werkvloer mogen vele werknemers niet langer werken van hun werkgever. Anderen kunnen niet langer werken bij gebrek aan een leeftijdsgericht personeelsbeleid en door een te hoge

werkdruk. De stijgende werkdruk maakt dat velen ook niet langer willen werken in deze omstandigheden. Groen! wil een alternatief voor de fixatie op het einde van de loopbaan. Groen! kiest voor een arbeidsmarktbeleid dat vertrekt van de levensloop en levensloopbaan van mensen. Een betaalde job is cruciaal, maar het hele leven van mensen hoeft niet in dienst van een job te staan. Groen! wil mensen ruimte geven voor de ontwikkeling van meer ontspannen loopbanen. Dat kan door een duurzame visie op levensloopbanen. Groen! wil daarom arbeidstijd over de hele loopbaan bekijken én verminderen en wil meer kansen voor alle mensen om te kiezen hoeveel en hoelang ze werken, met meer zekerheid bij die keuzes. Groen! wil mensen niet verplichten om langer te werken, maar wil iedereen de kans geven om anders en beter te werken en te leven.

- 2.12 Een volwaardige tijdsverzekering moet arbeid en gezin beter combineerbaar maken. Groen! wil een sterkere sociale zekerheid die ook bescherming biedt tegen risico's van de 21ste eeuw. Daarom wil Groen! de sociale zekerheid geleidelijk uitbreiden met een nieuwe pijler: de tijdsverzekering. Daardoor kunnen mensen op actieve leeftijd meer ruimte nemen om hun job en zorgtaken te combineren en hun inkomen blijft verzekerd wanneer ze meer tijd nodig hebben voor zorgtaken, bijscholing of sociale engagementen. Deze tijdsverzekering geeft anderen ook de kans om te werken. Groen! wil de sociale zekerheid moderniseren, zodat ze meer dan vandaag zekerheid, bescherming en solidariteit kan bieden én tegelijk voldoende individuele keuzevrijheid om de levensloop vorm te geven.
- 2.13 Een tijdsverzekering bundelt en versterkt de diverse tijdsstelsels (ouderschapsverlof, tijdskrediet, loopbaanonderbreking, educatief verlof, ...) in een nieuwe pijler van de sociale zekerheid. Een tijdsverzekering geeft alle mensen in hun loopbaan basistijdsrechten en laat ze die deels verder opbouwen. Deze tijdsrechten zijn collectief gegarandeerd (via wetgeving of aanvullende CAO's) en zijn gelijkgestelde jaren in de pensioenopbouw. Mensen kunnen ze individueel opnemen wanneer ze meer tijd willen voor zorg voor kinderen of familieleden, om bij te leren of om andere engagementen als vrijwilligerswerk op te nemen. Dat vereist voldoende hoge uitkeringen om de tijdsrechten voor iedereen toegankelijk te maken, ook voor éénuoudergezinnen of mensen met lagere inkomens. De tijdsverzekering overkoepelt, harmoniseert en versterkt zo de bestaande tijdsregelingen, zodat ze voor iedereen toegankelijk worden. De tijdsverzekering bestaat uit vier componenten:
- *Tijd voor kinderen.* Het is niet alleen van persoonlijk, maar ook van maatschappelijk belang dat mensen meer tijd hebben voor kinderen en dat wie wil haar of zijn kindwens (tijdig) kan waarmaken. Daarom wil Groen! een uitbreiding van het ouderschapsverlof tot één jaar per kind, op te nemen voor kinderen 18 worden, als een eerste pijler van de tijdsverzekering.
 - *Tijd voor zorg.* Met de vergrijzing van onze samenleving is het niet alleen van persoonlijk, maar ook van maatschappelijk belang dat mensen tijd hebben voor zorgtaken. Voor Groen! vormt zorgverlof daarom een tweede pijler van de tijdsverzekering. Dat zorgverlof omvat het huidige recht op palliatief en zorgverlof. Zorgverlof en palliatief verlof zijn vaak erg dringende en dwingende noodzaak bij plotse ziekte of plotse achteruitgang van de gezondheid van nabije mensen. De huidige aanvraagprocedures zijn dan ook te lang om effectief te zijn. Groen! bepleit dat een werknemer reeds één week na zijn aanvraag dit (vaak dringend) zorgverlof kan opnemen. Een menselijke samenleving voorziet ook in een ruimer rouwverlof dan vandaag.
 - *Tijd voor zelfontplooiing naast de arbeid.* Keuzes om bepaalde periodes de arbeidstijd te verminderen of zelfs geheel te onderbreken in functie van meer levenskwaliteit of andere maatschappelijke engagementen vertrekken niet alleen van tijd voor kinderen of voor zorgtaken. Groen! wil mensen meer ruimte geven voor engagementen naast de arbeidsmarkt. Groen! wil daarom uitbreiding van tijdskredieten tot een recht van vijf jaar over de hele loopbaan als een derde pijler van de tijdsverzekering. Vooral vormen van deeltijds tijdskrediet maken meer duurzame combinaties van werk en andere engagementen mogelijk.
 - *Tijd om te leren.* In de kennismaatschappij is veroudering van kennis een persoonlijk, een maatschappelijk én een economisch risico. Tegelijk kost bijscholing veel aan individuen: naast tijd- en opleidingskosten derft men vaak ook inkomen. Mensen moeten tijd en middelen hebben om bij te leren. Groen! wil daarom de omvorming van het recht op educatief verlof tot een leerkrediet voor iedere Belg op 18 jaar. Deze vierde pijler van de

tijdsverzekering verzekert ook een deel van het inkomensverlies wanneer mensen in onze kennismaatschappij minder gaan werken om opnieuw te kunnen studeren.

- 2.14 Groen! wil ook een leeftijds- en gezinsmodulering van tijdskrediet. Zo kunnen we jonge gezinnen meer aanmoedigen tijdskrediet op te nemen voor zorgtaken door hen een hogere uitkering te geven dan bv. ouderen die langzaam hun arbeidstijd afbouwen. Zo willen we voor éénoudergezinnen een hogere tijdspremie, zodat (deeltijds) tijdskrediet ook voor hen een financieel haalbare kaart wordt.
- 2.15 Om de kwaliteit van de arbeid te bewaken en te garanderen, roept Groen! de sociale partners op om werk te maken van een vervangingsnorm per sector voor mensen die hun tijdsrechten opnemen. Zo'n norm legt het minimaal aantal vervangende aanwervingen vast in een bedrijf, zodat de werkdruk draagbaar blijft wanneer collega's tijdsrechten opnemen.
- 2.16 Groen! wil aanvullend aan de tijdsverzekering systemen van sectorale collectieve arbeidsduurvermindering stimuleren (onder meer door verlaging van sociale lasten aan bedrijven die de arbeidsduur verminderen). In afwachting van een volwaardige tijdsverzekering wil Groen! dat werknemers voltijdse sociale rechten opbouwen vanaf een vier/vijfde tewerkstelling.

Armoede

Maak van armoedebeleid eindelijk een prioriteit.

De voorbije jaren zijn in ons land de armoede en ongelijkheid toegenomen. De groeiende kloof tussen arm en rijk is een bom onder sociale samenhang. Groen! wil van het armoedebeleid en een sterker sociaal beleid eindelijk een prioriteit maken. Tegenover het onrecht van armoede kiest Groen! voor een samenleving met een sterkere solidariteit, die de grondrechten van haar inwoners waarborgt.

Voorstellen

- 2.17 Groen! wil de groeiende armoede stoppen. We leven in een van de rijkste landen ter wereld. Toch blijft ook bij ons harde armoede bestaan. De tegenstellingen in onze maatschappij tussen rijk en arm nemen toe. De inkomensverdeling groeit uit elkaar. Meer mensen moeten beroep doen op voedselbanken. Consumentenschulden nemen toe. Ook de factuur van fundamentele rechten als recht op energie, onderwijs of gezondheidszorg brengen mensen in financiële problemen. In de steden leven nog heel wat armen verborgen. Wie geen papieren heeft, komt niet voor in de statistieken, maar wel in de stad. Alleen een samenleving die blijft opkomen voor rechtvaardigheid, kan op termijn haar inwoners voldoende veiligheid en levenskwaliteit bieden.
- 2.18 Maak armoedebeleid een prioriteit met meetbare doelstellingen. Het paarse armoedebeleid is te vrijblijvend, met minimale verhogingen van het leefloon die de vorige regering al had beslist. Groen! wil van armoedebestrijding eindelijk een échte prioriteit maken, met even meetbare doelstellingen als de Maastrichtnormen, het begrotingsevenwicht of de Lissabondoelstellingen rond werkgelegenheid. Solidariteit die niet wordt vertaald in concrete en meetbare beleidsobjectieven, blijft vrijblijvend, ten koste van de zwaksten. Groen! wil het garanderen van de sociale grondrechten ook meetbaar maken. De normen van het Nationaal Actieplan Sociale insluiting vormen een eerste aanzet. Deze moet de basis vormen van een jaarlijkse evaluatie, op basis waarvan het beleid wordt bijgestuurd en versterkt. Groen! kiest voor duidelijke maatschappelijke, politieke en budgettaire keuzes, die als ambitie hebben de sociale grondrechten voor eenieder in ons land te garanderen.
- 2.19 Versterk de sociale zekerheid als een dam tegen armoede. De sociale zekerheid organiseert solidariteit en herverdeelt. De basis is een herverdeling tussen wie een inkomen uit arbeid heeft en wie dat niet heeft (of nog niet, niet meer of niet meer volledig). De herverdeling verschilt al naargelang het stelsel: in sommige stelsels speelt een sterke horizontale verdeling, in andere stelsels spelen vormen van verticale herverdeling (soms ook van laag naar hoog, wanneer het zogenaamde Matteüuseffect speelt). Juist de mix van horizontale en verticale herverdeling en het feit dat alle burgers mee genieten van de sociale zekerheid vormt de basis voor een brede solidariteit. Tegelijk vormt de sociale zekerheid (samen met de minimumuitkeringen zoals het leefloon, en basisvoorzieningen zoals het OCMW en de welzijnssector) één van de belangrijkste hefboomen om mensen uit armoede te houden of te helpen. Groen! wil de rol van de sociale zekerheid in de armoedebestrijding versterken. Dat kan door
 - de stilzwijgende erosie van uitkeringen te stoppen en ze welvaartsvast te maken (zie volgend punt)
 - De bijstandsuitkeringen niet alleen welvaartsvast maken, maar ook een inhaalbeweging uitvoeren, zodat ze in alle gevallen boven de armoedegrenzen uitkomen en eindelijk een menswaardig leven garanderen aan wie er beroep op moet doen.
- 2.20 Breng alle minimum-uitkeringen boven de Europese armoedegrens. De kloof tussen sociale uitkeringen en het laatst verdiende loon is de laatste twee decennia schrikbarend gestegen. Groen! wil daarom alle uitkeringen welvaartsvast maken en wil een inhaalbeweging. Op één legislatuur zouden alle minimumuitkeringen boven de Europese armoedegrens moeten geraken. Speciale aandacht voor de inkomenspositie van éé noudergezinnen moet samengaan met een algemene verhoging van de minima.

- 2.21 Geef OCMW's voldoende slagkracht. Vandaag wentelen de federale en Vlaamse regeringen te veel verantwoordelijkheden en bezuinigingen af op de lokale OCMW's, zonder voldoende middelen. Voor het leefloon wil Groen! dat de federale overheid tot 90% van de uitkering ten laste neemt en zo de OCMW's en lokale besturen ruimte geeft voor een sterker lokaal armoedebeleid.
- 2.22 Stop de dualisering tussen arm en rijk. Door het fiscale beleid van de afgelopen jaren is de kloof tussen Groen! wil een sociaal beleid én een fiscaal beleid waarbij de inkomensongelijkheid niet langer toeneemt. Naast een verhoging van de laagste uitkeringen en het minimumloon betekent dat ook een meer rechtvaardige fiscaliteit die inkomsten uit arbeid en uit vermogen opnieuw in evenwicht brengt en dus inkomens uit grote vermogens zwaarder belast.
- 2.23 Groen! wil ook mechanismen die de voordelen van belastingaftrek compenseren voor mensen met lage inkomens. De sterke groei van allerhande fiscale aftrekposten vergroten immers de inkomensongelijkheid: mensen met lage inkomens hebben het meeste nood aan een financiële stimulans (bv. Inzake huisvesting, energiebesparing, kinderopvang, ...), maar hebben er vandaag amper voordeel bij.
- 2.24 Meer middelen in de strijd tegen de verkleuring van de armoede. Recent armoede-onderzoek toont hoe snel armoede verkleurt. De armoede neemt sterk toe bij allochtonen en bij nieuwkomers. Binnen de gehele versterking van het armoedebeleid wil Groen! bijkomende aandacht voor de groeiende etnische armoede in ons land. De aanpak hiervan vraagt een sterker stedenbeleid, een onderwijsbeleid dat meer oog heeft voor de groeiende diversiteit in de steden en een arbeidsmarktbeleid dat mensen van andere etnische afkomst meer kansen geeft door vorming op maat en bestrijding van discriminatie.
- 2.25 Betere bescherming tegen overkreditering. Met de verstrenging van de wet op het consumentenkrediet starten steeds meer grote bedrijven met eigen betaalkaarten. Hier neemt het probleem van mensen met schulden schrikbarend toe. Groen! wil een aanpassing van de wetgeving die consumenten beter beschermt tegen overkreditering en die de wildgroei aan kredietsystemen beter reguleert. Groen! wil ook een beter juridisch kader voor deurwaarders en een uitbreiding van de mogelijkheden van totale schuldkwijtschelding voor totaal en definitief onvermogen personen. Tenslotte wil Groen! formules voor sociaal krediet bevorderen.
- 2.26 Maak wonen opnieuw betaalbaar: een maximumfactuur voor huur. Wonen weegt steeds zwaarder op het inkomen van gezinnen. Voor arme gezinnen wordt dit onhoudbaar. Op federaal niveau wil Groen! een aanpassing van de huurwet met de invoering van een maximumfactuur voor huur. Ook wil Groen! een betere regeling voor de huurwaarborg voor mensen in armoede. (zie verder hoofdstuk betaalbaar wonen).
- 2.27 Laat niet de sociaal kwetsbaren de mislukte liberalisering van de energiemarkt betalen. Steeds meer mensen worden door de commerciële energiebedrijven afgesloten en doorverwezen naar de intercommunales. Zo schuiven de commerciële bedrijven de voor hun minder aantrekkelijke klanten door naar de intercommunales. Agressieve verkoopstechnieken en bewust onderschatte voorschotten brengen mensen in schulden. Groen! wil dat ook de commerciële energieleveranciers voor een lokale adviescommissie moeten komen alvorens ze klanten mogen doorverwijzen naar de sociale leveranciers. Verder wil Groen! via energie-audits en investeringen de energiefactuur van kwetsbare gezinnen prioritair doen dalen.
- 2.28 Geef steden de middelen om armoede te bestrijden. De officiële armoede is het hoogst in de steden: meer mensen met een leefloon, meer werklozen, meer asielzoekers, De werkelijke armoede is er echter nog hoger dan in de statistieken. Heel wat asielzoekers zijn toegewezen aan andere gemeenten, maar wonen in de steden. Ook mensen zonder papieren duiken vaker onder in de steden. Omdat dit ook lokale inspanningen vraagt, pleit Groen! voor een verdubbeling van de federale middelen voor grootstedenbeleid.
- 2.29 Baseer het armoedebeleid op dialoog. Bijna vijftien jaar geleden vormde het Algemeen Verslag over de Armoede een keerpunt: armen en hun verenigingen werden gesprekspartners

voor de overheid. In het kielzog ontstond het Centrum ter bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Toch wordt de ervaringsdeskundigheid van de armen nog onvoldoende benut, zeker op federaal vlak. Groen! wil een armoedebeleid dat de kracht van de dialoog beter gebruikt om tot goed werkende maatregelen met meetbaar resultaat te komen. Dat vereist niet alleen een sterkere ondersteuning voor een federale dialoog, maar ook en vooral een grotere openheid van de beleidsmakers en een grotere bereidheid tot fundamentele bijstellingen.

- 2.30 Maak een kwalitatieve gezondheidszorg voor iedereen betaalbaar. De ongelijkheid voor ziekte en zelfs de dood is één van de meest fundamentele en onrechtvaardige ongelijkheden in ons land. Groen! wil een kwalitatieve gezondheidszorg voor iedereen betaalbaar maken door een uitbreiding van de maximumfactuur voor gezondheidszorg, een veralgemening van het derde betalersysteem en doelgerichte campagnes naar groepen die vandaag te weinig en te laat van de gezondheidszorg gebruik (kunnen) maken. Wijkgezondheidscentra kunnen de drempel verlagen en de toegankelijkheid verhogen (zie hoofdstuk gezondheidszorg).
- 2.31 Schaf de onderhoudsplicht af voor zorgbehoevende ouderen. Vandaag zorgt de onderhoudsplicht van kinderen voor hun zorgbehoevende, bejaarde ouders voor grote onrechtvaardigheden. Het ene OCMW vordert verleende steun terug, het andere niet. Bovendien zorgt dit vaak voor grote spanningen binnen families. Ook vele ouderen voelen zich ongemakkelijk om 'ten laste' te moeten vallen van hun kinderen. Groen! wil de afschaffing van de onderhoudsplicht voor zorgbehoevende ouderen, tenzij mensen zichzelf in een situatie van onvermogen hebben gebracht door schenkingen aan hun kinderen. Samen met een versterking van de zorgverzekering en van het zorgaanbod is het garanderen van een kwalitatieve verzorging een overheidstaak.
- 2.32 In de strijd voor gelijke (onderwijs)kansen wil Groen! een verlaging van de leerplichtleeftijd tot 5 jaar steunen onder voorwaarde van een versterkte samenwerking tussen onderwijs en welzijn en het investeren in ouderondersteuning - en participatie. Groen! wil sterk uitgebouwde projecten met meertalig kwaliteitsvol onderwijs naar taalzwakke gezinnen mogelijk maken. Leerplichtonderwijs moet kostenloos zijn. Ook wil Groen! meer middelen in lokale projecten om de digitale kloof te dichten, zodat ook mensen in armoede en hun kinderen toegang hebben tot informatie via internet. Om de democratisering van het hoger onderwijs te vrijwaren, wil Groen! ondermeer het stand-stillprincipe van de inschrijvingsgelden wettelijk verankeren en werken aan een meer coherent en minder ouderafhankelijk studentenstatuut.
- 2.33 Gebruik de nationale actieplannen voor sociale insluiting als een politiek beleidsdocument. Vandaag moet ons land jaarlijks aan de Europese Commissie rapporteren en doelstellingen formuleren. Toch leidt de rapportering amper tot een politiek debat. Het niet halen van resultaten zorgt ook amper voor versterking van het gevoerde armoedebeleid. Voor Groen! moeten de nationale actieplannen uitgroeien tot een politiek instrument, met sterkere en nog beter meetbare doelstellingen, waarop een regering kan worden afgerekend en die politiek aanzet tot een sterker beleid.

Gezondheid

De gezondheidszorg staat momenteel centraal in het maatschappelijke en politieke debat. Ons systeem knarst in haar voegen. Aan de ene kant is ons land koploper op vlak van overconsumptie aan geneesmiddelen en technische prestaties, aan de andere kant blijkt dat voor maatschappelijk zwakke bevolkingsgroepen onvoldoende basiszorg aanwezig is. De bevolking maakt zich terecht zorgen: zal onze gezondheidszorg in de toekomst betaalbaar blijven? Zullen we op termijn nog een goede gezondheidszorg kunnen aanbieden aan iedereen? Dit zijn cruciale maatschappelijke uitdagingen waarop de politieke wereld vandaag antwoorden moet kunnen geven.

De antwoorden van de klassieke partijen blijven echter beperkt tot een aantal halfslachtige ad hoc maatregelen die geen duurzame oplossing bieden, en die al zeker niet werden gekaderd binnen een globale visie op welke gezondheidszorg de beste garanties geeft op lange termijn voor de patiënt en de samenleving.

Groen! wil het debat voeren op basis van een globale ecologische visie op gezondheidszorg. Deze visie is gebaseerd op volgende fundamentele basisprincipes:

De patiënt staat centraal. De ganse organisatie van onze gezondheidszorg moet in functie staan van de noden van de patiënten en dus niet gestuurd worden op basis van de eisen van belangengroepen of de winsthonger van (farmaceutische) bedrijven. Essentieel daarbij is het zelfbeschikkingsrecht van de patiënten. Vooral voor groepen die nu in hun autonomie worden bedreigd (bejaarden in rustoorden, personen met een handicap in instellingen, kinderen, mensen met dementie) moet dit zelfbeschikkingsrecht beter worden uitgewerkt.

Zorgen dat mensen minder ziek worden is een “gezond” uitgangsprincipe: dit is beter voor de mensen en zal ook minder duur zijn voor de sociale zekerheid en dus voor de samenleving. Preventie is daarbij het sleutelbegrip.

Zieke mensen moeten op een gezonde manier kunnen genezen. Overconsumptie van geneesmiddelen en het nodeloos opdrijven van allerlei technische prestaties, maar ook de therapeutische hardnekkigheid, ondermijnen niet alleen op financieel vlak onze gezondheidszorg, het is ook een zeer ongezonde manier om patiënten te genezen.

Iedereen moet kunnen genieten van een kwalitatieve gezondheidszorg. Wanneer iemand ziek wordt mag het geen rol spelen of hij arm of rijk is, of hij maatschappelijk zwak of sterk staat, of hij al dan niet legale papieren heeft. Iedereen heeft evenveel recht op goede en adequate hulp bij gezondheidsproblemen. Iedereen heeft evenveel recht op snelle, goede en adequate hulp bij gezondheidsproblemen. Wachtlijsten zijn onaanvaardbaar.

Dus voor ons is een goede gezondheidszorg een fundamenteel recht voor iedereen en dit kan maar gegarandeerd worden wanneer het beleid fundamentele keuzes maakt gebaseerd op deze groene basisprincipes. Wanneer resoluut gekozen wordt voor de rechten van de patiënt, kiest men automatisch ook voor de huisarts als de centrale spil en de toegangspoort tot onze gezondheidszorg. De huisartsen en andere eerstelijnsverzorgers zijn inderdaad het best in staat om zorg op maat te bieden, interdisciplinair te werken, de preventie beter aan bod te brengen bij het patiëntencontact en overbodige prestaties te vermijden.

Voorstellen

De patiënt centraal

2.34 *Meer patiëntenparticipatie. Empowerment* van de gebruiker van de gezondheidszorg en de patiënt zal nergens toe leiden zonder goed uitgebouwde en ondersteunde patiëntenorganisaties. Groen! wil patiëntenparticipatie bevorderen, om een maximale betrokkenheid van gebruikers bij zorgverlening en zorgorganisaties te bereiken. Patiënten kunnen vanuit hun ervaring als gebruiker vaak wijzen op lacunes in de wetgeving, noden die nog niet werden ingevuld, of op niet-werkzame beslissingen. Patiëntenorganisaties willen en

kunnen als gesprekspartner optreden in het gezondheidsbeleid, net als aanbieders, beleidsmakers en onderzoekers.

- 2.35 *Representatieve patiëntenorganisaties erkennen en staffuncties en structuren subsidiëren* op basis van een uitgebouwde set van criteria, zoals: geen commerciële instellingen, een vaste achterban, ervaringsdeskundigheid, representativiteit, democratische structuur en werkwijze, verschillende functies zoals lotgenoten samenbrengen, voorlichting geven, belangenbehartiging uitvoeren, ledenregistratie.
- 2.36 *Patiëntenorganisaties ondersteunen via dossierontwikkeling*. Patiëntenverenigingen een volwaardige rol geven bij de besluitvorming. Ondersteunen van een koepelorganisatie patiëntenbelangenverdediging. Oprichten van een “patiëntenrechtenhuis”, een gebouw waar deze organisaties kantoor houden (naar analogie met het “gelijkekansenhuis” dat voormalig minister Vogels heeft ingericht).
- 2.37 Representatieve beroepsorganisaties van eerstelijnsgezondheidswerkers erkennen als gesprekspartner, en ondersteunen.
- 2.38 Op dit ogenblik is de beslissingsmacht te zeer geconcentreerd in het RIZIV en in de ‘*medicomut*’. Enerzijds wordt hierbij te veel gehandeld vanuit het budget en niet vanuit de volksgezondheid en de kosteneffectiviteit. Anderzijds staan dikwijls de zorgverstrekkers en niet de patiënten centraal. Groen! meer open debat vanuit volksgezondheid waaraan ook patiënten(-verenigingen) kunnen deelnemen. Bovendien is het nodig de rol van elk van de actoren duidelijk te stellen en uit te zuiveren. Groen! wil een (financieel) onafhankelijke geneesmiddelencommissie van het RIZIV met de overheid en de patiënt als volwaardige partners.

De eerstelijnsverzorgers op het voorplan

- 2.39 *Doorverwijzing naar specialist via de huisarts (echelonnering)*. De huidige echelonnering is veel te zwak: ze geldt niet voor alle specialisten, ze geldt enkel voor de eerste raadpleging bij een specialist, éénmaal per jaar, de toegang tot tweede lijn blijft even vrij als voorheen, de financiële *incentives* zijn minimaal, ze geldt enkel voor patiënten met een GMD, en de administratie voor de patiënt en de huisarts is toegenomen. Groen! wil patiënten aangemoedigd om de meest verantwoorde weg te nemen in het zorgaanbod. Daarom de doorverwijzing naar specialist via huisarts aanmoedigen door een modulering van de terugbetaling: de raadpleging en technische prestaties van specialisten worden dan goedkoper als dit gebeurt na doorverwijzing door de huisarts. Er komen duidelijke en onderschreven taakafspraken tussen 1ste en 2de lijn.
- 2.40 *(Multi- en interdisciplinaire) samenwerking verder stimuleren*. Er moet een wettelijke/decretale erkenning van de wijkgezondheidscentra geregeld worden. Vandaag bestaat de Vlaamse subsidiëring enkel uit VIPA-gelden. Erkenning & subsidiëring is nog niet geregeld. Forfaitaire betaling per patiënt is daarbij de beste betalingsvorm. Multidisciplinaire groepspraktijken en ook wijkgezondheidscentra moeten substantieel meer middelen krijgen. Alle vormen van samenwerking moeten nog beter financieel worden ondersteund. Onder meer door het subsidiëren van de secretariaatsfunctie.
- 2.41 *Een centraal vast dokterskabinet in elke centrumstad* in plaats van duurdere spoeddiensten. In elke centrumstad komt een centraal vast dokterskabinet voor weekenddienst met centraal oproepnummer. Er wordt een rijdende wacht verzekerd voor huisbezoeken. De overheid voorziet in personele en materiële ondersteuning van centrale vaste dokterskabinetten en subsidiëring ervan.
- 2.42 *Globaal medisch dossier (GMD) vereenvoudigen, verder stimuleren en digitaliseren*. Vandaag is het GMD gekoppeld aan een individuele huisarts en niet aan een (groeps)praktijk. Naast erkenning van artsen moet er dan ook een erkenning van praktijken met eigen RIZIV nummer komen, zodat beheer van GMD gekoppeld wordt aan een praktijk en niet (enkel) aan een individuele arts. Er komt een duidelijke richtlijn over de inhoud en het beheer van het GMD.

Er komen goede afspraken over de uitwisseling van gegevens tussen huisartsen, specialisten en ziekenhuizen. Nog minder administratieve rompslomp. De patiënt behoudt de vrijheid om de huisarts te kiezen die het GMD beheert; eenmaal de keuze gemaakt, moet het GMD automatisch kunnen worden verlengd. De jaarlijkse procedure van vernieuwing op vraag van de patiënt of op uitnodiging van de arts wordt afgeschaft. De patiënt behoudt het recht om van arts te veranderen. Het GMD informatiseren en het werkveld hierin begeleiden. De nodige informaticakosten (computer, software, verbindingen) financieel steunen. De vergoeding voor het bijhouden van het GMD fors optrekken. De patiënt dit bedrag niet volledig zelf laten voorschieten.

- 2.43 *Meer onafhankelijke artsenbezoekers.* Het initiatief van onafhankelijke artsenbezoekers structureel uitbreiden. Concreet bezorgt een “academic detailer” (arts of apotheker van opleiding) huisartsen wetenschappelijke, “evidence-based” informatie over een bepaalde geneesmiddelentopic tijdens een persoonlijk bezoek. De gebrachte informatie is gebaseerd op een uitgebreid systematisch literatuuronderzoek. Elk bezoek handelt over een ander thema.
- 2.44 *Geneesmiddelenreclame weren.* Een bijdrage heffen op de publiciteitsuitgaven van de farmaceutische industrie (zoals in Frankrijk) om de kostprijs van onafhankelijke medische delegaties te dekken.
- 2.45 *Onnodige en overbodige geneesmiddelen en prestaties vermijden* door artsen met een kwaliteitsvol, rationeel en prijsbewust voorschrijfgedrag te belonen, en dit via de toekenning van een forfaitaire bonus per patiënt. Dit beloningssysteem komt in de plaats van de tariefverhogingen per prestatie die elk jaar worden onderhandeld. Farmanet uitbreiden. Feedback aan huisartsen over hun voorschrijfgedrag, het verstrekken van wetenschappelijke informatie en een statistische analyse van het eigen voorschrijfgedrag, veralgemenen. Campagnes naar artsen om rationeel voorschrijfgedrag van antibiotica, hypertensiva en antidepressiva, te promoten.
- 2.46 *Aanbevelingen, richtlijnen en protocollen promoten.* EBM-aanbevelingen stimuleren. Aanbevelingen moeten voldoende informatie bevatten en niet te vaak veranderen, in gedrukte vorm beschikbaar blijven en eenvoudiger worden verwoord en beter gestructureerd. LOK-groepen zijn een goed kanaal. Informatie aan de patiënt door de arts stimuleren. Verpleegkundigen hebben vandaag ruimte om technische verpleegkundige verstrekkingen en toevertrouwde geneeskundige handelingen uit te voeren, maar ook hier moet de overheid waakzaam zijn voor overconsumptie. Beperken van hoogtechnologisch aanbod op basis van *evidence based* noodzaak; technologie enkel toepassen in het belang van de patiënt. Therapeutische hardnekkigheid vermijden. Bewustmaking van de patiënt om overmedicalisering te vermijden.
- 2.47 *Nomenclatuur herijken.* Er wordt een Nomenclatuurcommissie opgericht met als taak de herijking van de nomenclatuur: deze verstrekt adviezen om de lijst van geneeskundige maar ook verpleegkundige verstrekkingen uit te zuiveren, te differentiëren, en de tarieven aan te passen aan de therapeutische meerwaarde voor de patiënt.
- 2.48 *Kinderen.* Kinderen kunnen uiteraard niet als proefpersonen worden gebruikt als volwassenen, maar geneesmiddelen voor kinderen moeten specifiek op hun doelmatigheid voor kinderen worden getest. Er dient dringend een regelgevend kader voor kwaliteitsvolle en betaalbare kinderopvang aan huis voor zieke kinderen te komen. Ook is er nood aan sluitende regelgeving rond het verlenen van eenvoudige verpleegkundige handelingen van ouders aan kinderen.

Een financieel toegankelijke gezondheidszorg

- 2.49 *Maximumfactuur (MAF) uitbreiden.* Voor een groot aantal mensen met een chronische ziekte ligt het plafond van de maximumfactuur te hoog zodat de medische kosten ten laste van de patiënt financieel zwaar kunnen doorwegen. Daarom van niet terugbetaalde chronische medicatie waarvan nut op EBM is bewezen wel registreren en opnemen in MAF (= lijst van D-medicamenten). Het plafond voor de MAF verlagen zodat meer mensen in aanmerking komen voor terugbetaling.

- 2.50 *Derdebetalerssysteem vereenvoudigen.* Er komt een gerichte informatiecampa­gne naar de zorgverstrekkers en patiënten over het derdebetalers systeem en het forfaitaire betalings­systeem. De administratieve rompslomp bij derdebetalers systeem moet verdwijnen.
- 2.51 *Meer aandacht voor kansarmen en allochtonen.* Zij stappen vaak te laat naar dokter of tandarts. Daardoor verergeren veel ziektebeelden, waardoor zorg uiteindelijk duurder uitvalt. Daarom moet bij elk preventieprogramma dat wordt opgezet extra aandacht worden besteed aan minderheids­groepen (etnocommunicatie, rekening houden met situatie kansarmen). Doelgerichte programma's voor allochtone vrouwen: individuele huisbezoeken, campagnes in welbepaalde wijken, vrouwen via zelforganisaties inlichten.
- 2.52 *Dringende medische hulp aan mensen zonder papieren waarborgen.* Er moet een administratief eenvoudige procedure komen. Er moet versterking komen van de OCMW's, ook financieel, opdat zij hun opdracht kunnen vervullen. OCMW's hebben recht op een zekere autonomie, maar er worden best zoveel mogelijk samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met zoveel mogelijk zorgverstrekkers. OCMW's mogen dringende medische hulp echter niet weigeren omdat de zorgen niet door één van hun partners werden verstrekt. De opdrachten van de OCMW's zijn verschillend van de basisopdrachten van politiediensten. Zo blijft de vertrouwelijkheid van persoonsgegevens overeind en kunnen OCMW's in geen geval ingeschakeld worden om informatie door te geven aan politie. Er komt een rondzendbrief van de FOD Volksgezondheid om de huisartsenkringen te stimuleren om overeenkomsten af te sluiten met OCMW's om de hulp aan mensen zonder papieren meer te stroomlijnen.

Een betaalbare gezondheidszorg

- 2.53 *Naar een andere financiering: meer forfaitair.* elke bijkomende euro die de overheid pompt in het budget voor eerstelijnsgezondheidszorg wordt besteed aan maatregelen die forfaitaire geneeskunde stimuleren, zoals het toekennen van een forfaitaire bonus aan huisartsen met een correct voorschrijfgedrag. Forfaitaire geneeskunde in de 1ste lijn wordt gestimuleerd om uitstelgedrag van de (kansarme) patiënt te vermijden: de vergoeding onder de vorm van een vast bedrag wordt gekoppeld aan de zorgbehoefte van de patiënt.
- 2.54 *Goedkopere pillen dankzij het kiwi-model.* Invoeren van openbare aanbestedingen voor geneesmiddelen. Een onafhankelijke instelling bepaalt wat het beste geneesmiddel is, en niet de industrie. Artsen worden dan ook niet langer bestookt om een bepaald merk voor te schrijven.
- 2.55 *Voorschrijven op stofnaam.* de overheid moet het kiwi-model voor VOS invoeren. Voor elk geneesmiddel waarvoor VOS mogelijk wordt gemaakt, moet de overheid vooraf een openbare aanbesteding uitschrijven, waarop farma-bedrijven kunnen inschrijven. Zo wordt op een eerlijke manier het beste middel aan de laagste prijs gekozen. In alle apotheken zijn de VOS-geneesmiddelen dan ook gelijk. De geneesmiddelen moeten in ziekenhuisverpakking en niet in standaardverpakkingen aan de apotheker worden geleverd. Met één voorschrift kan de arts dan de werkelijk nodige hoeveelheid voorschrijven, de apotheker kan het exacte aantal pillen uit de grote verpakkingen nemen. Halflege doosjes moet de patiënt niet meer bij het KGA gooien en het is niet meer nodig om meerdere doosjes bij de apotheker te halen voor één behandelingskuur. Door de beperking van het aanbod wordt het stock­probleem bij de apothekers opgelost. Voor alle VOS-geneesmiddelen wordt een uniform en eenvoudig systeem van terugbetaling ingevoerd.
- 2.56 Er komt een wet op de 1ste lijn als sluitstuk voor een ecologisch gezondheidsbeleid. De nadruk moet liggen op nog meer samenwerking, zeker multi- en interdisciplinair en op een gemoduleerde terugbetaling bij specialistenconsultaties (goedkoper na doorverwijzing door huisarts). De wet moet ook de nadruk leggen en andere organisatie en financiering van de gezondheidszorg; meer preventie (i.p.v. curatief), meer forfaitair (i.p.v. prestatiegericht), meer waardering voor de intellectuele acte (i.p.v. voor technische onderzoeken), duidelijke afspraken tussen het federale niveau en de gemeenschappen (=coherente bevoegdheidspakketten), en een verdere stimulering en vereenvoudiging van het GMD.

Preventie: Groen! wil dat mensen minder snel ziek worden

- 2.57 *Milieunormen* afstemmen op de gezondheidsrisico's voor de kwetsbaarste groepen in de samenleving, zoals kinderen, bejaarden, zwangere vrouwen, astma- en hartpatiënten.
- 2.58 Naar het voorbeeld van Nieuw-Zeeland “*groene voorschriften*” of voorschrijven van fysieke activiteiten invoeren en terugbetaalbaar maken. Door meer te bewegen en dankzij een gezonde levenswijze bekomt men een duurzaam effect op de volksgezondheid. Dit is het meest logische antwoord op onze zittende levensstijl, overgewicht en slechte voeding. De 1ste lijn hiervoor ondersteunen.
- 2.59 *Een halt toeroepen aan de commerciële marketing van de preventie*. Informatie over preventie, gezondheidsvoorlichtingprogramma's (en ook geneesmiddelen) moet in handen blijven van de overheid. De overheid kan de opdracht om de verspreiding van deze informatie, zowel bij patiënten als bij gezondheidswerkers, het organiseren van campagnes (preventiecampagnes of campagnes over het goed gebruik van een geneesmiddel) toevertrouwen aan erkende organisaties waarin de gezondheidswerkers zetelen.

Ethiek en deontologie in de gezondheidsberoepen geïntegreerd aanpakken

- 2.60 Een Hoge Raad voor de Ethiek en de Deontologie van de Gezondheid oprichten. Deze Raad is breed samengesteld uit vertegenwoordigers van de verschillende gezondheidsberoepen, de patiënten, het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, de gezondheidsinstellingen en juristen. De Raad stelt richtlijnen en adviezen op, die samen de Code van de Ethiek en Deontologie van de Gezondheid vormen.
- 2.61 Een Tuchtcollege voor de Gezondheid oprichten, dat buiten de structuur van de Orde van Geneesheren valt. Het college is bevoegd om uitspraak te doen over alle klachten over de beoefenaars van erkende gezondheidsberoepen. Het college bestaat uit magistraten en, naar gelang van het geval, de vertegenwoordiger(s) van een gezondheidsberoep. Het richt zich naar rechtsregels en de richtlijnen van de Hoge Raad voor de Ethiek en de Deontologie van de Gezondheid en kan een tuchtstraf opleggen. Het is niet bevoegd voor schadevergoeding aan klagers. Er is een scheiding van onderzoek en beoordeling en er is een college van beroep.
- 2.62 De Orde van Artsen hervormen. De orde wordt bevoegd voor: 1/ Het registreren van de artsen en bijhouden van de lijsten van alle in België werkzame artsen. 2/ Een zelfregulatie van de beroepsgroep, door informatie over medische ontwikkelingen, organisatie van de interne werking van de beroepsgroep en toepassing van de richtlijnen van de Hoge Raad voor het beroep van arts. 3/ Het bemiddelen tussen artsen onderling en tussen artsen en patiënten of andere actoren, wanneer er problemen zijn. 4/ De voordracht van de artsen die in het Tuchtcollege voor de Gezondheid zullen zetelen.
- 2.63 De Orde van Apothekers op analoge wijze hervormen.

Complementaire en alternatieve geneeswijzen

- 2.64 Naast de klassieke geneeswijzen wordt er door velen beroep gedaan op alternatieve geneeswijzen. Verdere erkenning van de alternatieve geneeswijzen, met prioritaire aandacht voor homeopathie, acupunctuur, chiropraxie en osteopathie om patiënten een bredere waaier aan *gelabelde* geneeswijzen aan te bieden. Om patiënten in hun vrije keuze te ondersteunen, moet de erkenning van hulpverleners en geneeswijzen de garantie bieden voor kwaliteit. Ook hierbij de wetenschappelijke evidentie niet uit het oog verliezen.

Betaalbare en toegankelijke ziekenhuizen

- 2.65 Groen! ijvert voor de grootst mogelijke doorzichtigheid in alle openbare en particuliere ziekenhuizen gefinancierd door gemeenschapsgelden. In alle ziekenhuizen moeten de tarieven van de conventie (de RIZIV-tarieven) van toepassing zijn voor alle statutair benoemde geneesheren of geneesheren aangeworven met een arbeidscontract. Deze regel geldt ook voor alle in open diensten “toegelaten” geneesheren en geneesheren aangeworven met een ander dan een arbeidscontract. Mogelijke afwijkingen van deze regel moeten uitdrukkelijk voorzien zijn in het ziekenhuisreglement. Deze uitzonderingen kunnen alleen betrekking hebben op supplementen op honoraria in eenpersoonskamers en op buitenlandse patiënten die zich laten verzorgen in België omdat de prijzen hier lager liggen dan in hun eigen land. (bijvoorbeeld patiënten afkomstig uit de USA).
- 2.66 In het reglement wordt ook bepaald wie toelating verleent tot het innen van een hoger ereloon. Supplementen worden afgeschaft of zo veel mogelijk beperkt omdat zij niet opgenomen worden in de berekening van de MAF. Alle honoraria en supplementen op honoraria worden geïnd door de administratie van het ziekenhuis, niet door de artsen individueel of door een vzw van de geneesheren van het ziekenhuis. De medische raad van het ziekenhuis heeft een permanent recht van toezicht op de boekhouding van de bevoegde dienst.
- 2.67 Groen! vraagt zoveel mogelijk af te zien van het systeem van betaling en terugbetaling per medische prestatie, zeker in de automatiseerbare medische diensten.

Het landschap in kaart brengen

- 2.68 Het in kaart brengen van praktijken en patiëntenpopulatie geeft een duidelijk beeld van bijvoorbeeld regionale verschillen, maar vooral schept het de mogelijkheid om in de toekomst de huisartsenspreiding regionaal te plannen op basis van effectieve cijfers.
- 2.69 Universiteiten en onderzoeksinstituten werken te weinig samen. Een kadaster van onderzoeken is een eerste stap naar een Kenniscentrum dat alle onderzoeken bundelt.

Gezinsbeleid en levenskwaliteit

Groen! wil meer levenskwaliteit en een sterker gezinsbeleid. Dat vereist ook extra inspanningen op federaal vlak. Groen! wil een sterker gezinsbeleid ophangen aan drie grote kapstokken: een ander arbeidsmarktbeleid dat mensen ruimte geeft om gezin en arbeid beter te combineren, een sterker sociaal beleid dat gezinnen met kinderen voldoende inkomen garandeert en een versterking van een kindvriendelijk klimaat in onze samenleving.

Het gezinsbeleid van paars de voorbije jaren faalde. De ‘Staten Generaal voor het Gezin’ van staatssecretaris Gisèle Mandaila leidde de voorbije legislatuur amper tot enig resultaat. De kinderbijslagen verloren steeds meer terrein ten aanzien van de stijgende welvaart. Het aantal kinderen dat in gezinnen in armoede geboren wordt, steeg de laatste jaren in Vlaanderen bijv. tot 5,9%.

Geef mensen meer ruimte en tijd voor het gezin en voor de kinderen

Groen! wil een beleid dat de ouders meer kansen geeft om gezin en arbeid duurzaam te combineren. In een samenleving die vergrijsst en veeleisender wordt, moeten ouders meer ruimte krijgen voor de opvoeding van hun kinderen. Dat vraagt naast uitbreiding van de moederschaps- en ouderschapsverloven vooral ook een ander loopbaanbeleid, dat ouders toelaat gezin en arbeid beter te combineren.

- 2.70 Binnen de uitbouw van een volwaardige tijdsverzekering (zie sociale zekerheid) wil Groen! een uitbreiding van het ouderschapsverlof tot één jaar per kind, op te nemen voor kinderen 18 worden. Groen! wil gezinnen *tijd voor kinderen* geven. Dat is niet alleen van persoonlijk, maar ook van maatschappelijk belang dat mensen meer tijd hebben voor kinderen en dat wie wil haar of zijn kindwens (tijdig) kan waarmaken.
- 2.71 Groen! wil ook een leeftijds- en gezinsmodulering van tijdskrediet. Zo kunnen we jonge gezinnen meer aanmoedigen tijdskrediet op te nemen voor zorgtaken door hen een hogere uitkering te geven dan bv. ouderen die langzaam hun arbeidstijd afbouwen. Zo willen we voor éénoudergezinnen een hogere tijdspremie, zodat (deeltijds) tijdskrediet ook voor hen een financieel haalbare kaart wordt.
- 2.72 Om vaders te stimuleren hun rol in de opvoeding van hun kinderen te versterken, pleiten we voor een zogenaamde ‘vaderbonus’. De duur van het ouderschapsverlof wordt verlengd met 2 maanden wanneer beide ouders van hun recht gebruikmaken.

Garandeer gezinnen een rechtvaardig inkomen

Volgens de Gezinsbond bedraagt de minimumkost van een kind voor een gezin gemiddeld bijna 400 euro per maand (van 207 euro per maand voor baby’s en peuters tot 510 euro/maand voor jongvolwassenen). Een inkomenspolitiek die iedereen een voldoende hoog en rechtvaardig inkomen garandeert is een eerste voorwaarde om de kindwens voor iedereen mogelijk te maken, los van de inkomenssituatie.

Daarnaast zijn kinderbijslagen de financiële motor van het gezinsbeleid. Het kinderbijslagstelsel moet nog doeltreffender en rechtvaardig worden. Wij streven naar een eenheidsstelsel waarin ieder kind dezelfde substantieel hogere kinderbijslag krijgt. Welvaartsvast en zonder discriminaties.

- 2.73 Versterk de kinderbijslag: maak van kinderbijslagen een recht van ieder kind.
 - Groen! wil de steeds verdere afbrokkeling in koopkracht van de gezinsbijslagen eindelijk omkeren. Dat kan door hogere en welvaartsvaste uitkeringen. Bovendien is een geleidelijke inhaalbeweging nodig voor de verloren welvaartsvastheid van de afgelopen drie decennia.
 - Groen! wil de kinderbijslag omvormen tot een gelijk basisrecht voor elk kind: leeftijd- en rangtoeslagen verdwijnen. Voor de gezinnen uit de laagste inkomensgroepen zijn er wel extra toeslagen. Groen! verkiest een hogere uitkering boven belastingvermindering

en aftrekken voor kinderen ten laste. Daardoor kunnen ook de laagste inkomens hier ten volle van genieten.

- Modernisering van de sociale zekerheid betekent ook werk durven maken van vereenvoudiging waar het kan en zinvol is. Dat is zeker het geval in de sector van de kinderbijslag. De vele aparte kassen zorgen voor onderbrekingen in de uitbetaling wanneer mensen van werk én van sector veranderen, en voor nodeloze paperassen. Groen! pleit voor een geleidelijke hervorming tot één kinderbijslagkas.

2.74 Verhoog het terugbetaalbaar belastingkrediet voor gezinnen met lage inkomens. Gezinnen die te weinig inkomen hebben om de belastingvrije sommen voor hun kinderen uit te putten, krijgen momenteel een terugbetaalbaar belastingkrediet. Deze negatieve belasting compenseert slechts een beperkt deeltje van het belastingvoordeel dat gezinnen met een hoger inkomen genieten. Daarom moet dit belastingkrediet verhogen. Voor gezinnen die hun belastingvoordeel voor kinderen ten laste niet volledig kunnen uitputten omdat hun inkomen te laag is, wil Groen! het maximaal terugbetaalbare belastingkrediet per kind verdubbelen van 250 euro (geïndexeerd: 370 euro) tot 500 euro (geïndexeerd: 740 euro).

Versterk de positie van kinderen en jongeren in onze samenleving.

- 2.75 Groen! wil de rechten van kinderen en jongeren versterken en hun rechtspositie verbeteren. Dat kan onder meer door
- De invoering van een algemeen hoorrecht in alle gerechtelijke procedures waarin zijn belangen op het spel staan en een zelfstandige rechtstoegang voor de minderjarige.
 - In tegenstelling tot het Vlaamse niveau, zijn er op het federale vlak weinig instrumenten om een gecoördineerd kinderrechtenbeleid te voeren en te evalueren. Daarom wil Groen!
 - De invoering van een Kindefectenrapportering.
 - De aanstelling van een federale kinderrechtenombudsdienst.
 - Een krachtdadig optreden van de pas opgerichte Nationale Commissie voor Kinderrechten om het gevoerde kinderrechtenbeleid op te volgen en het nationaal actieplan uit te voeren.
- 2.76 Voer een kind- en gezinsvriendelijk beleid op alle beleidsdomeinen. We verwijzen hiervoor ondermeer naar het verkeers(veiligheids)beleid, het klimaatbeleid, de fiscaliteit, ... Een jaarlijkse interministeriële conferentie voor het Gezin onder leiding van de premier moet de samenwerking op en tussen ieder van de beleidsdomeinen en beleidsniveau's versterken, met een duidelijke vooruitgangsrapportering. Bij maatregelen die ingrijpend zijn voor de leefsituatie van gezinnen is een gezinseffectrapportering wenselijk.
- 2.77 Groen! wil mee werk maken van een statuut voor de 7.500 pleeggezinnen in België. Een statuut moet meer rechtszekerheid geven aan de pleegkinderen en aan de (pleeg)ouders inzake het delen van de ouderlijke macht met de ouders van pleegkinderen, het hoorrecht van pleegouders bij belangrijke beslissingen over een pleegkind en contactmogelijkheden als een pleegkind niet meer bij hen woont.

Rechtvaardige fiscaliteit, evenwichtig begrotingsbeleid

Een beleid voeren is meer dan zorgen voor begrotingsevenwichten. Uiteraard is het belangrijk om de overheidsfinanciën binnen de perken te houden om de volgende generaties niet met een te zware erfenis op te zadelen. Maar een **evenwichtig begrotingsbeleid** houdt rekening met meer dan enkel financiële evenwichten, het is net zo belangrijk om voldoende beleidsruimte te creëren voor een sociaal en ecologisch beleid. Op die manier schuiven we de milieufactuur niet door naar later, wanneer ze veel meer zal kosten. Een evenwichtige begroting houdt rekening met de problemen van vandaag (werkloosheid, bestaansonzekerheid, inkomensongelijkheid), de erfenissen uit het verleden (NMBS, pensioenlast, kernenergie) maar vooral met de problematiek van de toekomst. Zo scheppen we ruimte voor een ecologische, zorgzame en solidaire samenleving.

Koken kost geld en belastingen spekken de overheidskas. Belastingen hebben zowel een financierende, regulerende als herverdelende rol. Voor groenen zijn belastingen zijn niet alleen een middel om inkomsten te verwerven, maar ook een middel om het gedrag te sturen. Groen! stelt zich ook vragen bij de ongenueanceerde hetze tegen belastingen in het algemeen. Belastingen zorgen voor inkomsten voor de gemeenschap om maatschappelijke noden te lenigen zoals onderwijs, sociale zekerheid, openbaar vervoer,... Daarom wil Groen! dat verdere verlaging van de personenbelasting en de sociale lasten op arbeid worden gecompenseerd door andere inkomsten. Groen! is bijgevolg ook voorstander van een uitbreiding van de alternatieve financiering van de sociale zekerheid. De fiscale discriminatie tussen arbeid en kapitaal is sociaal onrechtvaardig. Het zijn vooral de rijkere gezinnen die veel inkomsten uit vermogen hebben. Groen! wil dat deze discriminatie terugdringen.

Ons belastingstelsel is samengevat niet meer van deze tijd: het tast de werkgelegenheid aan, is sociaal heel onrechtvaardig, en laat vele kansen liggen voor een toekomstgericht milieubeleid. Inkomsten uit arbeid worden heel zwaar belast, terwijl inkomsten uit kapitaal dan weer relatief weinig worden belast. Milieu- en energiefiscaliteit staan nog in hun kinderschoenen. Onze fiscaliteit is met niet aangepast aan de grote sociaaleconomische en ecologische uitdagingen van de toekomst.

Voor Groen! moeten belastinghervormingen leiden tot een rechtvaardiger en ecologisch meer verantwoorde belasting. Rechtvaardiger betekent, vooreerst, dat ook de laagste inkomens ten volle kunnen genieten van een verlaging van de fiscale druk én, ten tweede, dat discriminaties allerhande worden aangepakt. Daarom gaat Groen! niet akkoord met de zogenaamde vlaktaks, die vooral de hogere inkomensschalen ten goede komen, ten koste van meer ongelijkheid en minder rechtvaardige fiscaliteit. Het principe dat de sterkste schouders ook de zwaarste lasten dragen, blijft een uitgangspunt voor een duurzame fiscaliteit. Ecologische fiscale maatregelen zijn maatregelen die de sociaaleconomische ontwikkeling in een ecologische richting sturen. Fiscale hervormingen moeten leiden tot het efficiënter maken van het gehele fiscaal stelsel.

De groene voorstellen zijn gebaseerd op de volgende **principes**:

- *De fiscale druk verlichten.* Vermindering van de fiscale druk op de inkomsten uit arbeid moet in de eerste plaats de lage en middelgrote inkomens ten goede komen. Verlagen van de fiscale druk op arbeid mag niet alleen gebeuren door het verlagen van de inkomsten van de overheid, ook de verschuiving van belasting naar vermogen en energie moet in de hervorming meegenomen worden.
- *Vergroening fiscaliteit.* Het principe dat milieuvriendelijk handelen fiscaal beloond en milieuschadelijk gedrag belast wordt, moet in het fiscaal stelsel ingebouwd worden.
- *Rechtvaardige fiscaliteit.* Het rechtvaardigheidsprincipe -dat inhoudt dat belastingbetalers in gelijke situaties fiscaal ook gelijk behandeld moeten worden- moet maximaal toegepast worden. In het bijzonder de reglementering die betrekking heeft op de behandeling van de diverse samenlevingsmodellen moet herzien worden.
- *Eenvoudige wetgeving.* De fiscale wetgeving moet vereenvoudigd worden om de efficiëntie van het hele fiscale systeem te verhogen en de controle vlotter te kunnen laten verlopen.
- *Een sterke administratie.* De belastingadministratie moet versterkt worden, zowel kwalitatief als kwantitatief, om zijn opdracht beter te kunnen waarmaken. Dat houdt in dat de juiste middelen op de juiste plaats ingezet worden.

Milieufiscaliteit is een belangrijk instrument in het milieubeleid. Het stuurt het menselijk handelen in een duurzame richting. Het best gekende voorbeeld is de regulerende heffing, die niet-duurzaam gedrag ontmoedigt. Om haar doel te bereiken moet zo'n heffing aan drie voorwaarden voldoen: ze is voldoende hoog om een gedragsveranderend effect te bekomen; de geïnde bedragen komen het milieubeleid ten goede door tenminste ten dele de duurzame reconversie van de economie te ondersteunen; de consument heeft een alternatief. Een goede groene fiscaliteit biedt zowel de consument als de producent een duurzaam alternatief zodat iedereen echt een keuze kan maken. Ze bevat de juiste mix van stimuli en heffingen, naast de andere instrumenten voor een goed milieubeleid. Doel is niet-duurzaam gedrag te ontraden, en duurzaam gedrag te belonen. In elk geval moet iedereen de mogelijkheid hebben om duurzaam te handelen en dus extra kosten te vermijden. Het is aan degenen die de vervuiling veroorzaken om de rekening te betalen. Dat is nu lang niet altijd het geval.

Voorstellen

Een rechtvaardige personenbelasting

- 2.78 *Vereenvoudiging van de personenbelasting.* Soms fraudeert men zonder het te weten omdat men de wet niet goed kent. Onze fiscaal systeem is dan ook erg ingewikkeld. Een belastingbrief invullen is voor velen een zware klus. Ons systeem kan sterk worden vereenvoudigd door bijvoorbeeld al die verschillende aftrekmogelijkheden te herverdelen in een beperkt aantal korven, waaruit men dan kan kiezen.
- 2.79 *Prioriteit voor de laagste inkomens.* Hoewel ook de lagere inkomens van de vorige belastingverlaging hebben kunnen genieten, is die vooral ten goede gekomen van de hoogste inkomens. Daarom vindt Groen! dat nu prioriteit moet gaan naar maatregelen die ook en vooral de laagste inkomens ten goede komen, door het verhogen van de belastingvrije som. De belastingvrije som is het eerste gedeelte van ieders inkomen waarop geen belasting moet worden betaald. Hoe hoger de belastingvrije som, hoe lager de belasting, zeker op de laagste inkomstencategorieën. Het toepassen van de belastingvrije som heeft op alle inkomens hetzelfde effect omdat de berekening gebeurt aan het laagste tarief.
- 2.80 *Discriminaties ten aanzien van vrouwen verder wegwerken.* Vandaag zijn er nog steeds directe en indirecte discriminaties. De wet maakt weliswaar geen onderscheid tussen mannen en vrouwen, maar bij toepassing van dezelfde wet, is de uitwerking anders op mannen dan op vrouwen. De redenen hiervoor zijn: vrouwen nemen nog steeds de opvoeding van kinderen voor hun rekening; vrouwen werken meer halftijds; vrouwen hechten meer belang aan zorgende taken; de loonkloof.
- 2.81 *Vredesbijdrage.* Er komt een wettelijke basis voor fiscaal gewetensbezwaar binnen de personenbelasting. Dit geld wordt gestort in een vredesfonds waarmee vredelievende initiatieven worden betoelaagd.
- 2.82 *De huurinkomsten integraal belasten.* Investerings- en kosten zijn fiscaal in te brengen.

Inkomen herverdelen

- 2.83 *Grootkapitaalbelasting.* De grote kapitalen (aandelen, kapitaal op rekeningen, geld, onroerend goed) en de inkomens uit vermogens op een meer billijke wijze laten bijdragen aan de fiscaliteit en aan de sociale zekerheid. Er komt een belasting op vermogensinkomsten vanaf € 500.000. De bestaande vermogensbelastingen worden hierbij herzien. Begeleidende maatregelen zijn onder meer: wetgeving die ervoor zorgt dat financiële instellingen roerende vermogens aan de belastingdiensten kenbaar maken (zoals ook de arbeidsinkomsten bij de staat bekend zijn); meer mensen en middelen voor de fiscale administratie; betere controle- en sanctiemechanismen. Op die manier kunnen we komen tot een "vermogenskadaster", waardoor België op een geloofwaardige en efficiënte manier een grootkapitaalbelasting kan invoeren.

- 2.84 *Algemene sociale bijdrage*. De bestaande (para)fiscale heffingen omvormen tot een algemene sociale bijdrage (ASB) op alle werkelijke inkomsten, met een vrijgesteld minimuminkomen per gezin. Deze ASB financiert mee de gezondheidszorg, de kinderbijslag en het basispensioen. Bij deze omvorming enkele andere inhouden afschaffen, zoals de bijzonder bijdrage voor de sociale zekerheid. Door deze omvorming vermindert in geen geval het reële inkomen van de loontrekkende werknemers, maar worden inkomsten uit bijvoorbeeld vermogens wel aangesproken.
- 2.85 *De fiscale inning verbeteren en de fiscale fraude aanpakken*. De belastingadministraties versterken, betere werkinstrumenten ter beschikking stellen en meer opleidingskansen bieden. De samenwerking tussen verschillende inspectiediensten verbeteren. De fiscale fraude aanpakken, zowel administratief als strafrechterlijk. De controle op zwartwerk verbeteren. Het gebruik van vennootschapsconstructies voor louter fiscale ontwijing tegengaan.

Groene keuzes financieel belonen

- 2.86 *Duurzame pensioenfondsen stimuleren*. Hiervoor de fiscale voordelen voor beleggingen in pensioenfondsen van de tweede en de derde pijler, evenals beleggingen in activa van het Zilverfonds, koppelen aan een aantal criteria zoals de stabiliteit van de gedane beleggingen, actieve en daadwerkelijke deelname aan het beheer van de ondernemingen waarin die fondsen worden belegd, maar ook inzake ethiek en duurzame ontwikkeling. Een stuurcomité binnen de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO) een ziet toe op het naleven van die voorwaarden.
- 2.87 *Vergroenen van de BTW*. Nultarief voor *fairtrade*producten en biolandbouwproducten, lager BTW-tarief voor ecologische producten en voor arbeidsintensieve diensten. Vergroenen van bijlage III van de geconsolideerde BTW-richtlijn door ze aan te vullen met duurzame consumptiegoederen met een Europees ecolabel (Europees milieukeurmerk); energie-efficiënte consumptiegoederen (producten met een A-label); en biologische Horeca.
- 2.88 *Ecoboni* invoeren om duurzaam koopgedrag te stimuleren. Onder meer voor energiezuinige producten (zuinige verwarmingsketels en -branders, koelkasten, lampen, ovens, computers...) en waterbesparende maatregelen (spaardouches, regenwaterputten...). De ecotaks uitvoeren zoals ze oorspronkelijk bedoeld was: het kopen van niet-duurzame producten waarvoor een alternatief bestaat, afraden. De regering schakelde recyclage gelijk aan hergebruik en versoepelde de vrijstellingsvoorwaarden. Dit ondermijnt sterk het nut van de huidige ecotaksen.
- 2.89 De expansiewetgeving aanpassen, zodat er alleen steun gegeven wordt aan bedrijven die milieuvriendelijker werken dan wettelijk verplicht is. Een aangepast regime uitwerken voor KMO's die mens- en milieuvriendelijk produceren.
- 2.90 Duurzame landbouw ondersteunen door het gebruik van kunstmest en pesticiden te ontmoedigen met doorgedreven milieueffingen. De biologische landbouw en veeteelt krijgen steun en het inkrimpen van de intensieve veehouderij wordt vergoed.

CO₂-energieheffing

- 2.91 *Verschuiven fiscale last*. De lasten op arbeid (sociale lasten en belastingen, sinds de jaren zestig enorm gestegen) gedeeltelijk verschuiven naar een belasting op grondstoffen en energie. Het gebruik en de weerslag ervan op onze omgeving wordt nu amper aangerekend. Een progressieve CO₂-energie-taks en heffingen op grondstoffen kunnen deze scheve situatie rechttrekken, met als nettoresultaat meer werkgelegenheid en minder milieudruk.
- 2.92 *Slimme kilometerheffing*. In de transportsector neemt de CO₂-energieheffing de vorm aan van een slimme kilometerheffing. Tegen 2012 voert België net als Nederland een slimme kilometerheffing in. Die hangt af van de vervuiling, plaats en tijdstip van rijden. Een slimme kilometerheffing is veel socialer en heeft een groter milieueffect dan een wegenvignet of de bestaande autofiscaliteit. De opbrengst gaat naar het *Sociaal Klimaatfonds (de integratie van*

de zes bestaande federale energiefondsen). Ondertussen maakt men werk van het afschaffen van de bestaande autobelastingen en een accijnsmodulering in functie van de milieuschadelijkheid van de brandstof. Brandstoffen met een minder schadelijke milieu-impact worden dan minder hoog belast.

- 2.93 *Kerosinetaks*. In vergelijking met andere vervoersmodi is luchtverkeer enorm vervuilend. Vooral bij opstijgen en dalen is de kerosine-uitstoot het grootst. Het is dan ook logisch om via het fiscale instrument deze scheeftrekking op te lossen. Immers, wie een (milieuvriendelijk) fiets koopt, betaalt wél BTW - wie een vliegticket koopt, niet. Wie de tank van zijn auto volgooit, betaalt wél accijnzen - op kerosine wordt geen accijns geheven. Groen! wil dat er eindelijk accijnzen komen op kerosine en dat er BTW geheven wordt op vliegtuigtickets. Indien nodig worden internationale verdragen herzien.

Vennootschapsbelasting

- 2.94 *Vereenvoudigen*. Groen! verkiest een doorzichtig systeem boven een systeem met een hoog nominaal tarief gecombineerd met een kluwen aan aftrekmogelijkheden. Bij een hervorming van de vennootschapsbelasting moet rekening gehouden worden met het KMO-vriendelijke karakter ervan.
- 2.95 *Vergroenen*. De vennootschapsbelasting vergroenen, onder meer door de autokosten te variabiliseren (lagere vaste kosten, hogere variabele kosten) om een ecologisch gebruik te begunstigen en door de fiscale voordelen verbonden aan het privégebruik van een firmawagen eerlijker te belasten. Milieuvriendelijke investeringen sterker aanmoedigen.
- 2.96 *Fiscale achterpoortjes sluiten*. Fiscale achterpoortjes sluiten door het gunstregime van de InfoCap af te schaffen en steekpenningen niet langer fiscaal aftrekbaar te laten. De fiscale aftrekbaarheid van steekpenningen aan buitenlandse functionarissen uit de wetgeving te schrappen, gezien deze praktijk gelijk staat aan concurrentievervalsing en berust op competitie en niet kwalitatieve voordelen.
- 2.97 *Belasting op reclame*. Consumptie is steeds meer een middel tot maatschappelijke integratie, maar niet iedereen beschikt over de financiële middelen om aan die verwachtingen te voldoen. De vraag is dan ook ten gronde of en hoe lang we die consumptiedwang nog kunnen laten stijgen. De fiscale aftrekbaarheid van uitgaven door reclame wil Groen! dan ook tot 85% beperken.

Een begroting in evenwicht

- 2.98 *Zorgen voor een structureel evenwicht*. Vandaag is de begrotingsopmaak teveel gebaseerd op eenmalige maatregelen zoals de verkoop van gebouwen of overname van pensioenfondsen. Dit bezwaart de beleidsruimte voor de toekomst. Uitgaven een jaar vroeger boeken de begroting in evenwicht te brengen is slecht bestuur. Het komt erop aan om de maximaal mogelijk beleidsruimte aan te spreken, zonder risico's voor een hernieuwde schuldopbouw. De staatsschuld gestaag afbouwen. Enkele maatregelen:
- de fiscale en parafiscale druk eerlijker verdelen en de fiscale en sociale fraude aanpakken;
 - overheidsdiensten permanent doorlichten op efficiëntie, energiezuinigheid en effectiviteit.
- 2.99 *De begrotingsopmaak baseren op goed onderbouwde analyses*. De Nationale Bank, het Rekenhof, het Federaal Planbureau en de Hoge Raad van Financiën de opdracht geven om nauwgezet en regelmatig de financiën van de overheid laten analyseren. Deze analyses op tijd openbaar maken en gebruiken voor budgettaire projecties van programma's.
- 2.100 *Genderbudgettering*. Een genderbudgetanalyse onderzoekt welke gevolgen budgettaire beslissingen voor mannen en vrouwen hebben. Genderbudgettering betekent niet dat er een speciaal budget is voor vrouwen, maar dat er bij het opstellen van het budget rekening wordt

gehouden met de behoeften van vrouwen en mannen, met hun verschillende rollen in huis, op het werk en in de samenleving. Een genderbudgetanalyse onderzoekt waarom vrouwen en mannen verschillend reageren op bepaalde overheidsmaatregelen en hoe begrotingsplannen beter kunnen bijdragen aan gelijkwaardige deelname en gelijke kansen voor iedereen. Of het nu gaat om de aanleg van een nieuwe spoorlijn of het beoordelen van de overheidsbegroting, een genderbudgetanalyse is een belangrijk instrument om de kwaliteit en effectiviteit te verbeteren van budgetplannen.

- 2.101 *Klimaatbegroting en klimaatnormen*. In een klimaatwet jaarlijkse en vijfjaarlijkse richtlijnen vaststellen voor de CO₂-equivalentenuitstoot. Dit “koolstofdioxidebudget” met dezelfde zorgvuldigheid en discipline betrachten als de economische begroting.
- 2.102 *Begrotingspact voor vergrijzing*. Haast alle uitgaven die stijgen door de vergrijzing, zijn federale uitgaven zijn. De deelstaten ontsnappen daar grotendeels aan. Dit is onhoudbaar. Daarom een pact sluiten tussen de federale regering en de deelstaatregeringen over de verdeling van de lasten.
- 2.103 *Zilverfonds*. Het Zilverfonds moet bijkomend middelen krijgen om te waarborgen dat de wettelijke pensioenen toereikend en de aanvullende pensioenen aanvullend blijven na 2010. Ondertussen moeten de uitgekeerde pensioenen aangepast, respectievelijk gekoppeld worden, aan de toegenomen welvaart.
- 2.104 *Financiële toegankelijkheid gezondheidszorg verzekeren*. Ziekteverzekering en gezondheidszorg moeten toereikend, degelijk, toegankelijk en dus ook betaalbaar blijven of worden en bijgevolg kunnen beschikken over middelen die toelaten tegemoet te komen aan de demografische verschuivingen en de toenemende kloof tussen rijk en arm.
- 2.105 *NMBS*. De nodige financiële ruimte creëren voor de NMBS door een verhogen van de dotatie en een gedeeltelijke herschikking en gefaseerde overnamen van de schulden. Ondertussen moeten de kwantiteit en de kwaliteit van zowel exploitatie als investeringen verzekerd en opgevoerd worden.
- 2.106 *Nucleair passief*. Verwerking, behandeling, vervoer en berging van het radioactief afval, alsook desactivering en ontmanteling van de nucleaire centrales, moeten worden verzekerd door het aanleggen van provisies door de bedrijven. Overdracht van de bestaande provisies aan NIRAS, zo komen de provisies voor berging en ontmanteling niet in handen van elektriciteitsproducenten, maar onder de controle van de gemeenschap. Ondertussen heeft de overheid de mogelijkheid dit fonds te gebruiken voor doeleinden van rationeel energiegebruik. Derde betalerleningen kunnen hiervoor een goed voorbeeld zijn. Er voor zorgen dat de volgende jaren geen nieuwe nucleaire passiva op de Belgische Staat worden afgewenteld (via instrumenten voorzien in de programmawet van 12 december 1997).

Diversiteit en gender

Samenleven in verscheidenheid

De samenleving is intercultureel en dat is een onomkeerbaar feit. De uitdaging is om mensen harmonieus te laten samenleven met respect voor de verschillen en eenieders eigenheid. Leeftijd, geslacht, afkomst, religie, seksuele geaardheid, handicap of gezondheidstoestand, geen twee mensen zijn gelijk. Die verscheidenheid geeft onze samenleving meer kleur, ook al is samenleven niet altijd eenvoudig. Zeker in de steden wordt de diversiteit beter zichtbaar, het aantal inwoners met een verschillende sociale en etnische achtergrond stijgt, er komen nog steeds nieuwkomers toe. Alle inwoners zijn gelijkwaardig, hebben gelijke plichten en rechten en dragen samen de verantwoordelijkheid voor het wel en wee in de samenleving.

De problemen van de interculturele samenleving worden echter vaak uitvergroot of onder de mat geveegd in plaats van erkend en opgelost. Groen! pleit voor een interculturele maatschappij die samenleven tussen mensen bevordert met respect voor ieders eigenheid. Het beleid moet het samenleven bevorderen en de waaier van levensstijlen ruimte geven voor zover die elkaars grenzen respecteren.

In een diversiteitsbeleid mag de aandacht voor gender niet verslappen. Specifieke maatregelen voor de gelijkheid van mannen en vrouwen blijven nodig.

Groen! wil een beleid dat gelijke kansen creëert, ongelijkheden wegneemt, iedereen voor zijn of haar eigen verantwoordelijkheid stelt en positieve rolmodellen beloont. Dit beleid moet geïntegreerd worden in de verschillende beleidsdomeinen.

Zerotolerantie voor racisme en discriminatie

Het beleid heeft als doel dat alle mensen tot hun recht komen en niet gediscrimineerd worden, ongeacht geslacht, zogenaamd ras, de huidskleur, afstamming, nationale of etnische herkomst, seksuele geaardheid, ... Bestaande discriminaties moet gemeten worden en dus zichtbaar gemaakt worden. Dit impliceert dat er duidelijke en eenvoudige protocollen komen voor aangifte, vervolging en veroordeling.

Voorstellen

- 2.107 Wettelijke regeling voor de praktijktest. De verhoging van de effectiviteit van discriminatiebestrijding kan maar gegarandeerd worden wanneer slachtoffers beschikken over effectieve en toegankelijke bewijsinstrumenten. Groen! is voorstander van een gereguleerd bewijs in discriminatiezaken in de vorm van een praktijktest. De sociale inspectie kan bevoegd worden om praktijktesten uit te voeren over voor het verzamelen van “gegevens waaruit een patroon blijkt van ongunstige behandeling ten aanzien van personen die drager zijn van een welbepaald criterium”.
- 2.108 Racisme zowel burgerrechtelijk als strafrechtelijk kunnen vervolgen. Een penaal en civiel sanctiesysteem kunnen perfect naast elkaar bestaan. Strafrecht in discriminatiezaken kan dan gereserveerd worden voor de zeldzame gevallen van flagrante en aantoonbare intentionele discriminatie. Een civiele sanctie is dan onvoldoende.
- 2.109 Opvolging van klachtenprocedures. Er moet meer opvolging zijn van de klachtenprocedures, niet alleen van het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, maar ook van de sectorgebonden klachtenprocedures zoals bijvoorbeeld van het Comité P.
- 2.110 Discriminatie op de arbeidsmarkt.
 - Groen! pleit voor een monitoringsysteem van de arbeidsmarkt om een beter inzicht te krijgen op discriminatie gebaseerd op nationaliteit of vreemde herkomst. Zo'n systeem moet uitgebouwd worden op basis van objectieve, anonieme en erkende gegevens afkomstig uit bestaande administratieve databanken.

- Er worden systemen ontwikkelt voor anoniem recruterem, in eerste instantie bij de overheid zelf.

Diversiteit en gendergelijkheid op de werkvloer

Personen met een handicap, vrouwen, personen met een vreemde naam, vinden vaak moeilijker hun plaats op de arbeidsmarkt. In de grote steden zijn er buurten met veel werkloze jongeren. Dit is een tijdbom onder onze samenleving. We mogen geen verloren generatie jongeren kweken en daarom zijn oplossingen nodig op verschillende terreinen. Daarnaast kunnen we niet blijven hopen dat de situatie vanzelf verbetert. Er zijn dwingende systemen nodig, al is het maar tijdelijk.

Voorstellen

- 2.111 Werk maken van diversiteit binnen het federale overheidspersoneel. De federale overheid legt jaarlijks objectieven vast en werkt actieplannen uit om tot een evenredige arbeidsdeelname te komen van allochtonen en dit op alle functieniveaus. De evenredige vertegenwoordiging moet zowel voor de instroom als voor de doorstroom gelden. De overheid geeft zelf het goede voorbeeld voert een intercultureel personeelsbeleid: 10% van de aanwervingen moeten allochtonen zijn, niet alleen in de lagere functies.
- 2.112 Toegang tot het openbaar ambt voor vreemdelingen vergemakkelijken. De grondwet moet herzien worden zodat iedereen ongeacht zijn nationaliteit toegang heeft tot overheidsbetrekkingen. In een KB kan een beperkende lijst vastgelegd worden van functies die uitzonderlijk alleen voor Belgen toegankelijk zijn. Het gaat dan met name over die functies die rechtstreekse of onrechtstreekse deelname aan de uitoefening van het openbaar gezag inhouden, of werkzaamheden omvat tot bescherming van de algemene belangen van de staat. Groen! verzet zich ook tegen overdreven diplomafetisjisme. Elders verworven competenties en ervaring moeten evenwaardig meetellen.
- 2.113 Bindende streefcijfers. Bij iedere collectieve arbeidsonderhandeling in de privésector is er een luik rond intercultureel aanwervingsbeleid met bindende sectorale streefcijfers, die dan op hun beurt deel uitmaken van de diversiteitsplannen die verplicht worden gemaakt. Streefcijfers worden best sectoraal afgesproken omdat de situatie van bedrijf per bedrijf en van streek tot streek kan verschillen. Privé-bedrijven worden aangemoedigd om sollicitanten anoniem te rekruteren.
- 2.114 Diversiteitsbepaling in overheidsopdrachten en beheerscontracten met autonome overheidsbedrijven. Bij het toekennen van overheidsopdrachten houdt de overheid rekening met het intercultureel personeelsbeleid van de onderneming (aanwezigheid diversiteitsplan, objectieven, ...) In de beheerscontracten met overheidsbedrijven (De Post, NMBS, Belgacom, BIAC, ...) kunnen clausules worden ingebouwd om de instroom en doorstroom van allochtonen te bevorderen, de participatie van personen met een handicap te bevorderen, de gelijkheid tussen mannen en vrouwen op vlak van doorstroom.
- 2.115 Interculturaliseren van wettelijke feestdagen en klein verlet. Deze dagen zijn gebaseerd op de christelijk-katholieke kalender. Een interculturele samenleving (die ook multireligieus is) moet feesten van andere erkende godsdiensten hierin kunnen integreren. Zo kunnen de dagen voor klein verlet open getrokken worden naar plechtigheden van andere erkende godsdiensten.
- 2.116 Toegang tot werk voor asielzoekers en tijdelijk geregulariseerden. Voor asielzoekers moet de toegang tot werk wettelijk gegarandeerd worden. Die toegang kan gelinkt worden aan de overgang van collectieve naar individuele opvang. In de wet op de tewerkstelling van vreemde werknemers wordt expliciet opgenomen dat tijdelijk geregulariseerden toegang hebben tot de arbeidsmarkt.
- 2.117 De positie van de vrouw op de arbeidsmarkt versterken. Het effectief garanderen van gelijk loon voor gelijk werk blijft een fundamentele maar niet de enige eis. Bestaande feitelijke discriminaties wegwerken. De groeiende ongelijkheid tussen vrouwen onderling vormt een

bijzonder aandachtspunt. Groen! pleit voor extra inspanningen voor de groepen van alleenstaande vrouwen en van allochtone vrouwen.

Diversiteit als gemeenschappelijke verantwoordelijkheid

Groen! kiest resoluut voor de interculturele samenleving. Dit impliceert het doorbreken van de nefaste beeldvorming en de bijhorende polarisering rond de concepten autochtoon en allochtoon. Beide groepen zijn immers zeer heterogeen.

Voorstellen

- 2.118 Er bestaat een sterk negatieve en stigmatiserende tendens ten opzichte van personen met een andere huidskleur of van een andere vermeende afkomst. Groen! pleit voor een ander beleid vanwege de verschillende overheden: een waarbij er niet steeds gedacht wordt in termen van problemen, overlast of veiligheidsrisico's. Zo moeten jongeren opnieuw aanvaard worden als mensen die experimenteren met omgangsvormen, gezag, seksualiteit, enz. Ze hebben hiervoor recht op de nodige ruimte en vrijheid. Ook is het belangrijk vrouwen niet zomaar tot een groep slachtoffers te reduceren, maar eerder te ondersteunen in hun emancipatie. Zelforganisaties spelen een onvervangbare rol. Zij hebben recht op de gepaste omkadering zodat zij de mogelijkheden hebben om verantwoordelijkheid op te nemen in de uitbouw van de interculturele samenleving.
- Er moeten concrete stappen gezet worden in het emancipatie- en diversiteitsbeleid. Structurele stappen zijn noodzakelijk om diversiteit en gendergevoeligheid te laten doordringen in het hele beleid. Daarom is er een cel "interculturalisering" nodig binnen de verschillende overheidsdiensten en instellingen om beleid beter te laten aansluiten bij de realiteit van de interculturele en gendervriendelijke samenleving.
 - Alle erkende levensbeschouwingen moeten gelijk berechtigd worden. Religies kunnen als georganiseerde verenigingen bijdragen aan de maatschappij op vlak van zingeving en betekenisgeving, binnen de grenzen bepaald door het EVRM en CEDAW (het VN-vrouwenverdrag). De erkenning van entiteiten van een kerk- of geloofsgemeenschap gebeurt door het Vlaamse Gewest. De erkenning van een Islamitische geloofsgemeenschap gebeurt op voorstel van de Moslimexecutieve, erkend door de federale overheid, de federale overheid geeft advies. Groen! pleit voor een Moslimexecutieve die efficiënt werkt met een Vlaamse Kamer. De Moslimexecutieve moet een degelijke erkenningsregeling uitwerken, en waken over de goede opleiding en inburgering van de imams die in ons land verblijven.
 - Godsdienstige en andere levensbeschouwelijke instellingen enkel subsidiëren op een duidelijke wettelijke of decretale basis. Eenieder mag een gedeelte van inkomensbelasting aan een levensbeschouwelijke of humanitaire organisatie toewijzen.

Holebirechten uitdragen

De voorbije jaren werd er - mede dankzij de voortrekkersrol van Groen! - veel gerealiseerd op het vlak van wettelijk rechten voor holebi's. Uiteraard wil Groen! deze verworvenheden bestendigen en verder verfijnen.

- 2.119 Een juridische omkadering (zorgouderschap) van de band tussen kind en sociale ouder (onder meer betreffende erfrecht, onderhoud, zorg en vertegenwoordiging) voor kinderen die opgroeien in her-samengestelde (holebi)gezinnen en die niet geadopteerd kunnen worden, bijvoorbeeld omdat het kind reeds twee ouders heeft. Op die manier wordt de band tussen kind en sociale ouder versterkt, zonder dat de band met de oorspronkelijke ouders wordt verbroken.
- 2.120 Geslachtsneutraal maken van het vaderschapsverlof, waardoor een adopterende meemoeder er aanspraak op kan maken.
- 2.121 Omdat juridische gelijkberechtiging een belangrijke stap is naar, maar nog geen garantie biedt voor maatschappelijk aanvaarding van holebi's blijft daarnaast een actief diversiteitsbeleid noodzakelijk.

2.122 Groen! wil ook de blik naar buiten richten. In vele landen, zowel binnen als buiten de Europese Unie, is de positie van holebi's niet altijd even rooskleurig. Daarom moet België een internationale voortrekkersrol vervullen op het vlak van holebirechten. Dit betekent onder andere toezien op de correcte omzetting en toepassing van Europese richtlijnen, internationale erkenning van het huwelijk en andere partnerschapsregelingen, rekening houden met holebi's in het asielbeleid, holebirechten en plaats geven in internationale onderhandelingen en in verdragen en teksten rond mensenrechten.

Asiel en migratie

Asiel is een recht

Asiel is een recht. Groen! wil een humaan asielbeleid met rechtszekere, transparante en zorgvuldige procedures. Het uitgangspunt moet zijn dat mensen die bescherming nodig hebben die ook effectief krijgen.

Voorstellen

2.123 Asielprocedure.

- De Belgische asielprocedure werd ingrijpend gewijzigd. Groen! wil dat een evaluatie van de asielhervorming. Deze evaluatie moet gebeuren door een onafhankelijke instantie en het voorwerp zijn van een parlementair debat waarin de minister, de asielinstanties en de NGO's gehoord worden.
- Een snelle procedure mag de rechten van de verdediging niet in de weg staan. Groen! pleit ervoor dat de rol van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) herbekeken wordt. Dit rechtscollege moet een volwaardige administratieve rechtbank worden met volheid van bevoegdheid, de procedure moet mondeling verlopen en het rechtscollege moet onderzoeksbevoegdheid krijgen.
- De bevoegde diensten moeten voldoende personeel krijgen zodat de asielprocedure binnen een redelijke termijn kan afgewerkt worden (maximum 1 jaar).
- Tijdens de procedure kunnen geen asielzoekers opgesloten worden.

2.124 Opvang van asielzoekers.

- Groen! wil een schriftelijke, transparante en openbare evaluatie van de opvangwet, uitvoeringsbesluiten en opvangpraktijken. Deze evaluatie moet gebeuren door een onafhankelijke instantie en moet het voorwerp zijn van een parlementair debat waarin de minister, de opvanginstanties en de NGO's gehoord worden.
- Materiële opvang moet beperkt zijn in de tijd (maximum 1 jaar). Nadien opent opnieuw een recht op financiële steun. De opvang moet voldoen aan strenge kwaliteitseisen: ruimte voor privacy, voor gezinnen met kinderen, psychosociale ondersteuning.

2.125 Gesloten centra en uitwijzingen

- Detentie moet een ultimum remedium zijn en ook als dusdanig in de praktijk benaderd worden: als uitzondering en niet als regel. Groen! wil dat de gesloten centra zoals ze vandaag bestaan op termijn verdwijnen. Mensen zonder wettig verblijf die geen misdrijf begaan hebben kunnen niet opgesloten worden als gevangenen. Daarom moet er onmiddellijk een moratorium aangehouden worden op het aantal plaatsen in gesloten centra. Er moeten normen opgelegd worden voor administratieve vasthouding die duidelijk en streng zijn. In plaats van 5 maanden pleiten wij voor maximaal enkele dagen in afwachting van repatriëring. De bevoegdheden van de Raadkamer moeten uitgebreid worden: deze rechtbank moet zich kunnen uitspreken over de opportuniteit en de wenselijkheid van de detentiemaatregel.
- Er moet jaarlijks een algemeen en uitvoerig rapport gepubliceerd worden betreffende de gesloten centra en de uitwijzing van vreemdelingen. Twintig jaar na de opening van het eerste gesloten centrum is het detentie- en verwijderingsbeleid nog niet globaal geëvalueerd.
- Een terugkeerwet instellen die het primaat van de zelfstandige en zelfstandige terugkeer wettelijk verankert, de gedwongen uitwijzing als ultimum remedium bestempelt en waarin normen worden vastgelegd voor detentie en gedwongen uitwijzing. Het zelfstandig vertrek en de opvang van mensen zonder papieren en uitgeprocedeerden organiseren in samenwerking met de ngo's. De termijn om een vertrek te organiseren moet minimaal een maand bedragen. De informatie moet gegeven worden door een onafhankelijke sociale dienst.
- Groen! wil dat asielzoekers in procedure (en ook in de Dublinprocedure) niet opgesloten worden.

- Er moet een recht komen op een effectief beroep tegen uitwijzing of detentie: uitwijzingen moeten verboden worden zolang de procedure voor de Raadkamer of de beroepstermijn nog loopt. Er mag ook geen uitwijzing gebeuren zolang er een procedure hangende is voor de Raad van State in uiterst dringende noodzakelijkheid (wettelijke verankering van het arrest Conka).

2.126 Specifieke aandacht voor de situatie van kinderen en kwetsbare groepen

- Minderjarigen mogen onder geen beding opgesloten worden in een gesloten centrum (conform de veroordeling van België door het Europees Hof van Straatsburg), maar ook families met kinderen, ernstig zieke personen, personen die het slachtoffer geweest zijn van onmenselijke en mensonwaardige behandeling en zwangere vrouwen mogen niet opgesloten worden. Groen! pleit voor open opvangfaciliteiten naar Zweeds model voor gezinnen met kinderen. Zo kunnen kinderen school lopen. Tegelijk wordt actief gewerkt aan een terugkeer naar het land van herkomst. Een meldingsplicht vervangt de administratieve aanhouding. Groen! wil niet dat kinderen van hun ouders gescheiden worden.
- Er moet een volwaardig wettelijk statuut komen voor de niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Elke niet-begeleide minderjarige moet een tijdelijk verblijfsrecht krijgen voor de duur die de voogd nodig heeft om te zoeken naar een duurzame oplossing.
- Groen! pleit voor meer kwaliteit van de voogdij en de voogden. Er moeten meer werknemers-voogden komen in dienst van de NGO's, de nodige middelen moeten worden vrijgemaakt. Er moet ook een onafhankelijke expertise vzw komen die tot doel heeft de harmonisatie van de voogdij, ondersteuning van de voogden en kwaliteitsbevordering.
- De federale overheid en de gemeenschappen sluiten een akkoord over de opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Dit akkoord legt een bevoegdheidsverdeling vast en ook een verdeelsleutel voor de financiering.
- Groen! wil dat België het voorbehoud dat destijds gemaakt werd bij artikel 2 van het Kinderrechtenverdrag (non-discriminatiebeginsel) ingetrokken wordt.

Groen! wil een structureel regularisatiebeleid voor mensen zonder papieren

Het Belgische regularisatiebeleid hanteert op dit moment geen duidelijke regularisatiecriteria of een duidelijke procedure. Het is een discretionaire bevoegdheid van de minister van Binnenlandse Zaken die autonoom beslist. De vage bewoordingen van de huidige wet (artikel 9.3) zetten de deur open voor onduidelijk en willekeurig beleid. De wet moet de nodige instrumenten en omkadering voorzien om alle aanvragen binnen een redelijke termijn, kwaliteitsvol en op een gelijke manier te behandelen.

Voorstellen

2.127 *Vastleggen van inhoudelijke criteria in de wet.* Een structureel beleid kan maar gevoerd worden als er duurzame criteria in de wet worden ingeschreven. Groen! stelt voor om te werken met volgende criteria:

- Ambtshalve regularisatie na 3 jaar procedure (asiel, gezinshereniging, regularisatie, ...)
- Ernstige ziekte waarvoor geen of onvoldoende toegang is tot een adequate behandeling of verzorging in het land van herkomst.
- Duurzame bindingen die enkel via verblijf kunnen verder gezet worden, of klemmende situatie waardoor verblijf de enige uitweg is. Duurzame bindingen wordt uitgewerkt als: het centrum van affectieve, sociale en economische belangen.
- Personen aan wie een arbeidskaart B of beroepskaart toegestaan werd of daarvan werden vrijgesteld.

2.128 *Regularisatiecommissie.* Regularisatieaanvragen worden behandeld door een commissie en niet langer alleen door de minister. De bestaande Commissie van Advies voor Vreemdelingen kan hiermee belast worden. Hiervoor zijn geen wettelijke wijzigingen nodig. De aanvrager wordt persoonlijk gehoord. Voor medische aanvragen is een aparte omkadering nodig, via een medische cel. Beroepen worden behandeld door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.

2.129 Eenmalige regularisatie als overgangsmaatregel. Tegelijkertijd wil Groen! een ambtshalve regularisatie van alle dossiers met meer dan 3 jaar procedure bij de Raad van State om de achterstand in procedures snel weg te werken.

Groen! wil een resettlement-programma in België als aanvulling op de nationale asielwetgeving.

Landen in de regio van herkomst vangen al jaren lang grote groepen vluchtelingen op. Wereldwijd zijn er volgens het Vluchtelingenagentschap van de VN (UNHCR) zo'n 8,4 miljoen vluchtelingen. Veel van deze mensen worden opgevangen in vluchtelingenkampen, in naburige landen. Slechts een fractie vraagt asiel aan in de geïndustrialiseerde landen: 773 500 mensen begin 2006.

16 landen waaronder Finland, Zweden, Noorwegen, Nederland, Engeland, Australië en Canada voeren een politiek van resettlement: vluchtelingen die erkend zijn door het UNHCR worden uitgenodigd om zich permanent te vestigen in een gastland. In 2005 werden 80 800 vluchtelingen geresetteld, waarvan 30 500 vluchtelingen met hulp van de UNHCR. Zo'n uitnodigingsbeleid is een duurzame oplossing en toont de solidariteit met landen die nu grote aantallen vluchtelingen opvangen. Voor veel van die mensen is er geen uitzicht op lokale integratie of terugkeer. Door een aantal van deze mensen in België uit te nodigen om zich hier te vestigen krijgen mensen opnieuw een toekomst.

Voorstel

2.130 Groen! wil een programma van 500 uitgenodigde vluchtelingen per jaar. Het programma wordt uitgewerkt in samenwerking met UNHCR. Het programma hanteert duidelijke criteria:

- Er moet een nood zijn aan internationale bescherming. Die wordt vastgesteld door UNHCR. Enkel vluchtelingen erkend door UNHCR komen in aanmerking.
- Er moet een nood zijn aan resettlement: de vluchteling heeft geen uitzicht op lokale integratie in het land waar hij of zij verblijft (te wijten bijvoorbeeld aan culturele, sociale, etnische achtergrond die verschillend is) en kan ook niet terugkeren naar het land van oorsprong (omdat hij of zij vervolging riskeert, het slachtoffer is van mensenrechtenschendingen, ...)
- Er wordt prioriteit gegeven aan de meest kwetsbare groepen (gezinnen met kinderen, vrouwen, ...)
- Er zijn geen tegenindicaties wat betreft openbare orde en veiligheid.

Garantie van basisrechten voor mensen zonder papieren

2.131 Ten aanzien van alle mensen met een precair verblijfsstatuut, ook ten aanzien van de mensen zonder geldige papieren is er een correct onthaalbeleid nodig: sociale minimumrechten moeten voor alle mensen die hier leven verzekerd worden.

- Recht op dringende medische hulpverlening blijft onverkort van toepassing. Het algemeen wetgevend kader bestaat, maar is te ingewikkeld en vertoont grote verschillen in de praktijk. Officiële systeem van dringende medische hulp is te ingewikkeld. Groen! stelt voor dat er betere afspraken gemaakt worden bijvoorbeeld tussen huisartsenkringen en de OCMW's en dat de administratieve procedure vereenvoudigd wordt.
- Groen! wil investeren in de toekomst van kinderen: elk kind moet het recht krijgen om het schooljaar dat ze aangevat hebben af te maken. Jongeren in het 5de jaar secundair onderwijs moeten de mogelijkheid krijgen om hun middelbaar af te maken.
- Los van het aanbod rond zelfstandige terugkeer moet werk gemaakt worden van een oriënteringsbeleid naar mensen zonder wettig verblijf waarbinnen zelfstandige terugkeer een optie is. Reguliere sociale diensten (zoals OCMW's) moeten mensen zonder wettig verblijf als een doelgroep gaan beschouwen binnen hun werking en een oriënteringsaanbod opzetten.

Legale migratie verfijnen en mogelijk maken

Migratie is een complex fenomeen, met veel verschillende oorzaken, dus ook verschillende gevolgen en veel betrokken partijen. Een eenvoudig of simpel beleid zou voorbij gaan aan de complexiteit.

De uitdagingen situeren zich op verschillende niveaus. Nationale staten hebben een eigen asiel- en migratiebeleid om de toegang en het verblijf op hun grondgebied te regelen. Veel van dit beleid wordt Europees aangestuurd. Een coherent, solidair en rechtvaardig Europees asiel- en migratiebeleid is nodig om concurrentie tussen de lidstaten te vermijden. Nationale lidstaten reageren immers op elkaar met steeds strengere bepalingen, bijvoorbeeld wat betreft gezinshereniging.

Een migratiebeleid mag zich ook niet louter richten op de noden en verwachtingen in de landen hier, maar moet ook rekening houden met de noden in de landen van herkomst. Om een aantal oorzaken van migratie weg te nemen zal ook een rechtvaardig internationaal beleid gevoerd moeten worden op vlak van internationale veiligheid, klimaat, armoedebestrijding,...

Voorstellen

2.132 Gezinshereniging verfijnen

- Gezinshereniging is een recht en zou moeten gelden voor alle duurzame relaties. Het huidige getouwtrek (minimale huwelijksleeftijd, noodzaak van ziekteverzekering en voldoende huisvesting, ...) is een zwakgebod. Bestaande juridische achterpoortjes moeten gesloten worden. Zo bestaan er bilaterale akkoorden tussen België en Marokko, Tunesië, Turkije, Algerije en voormalig Joegoslavië, die andere voorwaarden hanteren. Deze worden best geëvalueerd zodat er een eenvormige set van regelgeving komt. Het recht op een gezinsleven is een mensenrecht. Groen! is geen voorstander van een verstrenging van de voorwaarden. Een langere controleperiode op samenwonen (zoals vandaag ingeschreven in de wet), geeft de overheid voldoende mogelijkheden om eventuele misbruiken op te sporen én te vervolgen.
- De strijd tegen schijnhuwelijken mag elementaire gezinsrechten niet in het gedrang brengen. De ambtenaar van burgerlijke stand heeft hier een appreciatiebevoegdheid zodat hij het huwelijk kan uitstellen of zelfs weigeren af te sluiten. Groen! wil een omzendbrief over de invulling van deze bevoegdheid om te vermijden dat ze in de verschillende gemeenten anders ingevuld worden.
- Groen! wil een evaluatie van de toepassing van de gezinshereniging in de praktijk van de Dienst Vreemdelingenzaken. Deze evaluatie moet leiden tot een betere omkadering van deze praktijk. Er moet vermeden worden dat in de naam van de strijd tegen misbruiken willekeurige inbreuken op het gezinsleven gepleegd worden. Bovendien moet de kwaliteit van beoordelingen over het werkelijk gezinsleven of de bedoelingen beter gewaarborgd worden.
- Erkende vluchtelingen moeten op een vlottere manier beroep kunnen doen op gezinshereniging. Zo kan de mogelijkheid gecreëerd worden om in uitzonderlijke situaties een duidelijke gemotiveerde visumaanvraag door de erkende vluchteling in België wordt ingediend.
- Voor minderjarige erkende vluchtelingen die zich met hun ouders willen herenigen zouden geen voorwaarden op vlak van huisvesting en inkomen mogen worden gesteld.

2.133 Opheffing van beperkingen voor de nieuwe EU-onderdanen. De beperking van vrij verkeer van werknemers uit de nieuwe EU-lidstaten heeft een omgekeerd effect: de mensen komen toch naar België en belanden in nadelige schijnstatuten of in de illegaliteit.

2.134 Arbeidsmigratie. Het bestaande arbeidsmigratiesysteem is eenzijdig en restrictief: het gaat alleen in op de vraag van de bedrijfsweld hier en richt zich alleen op specifiek gekwalificeerden uit welbepaalde landen. Voor alle andere kandidaat-immigranten bestaat er alleen het illegale circuit of gebruik maken van procedures die niet bedoeld zijn voor economische migratie. Daarom moet de specifieke, sectorale arbeidsmigratie beschouwd worden als een voorafname op de algemene migratie, waarvan het de bedoeling is dat dit deel niet meer dan 1/3 kan uitmaken. Dit moet gebeuren aan de hand van duidelijk omschreven criteria, zoals een acute nood op de arbeidsmarkt die op korte termijn niet intern op te vangen is. De specifieke arbeidsmigratie mag zich enkel richten tot landen die zelf met een overschot aan de gevraagd opgeleide arbeidskrachten kampen. Het in kaart brengen van deze vragen gebeurt in overleg met de sociale partners. Deze beperkingen zijn noodzakelijk wegens het gevaar voor braindrain en oneerlijke concurrentie ten overstaan van de binnenlandse arbeidsmarkt. Werkgevers en overheid moeten blijven investeren in opleidingen

en nascholingen. Het migratiebeleid mag niet gereduceerd worden tot een middel om kant en klare werknemers aan te trekken.

- Er is betere afstemming nodig tussen de verblijfswetgeving (federaal) en de arbeidskaartregulering (gewestelijk).
- België ratificeert de VN-Conventie die de bescherming van arbeidsmigranten en hun families regelt.

2.135 Algemene migratie wettelijk regelen op basis van sociale, economische of humanitaire omstandigheden in de landen van herkomst. Buiten de gangbare categorieën blijft er nog een grote grijze zone over van mensen die willen migreren. Het gaat over mensen die niet specifieke genoeg opgeleid zijn om in aanmerking te komen voor arbeidsmigratie, die niet in aanmerking komen voor bescherming of geen beroep kunnen doen op de procedures voor gezinshereniging. Voor deze personen die niet in die categorieën vallen moet een wettelijk kader voor migratie uitgewerkt worden. Groen! pleit voor de uitwerking van tijdelijke migratieprogramma's voor deze mensen. Tijdelijke migratie moet rekening houden met de noden in het gastland én in de landen van herkomst. In de gastlanden kan het een antwoord zijn op een economische vraag naar extra arbeidskrachten. Gastlanden moeten wel de toegang tot goed correct betaalde jobs verzekeren. Zwartwerk en misbruiken dienen dus aangepakt en vermeden te worden. Voor de landen van herkomst bestaat het netto effect in hogere kapitaalsstromen. Zij hebben bovendien baat bij de terugkeer van geschoolde arbeidskrachten, met nieuwe competenties en ervaringen. Groen! pleit voor een model van contingentering rekening houdend met economische, sociale, humanitaire criteria, structurele en individuele elementen. België ontwikkelt een programma waarbij op jaarbasis 5000 mensen worden toegelaten die een verblijfsvergunning ontvangen voor 1,5 jaar. Tijdens die 1,5 jaar krijgen zij een korte opleiding en kunnen ze werken. Na 1,5 jaar keren ze terug en krijgen ze betaalde sociale zekerheidsbijdragen mee aan terugkeerkapitaal.

Betaalbaar wonen

Het recht op een menswaardige woning in een goede woonomgeving tegen een betaalbare huurprijs en met woonzekerheid, concreet invullen en realiseren.

Voorstellen

- 2.136 Groen! wil een maximumfactuur voor huur. Groen! wil een federale kaderwet die de blokkering en algemene regulering van huurprijzen toelaat. Vervolgens kunnen de gewesten een systeem uitwerken van richthuurprijzen voor bescheiden woningen. Richthuurprijzen bepalen de prijs van een woning aan de hand van kwaliteit, de ligging, voorzieningen in de woning, omgevingsfactoren.
- 2.137 Groen! wil de bestaande huurwetgeving verder verfijnen en verbeteren. Standaardcontracten die het huren buiten gezinsverband vergemakkelijken. Vandaag is dat enkel mogelijk via onderhuur. Standaardcontracten op kostendelende basis waarbij ieders rechten en plichten duidelijk omschreven zijn kunnen een antwoord zijn. Erkenning van deze woonvorm door de sociale zekerheid, ... met een duidelijke interpretatie van de regels met betrekking tot werkloosheidsuitkeringen, bestaansminima, ... Hier moet vooral coördinatie en duidelijkheid komen.
- 2.138 Huurinkomens moeten integraal belast worden. Investeringen en kosten zijn fiscaal in te brengen.
- 2.139 Het kadastraal inkomen vergroenen en sturen naar zuinig ruimtegebruik. Het kadastraal inkomen herijken (perequeren). Deze perequatie wordt minstens om de 10 jaar herhaald.
- 2.140 Meer sociale woningen in alle steden en gemeenten vormen het sluitstuk om het recht op kwalitatief en betaalbaar wonen voor mensen met lage inkomens te garanderen, én om de druk op de prijzen voor de gehele woonmarkt te verminderen.

Bio-ethiek

Bio-ethiek: democratische kaders noodzakelijk.

Voorstellen

- 2.141 De nieuwe ontwikkelingen in de biologie en de geneeskundige wetenschappen bieden mogelijkheden voor een betere levenskwaliteit. Maar die ontwikkelingen roepen tegelijk ethische, medische, sociale, economische en juridische vragen op. Groen! wil het respect voor het leven, de menselijke integriteit en het zelfbeschikkingsrecht waarborgen en het voorzorgsprincipe respecteren. Een breed maatschappelijk debat is nodig over bio-ethische vraagstukken. De overheid legt een duidelijk kader met de nodige afbakeningen vast en volgt de ontwikkelingen van nabij.
- 2.142 Groen! vindt dat er nood is aan een open debat met het oog op een regeling voor euthanasie bij minderjarigen en wilsonbekwamen (dementerenden). Groen! beseft dat het hierbij gaat om een gevoelig debat. Bij de bespreking van de huidige euthanasiewet werd er bewust voor gekozen om euthanasie bij minderjarigen en dementerenden uit de wet te laten, omdat dit de enige manier was om op dat moment tot een voldoende gedragen wet te komen. Uit de praktijk blijkt echter dat het volledige uitsluiten van minderjarigen een moeilijke zaak is. Ook minderjarigen kunnen ondraaglijk lijden. Net door hun ziekte zijn zij overigens vaak al opvallend volwassen. Zowel ouders, kinderen als mensen uit de medische sector zijn dan ook in meerderheid vragende partij voor een wettelijke regeling. Voor euthanasie bij dementerenden stelt zich eveneens een probleem. Het gaat daarbij specifiek over personen die in het verleden een wilsbeschikking hebben onderschreven, en daarbij expliciet aangeven in bepaalde omstandigheden de voorkeur te geven aan euthanasie, maar die door hun huidige toestand geen euthanasie meer kunnen aanvragen. Ook hier moet een sereen debat tot een menswaardige oplossing kunnen leiden. Groen! wil tot slot dat ziekenhuizen en rusthuizen de keuze van de patiënt voor euthanasie respecteren, zodat mensen in hun laatste levensdagen niet verplicht worden op zoek te gaan naar een andere instelling.
- 2.143 Reproductief kloneren (het creëren van een individu dat genetisch identiek is aan een ander levend of dood individu) wil Groen! onder geen beding toelaten. Ook het gebruik van technieken voor eugenetische doelstellingen (met het oog op het verbeteren van het menselijk ras) is voor Groen! uitgesloten.
- 2.144 Planten, dieren en mensen, of onderdelen hiervan, kunnen nooit onder het intellectuele eigendom van de bio-technologische uitvindingen vallen. Een patent op leven is uitgesloten. België vraagt de heronderhandeling van de richtlijn die octrooien op leven toelaat. Zeker octrooien op DNA (product claim) moeten uitgesloten worden.
- 2.145 De basisvoorwaarden en zorgvuldigheidsvoorwaarden voor het gebruik van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek dienen strikt gerespecteerd te worden:
- Gebruik van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek kan enkel wanneer er geen andere bruikbare mogelijkheden ter beschikking staan. Onderzoek gebeurt enkel met overtallige embryo's. Alleen als dit niet mogelijk is, kan onderzoek met aangemaakte embryo's.
 - De principiële toestemming van de betrokkenen om wetenschappelijk onderzoek op overtallige embryo's toe te laten, is vereist (niet voor één specifiek onderzoek). Zij worden hiervoor voldoende geïnformeerd.
 - Onderzoek op embryo's ouder dan 14 dagen blijft uitgesloten.
 - Embryo's waarop wetenschappelijk onderzoek is gebeurd, worden niet teruggeplaatst.
 - Commercialisering is uit den boze: geen enkele stap in het onderzoeksproces mag financieel gewin opleveren voor onderzoeker en fertiliteitcentra of donor.
- 2.146 Toepassing van technieken van medisch begeleide voortplanting om het geslacht van het ongeboren kind te kiezen wordt niet toegelaten, tenzij om een aan het geslacht gebonden, ernstige erfelijke ziekte te voorkomen. Op advies van de plaatselijke ethische comités, de

federale commissie voor toezicht op de wet betreffende wetenschappelijk onderzoek op embryo's in vitro en het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek bepaalt de minister van Volksgezondheid welke ziekten onder deze criteria vallen.

- 2.147 De nieuwe wet op de Medische Begeleide Voortplanting biedt een kader voor sperma- en eiceldonatie. Over de anonimiteit van de donoren, die op dit moment door de wet voorzien wordt, blijven evenwel uiteenlopende meningen bestaan. Groen! pleit daarom voor een open en breed maatschappelijk debat over de wenselijkheid van het opheffen van de anonimiteit van sperma/eiceldonoren en de rechten en plichten die uit de traceerbaarheid van donoren moeten of kunnen voortvloeien. Op basis van de uitkomst van dit debat kan desgevallend een wettelijke regeling uitgewerkt worden voor de procedure van het eventueel blootgeven van donorgegevens aan kind en/of ouders.
- 2.148 De technieken die het mogelijk maken functies te ondersteunen bij vroeggeboorte zijn zodanig verfijnd dat de grens van overleving is teruggedrongen naar extreem jonge leeftijden. Dit proces heeft belangrijke ethische implicaties voor de drie betrokken partijen: het kind, de ouders en het medisch en verpleegkundig personeel. Algemeen gesteld zou een toename in overleving van extreme prematuren zich niet mogen vertalen in een toename van handicap. Als dat laatste het geval is, dan creëert de medische techniek meer onheil dan dat ze soelaas brengt. In individuele gevallen is het zeer moeilijk een inschatting te maken van de overlevingskansen en de kwaliteit van overleving van extreem vroeg geboren. Tijdens het zorgproces voor de extreme prematuur, gebiedt de zorgzaamheid niet alleen de levenskans maar ook de levenskwaliteit en het welzijn van het betrokken kind en zijn ouders in vraag te stellen. Indien de voortzetting van intensieve zorgen ertoe leidt dat een kind met een zwaar gehypothekeerde levenskwaliteit verder zal moeten leven, is het aangewezen dat het zorgverstrekkend team na zorgvuldig multidisciplinair overleg (gynaecologen, pediaters, verpleegkundigen) afspraken maakt met de ouders over de afbouw en de stopzetting van de intensieve ondersteuning. Het niet meer opdrijven of staken van intensieve medische zorgen betekent niet dat de zorg zonder meer gestaakt wordt. Beslissingen betreffende het ethisch verantwoord zijn van voortgezette neonatale intensieve zorgen, kunnen dan na het opmaken van een volledig bilan in samenspraak met de betrokken zorgverstrekkers en de ouders genomen worden.
- 2.149 Genetische screening opgelegd door een derde (verzekering of werkgever) blijft verboden.
- 2.150 Een aangepast openbaar debat wijden aan de fundamentele vragen die rijzen tengevolge van de ontwikkeling van biologie en geneeskunde. Daarbij rekening houden met de relevante medische, sociale, economische, ethische en juridische implicaties.

3. Naar een verbonden samenleving

Levende democratie

Burgers betrekken

Een samenleving wordt niet enkel gemaakt voor, maar vooral ook door de burgers. Voor Groen! is de burger veel meer dan een (klagende of tevreden) klant. Groen! wil burgers volop bij het beleid betrekken, hen beschouwen als “co-producent” in plaats van louter als consument.

Burgers betrekken is meer dan eenmalige inspraak, vaak op een moment dat alles al beslist is of lijkt. Het betekent kiezen voor een blijvende dialoog, waarbij mensen tijdig betrokken worden, met volledige openheid en met een gegarandeerde terugkoppeling vanwege de overheid. Actief burgerschap stimuleren vraagt openheid en vertrouwen. Groen! wil bestaande inspraakprocessen bijsturen en uitdiepen, maar vooral ook voldoende ruimte bieden voor initiatieven van burgers en middenveld, zonder de overheid zelf altijd de regie moet overnemen.

Een goed werkende democratie is essentieel als tegengewicht tegen een stille overname door de markt of een te ver doorgesloten technocratie en expertocratie. Natuurlijk is beslissen met kennis van zaken belangrijk. Maar veel belangrijke politieke keuzes kunnen niet tot louter technische kwesties herleid worden. Het gaat om belangrijke, waardengeladen maatschappelijke keuzes die om een open en transparant debat vragen.

De samenleving is meer dan een verzameling losse individuen in een marktgerichte omgeving, die men zo min mogelijk lastig moet vallen met regels. Deze visie heeft te weinig oog voor de vele organisaties en verenigingen waarin mensen elkaar ontmoeten en deelnemen aan het maatschappelijk leven. De conservatieve visie die met nadruk (oude) normen en waarden wil herstellen om zo te komen tot een hechte en meer uniforme gemeenschap, is voor ons een aantasting van de persoonlijke emancipatie van de voorbije decennia. Een enge invulling van nationalisme, dat mensen oproept zich te scharen achter een (veronderstelde) eigenheid of identiteit, is een variant van hetzelfde conservatisme.

Groen! pleit voor een brede invulling van het burgerschap: wij spreken van meervoudig burgerschap. Mensen zijn als burger altijd lid van verschillende gemeenschappen tegelijk. Zowel in de eigen wijk, gemeente of stad als in het gewest én in België én in de Europese Unie komen regels tot stand die betrekking hebben op de burgers. Daarom is het ook niet meer dan logisch dat mensen op die verschillende niveaus democratische rechten hebben. Groen! vraagt de overheid deze rechten voor iedereen te garanderen.

De democratie verbreden en verdiepen

Voorstellen

- 3.1 Nieuwe vormen van betrokkenheid. Om de representatieve democratie te verrijken te verdiepen, wil Groen! ruimte geven naar vormen van meer participatieve democratie, waar burgers actief bij het maatschappelijk debat betrokken worden. Een relatief nieuw instrument vormen bijvoorbeeld de burgerjury's. Een burgerjury bestaat uit een groep van een twintigtal vrijwilligers die als het ware een microkosmos vormen van hun gemeenschap. Zulke jury's hebben een adviserende functie. Het proces van een burgerjury omvat drie fasen: eerst informatieoverdracht en kennismaking met de verschillende standpunten over het onderwerp, vervolgens een intern debat waarbij getuigen opnieuw selectief kunnen worden opgeroepen, en ten slotte besluitvorming en het publiek maken van dit besluit. Het basisidee achter de burgerjury's is dat een beperkte groep mensen de kans krijgt zich terdege te informeren, in dialoog te gaan over verschillende standpunten en argumenten én de tijd kan nemen voor een open debat, om ten slotte tot een besluit te komen dat genuanceerder is dan de loutere optelsom van meningen in een enquête.

- 3.2 Referendum. Daarnaast wil Groen! de betrokkenheid van burgers vergroten via zowel bindende referenda als adviserende volksraadplegingen. Dergelijke referenda en volksraadplegingen vormen het sluitstuk van een ruim maatschappelijk debat.
- 3.3 Het middenveld versterken. Het middenveld is een belangrijke bondgenoot van overheid als tegengewicht tegen de stille machtsovername door de markt. Groen! pleit voor een eigentijdse relatie tussen overheid en middenveld: maximale betrokkenheid en overleg, maar respect voor ieders eigen rol. Groen! pleit daarmee voor een sterk, onafhankelijk en minder verzuild middenveld. Een divers middenveld, dat bestaat uit allerlei zelfgekozen verbanden waar burgers samenwerken, van een kleine actiegroep tot een grote sociale beweging, via samenkomsten in het verenigingslokaal tot een band via het internet.
- 3.4 Uitbreiding stemrecht. Zonder stem word je niet gehoord is vaak een realiteit. Daarom wil Groen! een uitbreiding van het stemrecht:
- Verlaging van de minimumleeftijd tot 16 jaar
 - Uitbreiding van het stemrecht voor niet-Belgen. Alle niet-Belgen moeten na een bepaalde verblijfsduur het recht hebben om te kiezen en om zelf verkozen te worden als gemeente-, districts- of OCMW-raadslid. Bovendien willen we dit stemrecht voor niet-Belgen ook zo snel mogelijk uitbreiden naar andere niveaus.
 - Vereenvoudiging van de procedures, zowel voor niet-Belgen als voor Belgen in het buitenland die willen stemmen, en uitbreiding van het stemrecht voor Belgen in het buitenland naar de regionale verkiezingen.
- 3.5 Versterking verkozen organen. Het parlement en de andere rechtstreeks verkozen organen op andere bestuursniveaus horen het centrum van de politieke macht te zijn.
- Versterken van de rol van het parlement. Dit kan onder andere door het controlerecht ten opzichte van de regering te versterken en door de mogelijkheid te vereenvoudigen om de Raad van State advies over wetsvoorstellen te vragen.
 - Het cumuleren van mandaten aan banden leggen. Een parlementair mandaat is niet cumuleerbaar met een uitvoerend mandaat op lokaal niveau. Cumulatie van politieke mandaten met andere activiteiten wordt financieel, naar tijd en belangen beperkt.
 - Verbetering van het statuut van de lokale mandataris, onder andere op het vlak van politiek verlof en sociale zekerheid.
 - Beperken van de rol van het koningshuis tot een ceremoniële functie naar Scandinavisch model. De dotatie voor de prinsen wordt beperkt tot de directe troonopvolger.
- 3.6 Gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen. Vrouwen zijn politiek nog altijd ondervertegenwoordigd. Voor Groen! blijft een paritaire democratie - waar vrouwen en mannen op alle niveaus gelijk vertegenwoordigd zijn - het uitgangspunt. Naast andere stimulerende maatregelen blijft er nood aan wetgevende maatregelen om een sterkere vertegenwoordiging van vrouwen in wetgevende en uitvoerende organen en adviesraden te garanderen.
- 3.7 Politieke diversiteit bevorderen. Een representatieve democratie is pas echt representatief als zij ruimte geeft aan de diversiteit aan standpunten die in de samenleving aanwezig is, en daarbij ook nieuwe stromingen een kans geeft. Daarom willen we een zo evenredig mogelijk kiesstelsel, waarin rechtstreekse en onrechtstreekse kiesdrempels zoveel mogelijk worden weggewerkt.

Een luisterende overheid in dialoog met burgers en middenveld

Voorstellen

- 3.8 Het middenveld versterken. Het middenveld is een belangrijke bondgenoot van overheid als tegengewicht tegen de stille machtsovername door de markt. Groen! pleit voor een eigentijdse relatie tussen overheid en middenveld: maximale betrokkenheid en overleg, maar respect voor ieders eigen rol. Vooral in de beleidsvoorbereiding en de -uitvoering zal het middenveld een rol kunnen spelen. Groen! pleit daarmee voor een sterk, onafhankelijk en minder verzuild middenveld. Een divers middenveld, dat bestaat uit allerlei zelfgekozen

verbanden waar burgers samenwerken, van een kleine actiegroep tot een grote sociale beweging, via samenkomsten in het verenigingslokaal tot een band via het internet.

- 3.9 De overheid organiseert niet alles zelf. De ervaringsdeskundigheid en maatschappelijke expertise van het verenigingsleven is cruciaal bij de uittekening en realisatie van het beleid. De overheid zoekt partners in de civiele maatschappij die maatschappelijke taken willen opnemen, mits duidelijke afspraken, uitvoerings-, opvolgings- en controle mogelijkheden. Een algemeen wetgevend kader voorziet pluriformiteit en interne en externe democratische controle. Het middenveld vervult een belangrijke rol om de georganiseerde burgers een stem te geven. Om deze opdracht te maximaliseren moeten zij ook ondersteund worden om de democratie binnen het middenveld te versterken en de verschillende strekkingen in de organisaties van het middenveld te vertegenwoordigen.
- 3.10 De werking van adviesraden is belangrijk om de polsslag van het middenveld te voelen, hen voorstellen te laten doen voor beleid. Het zijn de overlegorganen waar alle belangen met elkaar geconfronteerd worden en kunnen leiden tot afspraken in de verschillende sectoren van de samenleving.
- 3.11 Gebruikersrechten geven gebruikers meer stem. Gebruikers moeten hun ervaringen en wensen kunnen inbrengen. Dit vereist een gestructureerd overleg met verbruikersvertegenwoordigers, bijvoorbeeld via gebruikersraden. Daarbij wordt er niet enkel naar de gebruikers geluisterd, maar wordt er op hun vragen binnen een redelijke termijn geantwoord en wordt er met hun wensen in het beleid van de instellingen rekening gehouden.
- 3.12 Democratische en burgerrechten - zoals het recht op vrije vergadering - ook versterken buiten de gekende instituten (vertegenwoordigende organen) in andere maatschappelijke instellingen, zoals bijvoorbeeld in oudereninstellingen of in bedrijven.

Economische democratie

Voorstellen

- 3.13 De burger als economische actor en stakeholder meer in spraak geven in de economie.
 - Alle werknemers hebben recht op inspraak in de onderneming waarin ze werken. Meer gerichte initiatieven om democratie op de werkvloer te verbeteren en de sociale grondrechten te versterken: recht op informatie, recht om sociale en milieuregels te controleren, recht op vakbondswerking en -vertegenwoordiging op het niveau van het eigen bedrijf, klachtrecht.
 - In de ondernemingen is dat mogelijk via de ondernemingsraad, de comités en via de vakbondsafvaardiging. Op de hogere niveaus (nationaal) weet de werknemer (via de vakbonden) zich vertegenwoordigd in de Nationale Arbeidsraad en in de Centrale Raad Voor het Bedrijfsleven.
 - Via internationale verbanden burgers en werknemers ook meer inspraak geven in de multinationale ondernemingen. Groen! wil vakbonden ondersteunen om zich internationaal te organiseren, bijvoorbeeld door de versterking van de rol van Europese ondernemingsraden van multinationals en verbreding tot internationale ondernemingsraden, met ene kaderregeling vanuit de Internationale Arbeidsorganisatie.
 - Om de rechten van werknemers in Belgische kmo's te versterken is een verlaging van de drempel voor officiële vakbondsvertegenwoordiging onontbeerlijk, zoals in vele andere Europese landen het geval is.

De kennismaatschappij democratiseren

Voorstellen

- 3.14 Technologisch burgerschap aanmoedigen. Dit kan door de digitale kennis aan te scherpen via informatiecampagnes, onderwijs en vorming, maar ook door het vergroten van het bewustzijn van de risico's voor schendingen van de privacy.

- 3.15 De uitbouw van de elektronische overheid is een goede zaak wanneer dit de dienstverlening verbetert of uitbreidt. Er komt één concreet loket waar de mensen informatie kunnen opvragen en ook doorgeven en waar de mensen toegang hebben tot de verschillende overheidsinstanties over de grenzen van de federale en regionale bevoegdheden heen. Maar dit mag er niet toe leiden dat mensen die minder vaardig zijn met de computer daardoor van informatie of dienstverlening verstoken blijven.
- 3.16 In de snelle overgang van een industriële naar een kennismaatschappij de rol van informatie als een onderdeel van kennisverwerving onderkennen. Informatie wordt meer en meer als een loutere koopwaar beschouwd, d.w.z. dat alleen wie bereid is tot betalen, toegang tot informatie krijgt. Daarom moet de overheid waarborgen bieden op het recht op een onbelemmerde toegang tot informatie (digitaal en analoog) en er zorg voor dragen dat haar informatie vrij en toegankelijk is en vlot consulteerbaar.
- 3.17 Er is nood aan een nieuwe federale archiefwet die tegemoet komt aan het actuele denken binnen het archiefwezen (b.v. dynamisch/statisch archief, digitale archiefbestanden,...) en die aangepast is aan de actuele wetgeving op het vlak van openbaarheid van overheidsdocumenten. Daarnaast een samenwerkingsakkoord sluiten tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten voor een sluitende regeling ter vrijwaring van het archivalisch patrimonium in België (zowel van openbare als van privéarchiefvormers).
- 3.18 Een onvoorwaardelijke, eenvoudige en gebruiksvriendelijke toegang tot digitale informatie voor iedereen garanderen.
1. Het gebruik van open standaarden. Door informatie op te slaan in formaten waarvan de interne structuur publiek bekend is, heeft iedereen de mogelijkheid die informatie te lezen. Iedereen kan dan ook softwareprogramma's maken om bestanden in deze veelgebruikte formaten te lezen of te schrijven. Daardoor speelt de concurrentie en hebben computergebruikers meer keuzevrijheid.
 2. Het gebruik van vrije software. De overheid neemt het voortouw door zelf gebruik te maken van open standaarden. De overheid neemt bovendien initiatieven om het gebruik van vrije software in bijvoorbeeld het onderwijs te stimuleren.

Publieke vrijheden waarborgen

Voorstellen

- 3.19 Een democratie kan pas leven als er ruimte is voor debat en verschil: De grondwettelijk rechten van de burger verdienen maximale bescherming. Informatisering en de strijd tegen het terrorisme mogen geen alibi zijn om deze rechten te ondermijnen. Ieder individu heeft het recht op privacy: het recht om zichzelf te zijn en het recht op een persoonlijke leefomgeving. Publieke vrijheden als het recht op vrije meningsuiting, het demonstratierecht en het recht om rond te hangen moeten gegarandeerd worden. Oproepen tot haat en geweld en discriminatie zijn geen mening, maar een misdrijf.

Overheid

Een transparante en efficiënte overheid

De overheid bestaat altijd uit twee componenten nl. een politieke die de grote lijnen uitzet en een administratieve die de continuïteit waarborgt en de politieke lijnen operationeel maakt.

Volgens Groen! moet de overheid in zijn geheel werken in het kader van het algemeen belang en een democratische besluitvorming garanderen. Daarbij betreft ze de bevolking en erkent ze het belang van het middenveld. Een efficiënte en transparante overheid is cruciaal voor de besluitvorming en voor de uitvoering van het beleid. Dit vereist een verdere modernisering van het openbaar ambt en een duidelijker kader voor de publieke dienstverlening en voor de werking van overheidsbedrijven.

De overheid in dienst van het algemeen belang

Groen! ziet als de belangrijkste uitgangspunten van het overheidsbeleid: ecologische toekomst, volwaardige deelname van eenieder aan de samenleving, rechtvaardige verdeling van arbeid, zorg en inkomen, en handhaving van de rechtsstaat en de democratie

Voorstellen

- 3.20 Alle burgers gelijkwaardig en in vrijheid laten deelnemen aan het maatschappelijk leven is geen vanzelfsprekendheid. Burgers zijn niet gelijk. Je hebt arme burgers en welstellende, slimme of sluwe burgers en naïeve en eenvoudige burgers, autochtone en allochtone burgers, doortastende en afwachende. De overheid moet instaan voor de noodzakelijke voorzieningen zoals sociale zekerheid, zorg, veiligheid, onderwijs, cultuur, huisvesting, energievoorziening en openbaar vervoer, maar ook voor het recht op basisdienstverlening bijv. op het vlak van post. Binnen het door de overheid gegarandeerde niveau van voorzieningen is de individuele keuzevrijheid van de burger zo groot mogelijk. Echte keuzevrijheid vereist wel de nodige transparantie, informatie en gepaste ondersteuning waar nodig.
- 3.21 De overheid moet de burger ook bezorgen waar hij of zij recht op heeft. De meeste burgers kennen hun rechten en hebben geen problemen die rechten op te eisen. Voor anderen is dit geen vanzelfsprekendheid. De overheid en de administratie zijn er dan niet om dit te sanctioneren maar om de burger aan te spreken en de zaken ook voor die burger te regelen. Het is voor Groen! een evidentie dat administraties de regels van behoorlijk bestuur respecteren: zij spannen zich in om foutieve gegevens meteen aan te passen, redelijke behandeltermijnen te hanteren bij de behandeling van dossiers en zich correct en klantvriendelijk te gedragen bij contact met de burger.
- 3.22 Groen! wil dat de overheid het voorbeeld geeft inzake een verantwoord beheer van goederen. De overheid treedt op als een goede huisvader/moeder die zorg draagt voor de aan haar toevertrouwde goederen. De overheid mag deze dus niet laten verkommeren of er zich zomaar van ontdoen. De huidige manier van verkopen en terughuren van de overheidsgebouwen legt een claim op toekomstige generaties. Vooruitziend en ecologisch bewust huishouden met oog voor de toekomstige generatie wordt de beleidslijn in elke overheidsdienst. De overheid geeft ook het goede voorbeeld door de aanschaf van fair trade producten. Typebestekken en aanbestedingen vermelden ecologische en sociale clausules. Overheden hebben een voorbeeldfunctie op het vlak van ethisch sparen en beleggen. Bij fondsen waarin de overheid als belangrijke partner optreedt (bijvoorbeeld het Startersfonds) moet een investeringspolitiek toegepast worden die rekening houdt met mens en ecologie.

Overheid en publieke dienstverlening

In deze wereld is niet alles te koop. In een duurzame wereld is de economie geen doel op zich, maar een instrument om welvaart, maar vooral ook welzijn op solidaire basis voor zoveel mogelijk

mensen voort te brengen. Daarom mondiale publieke goederen vandaag en voor de volgende generaties vrijwaren en universele dienstverlening voor iedereen waarborgen.

Voorstellen

- 3.23 De mondiale publieke goederen (Global Public Goods) vrijwaren. Sommige zaken zijn voor alle mensen op aarde zo essentieel dat we ze als een mondiaal publiek goed beschouwen. Zuiver water, schone lucht, toegang tot voedsel, grondstoffen en geneesmiddelen zijn daar voorbeelden van. In tegenstelling tot privé-goederen moet in principe iedereen ervan kunnen genieten voor zover de duurzaamheid niet in gevaar komt en mogen de voordelen ervan niet aan enkelen worden voorbehouden.
- 3.24 Voor cruciale basisrechten een universele dienstverlening voor iedereen garanderen. De overheid is verantwoordelijk voor een voldoende, betaalbaar en kwalitatief aanbod van noodzakelijke voorzieningen voor de cruciale basisrechten en basisgoederen, die binnen het bereik moeten blijven van de gehele samenleving. Het gaat hier onder meer over onderwijs, huisvesting, sociale zekerheid, zorg en cultuur. De overheid verzekert ook de basiskwaliteit van de geleverde diensten. Naast deze klassieke rechten ook de volgende rechten garanderen:
- Een basisrecht op toegang tot betaalbare nutsvoorzieningen (energie, water), een basisrecht op financiële dienstverlening.
 - Het recht op toegang tot communicatie. Daarom heeft iedereen recht op toegang tot betaalbare postdiensten, en recht op toegankelijk e-government: de overheid garandeert de burger toegang tot de overheidsadministratie via één loket zowel voor wie digitale toegang wil als voor wie dit niet wenst.
 - Het recht op basismobiliteit, wat een goed uitgebouwd openbaar vervoer betekent via trein, tram en bus, tegen een zo laag mogelijke prijs.
- 3.25 Een publieke dienstverlening kan op verschillende manieren worden ingevuld. Afhankelijk van de dienstverlening, kiest de overheid de meest geëigende rol. De overheid is een belangrijke speler waarvan de rol niet mag afgebouwd worden in de richting van een minimale staat ten voordele van de maximale marktwerking. De overheid neemt verantwoordelijkheid als het gaat over het algemeen belang, over collectieve waarden en noden en over de bescherming van onze ecologie. De overheid moet en kan daarbij niet alles zelf doen. In een aantal zaken is de markt ook efficiënter in het leveren van diensten en goederen dan de overheid.
- De overheid moet wel cruciale basisrechten en basisgoederen bewaken en garanderen, die binnen het bereik moeten blijven van de gehele samenleving en die alle burgers moeten toelaten om gelijkwaardig en in vrijheid deel te nemen aan het maatschappelijk leven.
 - Afhankelijk van de doelstelling kan de overheid kiezen om een publiek goed zelf en als enige aan te bieden, om het zelf aan te bieden naast andere aanbieders, om het in samenwerking met privépartners aan te bieden of om het aan de markt over te laten en enkel door middel van subsidiëring of regelgeving beleidsmatig te sturen. Domeinen als onderwijs, jeugdzorg en justitie zijn duidelijk en dienen duidelijk buiten de liberalisering te blijven. Minder duidelijk zijn domeinen zoals bepaalde specialistische delen van de gezondheidszorg, de infrastructuur voor transport, gebouwenbeheer in de sfeer van de gezondheidszorg, bejaardenzorg, kinderopvang. Hier moet de afweging zeer consciencius gebeuren
 - De vrije markt heeft een belangrijke plaats in het leveren van diensten en goederen. In veel gevallen is ruimte voor concurrentie en competitie een goede zaak voor een betere allocatie van goederen en diensten, ten voordele van de samenleving als geheel. Deregulering kan noodzakelijk zijn als er sprake is van overbodige regels. In de volgende terreinen zien wij overbodige regels of het opvragen op verschillende manieren van dezelfde gegevens: fiscaliteit, vergunningen, paspoorten, gezondheidszorg, ...
- 3.26 PPS betekent dat overheid en privépartners samen verantwoordelijk zijn voor gezamenlijke projecten en dezelfde risico's dragen en nemen, met de kans op vergelijkbare opbrengsten. De overheid kan verschillende redenen hebben in PPS constructies te stappen maar de belangrijkste drijfveer moet zijn het op kortere termijn realiseren van collectieve goederen zoals daar zijn wegen, vastgoed, schoolgebouwen, bejaardentehuizen, kinderopvang e.a. Privépartners kunnen commerciële partners zijn, maar net zo goed ngo's en vzw's.

- Bij commerciële publieke-private samenwerkingsverbanden (PPS), bijvoorbeeld inzake stadsvernieuwing, infrastructuurwerken of huisvesting van overheidsdiensten, gelden een aantal minimumvoorwaarden:
 - Transparantie van de besluitvorming en de financiële verdeling.
 - Democratische controle hierop.
 - Kostenbesparende effecten voor de overheid op korte termijn mogen niet leiden tot verlieslatende effecten op langere termijn.

Overheidsadministratie verder moderniseren

- 3.27 De federale overheidsadministratie is vaak gepolitiseerd in de top en dikwijls niet opgewassen tegen de taken die ze opgelegd krijgt omwille van de beperkte opleiding en ondersteuning van grote groepen ambtenaren.
- 3.28 De administratie dient dus doorgelicht te worden om vast te stellen welke profielen er nodig zijn. Bij aanwervingen zullen deze profielen dienen aangeworven te worden zonder politieke beïnvloeding. Voor de kaders worden open sollicitaties uitgeschreven waarop iedereen kan kandideren.
- 3.29 Groen! vindt dat een duurzame en zorgzame samenleving dient gerealiseerd. Dat betekent dat de administratie zal moeten omgevormd worden tot een denktank (voorbereidend) en een uitvoerder van duurzaam en zorgzaam beleid.
- 3.30 Administraties moeten functioneren op een efficiënte, burgervriendelijke en frisse manier. Dit vereist verdere bestuurlijke vernieuwing in de administraties.
- 3.31 Ambtenaren krijgen spreekrecht. Ze hebben een meldingsplicht over disfuncties. Daarvoor is het nodig aparte meldingspunten in te richten, waar iemand onder volstrekte immuniteit misstanden kan melden aan een vertrouwenspersoon. Die vertrouwenspersonen kunnen een eerste voorbereidend onderzoek starten. Bij het personeelsstatuut komt een deontologische code, naar analogie met de deontologische code voor mandatarissen.
- 3.32 Op federaal niveau dringt er zich een éénduidige regeling op voor een wettelijke bescherming voor klokkenluiders, analoog aan het Vlaams niveau.
- 3.33 De overheidsbedrijven zijn nog altijd belangrijke werkgevers. Binnen de overheidsbedrijven spelen de vakbonden een cruciale rol. Om hun democratische vertegenwoordiging kracht bij te zetten, moeten er in elk overheidsbedrijf **sociale verkiezingen** komen. Overheidsbedrijven dienen ook borg te staan voor goede werkomstandigheden en speciale zorg te besteden aan hun milieuprestaties en kwaliteitssystemen.
- 3.34 Ook contractuelen hebben recht op een volwaardig pensioen. Groen! wil het pensioen van contractuelen optrekken, zodat zij over dezelfde pensioenrechten beschikken als vastbenoemde ambtenaren.

De Postbode komt voor iedereen

- 3.35 Voor Groen! blijft de garantie van betaalbare, voor iedereen toegankelijke postdiensten een belangrijke overheidstaak.
- Recht op betaalbare, kwaliteitsvolle dienstverlening. Iedereen moet op tijd zijn post, krant of tijdschrift krijgen, waar hij of zij ook woont. Ook bereikbare postbussen- en kantoren behoren tot de basisdienstverlening.
 - De overheid bepaalt de inhoud en de voorwaarden voor die universele dienstverlening en waakt over de naleving van objectieve kwaliteitsnormen.
 - Commerciële activiteiten kunnen perfect, op voorwaarde dat zij de essentiële dienstverlening niet belemmeren.
 - De sociale rol van kantoren en postbodes moet objectief gevaloriseerd worden en waar nodig vergoed voor de overheid.

- Samenwerking met gemeenten, OCMW's, NMBS, maar ook met de privésector kan bijdragen tot een fijnmazige dienstverlening. Maar Groen! verzet zich tegen de systematische vervanging van postkantoren door postpunten, die geen volwaardig aanbod kunnen verzekeren.
- Een volledige liberalisering van de postdiensten zou de sociale rol van de post en de kwaliteit van de dienstverlening ernstig ondermijnen. Groen! wil daarom dat België ijvert voor de nodige garanties in de Europese richtlijn die op dit moment voorbereid wordt:
 - * De universele dienstverlening én de financiering daarvan moeten gewaarborgd worden;
 - * Eerlijke concurrentievoorwaarden zijn nodig, om sociale dumping tegen te gaan en om het eenzijdig inpikken van de aantrekkelijkste delen van de markt te vermijden.

Veiligheid

Onveiligheid moet doeltreffend en rechtvaardig door een kordaat functionerende politie en gerecht aangepakt worden. Een krachtdadig opsporen en vervolgen van misdrijven is cruciaal in de aanpak van onveiligheid.

Een doeltreffend veiligheidsbeleid veronderstelt de achterliggende sociaal-economische oorzaken aan te pakken en oog te hebben voor de fundamentele onzekerheden in onze samenleving. Veiligheid creëren betekent méér dan straatcriminaliteit alleen aanpakken. Het gaat ook om interfamiliaal geweld bestrijden, milieuovertredingen stoppen of waanzinnig rijgedrag in het verkeer verbaliseren.

Veiligheid is daarom geen zaak van politie en justitie alleen. Een brede en doeltreffende visie op veiligheid veronderstelt een progressief beleid op het vlak van bestrijding van sociale uitsluiting, bevorderen van maatschappelijke binding en een betere ruimtelijke ordening.

Groen! wil veiligheid zonder bangmakerij. Een progressief (veiligheids)beleid erkent en benoemt verschillen, zoals de verschillen tussen generaties of tussen bevolkingsgroepen en culturen. Duit omvat ondermeer ook de verschillen in betrokkenheid in bepaalde vormen van criminaliteit maar ook in de reactie van politie en justitie op die verschillen. Groen! erkent de verschillen maar misbruikt ze niet om spanningen aan te wakkeren.

De hoeksteen van een groen veiligheidsbeleid is volop investeren in mensen!

Blauw beter op straat

- 3.36 Ongebreideld openbaar en privaat cameratoezicht is een aantasting van de privacy. Vaak verplaatst criminaliteit en delinquentie zich naar plekken waar (nog) geen camera's hangen. Door camera's kunnen echter daders van criminaliteit geïdentificeerd worden, maar ze voorkomen geen delicten. Het plaatsen van camera's en het gebruiken van de beelden moet gebeuren binnen zeer strikt omschreven doelstellingen. Het nut om een camera te plaatsen op een bepaalde plaats moet voortdurend geëvalueerd worden en moet een beslissing zijn die beperkt in de tijd is.
- 3.37 De buurt politie moet verder worden uitgebouwd tot dé basispijler van de nieuwe politiezorg. Daarom willen we een verhoogde aanwezigheid van (wijk)agenten zowel overdag als 's avonds. In feite zou iedereen zijn wijkagent moeten kennen. "Blauw beter op straat" betekent niet alleen patrouilleren in het toeristische centrum van de stad maar ook in de wijken en buurten waar geen toeristen komen. De politie moet nabij en meer aanspreekbaar zijn. Groen! wil daarom
- meer patrouilles te voet, per fiets of op skates;
 - een inperking van de administratieve last;
 - een sociale en culturele mix in het politiekorps;
 - meer plaatsen waarvan buurtbewoners weten dat ze daar de politieman of -vrouw kunnen ontmoeten en aanspreken;
 - agenten vormen in bemiddeling en
 - het peterschap van klassen door (wijk)agenten.

Overlast niet negeren maar verstandig aanpakken

- 3.38 Kleine overlast dient omwille van de impact op het onveiligheidsgevoel ernstig genomen te worden. Overtreders moeten we blijven aanspreken en op hun onverantwoord gedrag durven wijzen. Individuen sanctioneren of (tijdelijk) verwijderen bij overlast is soms nodig. Wij verzetten ons echter tegen eenzijdige en collectieve maatregelen die ganze groepen treffen of stigmatiseren zoals een avondklok of samscholingsverbod. De betrokkenheid van jongeren en bewoners bij hun buurt moet ook verhoogd worden door hen inspraak, een eigen plaats en verantwoordelijkheid te geven in de buurt.

- 3.39 In veel gevallen kan een compromis voor overlastklachten gevonden worden door ons gezond verstand te blijven gebruiken. We moeten toegeven dat we blijkbaar niet zo veel meer kunnen verdragen. Spanning tussen generaties en mensen is van alle tijden. Het geluid van spelende kinderen overdag op een voetbalveld of speelplein kan voor Groen! niet als overlast beschouwd worden.

Veiligheid is een recht voor iedereen

- 3.40 Het zorgen voor de openbare orde en veiligheid in het dagelijkse leven blijft een domein van de publieke overheid. Veiligheid is een basisrecht voor iedereen, niet enkel voor diegenen die het kunnen betalen.
- 3.41 We moeten de niet-politionele publieke toezichthouders (stadswachten, stewards, preventieambtenaren, ...) uitbouwen met inbegrip van de nodige rechtsbescherming voor de burger. Gelijktijdig dringen we aan op de snelle realisatie van het voorstel om één statuut en uniform voor alle niet-politionele publieke toezichthouders¹. Groen! wil opnieuw investeren in sociale en veiligheidsjobs die in het verleden afgeschaft werden omwille van de harde logica van de economische rendabiliteit, zoals conducteurs op het openbaar vervoer, meer buurtwerkers, opbouwwerkers en jeugdwerkers in de achtergestelde wijken. Deze jobs hebben een belangrijke bijstandsfunctie en vergroten tegelijk het sociale toezicht en het veiligheidsgevoel. Mensen zijn nog altijd beter 'gewapend' dan camera's om onveiligheid op te lossen.
- 3.42 De toenemende privatisering van veiligheid bekijkt Groen! kritisch. Private bewakingsfirma's kunnen alleen toezien op feiten die te maken hebben met goederen en instaan voor de veiligheid op private domeinen of evenementen. De werking van de buurt- (BIN) en zelfstandigen-informatienetwerken (ZIN) kan verbreed worden: van een sociale buurtcontrole naar fora voor lokale democratie of wijkinspraak.
- 3.43 De publieke ruimte moet toegankelijk blijven voor iedereen. Gated *communities* horen niet thuis in een groene visie op (veilig) samenleven.

Acties tegen intrafamiliaal geweld en kindermishandeling i.p.v actieplannen

- 3.44 Geweld in het gezin blijft één van de grootste samenlevingsproblemen. Slachtoffers durven vaak geen vaststelling laten doen uit schrik voor represailles of uit onwetendheid waar ze terecht moeten. Intrafamiliaal geweld naar kinderen toe vraagt om een specifieke aanpak omdat kinderen sterk afhankelijk zijn van hun ouders. Groen! wil daarom dat er meer vertrokken vanuit de meest kwetsbare partij in het gezin: de kinderen.
- 3.45 In de strijd tegen intrafamiliaal geweld en kindermishandeling wil Groen!
- politiemensen bewuster leren omgaan met aangiften om secundaire victimisering te voorkomen;
 - een doorgedreven informatiecampagne over de ernst en impact van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling;
 - een consequente toepassing van de wet op uithuisplaatsing;
 - meer plaatsen in vluchthuizen voor eerste of tijdelijke opvang;
 - extra begeleiding voor de mishandelde partner en de kinderen, die getraumatiseerd zijn als getuige of als medeslachtoffer;
 - een versterkte positie voor de Vertrouwenscentra Kindermishandeling;
 - meer sociale woningen voorbehouden als doorgangswoning voor de tijdelijke opvang van slachtoffers van intrafamiliaal geweld. De federale overheid moet gemeenten daartoe stimuleren en vergoeden.

¹ De Minister van Binnenlandse Zaken heeft in januari 2007 daartoe een wetsontwerp ingediend dat nu voor advies wordt voorgelegd aan de Raad van State. Alle niet-politionele publieke toezichthouders krijgen hetzelfde statuut, opleiding en uniform.

- 3.46 Er dringt zich structureel overleg op tussen verschillende gewesten en tussen welzijn en justitie omtrent de hulpverlening aan slachtoffers en daders van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling.

Preventie en snelle interventie i.p.v. in privé wapenbezit

- 3.47 Groen! is resoluut tegen een uitbreiding van het recht op wettige zelfverdediging tot de verdediging van goederen. Om de geweldspiraal te doorbreken wil Groen! investeren in de beveiliging van zelfstandige ondernemers ondermeer door
- het fiscaal voordeel voor beveiligende preventie- en toezichtsmaatregelen verder te ondersteunen;
 - de inrichting van de straat bij inbraakgevoelige winkels of bedrijven te verbeteren (rampaaltjes);
 - snelle (politie)interventies bij een alarmoproep;
 - verhoogde nachtelijke controleacties en grensoverschrijdende samenwerking om criminele bendes te vatten.
- 3.48 Een absoluut verbod op wapendracht blijft een groen strijdpunt. We steunen volop het prioriteitenbeleid in sommige arrondissementen om geen enkele vaststelling van verboden wapendracht te seponeren.

Justitie

De jongste jaren is de aandacht voor justitie enorm toegenomen en zijn er grote veranderingen bij politie en gerecht opgestart. Er zijn goede dingen gebeurd, bijv. de uitbreiding van slachtofferrechten, de grotere gekendheid van de justitiehuisen, de duidelijke rechtspositie van gedetineerden,... Justitie blijft echter volgens vele burgers een zorgenkind. Vele mensen voelen een grote kloof tussen rechterlijke procedures of uitspraken en hun persoonlijk rechtvaardigheidsgevoel.

De roep naar een lik-op-stuk-beleid klinkt vaak luid: langere gevangenisstraffen, de afschaffing van de mogelijkheid tot voorwaardelijke vrijheidsstelling, jongeren die als volwassenen berecht worden,... Duurzame oplossingen voor bijvoorbeeld de mensonterende toestand van geïnterneerden in de gevangenissen of voor de financiële drempels tot justitie blijven achterwege. Onze privacy en de mensenrechten staan onder druk door vergaande veiligheids-maatregelen onder de mom van de strijd tegen terrorisme en de illusie van een 100% veilige samenleving.

Een progressieve partij moet bekommerd zijn om de werking van justitie. Groen! weigert toe te geven aan de wantoestanden bij justitie. De ingrepen die noodzakelijk zijn, moeten doordacht gebeuren want iedereen heeft belang bij veiligheid en een goed werkend gerecht.

Groen! staat voor een transparant justitieel apparaat waarbij de rechten van de mens voorop moeten staan. Justitie moet klantvriendelijk toegankelijk en betaalbaar zijn. Een snellere rechtsafhandeling in plaats van snelrecht dringt zich op.

De bedoeling van een straf (of het nu gaat om een niet-vrijheidsberovende straf of detentie) voor Groen! blijft iemand sanctioneren en de samenleving te beschermen, maar tegelijk voor de dader het perspectief te behouden dat de samenleving een nieuwe start mogelijk maakt.

Slachtoffer worden van een misdrijf is een ingrijpende ervaring, dat het vertrouwen in de samenleving en het gevoel van veiligheid zwaar aantast. Slachtoffers blijven een centrale actor binnen justitie en de zorgverlening.

Voor de komende beleidsperiode pleit Groen! voor

- enige wetgevende rust om de veranderingen te laten inwerken;
- een parlementaire evaluatie van de verschillende recente wetgevingen;
- een volgehouden meerjareninspanning om de middelen en het personeel in evenwicht te brengen met de wetgeving bijv. op het vlak van de ondersteuning en (bij)scholing van magistratuur, politiediensten, penitentiair beambten en maatschappelijk werkers in de gevangenissen en bij de opvolging van alternatieve sancties en voorwaardelijke invrijheidstelling.

Geen recht om mensenrechten naast zich neer te leggen

- 3.49 In het nieuwe strafprocesrecht dient een behoorlijk evenwicht bewaard te blijven tussen enerzijds de middelen van onderzoek en vervolging en anderzijds de rechten van de personen die verdacht worden en hun familie. De georganiseerde misdaad, maffiose criminaliteit en terrorisme moeten hard bestreden worden, maar deze strijd mag niet leiden tot het aantasten van fundamentele mensenrechten noch tot het criminaliseren van sociale actie-bewegingen.
- 3.50 Onderzoeksdaden die de grondrechten schenden, zoals onwettige huiszoekingen, kunnen geen wettig bewijs opleveren.
- 3.51 Vernederende praktijken tijdens politieverhoren en opsluitingen in politiecellen zijn niet te tolereren: Groen! pleit voor:
 - een afdwingbaar recht op bijstand van een advocaat, arts en tolk bij een arrestatie;
 - het recht om een familielid of een bekende van de aanhouding in te lichten;
 - een algemeen verbod op het verhoren van gearresteerde minderjarigen zonder bijstand van een vertrouwenspersoon;en
 - de verplichting om beeldopnames te maken van het verhoor van minderjarigen.

Alle zorg voor slachtoffers

- 3.52 Het aantal verzoeken om slachtofferzorg neemt toe. De huidige personeelsbezetting op de verschillende diensten slachtofferonthaal moet daarom dringend uitgebreid worden zodat naast de opvolging van individuele dossiers ook ruimte blijft voor de structurele opdrachten.
- 3.53 De basisrechten van het slachtoffer moeten blijvend versterkt worden. Groen vraagt om
- uniforme bedragen voor de waarborg voor de procedurekosten wanneer een slachtoffer zich burgerlijke partij stelt, vast te leggen;
 - elk slachtoffer een gratis afschrift van het vonnis te verstrekken;
 - maximale aandacht te geven aan de slachtoffergerichte voorwaarden die het slachtoffer opgelegd wenst ingeval een vervroegde vrijstelling van een dader;
 - een aparte wachtruimte in de rechtbank te voorzien om de bescherming van de privacy van slachtoffers en hun familie te verbeteren.
- 3.54 Vooral ten aanzien van kinderen en jongeren die slachtoffer of getuige zijn van een misdrijf zijn inspanningen nodig: het versterken van leeftijdsgroepaangepaste begeleiding en het vormen van leerkrachten en jeugdbegeleiders in de (eerste) opvang van getraumatiseerde kinderen.
- 3.55 De opdeling van slachtofferzorg over politie, parket, justitie en welzijn, maakt de hulpverlening onoverzichtelijk. Duidelijkheid en een versterkte samenwerking door een nieuw samenwerkingsprotocol tussen federale en regionale overheid zijn noodzakelijk.
- 3.56 Gezien slachtofferhulp maar ook bemiddeling tussen slachtoffer en dader grotendeels op de inzet van vrijwilligers steunt, is een gedegen uitvoering van de vrijwilligerswet primordiaal.

Justitie als glazen huis

- 3.57 Basisinfrastructurele verbetering aan de gerechtsgebouwen met het oog op de functionaliteit, fysieke toegankelijkheid en het respect voor de privacy van burgers dringen zich op. We vragen onder meer om te investeren in
- de uitbouw van de ontvangstbalie als gezicht van de klantvriendelijkheid van het gerechtsgebouw en justitie in het algemeen;
 - gescheiden wachtruimtes voor slachtoffers
 - meer ruimtes voor een cliënt-advocaat-gesprek;
 - de organisatie en ICT- en andere technologische ondersteuning van de griffies waar partijen en/of hun advocaten de dossiers moeten inzien.
- 3.58 Groen! pleit voor het maximaal gebruik van eenvoudige taal of woordverklaringen in juridische uitspraken en pleidooien. Elk beroep heeft zijn specifieke terminologie, maar uiteraard moeten rechters hun vonnissen en uitspraken in een begrijpelijke taal opmaken. Waar mogelijk worden klantvriendelijke modelbrieven ontworpen.
- 3.59 Kleine gerechtelijke arrondissementen moeten samengevoegd worden. Voor de justitiehuisen bepleiten we een omgekeerde beweging: in elke grotere stad binnen één gerechtelijk arrondissement moet een antenne van een justitiehuis aanwezig zijn.

Transparante kosten voor rechtshulp

- 3.60 In strafzaken maar ook in tal van burgerlijke zaken moet een rechtzoekende een beroep doen op een advocaat. De eindafrekening is vaak een zware financiële verrassing. Om een meer betaalbaar rechtssysteem te realiseren wil Groen!
- een duidelijke regeling voor transparantie in de gerechtskosten;
 - het systeem van juridische tweedelijnsbijstand (pro-deo-verdediging) uitbreiden door een verhoging van de inkomensgrenzen voor volledige kosteloze rechtsbijstand;
 - voor mensen met een met een bescheiden inkomen die boven de grens voor volledige tussenkomst vallen, een maximumfactuur voor de juridische kosten per zaak;

- dat elk advocatenkantoor minstens een vastgelegd percentage van haar omzet aan pro-deo-verdediging moet besteden;
- dat alle rechtzoekenden een gratis kopie van de rechterlijke beslissing moeten krijgen;
- een wettelijke regeling voor de verhaalbaarheid van de verdedigingskosten met maximale waarborgen voor de rechtszekerheid en toegankelijkheid van het gerecht voor de kansarmste en financieel zwakke groepen.

3.61 Specifiek ten aanzien van de rechtsbijstand aan asielzoekers en vreemdelingen dringt zich een grondige evaluatie en bijsturing van de (kosteloze) rechtsbijstand op. Er dient een conventie inzake rechtsbijstand aan asielzoekers te worden afgesloten.

Geen snelrecht maar een snelle rechtsafhandeling

3.62 Een efficiënte justitie betekent in de eerste plaats het versnellen van de juridische procedures. Daarvoor zijn alle actoren mee verantwoordelijk. Een procedureslag jaagt zowel de kosten in particulier als algemeen maatschappelijk belang op en de gerechtelijke achterstand wordt structureel in stand gehouden. Groen! wil bij de inleidende zitting een bepaling over de datum van uitspraak laten vastleggen. Er moet een waarschuwing- en sanctioneringsstelsel ontwikkeld worden tegen het moedwillig vertragen van procedures.

3.63 Door de achterstand bij de Raad van State is de rechtsbescherming van de burger tegen de overheid zwak. De oprichting van administratieve kamers op het niveau van de rechtbank van eerste aanleg voor procedures tegen individuele overheidsbeslissingen is nodig.

3.64 In burgerlijke procedures situeert de achterstand zich voornamelijk in de hoven van beroep. De huidige procedure laat de juridische onzekerheid te lang aanslepen. Een onderzoek naar het beperkt inbouwen van een filter in of snellere beroepsprocedures in burgerlijke zaken (voorwaarden, effecten, ...) is aangewezen.

3.65 Zowel op het niveau van eerste aanleg als beroep vraagt Groen! vooral meer omkadering van de magistraten zoals bijkomende referendarissen die de zetelende rechters bijstaan bij de voorbereiding en de redactie van vonnissen. Rechters moeten zich vooral kunnen bezighouden met recht spreken.

3.66 Groen! vraagt een snelle rechtsafhandeling in plaats van snelrecht. In geen geval zijn snelrechtprocedures geschikt om collectieve acties te beteugelen. De praktijk toont dat soms zware dossiers op korte termijn correct kunnen behandeld en gevonnist worden.

Voor een brede invoering van herstelrecht en bemiddeling

3.67 Het bemiddelingsconcept moet een bredere ingang krijgen binnen justitie en politie. Het moet bijv. toepasbaar zijn in de afhandeling van gemeentelijke administratieve sancties. De huidige projectmatige aanpak dient verankerd en uitgebreid te worden. Voortdurende alertheid, uitwisseling van informatie en uitdrukkelijke erkenning van bevoegdheid en deskundigheid dringen zich op.

3.68 Het versterken van de functie en opdracht van de verschillende ombudsdiensten kan procederen soms overbodig maken.

3.69 Bemiddeling blijft beperkt doordat het probleemgeoriënteerd is. Initiatieven in de samenleving die opbouwen en verenigen, vormen het fundament van maatschappelijke preventie.

Investeren in niet-vrijheidsberovende en doelgerichte straffen

3.70 Groen! blijft de keuze voor niet-vrijheidsberovende bestraffing en matiging van straffen voor kleinere feiten verdedigen. Niet-vrijheidsberovende sancties zijn voor de maatschappij goedkoper dan gevangenisstraffen en bieden veroordeelden de kans iets terug te doen voor het slachtoffer en de samenleving.

- 3.71 In vele misdrijven is een gevangenisstraf een aangewezen en doelgerichte straf. Bij oplichting door criminele bendes zijn zware financiële straffen en verbeurdverklaringen soms meer effectief. We moeten voortdurend nastreven om meer verscheidenheid in de vormen van niet-vrijheidsberovende bestraffing te vinden, met onder meer huisarrest of weekendarrest. Rijverbod zou ook mogelijk moeten zijn voor overtredingen die niet gelieerd zijn aan verkeersdelicten.
- 3.72 Investeren in niet-vrijheidsberovende bestraffing betekent extra maatschappelijk werkers en beambten aanwerven in de begeleiding en toezicht van de uitvoering van deze bestraffing. Sociale begeleiding is essentieel om reïntegratie mogelijk te maken en recidive te voorkomen. Groen! wil van het optrekken van het aantal maatschappelijk werkers en begeleiders een prioriteit maken in het toekomstige justitiebeleid.

Naar een detentie met een sterk reïntegratieperspectief

- 3.73 Opsluiting is in een groene visie op strafbepaling slechts het “ultimum remedium”.
- 3.74 Groen! stelt de doelstelling van herintegratie na de straf voorop: ooit komt het moment dat een gedetineerde opnieuw de samenleving instapt. Het is de taak van de overheid om ervoor te zorgen dat de kans op recidive zo klein mogelijk is en dat er geen tijdbommen in de samenleving worden los gelaten. Of een persoon opnieuw succesvol kan meedraaien in de samenleving, hangt in grote mate af van de manier waarop de detentie wordt ingevuld: hulpverlening, therapie, onderwijs, beroepsvorming, arbeidstoeleiding, cultuur, sport en ontspanning, gezondheidszorg, enz. Groen! verkiest een kortere zinvol ingevulde gevangenisstraf met integratieperspectief boven een langere uitgesproken gevangenisstraf die zonder begeleiding wordt uitgezeten.
- 3.75 Naast het investeren in niet-vrijheidsberovende bestraffing stelt Groen! volgende maatregelen voor tegen de overbevolking in gevangnissen zijn:
- strikte scheiding in de gevangenis tussen mensen in voorhechtenis en veroordeelden met een onderscheid tussen kortgestraften en langgestraften,
 - afzonderlijke afdeling "halve vrijheid" in elke gevangenis,
 - een meer selectieve toepassing van de voorlopige hechtenis.
- 3.76 Een modernisering van de huidige gevangenisinfrastructuur dringt zich op. Veiligheid staat voorop maar ook de detentieinvulling. Dit betekent investeren in ruimtes met voldoende leefcomfort, zoals celgrootte, basishygiëne, opleidingsruimtes, werkateliers, telefooncellen, ... De inrichting van de gevangenis heeft ontegensprekelijk gevolgen op de toenemende spanningen onder gevangenen.
- 3.77 Investeren in het gevangeniswezen betekent in de eerste plaats investeren in penitentiair beambten en het psycho-sociaal gevangenispersoneel. Een humaan gevangenisbeleid vergt ook het (intercultureel) opvullen van het personeelskader, vorming en psychologische ondersteuning voor penitentiaire beambten, meer psycho-sociaal en medisch personeel. De exploitatie van de gevangnissen moet in overheidshanden blijven.
- 3.78 De mogelijkheid tot voorwaardelijke invrijheidsstelling (Wet Lejeune) vormt een belangrijke stimulans voor de dader om actief mee te werken aan de reïntegratie. Het moet mogelijk blijven om een dader vóór het volledig uitzitten van zijn straf vrij te laten, op voorwaarde dat deskundigen en betrokkenen van oordeel zijn dat de dader met succes de stap terug in de samenleving kan zetten. De voorwaardelijke invrijheidsstelling is een toegekende gunstregeling die de gedetineerde ‘verdient’ door mee te werken aan zijn reclassering.
- 3.79 Met de nieuwe strafuitvoeringsrechtbanken wordt de rechterlijke macht nauwer betrokken bij de strafuitvoering. Groen! wil de bevoegdheden van de nieuwe strafuitvoeringsrechtbanken uitbreiden tot alle vormen van vervroegde vrijheid. In zijn volle uitvoering betekent dit dan ook het drastisch verhogen van het personeelsbestand en de voorziene middelen zodat er minstens een uitvoeringsrechtbank per provincie kan komen.

De schande van internering in gevangenissen

- 3.80 De toestand van geïnterneerden in Belgische gevangenissen is de schande van ons gevangeniswezen. Geïnterneerden moeten zo veel mogelijk medisch en psychisch behandeld worden buiten de gevangenis in daartoe uitgeruste en beveiligde afdelingen binnen de reguliere psychiatrie.
- 3.81 Alleen voor high-risk patiënten zijn gespecialiseerde forensische psychiatrische klinieken of instellingen nodig liefst in kleinere settings. In een kleinere instelling is het eenvoudiger een humaan klimaat te creëren en kan men de begeleiding beter aanpassen aan de zorgbehoeften.

Een jeugdsanctierecht dat jongeren op hun verantwoordelijkheden aanspreekt

- 3.82 Groen! staat voor een solidair, maar tevens consequent veiligheidsbeleid in plaats van warrige onveiligheidsbestrijding. De vorige regering heeft het jeugdrecht willen hervormen, maar kwam niet verder dan een oplapbeurt die nog steeds steunt op de principes van de oude jeugdbeschermingsgedachte. De hervorming wankelt op verschillende punten, ondermeer de uithandengeving of de mogelijkheid jongeren op te nemen in de volwassenenpsychiatrie.
- 3.83 Groen! benadert minderjarigen als dragers van rechten én verantwoordelijkheden. Wij willen een herstelgericht Vlaams jeugd(sanctie)recht los van het volwassen strafrecht. Principes als preventie, begeleiding, rechtszekerheid, sanctionering en resocialisatie moeten in een evenwichtig en modern juridisch kader worden uitgewerkt, binnen de verdragrechterlijk en bindende norm van het Kinderrechtenverdrag.
- 3.84 Het toenemend plaatsen van minderjarigen reeds vanaf 14 jaar in het gesloten centrum van Everberg lijkt op een banalisering van het uitzonderlijk karakter van plaatsing en opsluiting. Groen! gelooft dat er meer alternatieven kunnen uitgebouwd worden dan een tweede jeugdgevangenis, vooral door sterk te investeren in contextuele gezinsondersteuning. Jongeren moeten waar mogelijk in de buurt van hun woonplaats opgevangen worden om zo via systemen van halve vrijheid de reïntegratie in school en thuisomgeving stapsgewijs en begeleid te doen.

Een volwaardige juridische positie voor minderjarigen

- 3.85 Tot aan de meerderjarigheid is de jongere rechtsbekwaam maar vaak handelingsonbekwaam. Groen! pleit voor een volwaardig juridisch statuut van de minderjarige, waarbij de aandacht gaat naar een zelfstandige rechtsingang voor minderjarigen in bepaalde gevallen en een gegarandeerd spreekrecht voor minderjarigen in alle procedures die hen aanbelangen.
- 3.86 Groen! pleit voor de oprichting van één onafhankelijk Kinderrechtencommissariaat op federaal niveau, met inbreng van de gemeenschappen onder de vorm van gemeenschapskamers. Het Vlaamse Kinderrechtencommissariaat is vandaag niet bevoegd in federale materies, bijv. rond asiel en echtscheiding.
- 3.87 Op dit ogenblik hebben kinderen weinig gegarandeerde inbreng in de verblijfs- en omgangsregeling bij niet-samenwonende ouders. Groen! wil dat kinderen het recht krijgen om een wijziging in het vonnis of de onderlinge afspraak over de omgangsregeling te kunnen vragen. Op de vraag van de kinderen tot wijziging van de omgangsregeling moet een bemiddeling opgestart worden.
- 3.88 Naast het bestaande statuut van 'vaste verblijfplaats' wil Groen! het statuut van 'gedelegeerde verblijfplaats' invoeren. Door dit statuut kan de niet-samenwonende ouder die ook ouderlijk gezag uitoefent maar bij wie de kinderen beperkt verblijven, het tijdelijk verblijf van de kinderen bij hem of haar op een eenvoudige manier aantonen.

- 3.89 Groen! wil dat het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989) van toepassing wordt op “alle kinderen onder de Belgische rechtsmacht”. Door het voorbehoud van België bij een aantal artikelen genieten niet-Belgische minderjarigen niet steeds van dezelfde rechten op onderwijs en gezondheidszorg als Belgische jongeren.

Een harde strijd tegen milieucriminaliteit

- 3.90 Milieucriminaliteit is voor Groen! onaanvaardbaar en moet het kordaat en streng aangepakt worden. Milieucriminaliteit lijkt vaak slachtofferloos maar de schade aan de samenleving, de gezondheid en de levenskwaliteit is groot. De grote en gestructureerde vormen van milieucriminaliteit leiden tot concurrentievervalsing op grote schaal. Bedrijven moeten verplicht zijn de (historische) milieuschade op te kuisen en te herstellen. Bij recidive wordt de strafmaat progressief opgevoerd, mogelijks kan de sluiting van een deel van de activiteiten van recidiverende ondernemingen op termijn geëist worden.
- 3.91 Grote milieumisdrijven overschrijden vaak de nationale grenzen. Als gevolg daarvan zijn milieuprocessen vaak een internationaal en complex juridisch kluwen. Groen! wil dat België het voortouw neemt in een Europees of internationaal geharmoniseerde wetgeving op het bestraffen van milieucriminaliteit.
- 3.92 Voor kleinere milieuovertredingen is een kordaat milieuhandhavingsbeleid met duidelijke pakkans en een administratief vereenvoudigd bestraffingsbeleid nodig. Voor kleine overtredingen moet het mogelijk zijn om geldboetes eenvoudig en snel te innen. De federale overheid moet de uitbouw van een milieucel bij de politiediensten ondersteunen. Elke politiezone richt een milieucel op die gemeentelijke toezichthoudende ambtenaren bijstaat in het uitvoeren van hun handhavingstaak.
- 3.93 Om milieu- en stedenbouwmisdrijven ernstig te onderzoeken, wordt binnen het parket op het ressort van het Hof van Beroep een milieucel uitgebouwd. In de rechtbank van eerste aanleg wordt een gespecialiseerde milieukamer opgericht.
- 3.94 Groen steunt de maatregelen die de toegang tot de rechtbank voor verenigingen die opkomen voor het algemeen belang (ondermeer milieu en volksgezondheid) vergemakkelijken. In feite is België daar volgens internationale verdragen zoals de Arhus-conventie, toe verplicht. Hetzelfde principe moet versterkt worden voor individuele burgers. Groen! wil voor zware milieumisdrijven en misdrijven tegen de volksgezondheid het principe van een ‘class action suit’ invoeren en wil burgers die milieubelangen verdedigen het recht op gratis rechtsbijstand toekennen.

Georganiseerd optreden tegen fiscale fraude en fiscale ontwijking

- 3.95 De strijd tegen fiscale fraude is absoluut noodzakelijk binnen een democratie. Het gaat immers over de gelijkheid van alle burgers ten opzichte van de belastingen. Voor Groen! is het principe duidelijk: regularisatie van geld dat in het buitenland werd belegd om aan de fiscus te ontsnappen, is enkel mogelijk na betaling van de achterstallige belastingen en een boete.
- 3.96 Een nauwe samenwerking tussen fiscus, politie en gerecht blijft achter de fraude(urs) aanhollen. Groen! wil meer preventieve maatregelen:
- de invoering van een vermogenskadaster;
 - de afschaffing van de effecten aan toonder;
 - het opheffen van het bankgeheim en
 - het stoppen van financieel gunstbeleid van de federale regering dat grote bedrijven en multinationals bevoordeelt.
- 3.97 Groen! wil ook de aandacht vestigen op de fiscale ‘ontwijking’, de zogenaamde ‘achterpoortjes’. Zonder te ontaarden in een heksenjacht willen we dat er een rechtvaardige en gestroomlijnde controle komt. Het kan niet zijn dat alleen ‘de slimsten’ minst belasting

betalen. Groen! wenst alle actoren te wijzen op hun verantwoordelijkheid. Een ‘pro-actief’ beleid van de fiscus die actief communiceert met de burgers lijkt aangewezen.

Economische fraude en heling streng aanpakken

- 3.98 Economische fraude heeft te maken met BTW-carrousels, namaak, georganiseerd zwartwerk maar ook met het overtreden van de voedselveiligheidsregels om meer winst te maken, bijv. groeihormonen, valse oormerken, fraude met vervaldata of met antibiotica besmette melk opnieuw in het voedselcircuit brengen. Hierdoor krijgt de consument voedsel voorgeschoteld van inferieure kwaliteit of waarvan de veiligheid niet gegarandeerd is. De economische criminaliteit infiltreert zich ongemerkt in het bedrijfsleven waardoor gewone werknemers er vaak onbewust in meedraaien. Gezien de economische impact en de bedreiging van onze voedselveiligheid en gezondheid moet economische (voedsel-)fraude meer aandacht krijgen door meer en doorgedreven inspecties.
- 3.99 België heeft de naam een draaischijf te zijn in de internationale handel en heling in gestolen kunst. De strijd tegen de illegale kunsthandel vergt meer middelen en de erkenning van kunsthealing als voortdurend misdrijf. Heling gaat niet alleen om waardevolle antiques maar ook om het aanbieden van nieuwe producten voor een belachelijk lage prijs. Een geslaagde campagne tegen heling kan preventief zeer doeltreffend zijn: wat niet verkocht raakt, wordt meestal ook niet gestolen. Een strenger vervolgingsbeleid tegenover helers is ook op zijn plaats.

Het voortouw in de Europese strijd tegen internetcriminaliteit

- 3.100 De digitale informatiemaatschappij groeit in hoog tempo. Het internet leent zich tot allerlei vormen van fraude en oplichting via veilingsites, phishing of spam-mails, maar ook tot bedrijfsspionage, virusaanvallen op (bedrijfs)netwerken, kinderpornografie, het op afstand manipuleren of misbruiken van minderjarigen. We moeten zelf maar ook onze kinderen op een veilige manier op de digitale snelweg kunnen.
- 3.101 Cybercrime is serieus en richt grote schade aan in de maatschappij. Cruciaal in de nultolerantie tegen internetmisdaad is de internationale samenwerking. Groen vraagt een doorgedreven Europese strijd tegen internetcriminaliteit in plaats van de nationale versnippering. Zo moet er een Europees meldpunt voor internetmisdrijven komen alsook een samenwerking die verder gaat dan de huidige coördinatie tussen de verschillende Europese cyberpolitiediensten. Groen! vraagt dat de nationale diensten worden overgeheveld naar een Europees bestrijdingsnetwerk.
- 3.102 De straffen op internetcriminaliteit moet binnen één wetgevend Europees kader op de informaticacriminaliteit gebundeld worden. Cybercrime moet als georganiseerde misdaad beschouwd worden met zware sancties want het is hoofdzakelijk werk van geprofessionaliseerde internationale misdaadbendes.
- 3.103 Specifiek naar kinderen dringt zich een coherent beleid gericht op veilig internet voor kinderen. We vragen in de eerste plaats investeren in preventie en voorlichting van ouders en minderjarigen over veilig internetgebruik. Aangaande seksueel misbruik en manipulatie van minderjarigen op afstand vraagt Groen! de volgende expliciete wijzigingen in het strafwetboek:
- aanranding van de eerbaarheid vereist geen lichamelijk contact
 - pogingen om via het internet een minderjarige naar een afspraak in de echte wereld te ‘lokken’ is een strafbaar feit.

Het voortouw blijven nemen in de internationale strijd tegen mensenhandel

- 3.104 Groen! steunt de recente uitbreidingen en verzwaringen in de wetgeving rond mensensmokkel en -handel. Er is echter nood aan een bewaking van deze wetgeving om oneigenlijk gebruik

tegen te gaan, met name humanitaire redenen die ingeroepen worden om hard te kunnen toeslaan tegen illegalen.

- 3.105 Mensenhandel en gedwongen prostitutie, geweldplegingen op prostituees moeten streng worden bestreden. Het opsporen van mensenhandel moet een van de speerpunten in de aanpak van de georganiseerde en internationale misdaad blijven.
- 3.106 Groen! vraagt om dringend de datum van inwerkingtreding van de nieuwe wet op het verblijfstatuut van slachtoffers van mensenhandel bij Koninklijk Besluit vast te leggen.

Staatshervorming

Solidariteit, efficiëntie, transparantie: groene toetsstenen voor een verdere staatshervorming

België heeft altijd communautaire disputen gekend. De Vlaamse beweging vecht decennia tegen de onaanvaardbare discriminatie van de Vlamingen. En met succes. De realiteit is nu dat er in België twee grote gemeenschappen en drie gewesten bestaan, die elkaar nauwelijks kennen en elk hun eigen gang gaan. De federalisering heeft door de jaren heen in elke regio voor een andere dynamiek gezorgd.

Groen! is vragende partij voor een verdere ronde in de staatshervorming. Maar enkel als dit leidt tot meer solidariteit, tot een betere werking van onze instellingen en tot meer democratie. We willen niet hervormen om te hervormen. We willen niet meestappen in een opbod van gemeenschap tegen gemeenschap. Zoals het er nu aan toegaat kan op sommige niveaus niet goed worden bestuurd. Dat zorgt voor tijdverlies en verspilling van gemeenschapsmiddelen. Daar willen we iets aan doen.

Groen! erkent dat België een federale staat is en wil dat ook zo houden. De samenwerking van verschillende gemeenschappen binnen één staatsverband beschouwen we niet als een probleem, maar als een uitdaging, een mogelijke verrijking. Als er voldoende openheid is en wederzijds verdraagzaamheid. En als gesloten overeenkomsten ook gerespecteerd worden. Groen! pleit voor federale loyaliteit en respect voor de rechtsspraak van het Arbitragehof.

Maar we erkennen dat er blijvende problemen zijn rond bevoegdheden. Het is logisch om te streven naar meer homogene bevoegdheidspakketten en naar het plaatsen van bevoegdheden op het niveau waar de beste garanties zijn voor een goede uitvoering.

De regio's dienen over ruime, duidelijk afgebakende bevoegdheden te beschikken en over voldoende middelen om zich van hun taken te kwijten. Aan de andere kant moet ook het federale niveau over voldoende budgettaire armslag blijven beschikken.

Voorstellen:

- 3.107 Communautaire discussies in het regeerakkoord. Groen! pleit voor een helder communautair luik in het regeerakkoord. Beschikt de nieuwe meerderheid niet over een 2/3 en een bijzondere meerderheid, dan wordt met de oppositie die bijzondere meerderheid gezocht, parallel met de regeringsonderhandelingen en alvorens de nieuwe regering van start gaat. Zo is er duidelijkheid over de communautaire afspraken voor de rest van de legislatuur, in plaats van aanslepende en verlamdende discussie in schimmige fora of andere costa's.
- 3.108 Doorzichtiger, efficiënter, democratischer: Intergouvernementele Raad. De bevoegdheidsverdeling in dit land verplicht de verschillende regeringen over zeer veel dossiers samen te werken, te overleggen, eventueel samenwerkingsakkoorden af te sluiten. Dit gebeurt in Interministeriële Conferenties en in ad hoc structuren. Dat is noch doorzichtig, noch efficiënt, noch transparant. Groen! pleit voor institutionele vereenvoudiging: afschaffing van deze structuren en vervanging door een Intergouvernementele Raad. De Raad komt op regelmatige basis samen en publiceert de agenda's en beslissingen. De leden van alle parlementen (en de media) kunnen na elke vergadering de respectievelijke regeringsleiders bevragen over de beslissingen in deze Raad.
- 3.109 Afschaffing Senaat. De Senaat zorgt in haar huidige vorm niet voor een transparanter en efficiënter bestuur en vormt geen meerwaarde voor de democratie. Groen! pleit daarom voor institutionele vereenvoudiging en de afschaffing van de Senaat. Om de kwaliteit van het wetgevend werk te bevorderen, wordt in de Kamer een reflectieperiode voorzien om een tweede lezing van bepaalde wetteksten mogelijk te maken.
- 3.110 Groen! is voorstander van de splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde. Groen! wil daarbij wel verzekeren dat de rechten van de Vlaamse Brusselaars ten volle gevrijwaard blijven.

- 3.111 Buitenlands beleid. Op federaal vlak wil Groen! het buitenlands beleid versterken. De federale overheid voert het buitenlandse beleid uit met al of niet rechtstreekse inbreng van de gemeenschappen en de gewesten.
- Buitenlandse handel komt terug op federaal niveau: de Belgische Dienst Buitenlandse handel staat in voor de coördinatie en de overkoepeling voor aparte Vlaamse, Waalse en Brusselse diensten voor buitenlandse handel; de gewesten hebben een directe inbreng.
 - Ontwikkelingssamenwerking blijft een federale materie. Gemeenschappen en gewesten kunnen een eigen beleid voeren mits het complementair en additioneel is aan het federale beleid. Groen! wil geen 7 ministers van ontwikkelingssamenwerking
 - Wapenhandel wordt terug federale materie, die opnieuw resorteert onder buitenlands beleid. Door de regionalisering lijkt het alsof de wapenhandel de regionale economische belangen moet dienen. Ook heeft de regionalisering geleid tot soepelere regelgeving, minder duidelijkheid en transparantie.
- 3.112 Arbeid en sociale zekerheid. Groen! wil mee debatteren over regionalisering van delen van het werkgelegenheidsbeleid als minimaal aan drie voorwaarden voldaan is.
- De financiering van de sociale zekerheid moet federaal blijven. Solidariteit tussen alle burgers van ons land is een uitgangspunt bij mogelijke staatsvorming. Om die reden moet de sociale zekerheid die als principes heeft interpersoonlijke solidariteit en verzekering federaal gefinancierd blijven.
 - Het mag geen afbraak betekenen van de solidariteit tussen Vlaanderen, Brussel en Wallonië inzake de financiering van de werkloosheidsverzekering en sociale uitkeringen. Solidariteit tussen alle burgers betekent voor ons naast interpersoonlijke solidariteit ook interregionale solidariteit.
 - Het mag geen afbraak betekenen van de sociale bescherming van werkzoekenden (bv. afbouw duurtijd werkloosheid, beperking van de hoogte van de uitkering of afbouw van tijdsrechten bij tijdskrediet of loopbaanonderbreking)
- 3.113 Gezondheidszorg en kinderbijslag. De organisatie en de uitgaven in de gezondheidszorg worden overgedragen aan de gemeenschappen. De kinderbijslag is een individueel recht en blijft dus federaal. Het gezinsbeleid hoort aan de gemeenschappen. Het FCUD (Fonds voor Collectieve Uitrusting en Diensten, dat kinderopvang financiert) wordt verdeeld onder de gemeenschappen.
- 3.114 De verkeersreglementering moet zo georganiseerd zijn dat ze in de toepassing een ruime beoordelingsmarge laat aan gewesten en gemeenschappen. Zo kunnen zij een aangepast veiligheidsbeleid voeren. De volledige reglementering van de binnenvaart komt de gewesten toe.
- 3.115 Regionalisering van de pachtwetgeving om met de gewesten een echt grondbeleid te kunnen voeren.
- 3.116 De uitvoeringsbevoegdheid van het federale jeugdrecht blijft homogeen en exclusief bij de gemeenschappen. Voor de preventieve hechtenis komt er een gedeelde bevoegdheid. Er moet klaarheid komen in de bevoegdheidsverdeling en de financiering van herstellbemiddeling, neutrale ontmoetingsruimten, gerechtelijke alternatieve maatregelen, internering en veiligheidscontracten.
- 3.117 In plaats van het federaal wetenschapsbeleid te defederaliseren wil Groen! voor ondermeer klimaats- of biodiversiteitsonderzoek volop investeren in het federaal wetenschapsbeleid. De kritische onderzoeksmassa op verschillende wetenschapsdomeinen is dermate beperkt dat een federale investering en samenwerking over de taalgrens noodzakelijk blijft. Groen! huldigt dezelfde stelling tegenover de federale wetenschappelijke en culturele instellingen. Ze hebben een unieke positie binnen het culturele patrimonium en het wetenschappelijk onderzoekslandschap. Er moet voor deze instellingen toekomstplan op lagere termijn ontwikkeld worden in overleg met de gemeenschappen waarin de positie van deze instellingen verduidelijkt wordt en hen de nodige financiële slagkracht wordt aangereikt.

4. Naar een andere wereld

Er is nood aan een vernieuwd denken over de wereld waarin ecologie een centrale plaats inneemt. In een begrensde wereld kunnen globaliseringsprocessen die uitgaan van een idee van 'onbegrensde' enkel de tegenstellingen tussen rijk en arm, tussen mens en planeet verscherpen. De uitweg ligt in een radicale keuze voor gerechtigheid in een kwetsbare wereld.

De keuze voor gerechtigheid is een realistische keuze.

- We leven in een verbonden wereld. Geen enkel land, ook niet het machtigste, kan zich afschermen van economische crises, ziektes, ecologische bedreigingen of terrorisme. Er is in de feiten een wereldgemeenschap. Keuzes die aan de ene kant van de planeet gemaakt worden, beïnvloeden wat aan de andere kant gebeurt.
- We leven in een verdeelde wereld. Vergeleken met twintig jaar geleden zijn enkele landen minder arm geworden. Maar binnen landen is de tegenstelling tussen rijk en arm vaak wel toegenomen. Mondiaal gezien is een minderheid van de mensen ingeplugd in de globalisering, terwijl een meerderheid daarvan uitgesloten wordt.
- We leven in een eindige wereld. Natuurlijke grenzen bestaan. Het is evenwel niet zo dat het overschrijden van zo'n grens onmiddellijk tot een catastrofe leidt. Het overschrijden van grenzen kan wel processen in gang zetten die nog moeilijk te controleren zijn. Op dit moment vraagt de mens zo ongeveer 20% meer van de aarde dan die kan geven. Die gevaarlijke toestand is niet houdbaar.
- Gerechtigheid in een tijdperk van grenzen. Het verlangen naar rechtvaardigheid dreigt in conflict te komen met de stabiliteit van de biosfeer, tenminste zolang als het enkel verbonden wordt met conventionele economische groei. Dit is het dilemma waar we als wereldgemeenschap voorstaan. De armoede oplossen ten koste van het milieu is geen oplossing. Er is geen rechtvaardigheid zonder ecologie. De hoop op een betere wereld moet dan ook verbonden worden met het streven naar een ecologisch duurzame wereld.

Ecologische rechtvaardigheid zou dan ook het uitgangspunt moeten zijn van een toekomstgerichte internationale politiek. Een minderheid van de wereldbevolking neemt het grootste deel van de milieugebruiksruimte in, ten koste van de meerderheid. De grootste slachtoffers van de klimaatverandering zijn zij die er het minst voor verantwoordelijk zijn. Ecologische winst en schuld wordt niet gelijk verdeeld over de planeet. Als Europa een meer schone economie kan uitbouwen enkel door de milieugevolgen daarvan door te schuiven naar het Zuiden, dan is dat een illusie.

Om een bepaald niveau van welvaart uit te bouwen moeten mensen en landen beroep kunnen doen op de natuurlijke rijkdommen. In een begrensde wereld moet iedereen daartoe gelijke kansen krijgen, en dat is nu niet het geval. In de manier hoe de olievoorrading of de internationale handel wordt georganiseerd, blijkt dat overduidelijk.

Ecologische rechtvaardigheid gaat uit van een aantal principes:

- Een ethiek van de lange afstand. Het lot van mensen aan de andere kant van de wereld heeft alles met ons te maken. Of mensen daar rechtvaardige levenskansen hebben, bepaalt onder meer de veiligheid in een begrensde wereld. Het is dan ook in ons eigen belang.
- Erkenning en herverdeling. Wanneer mensen meer rechtvaardigheid vragen, dan is dat vanuit een streven naar erkenning van wie ze zijn, en ook vanuit een gerechtvaardigde aanspraak op het delen in de welvaart.
- Mensenrechten. Een duurzame omgang met de natuurlijke rijkdommen is een keuze voor mensenrechten. Voor hun overleven zijn de meeste mensen op deze planeet rechtstreeks afhankelijk van een gezond milieu. Internationale organisaties moeten dat recht erkennen.

- Geen overconsumptie. In een begrensde wereld leidt het teveel van de een tot het tekort van de ander. Alleen een vermindering van de ecologische gulzigheid kan ruimte creëren voor iedereen om een waardig leven uit te bouwen.
- Gelijke uitwisseling. Onder meer het handelsbeleid moet uitgaan van rechtvaardigheid. Een eerlijke prijs voor een eerlijk product. Alleen een handel die geen ecologische of sociale schuld veroorzaakt kan 'vrij' genoemd worden.
- Onrecht rechtzetten. Ongelijke partners gelijk behandelen is onrechtvaardig. De lasten mogen dan ook niet gelijk verdeeld worden tussen de zwakken en de sterken. Die landen die een historische verantwoordelijkheid dragen, moeten dan ook hun ecologische schuld inlossen.

Die principes willen we omgezet zien in een mondiale politiek van ecologische rechtvaardigheid. Dat houdt onder meer een tweesporenbeleid in. Aan de ene kant is het nodig dat de industrielanden hun impact op de planeet (hun ecologische voetafdruk) serieus verkleinen. Aan de andere kant hebben de landen van het Zuiden recht op een groter aandeel, maar dan wel als ze daarbij ineens kiezen voor een duurzaam ontwikkelingspad. Doel voor iedereen moet zijn om te komen tot productie- en consumptiepatronen die veel minder zwaar wegen op de planeet.

Binnen het beleid inzake onder meer klimaat, biodiversiteit, handel, veiligheid, financiën, ontwikkelingssamenwerking moeten deze uitgangspunten een volwaardige plaats krijgen. De internationale instellingen moeten zich ook volledig richten op een politiek die ecologische rechtvaardigheid bevordert.

De Europese Unie heeft in dit alles een sleutelrol te spelen. We willen dat de EU er onomwonden voor kiest een globale speler te worden voor een andere globalisering, die uitgaat van ecologische rechtvaardigheid.

Globalisering

Voorstellen

- 4.1 Rechtvaardige wereldhandel. België zorgt er mee voor dat de EU het voortouw neemt bij het stellen van ecologische en sociale voorwaarden aan de wereldhandel. Binnen de WTO komt de EU ervoor op dat milieubescherming en armoedebestrijding absolute prioriteit krijgen, en moet er een ondersteuningsmechanisme komen om de ontwikkelingslanden in staat te stellen hun productie aan deze criteria aan te passen. Deze prioriteiten mogen we niet ondergeschikt maken aan de handelsliberalisering.
- 4.2 Binnen de WTO willen we verruimde mogelijkheden voor handelsbeperkingen ter bescherming van milieu, natuur, volksgezondheid en dierenwelzijn, maar ook met het oog op schendingen van mensenrechten of internationaal erkende arbeidsnormen. Concreet wil dat onder meer zeggen dat handelsdifferentiatie mogelijk moet zijn, niet enkel op basis van productkenmerken, maar ook op basis van de wijze waarop een product geproduceerd wordt. Handelsregels moeten beschermen tegen sociale en ecologische dumping.
- 4.3 Voorafgaand aan handelsbeperkingen pleegt de EU overleg met de getroffen landen en NGO's. In geval van ontwikkelingslanden biedt zij een concreet ondersteuningspakket aan, dat deze landen in staat stelt aan de Europese eisen te voldoen en hun ontwikkeling te bevorderen.
- 4.4 Binnen de WTO willen we vrijstelling van invoerrechten voor milieutechnologie, de opname van het voorzorgsbeginsel en het toelaten van productiegerichte milieustandaards.

- 4.5 Uitbouw van een sterke multilaterale milieuorganisatie. Het huidig VN-milieuprogramma opwaarderen tot een mondiale milieuorganisatie.
- 4.6 Binnen het VN-kader wordt een mondiaal energieagentschap opgericht. Dat geeft steun aan landen in hun omschakeling naar een ecologisch duurzame en niet-nucleaire energievoorziening.
- 4.7 Er is evenzeer nood aan een democratisering van de WTO (betere mogelijkheden voor arme landen, medezeggenschap door het EP, nationale parlementen en internationale NGO's, openstelling van het 'comité 133' voor parlementaire controle). De EU zet zich in het bijzonder in voor: (1) een betere informatiepositie voor ontwikkelingslanden en NGO's, (2) het recht van NGO's om te interveniëren bij geschillenpanels, (3) opname van een milieujurist of een jurist uit een ontwikkelingsland in het panel wanneer het geschil over een milieukwestie of een ontwikkelingsland gaat.
- 4.8 De economische dumping van landbouwproducten moet worden tegengegaan. Daarbij hoort onder meer de afbouw van exportsubsidies, en een voorkeurbehandeling voor 'Fair Trade'-producten, onder meer door vrijstelling van BTW. Bij openbare aanbestedingen dient het gebruik van sociale criteria bij het toekennen van contracten expliciet toegelaten te zijn.
- 4.9 Het concept Fair Trade wordt wettelijk beschermd. Een erkenning van fair trade door de overheid is belangrijk opdat het principe van fair trade enkel gebruikt zou worden door producenten die zich houden aan de afgesproken voorwaarden en standaarden. Het is ook belangrijk opdat de openbare aanbestedingen van overheden die kiezen voor fair trade beantwoorden aan die voorwaarden en standaarden.
- 4.10 Eerlijke kansen voor iedereen in de wereldhandel. Het recht van arme landen erkennen om hun grenzen slechts geleidelijk open te stellen en bij wijze van overgang maatregelen te nemen ter bescherming van de eigen producten en sectoren. Zij moeten de kans krijgen hun eigen markten te beschermen tegen goedkope import van landbouwgoederen.
- 4.11 Stimuleren van lokale en regionale landbouwmarkten. Landen moeten de nodige beleidsruimte krijgen om een beleid te kunnen voeren dat gericht is op voedselsoevereiniteit.
- 4.12 Wij zijn voorstander van de instelling van een klachtenbureau voor ontwikkelingslanden en internationale NGO's.
- 4.13 We zijn ook voorstander van een organisatie die de markttoegang voor kleine en middelgrote producenten uit het Zuiden kan bevorderen. Zo'n organisatie werkt aan kwaliteitsverbetering, en informeert over mogelijke markten, regelgeving, beurzen en potentiële kopers.
- 4.14 Eerlijke en stabiele prijzen voor landbouwproducten. Er is nood aan nieuwe internationale mechanismen om grondstoffen in het algemeen en landbouwproducten in het bijzonder lonender te maken en aanbod en vraag beter op elkaar af te stemmen.
- 4.15 Er is nood aan extra maatregelen de greep van multinationale ondernemingen (MNO's) op de landbouw te beperken en de positie van landbouwers te versterken. Het gaat hierbij onder meer over: anti-trustmaatregelen, vergroting van de transparantie en aansprakelijkheid van bedrijven, verbod op octrooien op levend organismen en hun onderdelen, versterken van boeren- en boerinnencoöperaties en ondersteunen van directe verkoop aan de consument.
- 4.16 Meer steun voor kleinschalige duurzame landbouw in het Zuiden. Onder meer door: steun voor organisaties van familiale boeren, verbetering van toegang tot grond, water, krediet, zaaigoed, en aangepast landbouwonderzoek.
- 4.17 Er is nood aan extra maatregelen die de positie van vrouwen in de landbouw in het Zuiden steunen en hun rechten versterken.

- 4.18 Er is nood aan bijkomende initiatieven om een milieu- en natuurvriendelijke landbouw in Zuid en Noord te stimuleren. Het gaat hierbij onder meer om het voorzien van een voldoende sterk wettelijk kader, het ondersteunen van onderzoek naar ecologische productiemethodes, betere regelgeving en controle, bevorderen van korte ketens, internaliseren van externe kosten. De voortrekkersrol van de biolandbouw moet door de overheid erkend en ondersteund worden.
- 4.19 Er is eveneens nood aan stimuli die duurzaam consumentengedrag in functie van duurzame landbouw mogelijk maken en bevorderen.
- 4.20 Mensenrechten centraal. De internationale onderhandelingen over handel in diensten mogen niet gebruikt worden om andere landen te verplichten tot liberalisering en privatisering van publieke diensten. In de onderhandelingen voor diensten (GATS) moeten de belangen van de bevolking van de ontwikkelingslanden gegarandeerd worden, met name tegenover mogelijke privatiseringsplannen voor de water- en andere basisnutsvoorzieningen en het patentrecht. Privatisering van de watervoorziening wijzen wij af. Toegang tot zuiver water is immers een mensenrecht. Verder willen we een verbod op het patenteren van levende organismen of hun onderdelen die in de vrije natuur voorkomen zonder ingrijpen van de mens.
- 4.21 Sterke inzet in de internationale fora voor het bereiken van de Johannesburg- en Millenniumdoelstellingen. Prioriteit dient daarbij te gaan naar de mondiale uitbouw van hernieuwbare energie, de vermindering van de armoede en vooruitgang op het vlak van watervoorziening. Zo dient tegen 2015 het aantal mensen dat geen toegang heeft tot zuiver water gehalveerd te worden. In alle programma's is speciale aandacht nodig voor de levensrealiteit van vrouwen.
- 4.22 Opzetten van een interparlementair onderzoek (met participatie van Europese en nationale parlementsleden en het middenveld) naar de programma's en initiatieven om te komen tot de Millenniumdoelstellingen in 2015. Opmaken van een voortgangsrapport over het halen van de millenniumdoelstellingen.
- 4.23 De OESO-gedragscode c.q. de toekomstige VN-normen voor maatschappelijk verantwoord ondernemen worden verplicht gesteld voor multinationale ondernemingen. Naleving ervan wordt een voorwaarde voor de toekenning van exportfaciliteiten. Multinationals die buiten de EU opereren rapporteren jaarlijks in hoeverre ze zich houden aan de Europese milieu- en arbeidsnormen.
- 4.24 De EU heft het bankgeheim op voor alle internationale transacties. Instelling van een Tobin/Spahn-taks. Wat het Belgisch parlement al heeft goedgekeurd in dit verband, zou ook op Europees verband moeten worden verdedigd door België. Doel is te komen tot een mondiale heffing op financiële deviezenstromen.
- 4.25 Wij willen een hervorming van het IMF en de Wereldbank. De EU dient binnen deze organisaties met één stem te spreken. Het IMF zou meer preventief moeten werken. Binnen de structurele aanpassingsprogramma's zouden doelstellingen op het vlak van sociaal-ecologische duurzame ontwikkeling ruim aan bod moeten komen. Binnen IMF en Wereldbank komt de EU op voor het recht van landen om zelf te bepalen in hoeverre zij zich openstellen voor kapitaalverkeer. In het algemeen moet het relatief gewicht van de minder ontwikkelde landen binnen deze organisaties toenemen. De Belgische vertegenwoordigers in IMF en WB zouden minstens eenmaal per jaar verslag moeten uitbrengen van hun activiteiten tegenover het parlement en vertegenwoordigers van de civiele samenleving. Er zou ook een parlementaire commissie moeten opgericht worden die permanent de Belgische activiteiten en engagementen binnen dit soort internationale instellingen opvolgt.
- 4.26 Bijsturing van de Europese Partnerschapsakkoorden (EPA's). Tegen eind 2007 zullen normaal de onderhandelingen tussen de EU en de ACP-landen voor het uitwerken van EPA's worden afgewerkt. België moet een voortrekkersrol spelen binnen de EU om de eenzijdige EPA-onderhandelingen bij te sturen.

Ontwikkelingssamenwerking

Voorstellen

- 4.27 Versterken van het groeipad naar de 0,7%. Er is nood aan een echte inhaaloperatie om de 0,7% te halen in 2010. Met het groeipad dat de huidige regering volgt, komen we niet verder dan 0,5% in 2010. Er moet ook gegarandeerd zijn dat de ruime meerderheid (minstens 60%) van de aangerekende uitgaven wel degelijk binnen het departement ontwikkelingssamenwerking wordt voorzien.
- 4.28 De uitgaven moeten echte hulp zijn. Er moet dus een einde komen aan het kunstmatig opkrikken van de uitgaven door het inschuiven van allerlei internationale uitgaven van andere departementen of het aanrekenen van betwistbare uitgaven (zoals opvang van asielzoekers). Er moet gewerkt worden volgens duidelijke prioriteiten die echte hulp garanderen.
- 4.29 Schuldkwijtschelding. We vragen dat de schuld van de lage-inkomenslanden volledig wordt kwijtgescholden. De kost moet daarbij berekend zijn op de reële waarde van de uitstaande schuld. Vervolgens is er nood aan een ander voorwaardenbeleid voor schuldkwijtschelding. Niet langer dus het orthodoxe beleid van IMF en Wereldbank, maar wel een ontwikkelingsstrategie uitgetekend door de betrokken regeringen, hun parlementen en de civiele samenleving. We vragen dat ook de schuld van de middeninkomenslanden wordt aangepakt. Een onafhankelijk panel moet in dat verband garanderen dat schuldaflossing de ontwikkeling niet in gedrang brengt.
- 4.30 De Belgische regering moet vastleggen dat voortaan onderscheid zal gemaakt worden tussen uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking en schuldkwijtschelding. Schuldverlichting mag niet langer meegerekend worden in ontwikkelingsuitgaven. Binnen het OESO/DAC moet België bepleiten dat schuldverlichting voortaan wordt gerapporteerd onder de noemer 'andere middelen voor ontwikkeling'. In die rapportering moet de echte waarde van de schuld in rekening gebracht worden, niet de nominale.
- 4.31 Ontwikkelingssamenwerking moet uitdrukkelijk een federale bevoegdheid blijven. Aanvullend op en complementair met wat federaal gebeurt kunnen de gewesten initiatieven nemen. Die mogen in geen enkel geval neerkomen op het uithollen van de federale bevoegdheid.
- 4.32 Er wordt opnieuw resoluut gekozen voor een minister van ontwikkelingssamenwerking. In het regeerakkoord moeten garanties voorzien worden voor de autonomie van die minister en van haar of zijn begroting. Zo is er nood aan een sterkere scheidingslijn tussen de begroting van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking. Er moeten voldoende garanties zijn voor het beslissingsrecht van de minister.
- 4.33 Parallel hiermee wordt de autonomie van ontwikkelingssamenwerking ook bepleit in de Europese context, en meerbepaald de bepalingen in het nieuwe Verdrag. De autonomie van ontwikkelingssamenwerking moet gegarandeerd zijn binnen een nieuw juridisch kader. Langetermijnbeleid (zoals handel en ontwikkelingssamenwerking) dient onderscheiden te worden van buitenlands beleid. In het Verdrag moeten de begrippen coherentie, consistentie en complementariteit versterkt worden. De commissaris voor ontwikkelingssamenwerking moet een sterke en onafhankelijke positie in kunnen nemen. De parlementaire controle moet worden verbeterd. Parlementsliden en middenveld dienen ook tijdig te kunnen beschikken over alle relevante informatie.
- 4.34 De kwaliteit van het beleid dient verder verbeterd te worden. Zo willen we dat DGOS en BTC opnieuw het zwaartepunt vormen van het beleid. Zij moeten het grootste deel van het budget kunnen omzetten. Er is ook nood aan een grondige evaluatie van de taakverdeling tussen DGOS en BTC met het oog op een ander kader voor hulp, waarin het eigenaarschap ("ownership") van het partnerland centraal komt te staan. Er is verder ook behoefte aan aparte monitoring- en controlemechanismen voor de uitgaven van het buitenlands beleid

(inclusief ontwikkelingssamenwerking), die rekening houden met de specificiteit ervan. De indirecte actoren dienen bij dit alles erkend te worden als volwaardige gesprekspartner. Voor nieuwe basisallocaties van projecten en programma's vanaf 2008 dienen voldoende financiële middelen voorzien te worden. Ten slotte dient gewaakt te worden over een goede toepassing van de nieuwe regelgeving, zodat de beoogde administratieve vereenvoudiging in de praktijk wordt omgezet.

- 4.35 De kwaliteit van de hulp dient gegarandeerd te worden. Gebonden hulp kan niet. Dat betekent dus zonder meer dat de Belgische hulp volledig ontbonden moet worden. Ontwikkelingssamenwerking mag niet gebruikt worden als steun voor Belgische bedrijven. Er moet gestreefd worden naar een volledige implementatie van de Verklaring van Parijs over harmonisering en afstemming, onder meer over de ontbinding van de hulp. De ontbinding van de hulp dient gepaard te gaan met een wijziging in de aanbestedingsregels, zodat ook de ontwikkelingslanden aan de voorwaarden kunnen voldoen.
- 4.36 Extra aandacht is nodig voor de genderaspecten van ontwikkelingssamenwerking. Zo is er onder meer nood aan gendermainstreaming op alle beleidsterreinen. Genderindicatoren moeten verplicht worden. De Millenniumdoelstelling rond gendergelijkheid (nr. 3) dient bijzonder aandacht en middelen te krijgen.
- 4.37 Het concept van 'goed bestuur' mag niet op een verkeerde wijze gebruikt worden om extra voorwaarden te stellen aan ontwikkelingshulp. Goed bestuur mag enkel gebruikt worden als doelstelling, en niet als voorwaarde voor ontwikkelingsbeleid. Streefdoel moet steeds zijn een partnerrelatie waarbij samenwerking is gebaseerd op dialoog, zonder politieke of economische conditionaliteit. Op alle terreinen dient gebruik gemaakt te worden van gezamenlijk overlegde benchmarks. Thema's als kwaliteit van het bestuur of mensenrechten kunnen beter worden aangekaart via beleidsdialoog met het partnerland.
- 4.38 Om de effectiviteit van de hulp te garanderen, is er nood aan voorspelbare hulp, die dus op voldoende lange termijn wordt uitgetekend. Concreet zouden donoren zich moeten engageren voor periodes van vijf tot tien jaar, en moeten ze vooraf de orde grootte van de hulp bepalen. Bij dit alles zou er niet mogen geopteerd worden voor sterk geconditioneerde hulp, maar wel voor gezamenlijk geformuleerde doelstellingen.
- 4.39 Hulp moet nog beter worden afgestemd op de partnerlanden, en moet dus voluit kiezen voor het concept van eigenaarschap ("ownership") als uitgangspunt van het beleid. Het Belgisch ontwikkelingsbeleid dient volledig vanuit dit principe te vertrekken, en moet dus afgestemd zijn op de partnerlanden. Daartoe moet er structureel een afstemming met de civiele samenleving, hier en in het Zuiden, voorzien worden. Ook op het vlak van procedures en controle is er nood aan een betere afstemming met de partnerlanden. Waar mogelijk zou moeten gekozen worden voor budgetsteun.
- 4.40 Budgetsteun verdient meer aandacht binnen de ontwikkelingssamenwerking. Budgetsteun mag evenwel niet zomaar gebruikt worden als beloning voor de prioriteiten van de donoren of internationale instellingen. Het moet integendeel leiden tot meer eigenaarschap. Het beleid moet kiezen voor een beleidsdialoog, op basis van een politieke, sociale en economische analyse van het partnerland. De beleidsdialoog met de partnerlanden moet transparant zijn. Een kritische houding tegenover de conditionaliteiten van IMF en Wereldbank is hier nodig. Capaciteitsopbouw moet bij dit alles een van de doelstellingen zijn.
- 4.41 Er dient gestreefd te worden naar een grotere coherentie tussen ontwikkelingssamenwerking en andere beleidsdomeinen. (1) Onder meer met het milieu- en klimaatbeleid. Alle ontwikkelingsprojecten dienen getoetst te worden op hun milieu-effecten. DGOS stelt nu al dat en minstens 5% van de hulp specifiek de bescherming van het milieu in het Zuiden tot doel zou moeten hebben. Men haalt nu slechts 1,8%. Inzake klimaat kan er geïnvesteerd worden in capaciteitsopbouw en betere samenwerking tussen de betrokken administraties. Het engagement van België (Bonn-verklaring) over klimaatgerelateerde ontwikkelingshulp (bv. steun voor adaptatie) dient te worden nagekomen, via bijkomende middelen, niet uit het ontwikkelingsbudget. (2) Coherentie is

ook nodig met buitenlands en defensiebeleid. Humanitaire activiteiten van het leger of andere militaire activiteiten mogen niet betaald worden met geld van ontwikkelingsamenwerking. België dient zich ook te verzetten tegen de uitbreiding van criteria voor aanrekenbaarheid van hulp met veiligheidsgerelateerde en militaire uitgaven. Allocatie van hulp mag niet geheroriënteerd worden in functie van terrorismebestrijding. (3) Met buitenlandse handel. Er is in dit verband nood aan een betere regelgeving voor bedrijven over mensenrechten, arbeidsvoorwaarden en milieu. Bij steun aan Belgische investeringen in het Zuiden (via Delcredere dienst) moet gegarandeerd zijn dat de belangen van de bevolking in het Zuiden gerespecteerd worden op het vlak van mensenrechten, arbeidsvoorwaarden en milieu. (4) Met de financiële en fiscale sector. Zo is er nood aan initiatieven voor het ontmantelen van belastingparadijzen en voor het opheffen van het bankgeheim.

- 4.42 De Nationale Delcredere dienst is transparant, controleert en richt een compliance commissie op. De Nationale Delcredere dienst hanteert nog te onduidelijke normen inzake milieu, gezondheid, veiligheid, conflictpreventie en mensenrechten. Duidelijke normen moeten gelden voor alle opdrachten voor rekening van de Staat, maar ook voor het partnerschap met andere kredietverzekeraars. De bevoegde overheidsdiensten zien erop toe dat die normen gerespecteerd worden, en het publiek en de lokale getroffen bevolking moeten inspraak krijgen in de besluitvorming door de Nationale Delcredere dienst en de bevoegde overheidsdiensten. Hiertoe behoren openbaarheid van bestuur, monitoring en de oprichting van een compliance commission.
- 4.43 Ontwikkelingslanden worden actief aangespoord tot het uitwerken van een 'decent employment strategy' in de nationale armoedestrategieën, het belang van inspraak van alle betrokkenen te onderlijnen en hen aan te moedigen de 'core labour standards' van de IAO te ratificeren en implementeren.
- 4.44 Menswaardig werk wordt opgenomen in alle beleidsniveaus en -instrumenten van de Belgische ontwikkelingsamenwerking.
- 4.45 Het concept kwaliteitsvol en menswaardig werk wordt actief gepromoot in de multilaterale instellingen.
- 4.46 Een clause rond menswaardig werk voor Delcredereprojecten wordt opgenomen.

Internationale rechtsorde

Voorstellen

- 4.47 De VN is en blijft de basis van de internationale rechtsorde. Een hervorming en versterking van de rol van de VN-Veiligheidsraad is aangewezen. Zo zou het vetorecht moeten afgeschaft worden en vervangen door een meerderheidsstemming. Een meer representatieve samenstelling van de Veiligheidsraad is eveneens nodig, voor wat betreft de vertegenwoordiging van de verschillende grote regio's. In dat verband willen we werk maken van een zetel voor de EU in de Veiligheidsraad. We zijn ook voorstander van een versterkte rol van de NGO's binnen de VN-instellingen. Er is verder ook nood aan een grotere transparantie, onder meer betere verslaggeving van de debatten tussen de permanente leden van de Veiligheidsraad.
- 4.48 Alle EU-staten dienen onverkort de integriteit van het statuut van het Internationaal Strafhof te verdedigen. België zet zich er actief voor in dat ook de kandidaat-lidstaten van de EU die het verdrag nog niet hebben ondertekend dat op korte termijn doen. Dit moet ook een element worden in toekomstige onderhandelingen voor EU-toetreding.
- 4.49 Een mondiaal verbod op de doodstraf voor 2010.
- 4.50 Om een betere bescherming van de mensenrechten in België te waarborgen is het nodig dat een aantal belangrijke internationale verdragen wordt ondertekend, geratificeerd en geïmplementeerd. Het gaat daarbij onder meer om:
- Het Optioneel Protocol bij het VN-verdrag tegen Foltering en Andere Wrede, Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestraffing (OP CAT)
 - De Conventie voor de bescherming van de Rechten van alle Arbeidsmigranten en hun Gezinsleden
 - Het Verdrag voor de Bescherming van alle Personen tegen Gedwongen Verdwijningen
 - Het Internationaal Verdrag over de Rechten van Personen met een Handicap
 - Het Verdrag ter Bestrijding van Mensenhandel
 - Alle bepalingen van het Europees Sociaal Handvest
 - Een Belgische Commissie voor de Rechten van de Mens

Internationale veiligheid

Voorstellen

- 4.51 De verschillende internationale organisaties die zich bezighouden met internationale veiligheid nemen het idee van 'preventieve gerechtigheid' als hun uitgangspunt. Binnen een begrensde wereld is een systematische keuze voor ecologische rechtvaardigheid de beste garantie op een veiliger wereld. Een rechtvaardig klimaatregime, een verkleining van de ecologische voetafdruk van de ecologisch gulzige landen, eerlijke en duurzame handelsregels, ze vormen allemaal een voorwaarde voor een meer veilige wereld.
- 4.52 Ontwapening. De EU dient zich op te werpen als internationale koploper op het vlak van ontwapening, wapencontrole en wapenbeheersing. Dat geldt evenzeer voor nucleaire, biologische, chemische als voor conventionele wapens. We willen, met België als voortrekker, inzet van de EU voor een internationaal verbod op landmijnen en fragmentatiebommen en de verwijdering ervan. België moet zijn aanwezigheid in de VN-Veilighedsraad voor dit en volgend jaar gebruiken om te komen tot een internationaal verdrag tegen clusterbommen. Ook het internationaal verdrag tegen landmijnen moet met alle middelen worden gepromoot en ondersteund zodat eind 2008 alle grote landen dit belangrijk verdrag mee ondertekend hebben. De Groenen willen dat alle kernwapens verdwijnen uit Europa. De EU zet Frankrijk en Groot-Brittannië aan tot het uitvoeren van hun verplichtingen in het kader van het non-proliferatieverdrag, met name de afbouw van hun nucleaire arsenalen.
- 4.53 Aanscherpen en bindend maken van de EU-gedragscode voor wapenexport. De regering zet zich in om de Europese Gedragscode zo snel mogelijk bindend en handhaafbaar te maken voor alle EU-lidstaten. De criteria die nu in de Code vervat zijn, dienen verder uitgewerkt te worden. Post-export controles, controles op eindgebruikerscertificaten en controles op buitenlandse productiefaciliteiten van Europese wapenproducenten kunnen dit beleid verder verfijnen. De rapportering is zeer belangrijk: meer transparantie en harmonisering zullen leiden tot eenduidigere verslaggeving. Er wordt ook gekeken naar wapendoorvoer die nu te vaak een grijze zone blijft. Het opheffen van wapenembargo's moet aan duidelijke criteria onderworpen worden en nauwlettend gevolgd worden na de opheffing.
- 4.54 België blijft actief en constructief meewerken aan de totstandkoming van een Internationaal Wapenhandelverdrag (Arms Trade Treaty) zoals gevraagd door de Algemene Vergadering van de VN in 2006. België streeft naar een bindend verdrag met een ruim toepassingsgebied, met duidelijke richtlijnen inzake rapportering.
- 4.55 Een verbeterd strategisch concept voor de EU. De EU dient een eigen strategisch concept uit te werken, dat ook de opdrachten en inzetgebieden van de eigen snelle interventiemacht definieert. Het voorkomen en beëindigen van gewelddadige conflicten dient daarbij centraal te staan. De EU gaat uit van een regionale benadering, waarbij wordt samengewerkt met internationale organisaties, nationale staten, NGO's en lokale vredesinitiatieven. Er moet een betere controle komen van het Europees Defensie Agentschap door het Europees Parlement.
- 4.56 Binnen een algemene strategie gericht op geweldpreventie dient ook ruim aandacht te zijn voor een ecologisch energiebeleid dat conflicten rond schaarse energiebronnen kan voorkomen.
- 4.57 Militaire interventies dienen gebonden te zijn aan een VN-mandaat.
- 4.58 De EU definieert de taken en het operatiegebied van haar snelle-reactiemacht. De nadruk ligt op het voorkomen en beëindigen van gewapende conflicten aan de instabiele randen van Europa, in samenwerking met VN en OVSE. Voor militaire operaties buiten het eigen continent vormt optreden in breder verband, b.v. met landen uit de regio, het uitgangspunt. Voor inzet van EU-vredestroepen is toestemming van het EP nodig.

- 4.59 Een sterkere uitbouw van civiele instrumenten voor conflictpreventie is nodig. De EU richt een civiel vredescorps op, gespecialiseerd in niet-militaire vormen van conflicthantering, en stelt dit ter beschikking van VN en OVSE (Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa).
- 4.60 Bij vredesmissies dienen (inter)nationale NGO's als volwaardige partners betrokken te worden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie.
- 4.61 Opzetten van een Europees Centrum voor Geweldpreventie.
- 4.62 Sterkere parlementaire controle rond buitenlands en defensiebeleid. In de grondwet zou moeten worden voorzien dat het parlement beslissingsrecht krijgt bij het uitzenden van Belgische troepen voor opdrachten van vredeshandhaving of -herstel.
- 4.63 Het gewetensbezwaar tegen de militaire bestemming van belastinggeld erkennen. Daartoe wordt een vredesbelastingfonds opgericht.
- 4.64 Een actief-kritische houding van België ten aanzien van de NAVO. De NAVO mag zich niet ontwikkelen tot een mondiale militaire alliantie die niet ondergeschikt is aan het VN-kader. De NAVO dient zich strikt te houden aan de bepalingen van haar eigen charter, waarin de verwijzing naar het VN-kader ook duidelijk is. Dus geen militaire interventie van NAVO-troepen zonder VN-mandaat. Bij wijzigingen van de NAVO-missies dient er daarover discussie mogelijk te zijn in het parlement. De Amerikaanse nucleaire wapens op Belgisch grondgebied dienen te worden verwijderd. Belgische troepen mogen niet meewerken met nucleaire opdrachten van de NAVO. Er moet ook een herziening komen van het verdrag tussen België en de NAVO van 1971 over de doorvoer van troepen en wapens over Belgisch grondgebied, waardoor ons land in staat zou zijn om de transit van Amerikaanse troepen over ons grondgebied te verhinderen.
- 4.65 De wereldwijde uitgaven van de wapenindustrie moeten dalen, en in eigen land moet de Delcredere dienst die de wapenuitvoer verzekert, veel kritischer worden opgevolgd. De Belgische overheid moet erop toezien dat de nationale Delcredere dienst enkel een transactie met ondernemingen afsluit, wanneer de transactie voldoet aan de verplichtingen zoals ze zijn opgenomen in de internationale mensenrechten- en milieuverdragen. Dit vereist monitoring, communicatie met alle actoren en een transparanter beleid.
- 4.66 Nieuwe transatlantische agenda, steunende op 'kritische solidariteit'. Het is belangrijk dat de VS zich inschakelt in de internationale organisaties, en geen unilaterale koers vaart. De EU moet de VS ertoe aanzetten snel het statuut van het Internationaal Strafhof te ratificeren. De nieuwe bewapeningsplannen van de VS zijn zorgwekkend. Wij wijzen de strategie van unilaterale 'preventieve' militaire acties af. De transatlantische samenwerking mag zich niet beperken tot het militaire domein, maar zou zich ook onder meer op het internationaal milieubeleid moeten richten.
- 4.67 Aandacht voor de rol van vrouwen in conflictgebieden. Streven naar een juridisch bindend mensenrechteninstrument op Europees niveau inzake geweld tegen vrouwen. Initiatieven om artikel 147 van het Vierde Protocol van Genève te herzien teneinde verkrachting, gedwongen zwangerschap, seksuele slavernij, gedwongen sterilisatie en elke andere vorm van seksueel geweld als een grove inbreuk op de conventies van Genève te kwalificeren. Wij willen verder dat België, op basis van Resolutie 1325 van de Veiligheidsraad de aandacht voor vrouwen in het vredesproces bovenaan de politieke agenda zet en een voorbeeld is in de Veiligheidsraad.
- 4.68 In het kader van het EU-beleid willen we werk maken van samenwerking en taakverdeling tussen nationale strijdkrachten, gericht op een algemene strategie van vredesbevordering.
- 4.69 Het Belgisch leger vormt zich verder om tot actor die kan ingezet worden in het kader van een internationale vredesstrategie in Europees verband. De expertise rond onder meer vredeshandhaving en ontmijning wordt verder ontwikkeld en ingezet.

4.70 Voorkomen en bestrijden van internationaal terrorisme is in de eerste plaats een verantwoordelijkheid van de (inter)nationale politie- en inlichtingendiensten. Naast het bestrijden van het terrorisme moet er voldoende aandacht besteed worden aan het aanpakken van de fundamentele maatschappelijke oorzaken ervan. Om terroristennetwerken hun recruten, sympathisanten, geldbronnen, wapens en schuilplaatsen te ontnemen, is een politiek van lange adem nodig: vermindering van armoede, onderontwikkeling, rechteloosheid, culturele en religieuze tegenstellingen en politieke wederopbouw van 'mislukte staten' onder gezag van de VN. De EU levert daarvoor grotere inspanningen.

Europese Unie en buitenlandbeleid

Voorstellen

- 4.71 Wij willen een ambitieus en coherent constitutioneel verdrag voor de EU. Dat verdrag moet gericht zijn op een sterkere parlementaire democratie, transparantie, het verankeren van fundamentele rechten en een versterking van de capaciteit van de Unie om op te treden.
- 4.72 De EU moet het constitutioneel proces opnieuw lanceren maar ook tegelijk haar politiek optreden verbeteren. Stappen naar een betere constitutionele regeling moeten hand in hand gaan met een verandering in de politieke richting van de EU, door initiatieven en regelgeving die op adequate wijze een antwoord bieden op de noden en zorgen van de Europese burgers. Er moet een beter antwoord komen op de problemen van burgers, onder meer op sociaal, economisch, energie- en milieuvlak.
- 4.73 Om stappen vooruit te zetten, is er nood aan een nieuwe Conventie, die verder werkt op het resultaat van de eerste Conventie. Die Conventie moet een duidelijk mandaat krijgen dat er onder meer op gericht is om het onderdeel 'beleid' (deel III) uit het constitutioneel deel van het verdrag te halen. Er is nood aan een duidelijk politiek engagement om alle mogelijkheden van de nieuwe Conventie te gebruiken om de sociale dimensie van het resultaat sterk te verbeteren. Vertegenwoordigers van de civiele samenleving moeten betrokken worden bij het werk van de Conventie. Het constitutioneel deel van het verdrag mag enkel een 'grondwet' genoemd worden als het beknopt en leesbaar is, als het bindende fundamentele rechten bevat en als het een democratische architectuur introduceert.
- 4.74 Het constitutionele resultaat van het werk van de Conventie moet geratificeerd worden in een EU-wijd referendum, samen met de Europese verkiezingen van 2009.
- 4.75 In deze context zijn we voorstander van een strategie van structurele versterkte samenwerking die als bedoeling heeft het Europees integratieproces te versterken.
- 4.76 Enkele elementen die zeker in een volgend verdrag thuishoren zijn: (1) rechtsmacht van het Hof van Justitie over het buitenlands en veiligheidsbeleid, (2) betere toegang tot de Europese rechter voor NGO's, (3) opname van het recht op een schoon en gezond milieu in het Grondrechtenhandvest, (4) referenda over EU-wetgeving en verdragen, (5) verkiezing van de voorzitter van de Commissie door het EP, (6) volledige inbedding van de minister van Buitenlandse Zaken in de Commissie, (7) omvorming van de Raad van Ministers tot een statenkamer, (8) instemmingsrecht van het EP bij alle internationale verdragen die de EU sluit.
- 4.77 De EU treedt zo snel mogelijk na inwerkingtreding van het nieuwe verdrag toe tot het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Zij draagt ruim bij aan de financiering van het Mensenrechtenhof om zo de rechtsgang te versnellen.
- 4.78 Meer transparantie. Betere controle op werkzaamheden van diverse lobbygroepen in en rond het EP en de andere instellingen. Het Europees anti-fraudebureau krijgt ruimere armslag voor het uitvoeren van controles in de lidstaten.
- 4.79 Europees burgerschap. Alle EU-burgers die meer dan 5 jaar in een andere lidstaat leven, zouden daar stemrecht moeten hebben voor de regionale en nationale verkiezingen.
- 4.80 De Commissie consulteert, voorafgaand aan nieuwe beleidsinitiatieven, de relevante NGO's die op Europese schaal georganiseerd zijn. Zij maakt openbaar welke organisaties zijn benaderd.
- 4.81 In een volgend verdrag willen we onder meer geregeld zien dat het Europees Parlement de voorzitter van de Commissie kan verkiezen.
- 4.82 Brussel wordt de enige zetel van het EP.

- 4.83 De EU kiest voor een coherente en ambitieuze strategie gericht op een ecologische omslag. Die bestaat onder meer uit: (1) een verregaand klimaatpact, met heldere doelstellingen, (2) een ecologisch energiebeleid, (3) een duurzaam transportbeleid.
- 4.84 De EU kiest voor de versterking van het Europees sociaal model. Dat houdt onder meer in: (1) een stelsel van algemeen geldende sociale minimumnormen, (2) een versterking van de Europese sociale dialoog, (3) fiscale harmonisering, (4) bescherming van de publieke diensten, (5) aanpassing van het Stabiliteitspact in ecologische zin.
- 4.85 De Lissabonstrategie wordt ondergeschikt gemaakt aan de strategie duurzame ontwikkeling. Nu zijn deze twee strategieën, enerzijds gericht op werkgelegenheid en groei, en anderzijds op duurzame ontwikkeling gescheiden. Deze twee zouden in één document moeten geïntegreerd worden waarbij de betrachting van de Lissabonstrategie wordt ingepast binnen helder geformuleerde ecologische doelstellingen.
- 4.86 Frankrijk en Groot-Brittannië dragen hun permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad over aan de EU. In afwachting daarvan vertolkt de EU-minister van Buitenlandse Zaken de EU-standpunten in de Veiligheidsraad.
- 4.87 Een integratieperspectief voor Turkije. Als dit land de criteria op het vlak van mensen- en minderhedenrechten en democratie vervult, kan met de toetredingsonderhandelingen verder gegaan worden. De EU dient zich actief als ondersteunende actor bij de hervorming in Turkije op te stellen.
- 4.88 Blijvend sterke rol van de EU in de Balkan als coördinerende kracht in het werken aan democratieopbouw, stabiliteit en tegengaan van opflakkerend geweld.
- 4.89 De EU doet haar toetredingsbelofte aan Kroatië, Servië-Montenegro, Bosnië, Macedonië en Albanië gestand. Met de landen die voldoen aan de politieke voorwaarden voor het EU-lidmaatschap, worden in 2009 toetredingsonderhandelingen gestart. Een blijvende Europese aanwezigheid in de regio wordt gegarandeerd. Culturele uitwisseling en samenwerking tussen EU-lidstaten en regio's in de Balkan worden aangemoedigd. Initiatieven ter ondersteuning van de civiele samenleving worden gepromoot. Verdragen met de VS over het niet uitleveren van Amerikaanse staatsburgers aan het Internationaal Strafhof zijn onverenigbaar met het EU-lidmaatschap.
- 4.90 In toetredingsverdragen worden vrijwaringsclausules opgenomen, die de EU machtigen om nieuwe lidstaten uit te sluiten van deelgebieden van de interne markt of van de justitiesamenwerking, wanneer zij bij toetreding nog niet aan de EU-standaards voldoen.
- 4.91 Versterking van het EU-beleid ten aanzien van Rusland en de andere GOS-staten. De EU zet zich in voor een constructief-kritische begeleiding van de hervormingsprocessen in de GOS-staten. Eerste prioriteit gaat naar de geweldloze oplossing van conflicten en het beëindigen van mensenrechtenschendingen zoals in Tsjetsjenië. De ontwikkeling van de civiele samenleving wordt ondersteund. Culturele uitwisseling en samenwerking tussen Europese lidstaten en Rusland, Oekraïne, Wit-Rusland en Moldavië worden aangemoedigd. De aanpak van nucleair afval en andere milieuproblemen is eveneens prioritair.
- 4.92 Via het Barcelona-proces, dat zich richt op het zuidelijk en oostelijk Middellandse-Zeegebied, meer initiatieven nemen voor de bevordering van vrede en stabiliteit en een intensieve dialoog tussen de culturen.
- 4.93 Blijvende stuwende rol voor de EU in het vredesproces in het Midden-Oosten.
- België moet hier een voortrekkersrol spelen om de andere EU-landen op dezelfde lijn te krijgen. In dat verband zijn we voorstander van een VN-conferentie voor het Midden-Oosten.
 - De EU schakelt zich voluit in in een multilaterale benadering gericht op een duurzame regeling van het Israëliësch-Palestijns conflict.

- Net als Israël moet ook Palestina het recht hebben te bestaan als soevereine staat. Zo'n regeling kan enkel uitgaan van het erkennen van een leefbare Palestijnse staat. Door een duidelijk politiek perspectief op zo'n regeling, met veiligheidsgaranties voor Palestijnen en Israëli's zal het mogelijk zijn het geweld te doen stoppen. Geweld kan immers geen duurzame oplossing brengen.
 - België dringt aan op een hulpplan voor de Palestijnse Gebieden. Binnen de EU ijvert België om de hulp aan de Palestijnse Autoriteit terug op te starten. België heeft een specifieke Adviseur Buitenlandse Handel voor de Palestijnse gebieden. België gebruikt zijn invloed om de European Border Assistance Mission het verkeer van mensen binnen de Palestijnse gebieden volledig en zonder obstructies te laten waarnemen.
 - De Israëlische regering moet de Palestijnse autoriteit erkennen als gesprekspartner voor politieke onderhandelingen. Leidraad voor een politieke regeling zijn de relevante VN-resoluties.
 - Wij verwachten van de EU een sterkere inzet om een politieke oplossing van het conflict dichterbij te brengen, met België als voortrekker. De EU neemt bijkomende initiatieven om de verdere afwerking van de scheidingsmuur die de Israëlische regering bouwt tegen te houden en het reeds gebouwde deel te slopen, in de lijn van de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof. De EU past het associatieakkoord met Israël op correcte wijze toe, wat inhoudt dat ze dienen opgeschort te worden zolang Israël de relevante bepalingen ervan schendt. De EU pleit voor het zenden van een VN-interpositiemacht.
 - Op korte termijn moet België - wanneer het lid is van de VN-Veiligheidsraad (2008) - initiatieven nemen om een einde te maken aan schendingen van het humanitair recht en geweldsdaden door de verschillende groepen, om de ontmanteling van de nederzettingen te bepleiten en om de bouw van de 'muur' te stoppen.
 - De EU, en dus ook België, moet elke vorm van wapenhandel aan of militaire samenwerking met Israël stopzetten.
 - We zijn ook voorstander van een diplomatiek initiatief vanuit België om de opties vanwege de Gulf Security Council te ondersteunen in haar streven naar een kernwapenvrije Golf als opstap naar een kernwapenvrije zone voor gans het Midden-Oosten.
 - Ten slotte is er ook internationale druk nodig om de doorbetaling van Palestijnse belastinggelden aan de Palestijnse autoriteit te hervatten.
- 4.94 Libanon. Wij zijn voorstander van een VN-onderzoekscommissie die de schendingen van het oorlogsrecht door beide partijen documenteert. Er is nood aan bijkomende initiatieven tegen het gebruik van clusterbommen in gewapende conflicten. Israël moet ook financieel bijdragen aan de ontruiming van de clusterbommen in Libanon.
- 4.95 Uitbouw van een coherente regionale strategie voor Centraal-Afrika. Die dient onder meer gericht te zijn op een gedragen armoedebestrijdingsbeleid en een ondersteuning van de sociale sectoren. Vermeden moet worden dat de heropbouw van de regio gepaard gaat met nieuwe vormen van gebonden hulp en verdergaande privatisering van de essentiële diensten. Strenge controle op de wapenhandel naar de regio. Uitvaardigen van een wapenembargo op wapenleveringen aan niet-statelijke actoren. Bestrijding van illegale handel in diamanten, coltan en andere grondstoffen. België heeft hierin een voortrekkersrol te spelen.
- 4.96 Burundi. België moet zich voluit engageren in Burundi, met een verhoging van het budget en met een engagement op lange termijn. In het beleid moet geopteerd worden voor een volwaardige dialoog over benchmarks: gezamenlijk geformuleerde ijkpunten (ook mensenrechten, democratisering en goed bestuur). Er wordt gekozen voor sectoriële budgetsteun voor departementen die een meerjarenplanning hebben uitgewerkt. Er zou meer moeten geïnvesteerd worden in lokale capaciteitsopbouw. Meer inspanningen zijn nodig om de hulp te harmoniseren. Alle interventies dienen beoordeeld te worden op hun conflictgevoeligheid.
- 4.97 Rwanda. De samenwerking met Rwanda wordt verder gezet. In dat verband wordt verder gebouwd op 'Poverty Reduction Strategy Paper' (PRSP) die in de maak is. België moet een kritische analyse maken van die PRSP. Er is verder nood aan een open dialoog over de

samenwerking tussen Rwanda en België, op basis van benchmarks. Een deel van de samenwerking kan verleend worden via sectoriële budgetsteun, afhankelijk van de kwaliteit van de beleidsdialog. Dit alles dient vastgelegd te worden in een meerjarenengagement. Alle interventies dienen beoordeeld te worden op hun conflictgevoeligheid.

- 4.98 Congo. De internationale gemeenschap moet er mee over waken dat het vredesproces in Congo een verder goed verloop kent. Zo is het belangrijk de Congolese autoriteiten te wijzen op het belang van de eenmaking van het leger. In de samenwerking moet er prioritaire aandacht zijn voor voedselzekerheid en duurzame landelijke ontwikkeling. Verder is het belangrijk dat alle maatregelen genomen worden die nodig zijn opdat het Congolees patrimonium ten goede zou komen aan de Congolezen zelf (onder meer inzake mijn- en bosbouw). Groen! steunt de internationale oproep voor het herbekijken van de mijncontracten. Ten slotte is een bijdrage nodig aan de uitwerking van procedures en mechanismen om een transparante controle op het Congolese beleid mogelijk te maken.
- 4.99 Binnen de VN-Veiligheidsraad dringt België aan op een vredeshandhavingsmissie in Darfoer (Soedan) en het grensgebied in Tsjaad vanwege de VN en de Afrikaanse Unie. In Darfoer zijn reeds meer dan 300.000 mensen gestorven en meer dan 2.000.000 mensen gevlucht. Aanvallen tegen burgers blijven duren ondanks het vredesakkoord van mei 2006. De internationale gemeenschap heeft de morele plicht, en volgens het VN Charter ook het recht, om een einde te maken aan deze grove, grootschalige en voortdurende mensenrechtenschendingen. Een vredeshandhavingsmissie moet een robuust mandaat hebben dat de bescherming van de burgerbevolking centraal stelt.

Info

Voor meer info kun je steeds bij ons terecht:

Groen!
Sergeant De Bruynestraat 78-82
1070 Brussel
T 02/ 219 19 19
F 02/ 223 10 90
M info@groen.be
W www.groen.be en www.detoekomstbegint.nu

Colofon

Auteurs: Johan Malcorps, Els Keytsman, Tinne Van der Straeten, Stefan Colaes, Dirk Geldof, Kurt De Meester, Jan Mertens.
Coördinatie: Jan Mertens